

EAEko ekonomiaren urteko txostena 2022

Informazio hau honako helbide honetan dago eskuragarri:

<http://www.ogasun.ejgv.euskadi.net/r51-341/es>

Harremanetarako helbide elektronikoa eta telefonoa:

economia@euskadi.eus

[945-01.90.77](tel:945-01.90.77)

Argitaratzailea: Eusko Jaurlaritzaren Ekonomia eta Ogasun Saila
Donostia-San Sebastián, 1 – 01010 Vitoria-Gasteiz

Egilea: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritza

Legezko gordailua: VI 501/06

ISSN: 1887-1526

Aurkibidea

0. Ekonomiaren egoera laburbilduta	1
1. Ekonomia Ukrainako gerraren urtean	13
1.1 EAEko ekonomiaren ingurunearen portaera	13
1.2 Euskadiren bilakaera ekonomikoa	23
2. Ekonomia sustatzeko politika	70
2.1 Inflazioari aurre egiteko moneta politika	70
2.2 Zerga politika hedakorra.....	82
2.3 Euskal sektore publikoaren erantzuna	87
3. Etorkizuneko erronkak.....	112
3.1 Garapen jasangarrirako helburuak (GJH)	112
3.2 Next Generation EB programaren aukerak	118
3.3 Ekonomiaren deskarbonizazioa	127
3.4 Belaunaldien arteko erreleboa	136
3.5 Adimen artifiziala eta digitalizazioa	143
3.6 Soldata desberdintasuna murriztea	150

Taulen aurkibidea

1. Ekonomia eremuen pisua, hazkundera eta ekarpenak.....	2
2. BPG errealaren bilakaera.....	3
3. EAEko taula makroekonomikoa.....	7
4. EAEko ekonomiaren beste aldagai nagusi zenbait.....	10
5. Munduko ondasunen merkataritza eremuka.....	15
6. Ekonomiaren aldagai nagusiak.....	21
7. Lehen arloko adierazle nagusiak.....	29
8. EAEko industriaren BEGaren bilakaera.....	30
9. Eraikuntza arloaren adierazle nagusiak.....	33
10. Zerbitzu arloaren adierazle nagusiak.....	34
11. Zerbitzuen BEGaren bilakaera azpisektoreka.....	35
12. Errenten adierazleen bilakaera.....	37
13. Egindako kontsumoaren adierazleen bilakaera.....	38
14. Kapital eraketa gordinaren eta bere adierazleen bilakaera.....	38
15. Erkidegoen arteko eta erkidegoaren barneko ondasunen fluxua EAEn.....	39
16. EAEren eta atzerriaren arteko merkataritzaren helmuga.....	43
17. Atzerriarekiko euskal merkataritzaren sailkapena.....	45
18. EAEren eta atzerriaren arteko merkataritzaren jatorria.....	46
19. Enplegua sektoreka.....	52
20. Enplegua erregulatzeko EAEn baimendu diren espedienteak.....	55
21. Erregistratutako lan kontratuen bilakaera.....	61
22. Kontsumoko prezioen indizearen banaketa.....	62
23. EAEko kontsumo prezioen indizea.....	63
24. EAEko industriako prezioen indizea.....	66
25. Hitzarmenetan adostutako soldata igoerak.....	67
26. Banku zentralen interes tasak.....	72
27. 10 urterako zor publikoaren errendimendua.....	73
28. Estatuan onartu diren zerga politikako neurri nagusiak familiei eta enpresei laguntzeko, energia krisiari eta inflazioari erantzuteko.....	86
29. Euskal administrazioek hartutako neurri nagusiak.....	87
30. Zerga itunduen bilakaera.....	90
31. PERTEen indartzea (milioi eurotan).....	120
32. Maileguren kontura finantzatutako funtsak (milioi eurotan) (I).....	121

33. Maileguen kontura finantzatutako funtsak (milioi eurotan) (II).....	122
34. Next Generation EU funtsen eragin makroekonomikoaren azken kalkuluak.....	124
35. Euskadiko eskari elektrikoaren banaketa, energia iturrien arabera.....	133
36. Enplegu aukera garbiak sektoreka.....	140
37. Enplegu aukera garbiak, lanbidearen arabera.....	141
38. Enplegu aukera garbiak prestakuntzaren arabera.....	142
39. Gaitasunak automatizatzeko erraztasuna eta zailtasuna.....	145
40. Aldaketa teknologikoak lanbideetan duen eragina.....	148
41. Aldaketa teknologikoaren eragina adar sektorialetan.....	149

Irudien aurkibidea

1. EAEko eta munduko ekonomien hazkundea. Urte arteko aldakuntza tasak.....	1
2. BPG errealaren eta enpleguaren bilakaera EAEn.....	5
3. EAEko BPGari eginiko ekarpenak.....	6
4. Lehengai energetikoen bilakaera. Hileko batez bestea.....	14
5. Barne produktu gordina. Urte arteko aldakuntza tasak.....	17
6. Herrialde garatu gabeen BPGa. Urte arteko aldakuntza tasak.....	18
7. Ekonomia aurreratuen BPGa. Urte arteko aldakuntza tasak.....	20
8. Inflazioaren bilakaera. Urte arteko aldakuntza tasak.....	22
9. BPG biztanleko. 2019-2022.....	24
10. BPG biztanleko. EAP.....	25
11. BPG biztanlekoaren hazkundearen banaketa (I).....	26
12. BPG biztanlekoaren hazkundearen banaketa (II).....	27
13. BPG biztanlekoaren hazkundearen banaketa (III).....	28

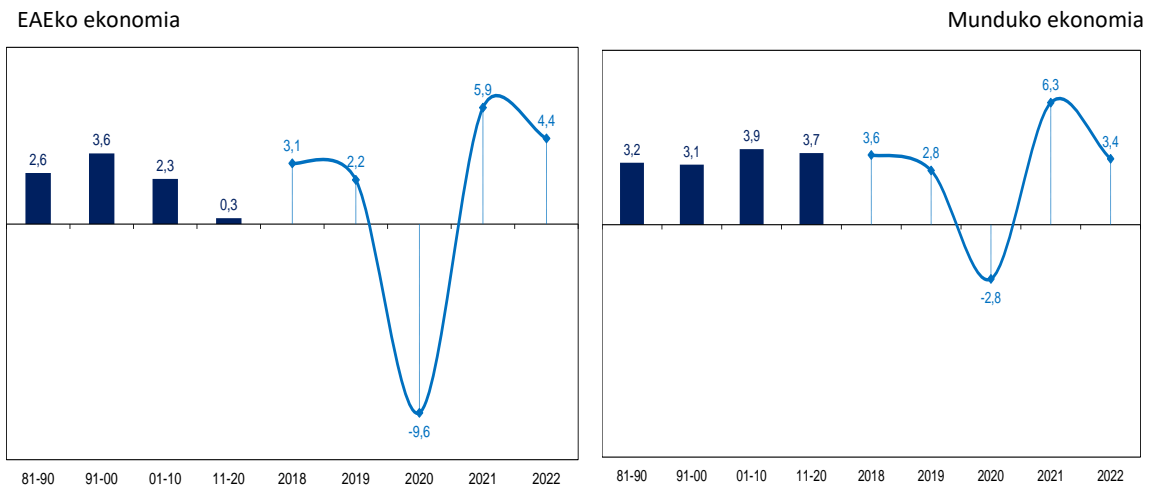
14.	EAEko industria ekoizpenaren bilakaera ondasunen helburu ekonomikoaren arabera.	31
15.	Barne eskariaren osagaien hazkundera. Urte arteko aldakuntza tasak.....	36
16.	EAEko ondasunen esportazio eta inportazioen merkatu kuota munduko merkataritza guztiarekiko.	40
17.	Esportazio eta inportazioen alderaketa euro, tona eta prezioetan. Urte arteko aldakuntza tasak (I).	41
18.	Esportazio eta inportazioen alderaketa euro, tona eta prezioetan. Urte arteko aldakuntza tasak (II)	42
19.	EAEko kanpo merkataritza. Adierazle nagusiak.....	48
20.	Partaidetza tasaren bilakaera sexuaren arabera EAEn.....	50
21.	Enpleguaren bilakaera EAEn. Pertsonak.....	51
22.	Enplegu tasaren bilakaera sexuaren arabera EAEn	53
23.	Aldi baterako enplegu erregulazioko egoeran dauden pertsonen bilakaera	54
24.	Goi mailako hezkuntza (30-34 urte bitarteko taldea)	56
25.	Enpleguaren bilakaera hezkuntza mailaren arabera. 2022. urtea	56
26.	Aldi baterako enplegu tasa soldatapekoekiko.....	57
27.	Lanaldi partziala duten landunek okupatu guztiekiko.....	58
28.	Langabezia tasaren bilakaera EAEn	58
29.	Langabezia tasaren bilakaera sexuaren arabera EAEn	59
30.	Langabeziaren bilakaera hezkuntza mailaren arabera. 2022. urtea.....	60
31.	KPIaren bilakaera.....	64
32.	EAEren eta Eurogunearen arteko inflazio tarte. 2022ko batez besteko balioak	65
33.	Lan kostu osoa langile bakoitzeko 2019-2022. Urte arteko aldakuntza tasak	67
34.	Lan kostu osoa sektoreko langile bakoitzeko. Urte arteko aldakuntza tasak.....	68
35.	Lan kostu nominala orduko	69
36.	EBZk euroarentzat ezarritako truke tasa ofizialak. Moneta unitateak euro bakoitzeko	76
37.	Gordailuen bilakaera. Milioi euro.....	78
38.	Kredituen bilakaera	79
39.	Etxebizitzen hipoteken bilakaera. Milakoak	80
40.	Interes tasen bilakaera	81
41.	Defizitaren eta zor publikoaren bilakaera	82
42.	Gobernuek familiak eta enpresak energia krisitik babesteko esleitutako funtsak.....	84
43.	Zerga nagusien diru bilketa 2005-2022. BPGaren %a.....	91
44.	Eusko Jaurlaritzaren eragiketa arrunten bilakaera 2005-2022. BPGaren %a	93
45.	Eusko Jaurlaritzaren aurrezkoa, kapitaleko gastua eta defizita 2005-2022. BPGaren %a.....	94
46.	Eusko Jaurlaritzaren zorpetze beharraren analisia 2005-2022. BPGaren %a.....	96
47.	Zorraren kostua eta bizitza	97
48.	Foru aldundien aurrezkoa, kapital gastuak eta defizita 2005-2022. BPGaren %a	98
49.	Foru aldundien zorpetze beharraren analisia 2005-2022. BPGaren %a.....	99
50.	Administrazio Autonomoaren zor publikoaren bilakaera (gehiegizko defizitaren protokoloaren arabera). BPGaren %a	100
51.	Eusko Jaurlaritzak gauzatutako gastuaren bilakaera (2005-2022). BPGaren %a.....	102

52. Osasunean egindako gastu publikoaren bilakaera	105
53. Hezkuntzan eginiko gastu publikoaren bilakaera. BPGaren %a	106
54. Eskola adineko biztanleriaren bilakaera 2021-2036. Milakoak	107
55. Gizarte prestazioetan eginiko gastuaren bilakaera. Milioi euro	108
56. Gastu publikoaren bilakaera I+Gn. BPGaren %a	110
57. Funtzio bakoitzak parte hartzen duen GJHen kopurua	113
58. GJH bakoitzarekin lerrokatutako funtzioen kopurua.....	114
59. GJHetarako aurrekontu ekarpena. Mila euro	115
60. Aurrekontuen ekarpena 5Pei. Milioi euro	116
61. PRTRren mugarren eta helburuen egutegia	119
62. Euskadiri esleitutako MRR zenbatekoaren banaketa	123
63. Barne Produktu Gordina. 2020-2026.....	125
64. Lanpostuen bilakaera. 2020-2026	126
65. BPG errealaren eta elektrizitate eskariaren bilakaera. 2011. urtea = 100	128
66. Elektrizitate kontsumoa BPG errealaren unitate bakoitzeko eta biztanleko. 2011. urtea=100	129
67. Elektrizitate kontsumoaren banaketa jatorriaren arabera.....	131
68. Instalaturako potentzia eta energia berriztagarrien bidezko sorkuntza alderatzea.....	132
69. Erregaien kontsumoaren bilakaera Euskadin	134
70. Erregai fosilen kontsumoa BPG errealaren unitate bakoitzeko eta biztanleko. 2011. urtea=100	135
71. 65 urtetik gorako biztanleak. 2022 (%).....	136
72. Euskadiko biztanleria, betetako adin taldeen arabera	138
73. Biztanleria potentzialki aktiboaren proiektzioak	139
74. Lanpostuetan neurtutako AAren eraginaren simulazioa.....	146
75. Batez besteko eta erdiko soldaten bilakaera EAEn. 2008. urtea = 100	150
76. Soldataren bilakaera EAEn. Soldata arrakala. 2008. urtea = 100	151
77. Soldata arrakalaren bilakaera adinaren arabera. 2008. urtea=100.....	152
78. Soldata arrakalaren bilakaera lanbideen arabera. 2008. urtea=100.....	153
79. Soldata arrakalaren bilakaera sektore ekonomikoaren arabera. 2008. urtea=100.....	154
80. Batez besteko soldataren bilakaera EAEn. 2008. urtea=100	155
81. Soldaten bilakaera EAEn. Pertzentilen arabera. 2008. urtea=100	156
82. Soldaten bilakaera EAEn. 10 pertzentila. 2008. urtea=100	157
83. Soldaten bilakaera EAEn. 90 pertzentila. 2008. urtea=100	158

0. EKONOMIAREN EGOERA LABURBILDUTA

azko urtea, 2022, oso zaila izan zen munduko ekonomiarentzat. Herritarren txertaketa masiboarekin lortutako hobekuntzak gorabehera, omicron aldaera azkar hedatu zen eta osasun zerbitzuak tenkatu zituen. Horrez gain, Errusiak Ukraina inbaditu zuen, eta horrek zigor ekonomikoak ekarri zizkion herrialde erasotzaileari, ekoizpen kateak hautsi zituen, lehengaiak garestitu egin ziren, energia krisia agertu zen eta inflazioa handia izan zen. Baldintzatzaile horiek guztiak hor egon arren, munduko ekonomiak bere BPGa %3,4 handitzea lortu zuen, erosteko ahalmenaren parekotasunean neurtuta, eta %3,0 dolarrarekiko truke tasaren arabera neurtuta.

EAEko eta munduko ekonomien hazkundera. Urte arteko aldakuntza tasak
1. irudia

Iturria: Eustat eta NDF.

2022an, munduko ekonomiaren hazkundera (%3,4) aurreko urtekoa (%6,3) baino nabarmen txikiagoa izan zen; izan ere, azken hori urte atipiko batekin (2020) alderatu zen, covid-19aren pandemiak ekonomiaren bilakaera baldintzatu baitzuen. Hala eta guztiz ere, 2022ko tasa ez da oso desberdina azken lau hamarkadetako batez besteko balioekin alderatuta, guztiak %3,0 eta %4,0 artekoak baitira. Ildo horretan, garrantzitsua da adieraztea Nazioarteko Diru Funtsak (NDF) bere azken aurreikuspen txostenean adierazi zuela bost urteko epean munduko ekonomiarako espero zen hazkunde tasa %3,0 ingurukoa izango dela.

Nahiz eta 2022an, adierazi den bezala, batez besteko hazkunde esanguratsua lortu bazen ere, haren hiruhilekoko bilakaera pandemia kontrolatzeko hartutako murrizketak amaitu ondoren sortutako eskaera handiaren ondoriozko arazoek metaketak eta Ukrainaren inbasioaren ondorio ekonomikoak baldintzatu zuten. Zehazkiago adierazita, herrialde garatuen multzoak, ELGAN sartzen baitira, %4,6ko urte arteko aldakuntza tasarekin hasi zuen urtea, baina hazkunde erritmoa %1,4ra moteldu zen laugarren hiruhilekoan. Ekoizpen kateen haustura, lehengaien eta energiaren garestitzea, horrek guztiak eragin zuen inflazio handia eta moneta politikaren erantzuna, inflazioa kontrolatzeko interes tasen ondoz ondoko igoeren bitartez martxan jarria, dira herrialde garatuen hazkundearen intentsitate galera hori azaltzen duten arrazoi nagusietako batzuk.

Ekonomia eremuen pisua, hazkundera eta ekarpenak
1. taula

	Pisua	Hazkundera	Ekarpena		Pisua	Hazkundera	Ekarpena
Ekonomia aurreratuak	41,7	2,7	1,1	Garatu gabeak	58,3	3,9	2,3
AEB	15,6	2,1	0,3	Txina	18,5	3,0	0,5
Eurogunea	12,0	3,5	0,4	India	7,3	6,8	0,5
Japonia	3,8	1,1	0,0	Errusia	2,9	-2,1	-0,1
Erresuma Batua	2,3	4,0	0,1	Brasil	2,3	2,9	0,1
Kanada	1,4	3,4	0,1	Mexiko	1,8	3,1	0,1
Besteak	6,6	3,1	0,2	Besteak	25,5	4,7	1,2

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, NDFren datuetan oinarrituta.

Inflazioak azterketa espezifikoa merezi du, 2022ko hainbat hilabetetan KPIaren urte arteko aldakuntza tasa %10etik gorakoa izan baitzen, bai ELGA osoan, bai herrialde adierazgarrienetako batzuetan. Txertaketa masiboak biztanleria babesten zuen heinean ekonomiak irekitzeak ondasunen eta zerbitzuen gehiegizko eskaria ekarri zuen berekin, eta horrek eskaintzaren ahalmena gainditu zuen; beraz, prezioak igo egin ziren. Zehazki, 2020. urtearen amaieran, Alemaniako eta Frantziako kontsumo prezioek tasa negatiboak izan zituzten, baina urtebete geroago, 2021eko abenduan, Alemanian KPIak %4,9ko tasa ezarri zuen, eta ELGA osoan %6,5ekoa. Ukrainaren inbasioak prozesu hori areagotu zuen eta balio handienak Alemanian (%8,8) 2022ko urrian eta azaroan, AEBetan (%9,1) urte horretako ekainean, eta ELGAN (%10,7) izan ziren urrian. Eskaria eta, horrekin batera, inflazioa geldiarazteko hartutako interes tasen igoerek arrakasta apala izan dute, eta lerro hauek idazterakoan KPIak nabarmen gainditzen du banku zentral nagusien helburua (%2,0). Hala, AEBetan %4,0 ingurukoa da oraindik, eta Alemanian eta ELGAN, berriz, %6,0tik gora dago kokatuta.

BPG errealtaren bilakaera

2. taula

Urte arteko aldakuntza tasak

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Munduko ekonomia	3,8	3,6	2,8	-2,8	6,3	3,4
Herrialde garatuak	2,5	2,3	1,7	-4,2	5,4	2,7
AEB	2,2	2,9	2,3	-2,8	5,9	2,1
Japonia	1,7	0,6	-0,4	-4,3	2,1	1,1
Erresuma Batua	2,4	1,7	1,6	-11,0	7,6	4,0
Eurogunea	2,6	1,8	1,6	-6,1	5,4	3,5
- Alemania	2,7	1,0	1,1	-3,7	2,6	1,8
- Frantzia	2,4	1,8	1,9	-7,9	6,4	2,5
- Italia	1,7	0,9	0,5	-9,0	7,0	3,7
- Espainia	3,0	2,3	2,0	-11,3	5,5	5,5
- Euskadi	2,8	3,1	2,2	-9,6	5,9	4,4
Garapen bidean daudenak	4,7	4,7	3,6	-1,8	6,9	4,0
Txina	6,9	6,8	6,0	2,2	8,4	3,0
India	6,8	6,5	3,9	-5,8	9,1	6,8
Errusia	1,8	2,8	2,2	-2,7	5,6	-2,1
Brasil	1,3	1,8	1,2	-3,3	5,0	2,9

Iturria: NDF eta Eustat.

Inflazioaren aurkako borroka bereziki bizia izan da AEBetan. Herrialde horretan, ondasunen eta zerbitzuen eskari handia langabezia tasa baxuak eta bete gabeko lanpostu hutsen kopuru handiak tentsionatutako lan merkatu bati gehitu zitzaion. Herrialde horretan, interes tasak %0,0–%0,25 ziren urtearen hasieran, eta %5,0–%5,25eraino igo dira, moneta baldintzak asko gogortu baitira. Ekonomiaren hazkundearen gaineko eragina nabarmena izan da, eta BPGaren aldakuntza tasak moteldu egin ziren, lehen hiruhilekoan %3,7 izatetik laugarrenean %0,9 izatera igaro arte, nahiz eta 2023an nolabaiteko gorakada lortu duen (%1,8).

Europako Banku Zentralak beranduago eta indar gutxiagorekin erantzun zion inflazioaren igoerari. 2016tik aplikatzen zen %0,0tik %0,5era igaro zen uztailan eta %3,75era iritsi da gaur egun, baina erakundearen mezuen arabera, hurrengo bileretan gora egingo du berriro. Eurogunearen hazkundera geldiarazi egin dute moneta politikako erabaki horiek, lehen hiruhilekoan erregistratutako %5,5etik laugarrenaren %1,8ra, eta 2023aren hasieran apaltzeko joera luzatu egin da (%1,0). Hiruhilekoen arteko aldakuntza tasak nuluak edo negatiboak izan dira azken hiruhilekoetan, eta, beraz, atzeraldian sartzeko aurreikuspenak areagotu egin dira, baina iritzi orokorra da ez dela oso sakona izango eta laster igaroko dela.

Urteko batez bestekoan, euroaren eremuko herrialde nagusi guztiek hazkunde esanguratsuak eta BPG potentziala baino handiagoak izan zituzten 2022an. Hala ere, urtean zehar eta 2023aren hasieran bizi den moteltzeak zalantza batzuk uzten ditu etorkizunari buruz. Hala, Alemaniak %1,8ko batez besteko tasa izan zuen, eta 2022ko lehen hiruhilekoko %3,5etik 2023ko aldi bereko -%0,5era jaitsi zen. Nazioarteko ingurunearen zailtasunek arrastoa utzi dute herrialdeko industrian, ezin izan baitu gora egin. Frantziak %2,6ko tasa izan zuen urteko batez bestekoan, lau puntu baino gehiagoko apaltzarekin (hasierako %4,8tik laugarren hiruhilekoko %0,6ra), eta 2023aren hasieran pixka bat hobetu bada ere (%0,9), herrialdean egin diren grebak hazkundearen oztopo izango dira. Azkenik, Espainiak irudi dinamikoagoa eskaintzen du, zerbitzuen berreskuratze azkarrean oinarrituta. Batez beste, %5,5 hazi zen 2022an, 2021eko datua berdinduta. Apaltzea ere nabarmena izan zen, baina 2023ko lehen hiruhilekoan gora egin du, %4,2ra iritsi arte.

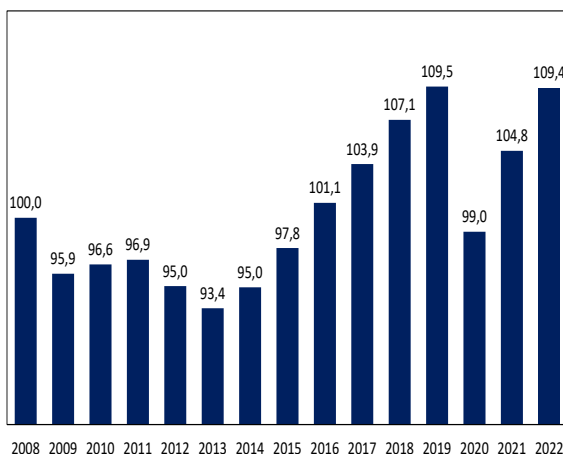
Garatzeko bidean dauden ekonomiek berezko ezaugarriak erakutsi zituzten 2022an. Hala, Txinak oso politika zorrotza mantendu zuen pandemiaren aurkako borrokan, mugikortasunerako murrizketa handiekin, eta herrialdeko BPGaren igoera %3,0ra mugatu zuen, birusa iritsi aurretik ohikoak ziren %6,0tik gorako zifretatik urrun. Bestalde, Errusiak bere BPGa %2,1 gutxitu zuen, mendebaldeko herrialdeek ezarritako zigorren ondorioz. Bestalde, Indiak (%6,8) dinamismo handiko irudia erakutsi zuen, pandemiaren aurreko urteetan lortu ohi zituen erritmoetara itzultzen duena.

EAEko ekonomiak herrialde garatuentzat deskribatu denaren antzeko bilakaera izan zuen, baina bizitasun handiagoarekin. Zehatzago adierazita, urteko batez besteko hazkundera %4,4koa izan zen, munduko ekonomia baino puntu bat handiagoa eta ELGAko batez bestekoa baino 1,7 puntu handiagoa. Hazkunde horri esker, EAEko ekonomiak pandemia hasi aurreko BPG errealaren maila ia osorik berreskuratu du. Beraz, susperraldia V eran gertatu da, eta bi urtean bakarrik. Jokaera hori urrun dago 2008-2009ko Atzeraldi Handiaren ondoren finantza krisi horren aurreko mailara itzultzeko behar izan ziren zortzi urteekin.

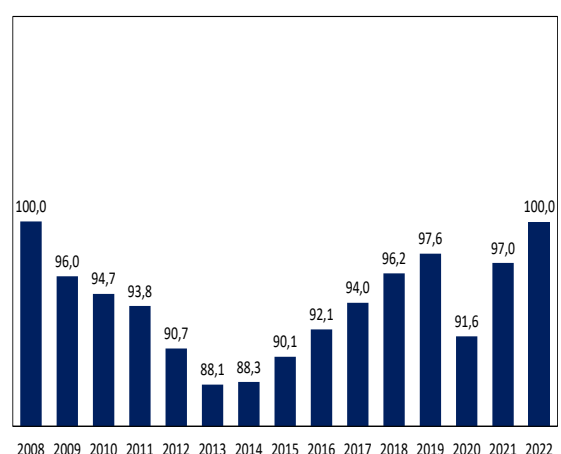
Enpleguaren bilakaera ere positiboa izan zen 2022an, urteko batez besteko %3,1eko hazkunderarekin, eta horrek esan nahi du lanaldi osoko 30.000 lanpostu baliokide inguru sortu zirela, guztira milioi bat enplegu inguru lortzeko. Kasu horretan, azken bi urteetako susperraldia BPGak izan duena baino are biziagoa izan da, eta 2022an lortutako mailak nabarmen gainditzen du hiru urte lehenago zegoen enplegu maila. Hala eta guztiz ere, epe luzeagoko ikuspegi batek erakusten du, hain zuzen ere, 2022an lortu zela 2008an zegoen enplegu mailara itzultzea. Beraz, enpleguaren arloan hamalau urte behar izan dira Atzeraldi Handiaren aurreko mailara berriro itzultzeko.

BPG errealaren eta enpleguaren bilakaera EAEn
2. irudia

BPG 2008=100

Enplegua 2008=100

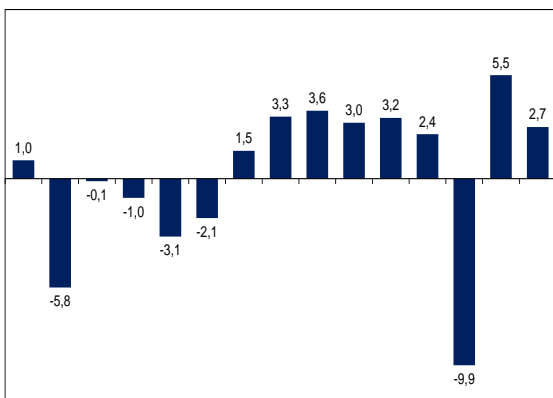

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, Eustaten datuak erabilia.

EAEko ekonomiaren hazkundera, ohi den bezala, barne eskariaren bizitasunean oinarritu zen, BPGaren hazkunderari gutxi gorabehera 2,7 puntuko ekarpena egin baitzion. Hala eta guztiz ere, urte horretan nabarmendu beharreko ezaugarria kanpo saldoak egin zuen ekarpen azpimarragarria da, 1,5 puntutik gorakoa izan baitzen. Normalean, kanpoko saldoak portaera neutroa erakusten du EAEko ekonomian, ekarpenak, zeinu batekoak zein bestekoak izanda ere, hamarren gutxi batzuetakoak izaten baitira, esportazioen ekarpen garrantzitsuak antzeko tamainako inportazioen ekarpenekin konpentsatzen baitira. Zentzu horretan, 2022an eskuratu zen saldoa atipikoa da, nahiz eta horrelako egoerak ere bizi izan ziren Atzeraldi Handian, barne eskari ahuleko testuinguru batean, gaurkoarekin zerikusirik ez duena.

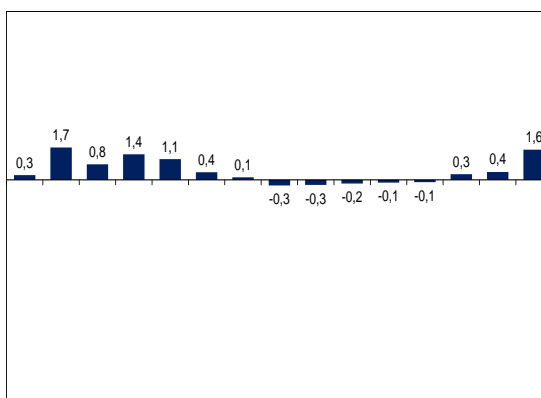
EAEko BPGari eginko ekarpenak
3. irudia

Barne eskaria

2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022

Kanpo eskaria

2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, Eustaten datuak erabilia.

Hain zuzen ere, Euskadiko barne eskariak 2009-2013 aldian izan zituen beherakaden aurrean, 2022an agregatu makroekonomiko horrek %2,7ko batez besteko hazkundera izan zuen, hiruhilekoko bilakaerak profil egonkor samarrarekin, lehen hiruhilekoko %3,3tik laugarreneko %2,3ra baino ez baitzen moteldu. Ildo horretan, EAEko ekonomiak 2022an bizi zuen moteltzearen zati handi bat hiruhilekoak igaro ahala kanpoko eskariak BPGaren hazkunderari ekarpen gero eta txikiagoa egitearen ondorio izan zen.

EAEko taula makroekonomikoa
3. taula

Urte arteko aldakuntza tasak

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Barneko azken kontsumoa	2,9	2,6	2,0	-8,9	5,2	2,2
Familien kontsumoko gastua	3,1	3,0	1,7	-12,1	5,6	3,0
Herri administrazioen kontsumoa	2,1	1,2	3,1	2,9	3,9	-0,4
Kapital eraketa gordina	3,1	4,9	3,3	-12,1	6,0	4,4
Ekipamenduko ondasunak	3,5	4,5	3,0	-11,8	10,9	6,9
Gainontzeko inbertsioa	2,9	5,1	3,4	-12,3	3,1	2,7
Barne eskaria	2,9	3,2	2,3	-9,7	5,4	2,7
Esportazioak	4,8	2,7	-0,2	-15,9	12,7	10,2
Inportazioak	5,0	2,8	0,0	-15,8	11,6	7,5
BPG	2,8	3,1	2,2	-9,6	5,9	4,4
Lehen arloa	10,1	1,7	5,9	-16,9	21,9	0,8
Industria	2,5	2,0	1,4	-12,2	6,1	4,6
Eraikuntza	1,6	4,0	2,4	-14,4	4,5	2,0
Zerbitzuak	2,9	3,1	2,5	-7,9	5,8	4,7
Merkataritza, ostalaritza eta garraioa	4,1	4,3	2,2	-20,4	11,8	10,7
AA. PP., hezkuntza eta osasuna	2,2	1,8	3,2	1,1	3,1	1,8
Gainontzeko zerbitzuak	2,6	3,0	2,4	-4,3	4,0	2,8
Balio erantsi gordina oinarrizko preziotan	2,8	2,9	2,3	-9,4	5,9	4,5
Ekoiak gainera zerga garbiak	2,3	4,9	2,0	-11,9	6,1	3,3

Iturria: Eustat.

Barne eskariaren bi osagai nagusietatik, kapital eraketa gordinak erakutsi zuen bizitasunik handiena, %4,4 hazi baitzen, ekonomiaren batez besteko hazkundearen ildotik. Iazko urtearen amaieran erritmoa moteldu bazuen ere, agregatu horrek oso portaera egonkorra erakutsi zuen urtearen zatirik handienean, eta %5,0aren inguruko aldakuntza tasak eskuratu zituen, aurre egin behar izan ziren zailtasunak gorabehera: lehengai falta, kostuen igoera, ziurgabetasuna, etab. Kanpotik zein barnealdetik zetorren eskari handiak urte osoan igoera tasa azpimarragarriak izatea ahalbidetu zuen, baina 2021eko emaitza bikainera iritsi gabe (%10,9). Hazkunde tasa esanguratsuagoa izan zen ekipamendurako ondasunetan egindako inbertsioan (%6,9), eta

gainerako inbertsioan, eraikuntzan egindakoa barne hartzen baitu, emaitza apalagoa izan zen (%2,7), aurreko urtean jasotaketik (%3,1) ez oso bestelakoa.

Azken kontsumoko gastua %2,2 igo zen 2022an, aurreko urteko kopurutik urrun. Agregatu horren bi atalak 2021ean baino nabarmen gutxiago hazi ziren. Alde batetik, administrazio publikoen kontsumoak tasa negatiboa jaso zuen (-%0,4), eta horren arrazoia da aurreko urtean pandemia geldiarazteko egin zen ahalegin handia ez zela beharrezkoa izan 2022an mantentzea haren intzidentzia kontrolatuago zegoelako. Bestetik, familien kontsumoa %3,0 hazi zen urteko batez bestekoan, eta hiruhilekoko bilakaera profila apur bat beheranzkoa izan zen, inflazioak erosteko ahalmena murrizten zuen heinean. Hala eta guztiz ere, pandemian pilatutako aurrezkiak eta enpleguaren sorrera garrantzitsuak agregatu horri eutsi diote urtean zehar.

Eskaintzaren ikuspegitik, EAEko ekonomiak 2022an izan zuen hazkundera sendotzat jo daiteke; izan ere, hazkunde hori ez da sektore jakin baten mende egon, baizik eta, funtsean, bi zutabe nagusietan oinarritu da, hau da, industrian eta zerbitzuetan. Zehatz-mehatz adierazita, industriak %4,6 handitu zuen bere balio erantsia 2022an, eta zerbitzuek, berriz, %4,7. Industriak sendotasun handia erakutsi zuen urtearen lehen erdian, %6,0 inguruko aldakuntza tasak eskuratuta, ondorengo bi hiruhilekoetan moteldu ziren arren. Sektoreak hornidura faltari aurre egin behar izan zion, eta arazo horiek areagotu egin ziren kamioilarien greba baten ondorioz, enpresa garrantzitsu batzuen ekoizpena gelditu behar izan baitzen. Emaitza ona izan arren, oraindik hiru puntura du 2019an izan zuen balio erantsia.

Eraikuntza beste sektoreen emaitza onetatik urrundu zen eta urteko batez bestekoan %2,0ko hazkundera lortu zuen. Ukrainan gerra hasteak eragin handia izan zuen sektore horretan, lehengaien faltak bere jardueraren garapen normala eragotzi baitzuen. Halaber, lehengai falta horren ondoriozko kostuen igoerak obra batzuk geldiaraztera behartu zuen. Hala eta guztiz ere, urtearen bigarren erdia hobe izan zen eta orduan erregistratutako aldakuntza tasak industriak lortutakoaren antzekoak izan ziren. Emaitza horiek gorabehera, sektoreari ia hamar puntu falta zaizkio pandemiaren aurretik zuen mailara itzultzeko. Bestalde, eskura dagoen informazioaren arabera, obra zibilak eraikuntzak baino portaera hedakorragoa izan zuen, nahiz eta azken horrek bizkortzeko joera erakutsi zuen urtean zehar.

Zerbitzuek, oro har, oso portaera hedakorra erakutsi zuten 2022an zehar, eta beren balio erantsiaren batez besteko hazkundera %4,7koa izan zen, lehenago ere adierazi den bezala. Sektore horrek nabarmen gainditu du 2019an izan zuen maila, nahiz eta osagai guztiak ez dauden egoera

berean. Izan ere, merkataritza, ostalaritza eta garraioa biltzen dituen taldea %10,7 hazi zen, aurreko urteko %11,8aren ondoren. Emaizta apartak izan arren, oraindik bi puntu gehiago hazi behar ditu 2019ko balioa berreskuratzeko, jarduera horrek balio erantsiaren %20 baino gehiago galdu baitzuen pandemiaren ondorioz. Sektore publikoari gehien lotutako jardueren bilakaerak (administrazio publikoa, hezkuntza, osasuna eta gizarte zerbitzuak) hazkunde neurritsuagoa izan zuen (%1,8), aurreko urtean emandako bultzadaren ondoren. Azkenik, gainerako zerbitzuek (%2,8) intentsitatea galdu zuten hiruhilekoak igaro ahala. Azken bi jarduera talde horiek 2019ko mailak gainditu dituzte jadanik.

2022ko alderdi nabarmenetako bat inflazioaren igoera bizia izan zen. Hainbat urtez joera neurritsua erakutsi ondoren, 2021ean ekonomiaren suspertzeak kontsumoko prezioen igoera %3,1ean kokatu zuen, Europako Banku Zentralaren (EBZ) helburuaren gaineratik, baina 2022an igoera nabarmen handiagoa izan zen (%8,0), Ukrainako gerrak lehengaien salneurrietan izan zuen eraginagatik. Izan ere, gatazka otsailean hasi zenean, areagotu egin ziren aurretik zeuden goranzko joerak, lehengai eta energia eskuragarrien kopurua murriztu egin baitzen. EAEko KPIaren punturik altuena uztailean gertatu zen (%10,5), elektrizitateari, gasari eta erregaiei eragin zien krisi energetiko baten erdian. Horrela, hilabete horretan gas naturalaren MWh-ren prezioa 200 euroraino igo zen eta 325 euroraino, berriz, abuztuan.

Hurrengo hilabeteetan, interes tasen igoerak eta Europan negua igarotzeko gas murrizketarik egongo ez zela baieztatzeak lagundu zuten KPIaren aldakuntza tasa beheratzen. 2023ko maiatzean, %3,4an zegoen tasa hori, eta ekainean jaisten jarraituko dela aurreikusten da. Moteltzeko joera hori ez da iritsi oraingoz azpiko inflaziora, %6,4ko tasan baitago, eta energiaren bilakaera onean bakarrik oinarritzen da. Bestalde, BPGaren deflatoarea %4,4an kokatu zen 2022an, hiruhilekoz hiruhileko bizkortze arineko profilarekin.

BPG errealaren hazkundeak (%4,4) eta enpleguarenak (%3,1) lan faktorearen itxurazko produktibitatearen irabazia %1,2an kokatu zuten 2022an, eta zifra hori azken hamarkadetako batez bestekoaren (%0,8) gaineratik dago. Sektore ekonomikoen portaerak ohiko ezaugarri batzuk izan zituen. Hala, industria izan zen berriro produktibitate irabazi handiena izan zuen jarduera (%3,0), batez besteko balioen gaineratik (%1,5). Bestalde, eraikuntzak apenas hobetu zuen eraginkortasuna hamarren gutxi batzuetan (%0,3), ohiko erregistroen ildotik. Hala ere, ezusteko txiki bat nabari da zerbitzuen emaitzan, hobekuntza esanguratsurik lortu ohi ez duen sektorea (%0,5), baina joan den urtean eraginkortasuna %1,0 hobetu zuen.

EAEko ekonomiaren beste aldagai nagusi zenbait

4. taula

Urte arteko aldakuntza tasak

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Biztanleko BPG eurotan. EB-27=100	109,6	109,3	108,4	101,0	101,5	101,8
BPG per capita EAPn. EB-27=100	119,3	117,3	116,7	106,5	107,5	109,6
BPG erreala merkatu prezioetan	2,8	3,1	2,2	-9,6	5,9	4,4
Enplegua	2,1	2,3	1,5	-6,2	5,9	3,1
Lan faktorearen itxurazko produktibitatea	0,7	0,8	0,7	-3,6	0,1	1,2
BPG nominala merkatu prezioetan	3,5	4,3	3,4	-9,7	8,6	8,9
BPGaren deflatorea	0,7	1,2	1,2	-0,1	2,5	4,4
KPI (urteko batez bestekoak)	2,0	1,6	1,0	-0,1	3,1	8,0
Kostu guztiak langile bakoitzeko	0,5	2,5	1,8	-1,1	4,9	2,7
Langabezia tasa	11,6	10,5	9,8	10,6	10,0	8,5

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, Eustaten, Eurostaten eta INEren datuetan oinarrituta.

EAEko ekonomiak 2022an izan zuen bilakaera aztertzeke unean, ezinbestekoa da BPGaren bilakaera unean uneko prezioetan ere aipatzea, prezioek koiuntura ekonomikoan izan zuten eta oraindik ere duten eragin esanguratsua dela eta. Horiek horrela, Euskadiko BPG nominala %8,9 handitu zen urte horretan, 1995etik izandako tasarik altuena baita. Hazkunde nominal horren zati handi bat, lehen ere adierazi den bezala, BPGaren deflatorearen igoerari zor zaio, %4,4 igo baitzen, hori ere hogeita bost urte baino gehiagoko igoera handiena izanik. Guztira, EAEko BPGa 85.000 milioi euroren atarian kokatu zen, inoizko kopururik handiena. Ekonomiaren une ona zergen bilketan islatu zen, %7,3 igo baitzen, 17.100 milioi euroko langa gaindituz. Nabarmentzekoa da BEZaren (%10,6) eta PFEZaren (%6,3) diru bilketa, bi zerga horiek 6.400 milioi euro baino gehiago bildu baitituzte. Sozietateen gaineko zergak ere joera positiboa izan zuen (%17,0), baina kasu horretan bilketa 1.300 milioi eurora baino ez da iristen.

Prezioen igoerak eta politika monetarioaren erantzunak, interes tasen igoerekin batera, zorraren batez besteko kostua igotzen hasi da. Zehazki, kalkulatu da zorraren batez besteko kostua oinarrizko 50 puntu garestitu zela 2022an. Gehiegizko defizitaren protokoloaren arabera, urte horretan zorra 350 milioi euro murriztu zen eta BPGaren %13,7ra jaitsi zen, Ekonomia Itunaren Batzorde Mistoan adostutako %15,6aren azpitik. Euskadi zor gutxien duen bigarren erkidegoa da, Madrilen atzetik.

Europako funtsak bi bidetatik iristen dira Euskadira. Alde batetik, Eusko Jaurlaritzak zuzenean jaso ditu berak kudeatu behar dituen jarduketarako zenbateko batzuk, eta, bestetik, Estatuak Euskadira bideratutako beste funts batzuk kudeatzen ditu, batez ere PERTE izeneko proiektu estrategikoen bidez. 2023ko apirilaren amaieran, 1.456 milioi euroko funtsak esleitu zitzaizkion Euskadiri; horietatik 1.045 milioi Eusko Jaurlaritzaren zuzeneko kudeaketarako ziren, eta 411 milioi Estatuaren kudeaketarako.

2022ko urteko txostenak leku garrantzitsua eskaintzen die EAEko gizarteak aurre egin beharko dien etorkizuneko erronka batzuei. Eusko Jaurlaritzaren aurrekontuak Nazio Batuen Batzar Nagusiak 2015ean onartu zituen garapen jasangarriko helburuekin (GJH) bat ote datozen aztertu da, eta aurrekontu programa ia guztiak gutxienez GJHetako birekin lerrokatuta daudela ondorioztatu da.

Jasangarritasuna eta ingurumena oso presente daude GJHetan, eta beraiek betetzeko ekonomia deskarbonizatu beharra dago. Errusiak Ukraina inbaditu ondoren sortutako energia krisiak energia eraginkortasuna eta energia berriztagarrien sustapena sustatu ditu. Dokumentu honetan azaltzen denez, energiaren aurrezteak, BPG puntu bakoitzeko, garrantzitsua izan da Euskadin, baina atzerapen nabarmena dago energia berriztagarrien ezarpenean. Biztanleko erregai fosilen kontsumoa ere ez da murriztu.

Etorkizuneko erronka garrantzitsuenetako bat biztanleriaren zahartzeari buruzkoa da, fenomeno horrek herrialde garatu ia guztiei eragiten baitie. Euskadiren kasuan, biztanleriaren %23k baino zertxobait gehiagok 65 urte baino gehiago ditu. Ehuneko hori handitu egingo da *baby boom*erak adin horretara iristean, eta hainbat alderditan izango ditu ondorioak, besteak beste, lan merkatuan. Lanbideren ekimenez garatutako FUTURELan proiektuak aurreratzen du 2033an milioi erdi bat pertsona beharko direla urte honetatik aurrera erretiratuko direnak ordezkatzeko. Enpleguen aukera horiei EAEko ekonomiaren garapenagatik sortutakoak gehitu beharko zaizkie, eta dokumentu honetan aurkeztutako agertokiak %2ko hazkunde tasak aurreikusten ditu datozen urteetan.

Adimen artifizialak interesa eta kezka piztu ditu gizartean. Ukaezina da pertsonen eta enpresen egunerokotasunean aukera ugari irekitzen dituela. Hasiara batean, produktibitatearen hazkundera mesede egitea eta inflazioa kontrolatzen laguntzea espero da, baina ukaezina da eragin garrantzitsua izango duela lan merkatuan. Ildo horretan, FUTURELan proiektuak berak, ELGaren eta beste batzuen aurreko lanei jarraituz, lanbideen eta sektoreen arabera, EAEko ekonomian trebetasunen automatizazioak izan ditzakeen ondorioak kuantifikatu ditu. Ondorioa da tresna hori

osorik garatuz gero, inpaktua 200.000 lanpostu ingurukoa izan daitekeela. Hala ere, gaitasun batzuetan ikusten diren botila lepoek iradokitzen dute inpaktua txikiagoa izan daitekeela eta, aldi berean, beste enplegu aukera batzuk sortuko direla haren itzalpean.

Txostena amaitzeko, soldata arrakalak azken urteetan izan duen bilakaera zehazten da, pixkanaka murrizten ari baita, baina esanguratsua izaten jarraitzen du. INEren soldata egituraren datuek iradokitzen dutenez, lanbide arteko gutxieneko soldataren (LGS) igoera handiek arrakala hori murrizten lagundu dute, bereziki emakumeei mesede egin baitiete. Zehazki, pertsonako soldata arrakala %30 murriztu da azken bost urteetan, eta lan egindako ordu bakoitzeko arrakala, berriz, %50 baino gehiago.

1. EKONOMIA UKRAINAKO GERRAREN URTEAN

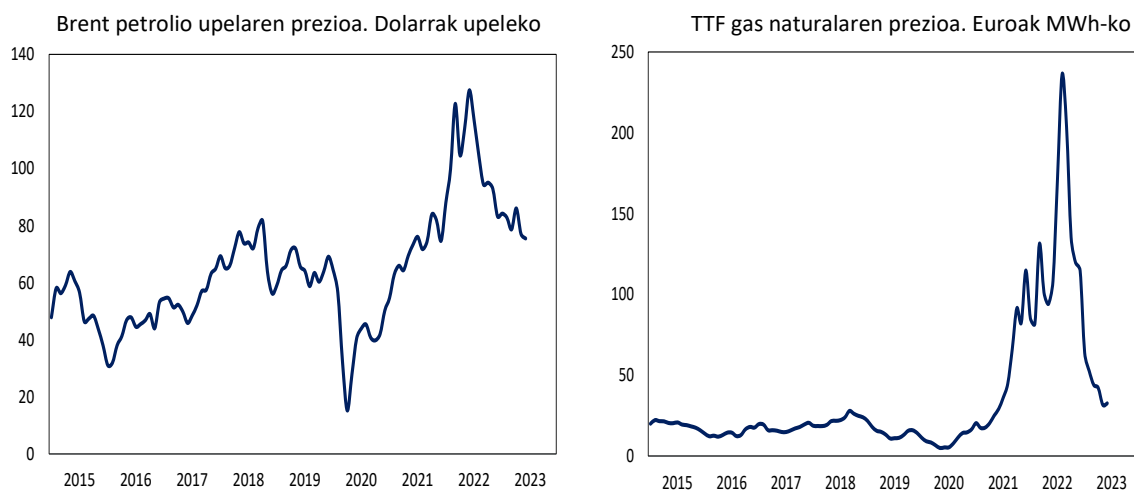
1.1 EAEko ekonomiaren ingurunearen portaera

2020an jasandako pandemiaren eta 2021ean bizitako susperraldiaren ondoren, 2022. urtea zalantza handi batekin hasi zen: inflazioaren bilakaera. Banku zentral nagusiek 2020an eta 2021ean pandemiari aurre egiteko hartu zituzten neurrien ondorioz, zirkulazioan zegoen dirua asko handitu zen. Eskaintza monetarioa eskariaren gainetik hazten denean gertatzen den bezala, soberakin monetario horrek, lehenik, burtsen gain izan zuen eragina, gero lehengaien gain eta, ondoren, garraioaren eta handizkako merkataritzaren gainean. Lehen alarma seinaleak 2021eko bigarren erdian piztu ziren, lehengaien prezioen igoeragatik eta bizitzaren kostuaren garestitzeagatik. Horrela iritsi zen 2022ko urtarrila, inflazio prozesu batekin, finantza merkatu ez hain euforikoekin eta hazkunde erritmo gero eta motelagoarekin. Prozesu hori azken fasera iritsi zenean, hau da, inflazioa zerbitzuetan eta txikizkako merkataritzan nabaritzen hasi zenean, Ukrainako gerra piztu zen.

Gatazkaren ondorio zuzenak agertu ziren lehenak izan ziren. Ahaztu gabe bizitzen galera tragikoa, herrialdeko azpiegituran izandako kalte izugarriak eta milioika errefuxiatuaren olatua, Ukraina munduko gari ekoizle nagusietako bat denez, irinaren eta ogiaren prezioak gora egin zuen mundu osoan. Ekialde Hurbileko herrialde batzuetan, hala nola Egipton edo Iranen, bereziki Ukrainako gariaren menpekoak baitira, gerrak oinarrizko produktuen eskasia handia eragin zuen. Ondoren, AEBek Errusiari jarritako zigorrak iritsi ziren, Europar Batasunak, Japoniak eta beste herrialde batzuek ere ezarri zituztenak. Errusiako aktiboen izozteaz eta atzerrian errubloa erabiltzeko murrizketaz gain, energiari lotutako neurriek izan zuten eraginik handiena. Errusia mendebaldeko merkataritzatik isolatuta geratu zen, Errusiatik Europarako petrolio eta gas banaketa gutxituta geratu zen bitartean. Horren ondorioz, jadanik 2021eko erdialdetik gora egina zuen argindarraren prezioak are gehiago garestitu zen, eta Europan muturreko mailetara iritsi zen.

Horrek guztiak 2021eko erdialdetik maila historikoetatik gora igotzen ari zen inflazioa are gehiago bizkortu zuen. Bilakaera horrek familien kontsumorako ahalmena murriztu zuen, ekoizpena eta industria jarduera uzkurto zituen eta kontsumitzaileen konfiantza okertu zuen. Inflazio handia galgatzeko eta murrizteko asmoz, banku zentralak diru politikak gogortu behar izan zituzten, eta, ondorioz, BPGaren moteltze nabarmena gertatu zen urtearen bigarren erdian.

Lehengai energetikoen bilakaera. Hileko batez bestea
4. irudia

Iturria: Ekonomia Gaietarako eta Eraldaketa Digitalerako Ministerioa.

Nazioarteko merkataritza izan zen beste eremu kaltetuenetako bat. Prezioen gorabehera handiek merkataritzako estatistikak balio terminoetan desitxuratzeko joera dutenez, zentzuzkoa da azterketa merkataritzaren bolumenetan fokatzea. Hori horrela, ikusten da salgaien merkataritza uste baino erresilienteagoa izan zela 2022ko zatirik handienera; izan ere, salgaien merkataritzaren bolumenaren batez besteko hazkunde tasa %4,2 izan zen 2022ko lehen bederatzi hilabeteetan, eta laugarrena arte ez zen bolumen hori uzkurto, esportazioen urteko hazkunde %2,3raino murriztuz, 2021ean erregistratutako %8,4tik urrun, eta are gehiago dolarretan izandako %11,5eko hazkudetik urrun.

Munduko ondasunen merkataritza eremuka
5. taula

Salgaien merkataritzaren bolumenaren urte arteko aldakuntza tasak

	Esportazioak				Inportazioak			
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
Mundua	0,4	-4,7	8,4	2,3	0,4	-5,4	10,3	3,2
Ipar Amerika	0,4	-8,9	6,5	4,2	-0,6	-5,9	12,5	6,0
AEB	-0,5	-10,8	8,1	4,1	-0,5	-3,9	12,1	6,0
Erdi eta Hego Amerika	-1,3	-4,9	5,8	1,9	-1,8	-10,8	25,6	4,2
Brasil	-0,9	1,4	3,7	4,7	4,2	-7,1	24,7	1,8
Europa	0,4	-7,7	8,1	2,7	0,3	-7,2	8,5	5,2
Europar Batasuna	0,1	-7,4	8,4	2,9	0,1	-7,0	9,4	5,5
EBE (*)	0,4	-7,7	8,1	2,7	8,3	-5,5	9,1	-13,5
Errusia	-3,0	-0,3	3,3	-4,7	5,8	-3,4	14,3	-24,5
Ukraina	5,6	-6,0	-7,4	-40,0	6,1	-10,3	8,5	-47,8
Afrika	-0,3	-7,2	3,5	0,7	3,3	-14,8	6,4	5,6
Ekialde Hurbila	-1,0	-6,6	-2,4	9,9	11,2	-10,1	8,3	9,4
Asia	0,8	0,6	13,1	0,6	-0,5	-0,8	10,5	-0,4
Txina	2,0	2,8	17,3	-2,0	0,0	4,9	7,6	-7,2
Japonia	-1,8	-8,0	11,9	1,9	0,5	-3,7	2,3	0,5
India	2,3	-11,1	22,9	0,6	-1,1	-14,3	17,3	1,5

(*) Estatu Burujabeen Erkidegoa.

Iturria: Munduko Merkataritza Antolakundea (MMA) eta UNTAC.

Hainbat faktorek lagundu zuten merkataritzaren dinamismo txikiago horretan, eta horietatik nabarmenena oinarrizko produktuen munduko prezioen igoera izan zen, diru sarrera errealak eta inportazioen eskaria higatu baitzituzten. Energiaren prezioen inpakturik handiena udako hilabeteetan sentitu zen Europan, Errusiatik zetorren gasaren hornidura moztea planteatu zenean. Era berean, gariaren eta beste zereal batzuen prezio altuek Ekialde Ertaineko eta Afrikako herrialdeei eragin zieten, neurri handi batean Ukrainatik eta Errusiatik datozen inportazioen mende baitaude. Txinan, covid-19ak eragindako infekzioen gorakadak eta urtearen zati handi batean izandako murrizketa handiek kontsumoko ondasunen bai ekoizpena bai eskaria maila apalean utzi zuten. Azkenik, ekonomia aurreratuetako interes tasen igoerek ere eskaria hozten lagundu zuten 2022ko azken txanpan.

Laburbilduz, inflazio handiak eta gerrak salgaien merkataritzaren bolumenaren beherakada orokorra ekarri zuten ia eskualde ekonomiko eta herrialde guztietan, eta hori bereziki gordinki islatu zen Ukrainan, esportazioak kolapsatu egin baitziren (-%40). Ekialde Ertaina izan zen 2021eko erregistroarekin alderatuta hobekuntza izan zuen eremu bakarra. Hori Bruselatik martxan jarritako deskonexio energetikoko mekanismoek eragin zuten, Qatar, Aljeria eta Egiptoko merkatuei mesede egin baitzieten, gas ekoizle horiek Errusiako gasaren esportazioak partzialki, gutxienez, ordezkatzeko gaitasuna baitzuten.

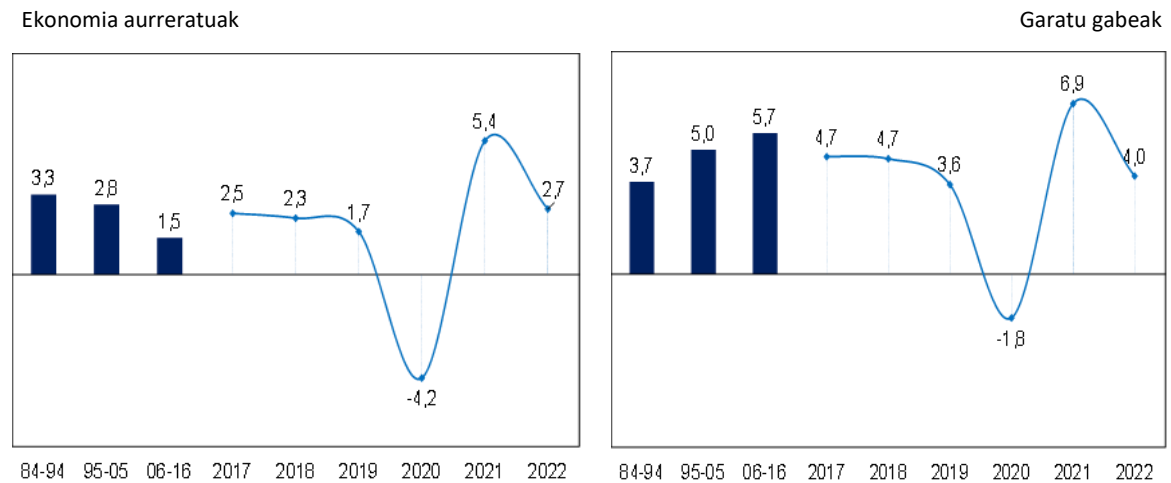
Munduko jarduera ekonomikoaren bilakaerari dagokionez, hasiera batean aurreikusitakoa baino erresistenteagoa izan zen, eta badirudi 2023ko lehen hilabeteetan dinamismo berrituaren zantzuak antzeman zirela. Oro har, BPGaren hazkundera %3,4koa izan zen 2022an, NDFk egindako lehen kalkuluen arabera. Ekonomiaren erresilientziari lagunduko zioten aurreko hilekoetan eskaintzaren aldetik bizi ziren asaldurak bertan behera geratu izanak, udatik aurrera nazioarteko merkatuetan energia prezioen jaitsiera eragin zuena, eta 2021ean nazioarteko merkataritzan sortutako botila lepoak pixkanaka konpontzeak, eta horrek inflazioa gutxika-gutxika moteltzea ekarri zuen udazkenetik aurrera. Halaber, familiek diru kopuru handi samarra zuten pilatuta pandemian zehar, eta, horri esker, covid osteko eskariaren gorakadak ondorio positiboak ekartzen jarraitu zuen. Hori guztia, krisi inflazionistaren ondorioak arintzeko agintariek hartutako neurriek emandako bultzada fiskalak jarduerari mesede egin zion testuinguru batean.

Zehatzago adierazita, Latinoamerikako BPGaren hazkunde tasa %4,0koa izan zen, gorabidean dagoen Asiako erritmoaren antzekoa (%4,4) eta Ekialdeko Europakoa (%0,8) baino askoz handiagoa. Hazkundera %4,0tik pixka bat gorakoa izan zen Erdialdeko Amerikan eta Dominikar Errepublikan. Horri esker, eskualdeko ekonomia nagusiek pandemia aurreko jarduera maila gainditu zuten. Nolanahi ere, bilakaera ekonomikoa heterogeneoa izan zen herrialdeen artean eta hazkunde tasak Txileko %2,4tik Venezuelako %8,0ra eta Panamako %10,0ra mugitu ziren. Ezberdintasun horiek, besteak beste, politika ekonomikoek, etorkinen diru bidalketek, kanpoko eskariak eta lehengaien prezioek eragin zituzten. Zentzu horretan, Txileko eta Peruko ekonomiei kalte egin zien lehengaien prezioen truke negatiboak.

Asiari dagokionez, Txinako ekonomiaren hedapena %3,0ra moteldu zen 2022an, aurreko urtean erregistratu zuen %8,1 hartatik, koronabirusari aurre egiteko ezarritako neurrien eta apaltze globalaren eraginaren ondorioz. 2020an, covidaren pandemiaren hasieran, izan zuen %2,2ko hazkundera alde batera uzten bada, 1976az geroztik, hau da, ekonomia txikitu zuen hamarkada bateko Iraultza Kulturalaren azken urteaz geroztik izan duen emaitzarik txarrena izan da iazkoa. Bestalde, higiezinaren sektorea izan zen hazkunderaren beste oztopo nagusia. Sektoreko inbertsioak

urte arteko %10,0 egin zuen behera 2022an, lehen jaitsiera 1999an erregistroak hasi zirenetik, eta jabetzen salmentek beherakada handiena izan zuten 1992tik. Hala eta guztiz ere, eta 2022an itxiera eta konfinamendu ugari izan arren, langabezia tasa hiru hamarren baino ez zen igo, %4,2ra, eta inflazioa %1,9an kokatu zen.

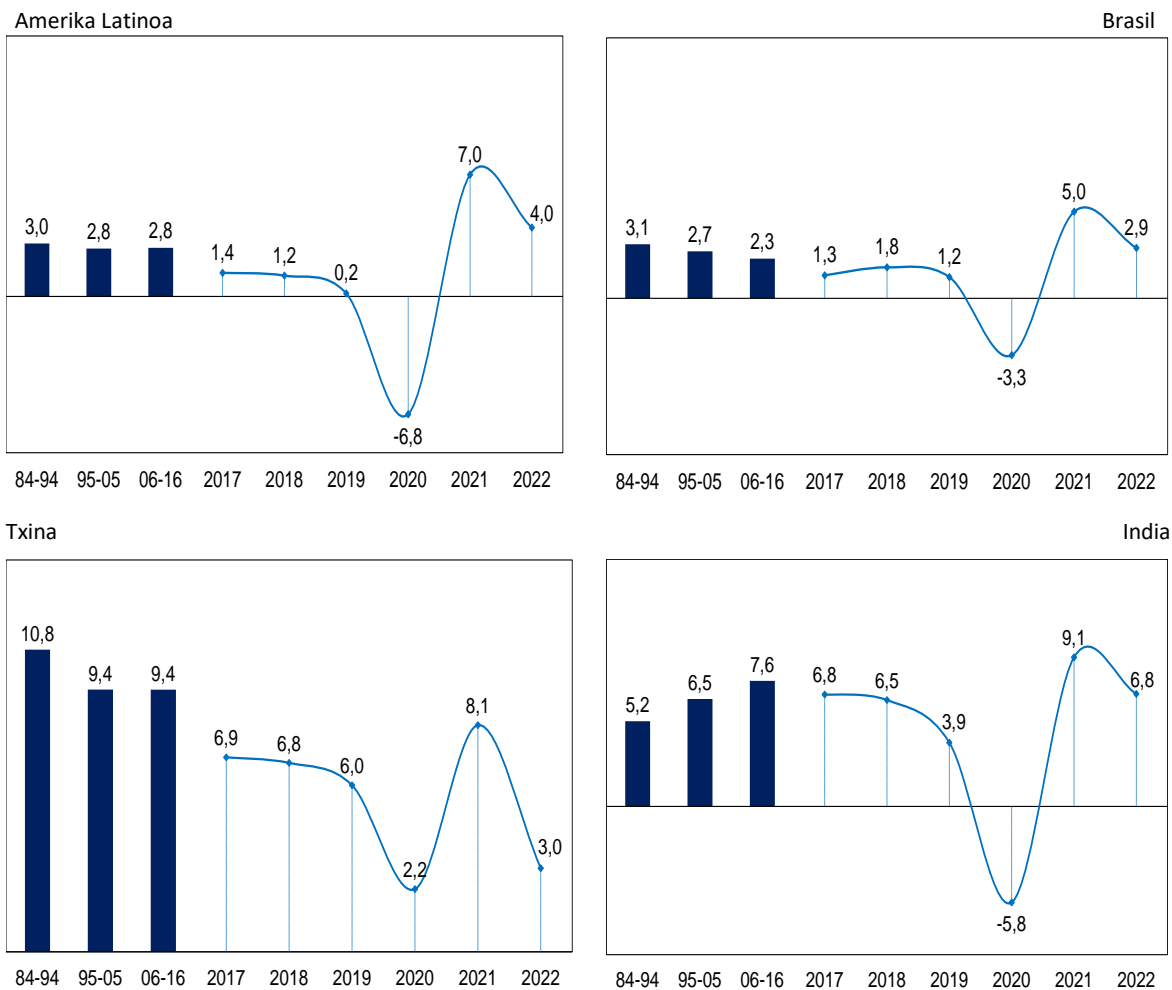
Barne produktu gordina. Urte arteko aldakuntza tasak
5. irudia

Iturria: NDF.

Indiari dagokionez, 2022an munduko bosgarren ekonomia gisa zuen abantaila handitu zuen BPGari dagokionez. India AEBen, Txinaren, Japoniaren eta Alemaniaren atzetik dago kokatuta. Herrialdeak ekoizpen oinarri zabala du eta hainbat hamarkadatan hedatu zen, inportazioak ordezkatzeko estrategiarekin. Garia eta arroza dira nekazaritzako produktu nagusiak, eta manufacturen artean petrolioko produktuak, farmazeutikoak, elektronikoak, ehunak eta jantziak, burdina eta altzairua, automobilak eta makineria, harribitxiak eta bitxiak nabarmentzen dira. Kontsumo nazionalaren jaitsiera, herrialdearen hazkunde ekonomikoa gehien bultzatzen duen faktoreetako bat, esportazioen gorakadak konpentsatu zuen partzialki, 2022an 421.000 milioi dolarreko errekorra izan baitzuen, eta horrek jarduera ekonomikoa %6,8 haztea ekarri zuen.

**Herrialde garatu gabeen BPGa. Urte arteko aldakuntza tasak
6. irudia**

Iturria: NDF.

Elikagaien inflazioari egiten dioten ekarpena Latinoamerikan gorabidean dagoen Asian baino handiagoa izateak ez du zerikusirik elikagaien multzoak familien kontsumoko saskian duen pisuarekin, baizik eta saski horrek eskualdean duen osaera bereziarekin. Adibidez, arrozak pisu handi samarra du Asiako herrialdeetako kontsumoko saskian, eta haren prezioak hegazkortasun txikiagoa erakutsi du azken hiru hilabeteetan, beste zereal batzuen prezioek erregistratu dutenarekin

alderatuta (garia eta artoa, esaterako), pisu handiagoa izan baitu Latinoamerikako familien kontsumoko saskian.

Japoniak, bestalde, %1,0ko hazkundera izan zuen 2022an, aurreko urteko %2,1eko hazkunde erritmoaren azpitik, eta atzeraldi tekniko saihestea lortu zuen iazko laugarren hiruhilekoan, %0,1eko hazkunderarekin, hirugarren hiruhilekoko %0,4ko jaitsieraren ondoren. Ziurgabetasuna eta prezioen gorakada gorabehera, familien kontsumo pribatuak, BPGaren %60ren erantzulea baita, harritu egin zuen %2,1eko hazkunde bizkorrarekin, 2021ean lortutako %0,4ko gorakadaren aldean. Kanpoko saldoak igoera hori arindu zuen, jarduera ekonomikoa hamarren batzuk drainatuz. Zehazki, inportazioak %7,9 hazi ziren, eta esportazioak %4,9. Egoera horrek ekonomiaren susperraldia geldiaraziko luke egungo energiaren eta lehengaien garestitzearen testuinguruan, herrialde japoniarrak duen mendetasun handia dela eta.

Gainerako ekonomia aurreratuen bilakaera antzekoa izan zen. 2022ko lehen hiruhilekoan pandemiaren ondoren berriro irekitzearen ondorioengatik jasotako bultzadaren ondoren, jarduerak dinamismoa galdu zuen urteak aurrera egin ahala, inflazioaren presio handien, gerra egoeraren ziurgabetasunaren eta diru politiken gogortzearen ondorioz, kontsumoa eta inbertsioa beherantz baldintzatu baitzituzten.

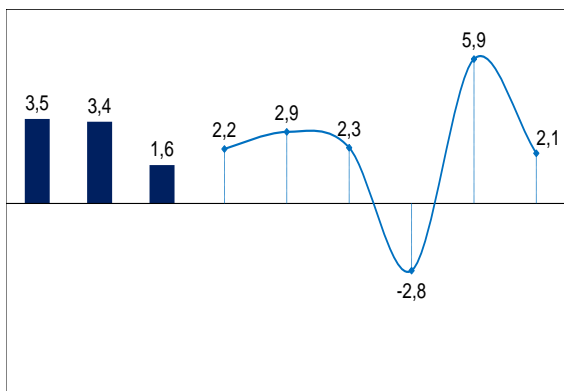
Nahiz eta Fed-ek norabidea aldatu eta bere esku hartzeko interes tasak igoera handiak izan (4,25 puntu zazpi igoeratan), AEBetako BPGak sendo itxi zuen 2022. Kontsumo pribatuak, AEBetako ekonomiaren funtsezko zutabea, %2,1 egin zuen gora eta 1,85 hamarren ekarri zuen hazkundera. Zerbitzuek %4,5eko hazkundera izan zuten, ondasunen jaitsierari aurre eginez (-%0,5). Kanpo saldoak, bestalde, lau hamarren drainatu zuen jarduera, inportazioen dinamismoa handiagoa izan zelako, eta horrek, oro har, BPGaren %2,1eko hazkundera ekarri zuen. Tasa garrantzitsua, baina 2021ean erregistratutako %5,9arekiko apaltze nabarmena erakusten duena.

Eurogunean, oro har, kontsumo pribatuak hazkunderari ekarpen handia egin zion eta kanpo sektoreak bultzada horren zati bat drainatu zuen. Hala ere, eremua osatzen duten herrialdeen hazkunderak oso desberdinak izan ziren eta muturretako datuak Irlandaren %12,0k (multinazionalen kontabilitate jarduerak mesede egin zion) eta Estoniaren %1,3k markatu zuten. Azpimarragarriena, berriz ere, urtearen azken txanpan tonua nabarmen galdu izana izan zen. Izan ere, hiruhileko arteko tasetan, eremua osatzen duten 19 herrialdeetatik 8k ikusi zuten jarduera murrizten ari zela. Kaltetu nagusien artean Alemania, Austria eta Italia daude, Errusiako lehengaietikiko mendekotasun handia

duten herrialdeak baitira, bereziki gasarekiko mendekotasuna dutenak. Hala ere, eurogunea %3,5 hazi zen 2022an urte arteko tasetan.

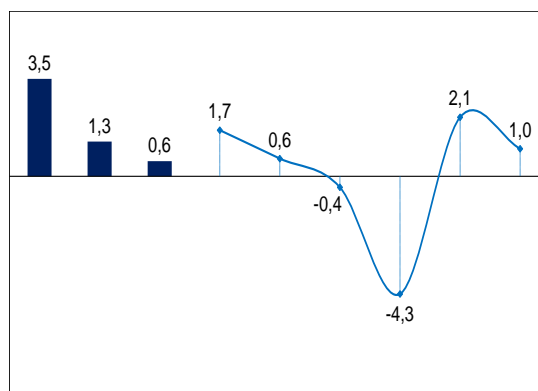
Ekonomia aurreratuen BPGa. Urte arteko aldakuntza tasak
7. irudia

AEB

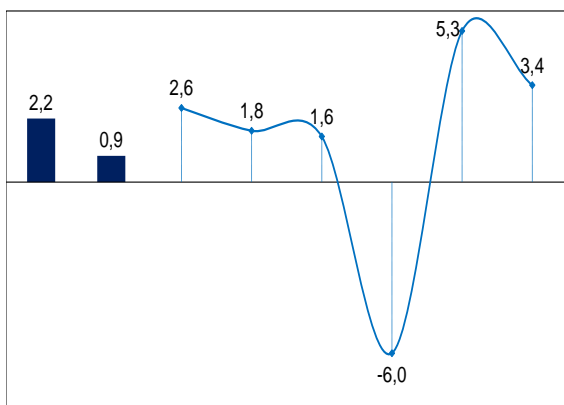
84-94 95-05 06-16 2017 2018 2019 2020 2021 2022

Japonia

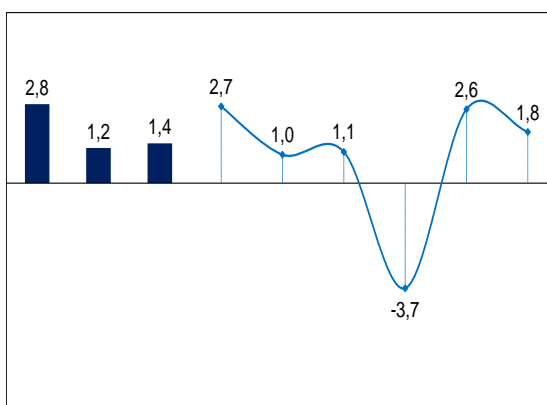
84-94 95-05 06-16 2017 2018 2019 2020 2021 2022

Eurogunea

95-05 06-16 2017 2018 2019 2020 2021 2022

Alemania

84-94 95-05 06-16 2017 2018 2019 2020 2021 2022

Iturria: NDF eta Eurostat.

Azkenik, 2022ko bi protagonista nagusien bilakaera ere heterogeneoa izan zen. Horrela, Errusiak, zigorrak pairatu zituen arren, uste baino portaera hobea erakutsi zuen. Zehazki, Errusiako ekonomia %2,1 uzkuritu zen, eta covidak bizi izan zuena baino atzeraldi txikiagoa izan zuen. Inbertsio pribatuaren apaltzea partzialki konpentsatu zen gobernuaren inbertsioaren gorakadarekin eta lan merkatuaren erresistentziarekin (langabezia tasa %3,9 izan zen, nahiz eta mendebaldeko enpresek herrialdea utzi zuten) eta barne eskariarekin (batez ere herrialdeko ekialdeko eskualdeetan eta gerraren eta zigorren aurkako 'haizeen' arrisku txikiagoan). Tasa horietatik urrun geratu zen Ukraina, bertako ekonomia %30,3 jaitsi baitzen.

Hala ere, litekeena da 2023aren hasiera Errusiarentzat hain positiboa ez izatea eta 2022ko abenduan ezarritako bi zigorren eragina nabaritzen hastea: Europar Batasunak Errusiako petrolioia itsasoz inportatzeko debekua eta G-7ak ezarritako petrolioaren prezioen muga. Hazkunde datuak argitaratu arte itxaron beharko da neurri horien benetako eragina kuantifikatzeko; izan ere, Errusiak nabarmen handitu ditu bere petrolio salmentak Txinan eta, batez ere, Indian, eta, aldi berean, iragarri du ekoizpena 500.000 upel inguru murriztuko duela egunero.

Ekonomiaren aldagai nagusiak
6. taula

Urte arteko aldakuntza tasak

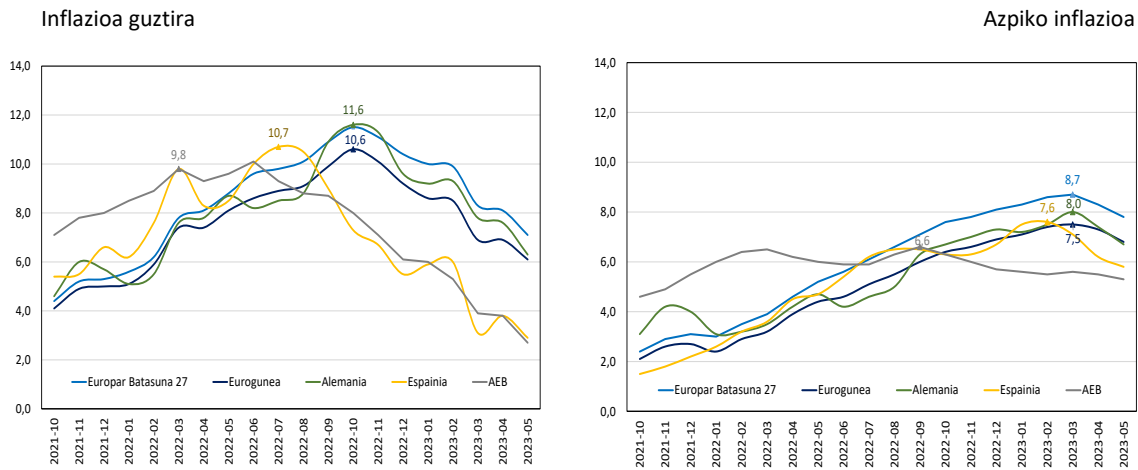
	BPG erreala		Inflazioa		Langabezia tasa	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Mundua	6,3	3,4	4,7	8,7	--	--
Ekonomia garatuak	5,4	2,7	3,1	7,3	5,6	4,5
AEB	5,9	2,1	4,7	8,0	5,4	3,6
Japonia	2,1	1,1	-0,2	2,5	2,8	2,6
Europar Batasuna	5,4	3,5	2,9	9,2	8,0	7,7
Alemania	2,6	1,8	3,1	6,9	3,7	3,1
Frantzia	6,4	2,5	1,6	5,2	7,9	7,3
Erresuma Batua	7,6	4,0	2,6	9,1	4,5	3,7
Italia	7,0	3,7	1,9	8,2	9,5	8,1
Espainia	5,5	5,5	3,1	8,4	14,8	12,9
Garapen bidean daudenak	6,9	4,0	5,9	9,8	--	--
Asia	7,5	4,4	2,2	3,8	--	--
Amerika Latinoa	7,0	4,0	9,8	14,0	--	--
Ekialdeko Europa	7,3	0,8	9,6	27,9	--	--

Iturria: NDF eta Eurostat.

Kontrako haize horien aurrean, ekonomia nagusien lan merkatuak jarduera sendoarekin jarraitu zuen, bai enpleguaren sorreran, bai langabezia baxuan, bai soldaten dinamismoan. Izan ere, AEBetan eta Europar Batasunean langabezia tasak ziklo ekonomikoaren minimoetan edo haietatik oso gertu mantendu ziren (%3,6 eta %6,2 batez beste 2022an, hurrenez hurren), eta joera beherakor horri eutsi diote 2023ko lehen hilabeteetan ere.

Inflazioari dagokionez, energiaren prezioen gorakada bizia, Europako herrialde batzuetan %40tik gorako hazkunde puntualekin, inflazio tasa handien arrazoi nagusia bihurtu zen, bai zuzeneko eraginean (energiaren osagaiak inflazio osoaren %50 inguru azaltzen zuen), bai zeharkakoan (produktzio kostuen gaineko presioaren bidez, energiaren gorakada ondasunen eta zerbitzuen saski osora eramaten da). AEBetako inflazioak 2022ko ekainean izan zuen goia (%10,1); eurogunean (%10,6) eta Europar Batasunean (%11,6), berriz, tasa gorenak urrian ezagutu ziren. Harez geroztik, 2023ko maiatzera arte, bai oinarri efektuengatik, bai energiaren prezioek beherantz egin zutelako, energiaren goranzko presioa desagertzen joan da, nahiz eta azpiko inflazioa etengabe maila altuetan mantendu den.

Inflazioaren bilakaera. Urte arteko aldakuntza tasak
8. irudia

Iturria: Eurostat.

Gaur egun, Ukrainako gerrak aurrera jarraitzen du, eta zerealen esportazioei berrekiteak merkatuetara lasaitasun pixka bat ekarri badu ere, energia sektoreak garai zaila pasatzen jarraitzen du. Lehengaien salneurriek, beste aldetik, portaera negatiboa erakutsi dute azken seihilekoan eta maila maximoetatik %20 eta %30 artean egin dute behera. Kasu batzuetan, hala nola gas naturalaren kasuan, %50 baino gehiago merkatu dira. Ondorioz, industria eta saltoki askok egonkortasun handiagoa izan dute. Hala ere, lehengai gehienen prezioek hegazkortasun handia erakusten jarraitzen dute, Ukrainako gatazka belikoaren geldialdiagatik eta ekonomiaren moteltze globalagatik, besteak beste.

Oraingoz, 2023ko lehen hiruhilekoko emaitzek erakusten dute munduko ekonomia erresilientea eta dinamikoa dela, baina agortzearen lehen sintomak antzematen hasi dira. Zehazki, euroaren eremuak urte arteko %1,3ko hazkundera izan zuen arren, hiruhilekoen arteko tasetan ondoz ondoko bi hiruhileko pilatu zituen negatiboan, eta horrek atzeraldi teknikoan kokatzen du. Alemaniaren bilakaera txarrak eragin zuen neurri handi batean uzkurdua hori.

1.2 Euskadiren bilakaera ekonomikoa

Eustatek argitaratutako datu ofizialen arabera, 2022an Euskadiko biztanleko BPGak %4,4 egin zuen gora urte arteko tasan, hau da, 31.317 eurora iritsi zen. Zifra horrek, pandemiaren urtearen ondoren, eta egungo gatazka belikoan, ia berdindu egiten du 2019an lortu zen biztanleko BPGaren errekorra (31.392 euro), eta, hiru urte gorabeheratsuen ondoren, 2020an izandako %10,7ko jaitsiera izugarria konpentsatzea ahalbidetzen du.

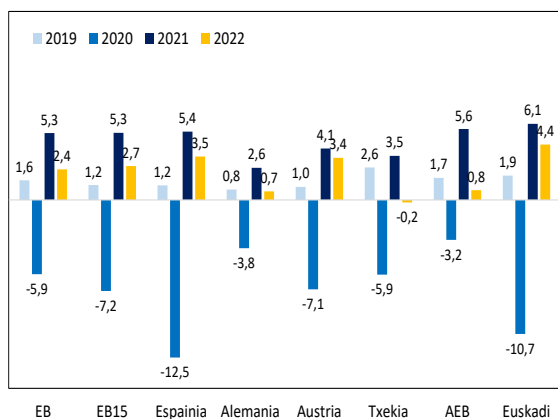
2022an EAEko biztanleko BPGaren hazkundera hori erreferentziazko herrialde multzoak diren Europar Batasunarena eta Europar Batasuna-15arena baino handiagoa da, %2,4 eta %2,7koa izan baitzen, hurrenez hurren, bai eta ekonomia aurreratu batzuen baino handiagoa ere, hala nola Austriarena (%3,4) eta, bereziki, Alemaniarena (%0,7). Nabarmentzekoa da 2022an Txekiako ekonomiak beherakada txikia izan zuela (-%0,2), Alemaniako ekonomiaren trakzio efektuaren mende baitzegoen, eta %0,7 eskasa izan zuen. Espainiak, bestalde, %3,5eko hazkundera lortu zuen, Europa hegoaldeko ekonomiek krisiaren irteeran izan zuten portaera hobearen isla.

Datu horiek erakusten dute 2020an atzeraldi ekonomiko pandemikoaren sakontasuna erreferentziazko herrialdeen artean, are gehiago Espainian eta Euskadin, pandemiak herrialde

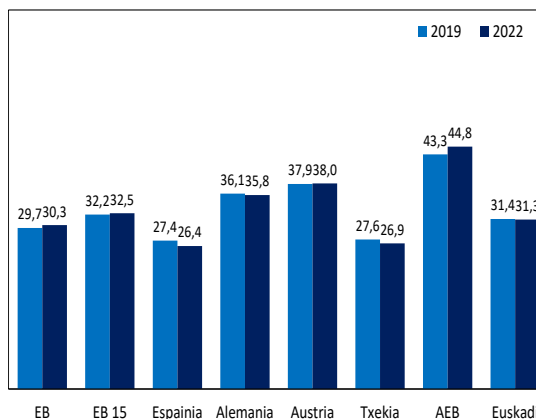
bakoitzeko ekonomietan izan duen eragin desberdinaren isla, egitura ekonomikoetan dauden aldean ondorioz, baita herrialde bakoitzean ezarri ziren murrizketen unean uneko eta intentsitateko tratamendu desberdinaren ondorio gisa ere.

BPG biztanleko. 2019-2022
9. irudia

Urte arteko aldakuntza tasak

Mila euro

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina Eustat eta AMECOn datuetan oinarrituta.

Era berean, eta ondoren, 2021ean krisialditik azkar atera dela egiaztatu da, V moduan, baita modu desberdinean herrialdeen artean ere, azkarrago eta indartsuago Euskadin eta Espainian, eta motelago Europako erdialdeko herrialdeetan.

Biztanleko BPGaren maila dagokienez, eta 2019ko erreferentzia urtearekin alderatuta, Euskadik 2019ko datua berdindu du, eta, 2020ko eta 2021eko shockak alde batera utzita, erreferentziazko Europako ekonomia guztiak 2019ko datuen gainera daude kokatuta, apur bat bada ere, salbuespen bakarrak Espainia, Txekiar Errepublika eta Alemania direlarik.

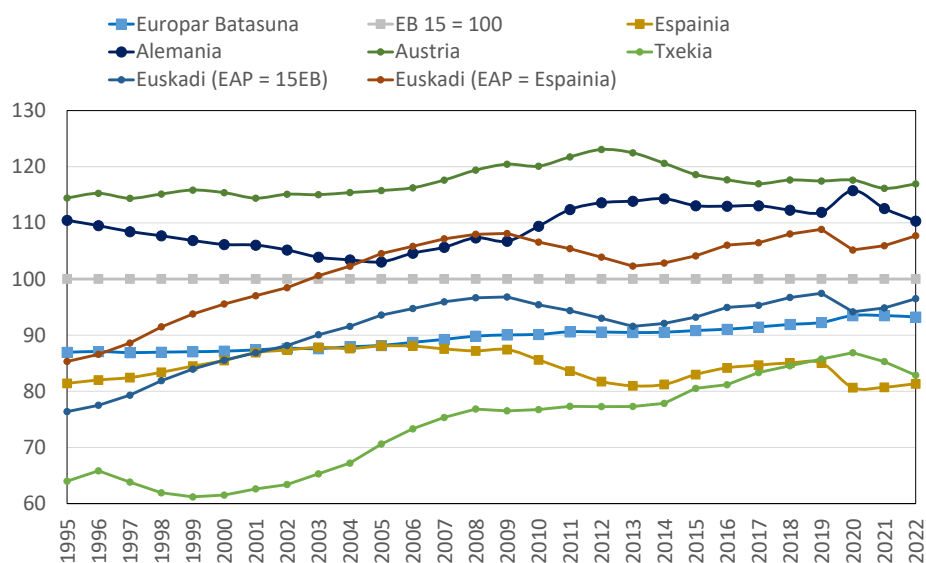
2022ko datu horrekin, EAEko biztanleko BPGaren maila (Espainiako EAPn neurtuta) Europar Batasuneko-15ekoa baino %7,7 handiagoa da (2019an %9,0 handiagoa izan zen) eta 28 kidez

osatutako Europar Batasun osoarena baino %15,8 handiagoa (%17,0 izan zen 2019an). Hala ere, 15 kidez osatutako Europar Batasuneko EAP berarekin neurtzen bada, maila eremu horretakoa baino pixka bat txikiagoa da, %3,5 txikiagoa (%2,4 izan zen 2019an). Oraindik ez da 2019ko konbergentzia mailara iritsi, eta tarte estua geratzen da erabateko konbergentzia lortu arte.

Aldagai horrek 1995etik izan duen bilakaera aztertuta, hautematen da EB-15ekin erabateko konbergentziarako hirugarren saiakera bat egin dela. Lehenengo saiakera 2009an gertatu zen, eta Atzeraldi Handiak hautsi zuen; bigarrena, berriz, 2020an, pandemiaren etorrerarekin huts eginda; eta orain berriro ekin zaio konbergentzia prozesu horri.

Harrigarria da Alemaniak 2022an izan zuen bilakaera negatiboa Europar Batasuna-15ekin alderatuta. Gainera, 2020az geroztik, herrialde horrek ez du gora egiten, seguruenik covid murrizketen aplikazio zorrotzagoaren ondorioengatik, hain ekonomia irekian gertatzen den eskaintzaren eta eskariaren arteko desorekagatik, eta gatazka belikoaren eta Errusiako gasarekiko mendekotasun handiagoaren ondoriozko tentsio energetikoengatik. Jokabide horrek Txekiako ekonomiari ere kalte egin dio, merkataritzan oso lotuta baitago Alemaniari.

BPG biztanleko. EAP
10. irudia

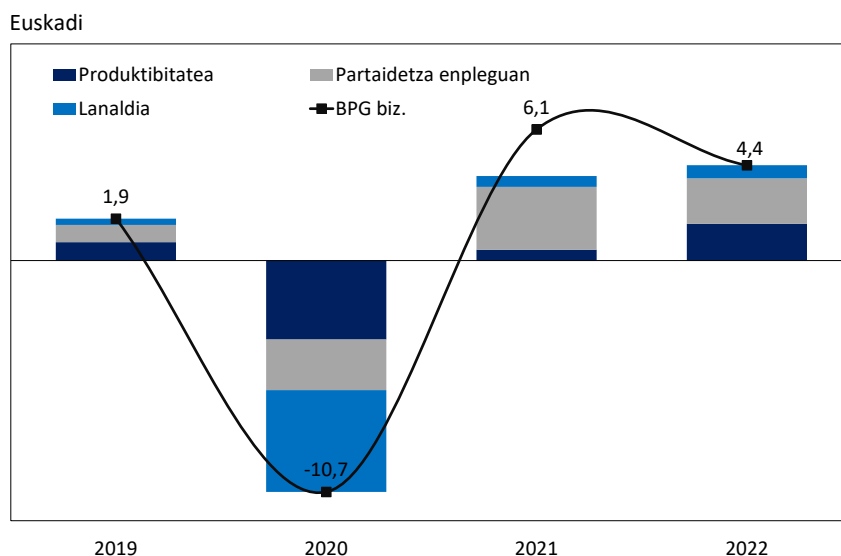
Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina Eustat eta AMECOn datuetan oinarrituta.

Ikusten da Euskadi eta Alemania epe luzera Europar Batasuna-15ekin bat egiteko nolabaiteko joera, baina oraindik goiz da prozesu hori beste herrialde batzuetan orokortua izango dela ziurtatzeko, Austriak, Espainiak eta Txekiak datu kontrajarriak baitituzte 2022an.

Biztanleko BPGaren hazkundearen banaketa EAPEan

Biztanleko BPG ($BPG_{pc} = Y/N$) jotzen da jarduera ekonomikoaren adierazlerik onartuentzat. Jarraian, bere portaeraren azpian dauden determinatzaileak aztertzen dira, hau da, laneko parte hartzea (L/N), lanaldia (H/L) eta produktibitatea orduko (Y/H).

BPG biztanlekoaren hazkundearen banaketa (I)
11. irudia

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina Eustat eta AMECOren datuetan oinarrituta.

2022an, EAEko ekonomiaren biztanleko BPGa %4,4 hazi zela kalkulatu da, hiru osagaiak bultzatuta, eta, horien artean, langileen parte hartzearen igoera nabarmendu zen (%2,1), 2021etik nabarmen suspertuta baitzegoen (%2,9) lan aktibaziora itzultzean. Era berean, lagungarria izan zen

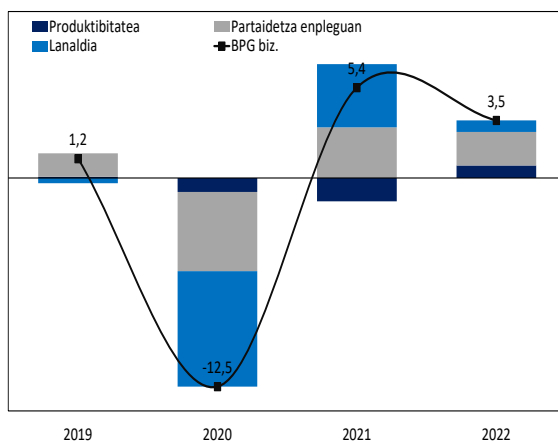
lan produktibitatearen orduko igoera nabarmena (%1,7), 2021eko datua (%0,5) sendotu baitzuen. Azkenik, intentsitate txikiagoarekin bada ere, langile bakoitzeko lanaldiaren igoera txikiak ere lagundu zuen (%0,6), eta puntu bat baino gutxiagoko ekarpen klasikoetara itzuli da, 2021eko %2,7ko pizgarriaren ondoren.

2020ko datuei begiratuta, pandemiaren neurriek eta murrizketek eragin zuten narriadura-maila hautematen da. Urte horretan, biztanleko BPGaren determinatzaile guztiak behera jaitsi ziren, eta uzkurdua handiena lanaldiarena izan zen (-%4,7). Beherakada horien ondorioz, biztanleko BPGa %10,7 uzkurdu zen. Gaur egun, EAEko ekonomiak pandemiaren aurkako neurriek eragindako shock ekonomikoa, eskaintzaren eta eskariaren arteko ondorengo doikuntza distortsioak eta Ukrainako gerraren oraingo ondorioak gainditu ditu.

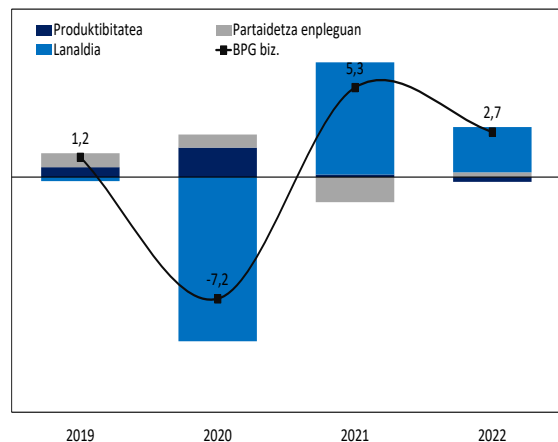
Biztanleko BPGak 2022an lortu zuen igoera ez zen enpleguaren hobekuntzaren ondorio soilik izan, kontuan hartuta 30.056 enplegu garbi sortu zirela (%3,1), baizik eta, horretaz gain, lanaldiak ekarpen nabarmena egin zuela (1.452 lanordu guztira zenbatetsitako langile bakoitzeko). Aitzitik, nabarmentzekoa da Alemaniako ekonomiaren orduko produktibitatearen hazkunde hutsala 2022an eta AEBetako %2,3 murriztu izana, nahiz eta ekonomia hori den oraindik produktiboena (53,36 euro orduko), ondoren Alemaniakoa dagoela (49,12 euro).

BPG biztanlekoaren hazkundearen banaketa (II)
12. irudia

Espainia

Europar Batasuna 15

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak eginia Eustat eta AMECOn datuetan oinarrituta.

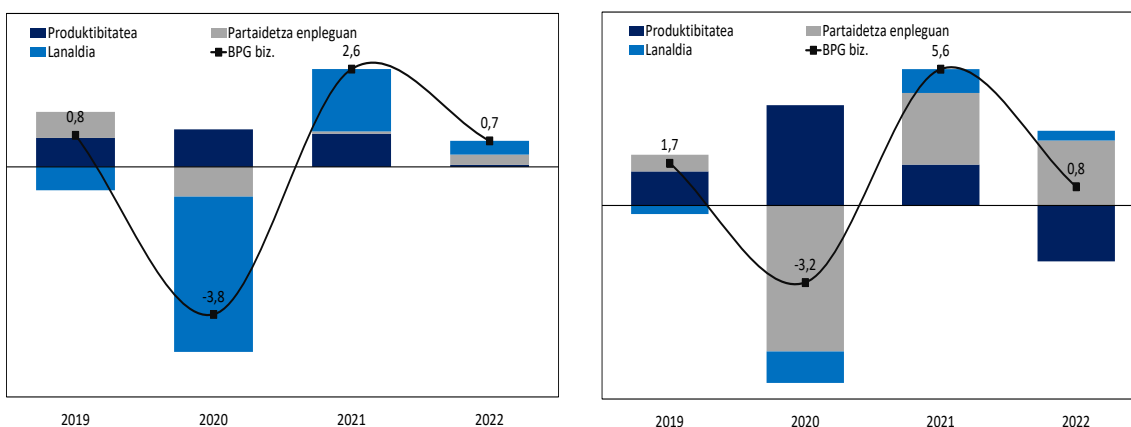
Espainiak, bestalde, Euskadiren antzeko erregistroak jaso ditu, baina datu apalagoekin. Biztanleko BPGaren %3,5eko hazkundearen oinarrian, funtsean, lan partaidetzaren %2,0 zegoen, bai produktibitateak bai lanaldi igoerak %0,7ko ekarpen bana egin baitzuten.

Europar Batasuna-15eko eremuan, lanaldiaren osagaiak babestu zuen biztanleko BPGaren hazkundera (%2,7), eta beste bi osagaien balioak konpentsatu ziren.

BPG biztanlekoaren hazkundearen banaketa (III)
13. irudia

Alemania

AEB

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina Eustat eta AMECOren datuetan oinarrituta.

Alemaniako biztanleko BPGaren hazkunde datuak (%0,7) harrigarria da, dinamismo eskasa erakusten duelako. Gehikuntza txiki hori parte hartzean eta lanaldian oinarritu zen, produktibitateak ekarpen hutsala egin baitzuen, 2008an bezala. AEBak, azkenik, biztanleko BPGaren hazkunde eskasaren %0,8ko datuaren barruan, harrigarria da 2022an orduko produktibitatea %2,3 jaitsi izana, azken berrogei urtean behin ere gertatu ez dena; zehazki, 1982tik (-%0,3). Uzkurdua hori salbuespenezko datua da, 2023rako gutxi gorabehera %1,1eko hazkunde positiboa aurreikusten baita.

2022a hazkunde handiko urtea izan da, eta pandemiaren aurreko ekoizpen maila ia osorik berreskuratzea ahalbidetu du. Lehen aurreikuspenek adierazten zuten berreskuratze hori urtean zehar gertatuko zela, baina azkenean ez zen horrelakorik gertatu Errusiak Ukraina inbaditu zuenelako. Hala, EAEko ekonomiaren hazkundera %4,4 izan zen 2022an, hiruhilekoko kontabilitatearen arabera, eta 2021ean, berriz, %5,9. Izan ere, urtearen bigarren erdian erritmoa moteldu egin zen, energiaren prezioek igoera handia izan zutelako eta horrek ekonomiaren gainerako prezioetan eragina izan zuen. Ondorioz, BPGaren deflatorea %4,4ra igo zen. Horrela, BPGaren igoera unean uneko prezioetan %8,9 izan zen; gutxi gorabehera erdia hazkunde erreala eta beste erdia prezioen igoera.

Eskaintzaren aldetik, industria eta zerbitzuak izan ziren, Euskadiko BPGan pisu handiena duten sektoreak izateaz gain, EAEko ekonomiaren hazkundera gehien bultzatu zutenak. Bai lehen sektoreak, bai eraikuntzakoak, ekonomia osoak baino hazkunde txikiagoa izan zuten, kasu bakoitzean arrazoi ezberdinak izan zirelako.

Lehen arloko adierazle nagusiak
7. taula

Urte arteko aldakuntza tasak

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BEG bolumeneko indizea	10,1	1,7	5,9	-16,9	21,9	0,8
BEG uneko prezioak	25,2	-4,9	4,5	-18,3	26,9	6,7
Deflatorea	13,8	-6,5	-1,3	-1,8	4,2	5,9
Enplegua	0,1	2,1	-2,8	-2,5	-3,9	-0,8
Produktibitatea	10,0	-0,3	9,0	-14,7	26,7	1,6

Iturria: Eustat.

Lehen sektoreak gorabehera handiak izaten ditu eta, neurri handi batean, dinamika exogenoen mende egoten da. Hala, 2021ean susperraldi handia izan ondoren, haren hazkundera %0,8ra baino ez zen iritsi 2022an, eta eragin negatiboa izan zuen sektoreko deflatorearen igoera tasan islatzen diren produkzio prezioen igoerak (%5,9). Hazkunde tasa txikia izan arren, nabarmendu behar da 2021ean pandemiaren aurreko ekoizpen maila gaintu zuen lehen sektorea izan zela. Sektoreko enpleguaren bilakaerak joera negatibo bat erakusten jarraitzen du, sektorearen logikaren barruan

ulertu behar dena. Logika horretan, produkzioaren hazkundera produktibitatearen irabaziei zor zaizkie, ekoizteko prozesuen modernizazioari esker.

Industriak %4,6ko urteko hazkundera eskuratu zuen, eta hazkunde handieneko bigarren sektorea izan zen 2022an. Hazkunderaren datu on horren ondoren, sektorea gertuago dago pandemiaren aurreko balio erantsiaren maila berreskuratzetik. Izan ere, 2022an, batez beste, 2019ko azken hiruhilekoan baino 3,3 puntu beherago dago oraindik, nahiz eta aldea puntu pare batera murriztu den 2023ko lehen hiruhilekoko datuak ezagutu ondoren. Sektorearen dinamika positiboa izan zen urtearen hasieran, alde batera utzita 2021ean ekonomia gehienak berriro ireki ondoren hornidura kateetan izan ziren arazo globalak. Hala ere, energia kostuen gorakadaren ondorioz, bigarren hiruhilekoan hazkundera ahuldu egin zen, eta hirugarren hiruhilekoan %3,1eko hiruhilekoen arteko jaitsiera handia izan zuen, urte sasoiaren eragina kenduta, eta sektoreak berreskuratu egin du 2023ko lehen hiruhilekoan.

Balio nominaletan izan duen %14,7ko hazkunderaren ondorioz, industriaren sektoreak 18.792 milioi euroko balio erantsia lortu zuen. Energiaren prezioen igoerak %4,2 garestitu zuen ekoizpena 2021ean, nagusiki urte horretako laugarren hiruhilekoan, eta gorakadak bizkortzen jarraitu zuen, eta deflatoea %9,7 igotzea eragin zuen. Prezioen bilakaera horren ondorioz, sektorearen hazkunde erreala murriztuta geratu zen.

EAEko industriaren BEGaren bilakaera
8. taula

Urte arteko aldakuntza tasak

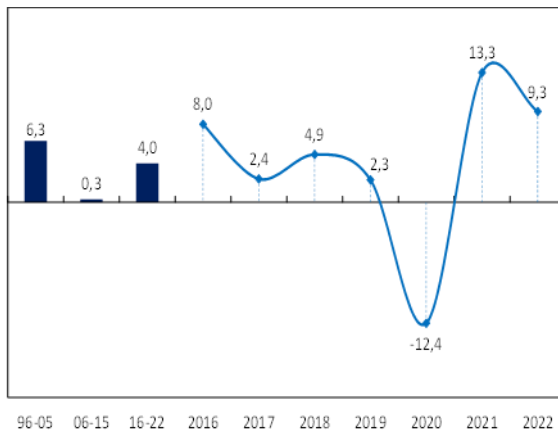
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BEG bolumeneko indizea	2,5	2,0	1,4	-12,2	6,1	4,6
BEG uneko prezioetan	2,8	3,9	2,4	-13,2	10,5	14,7
Deflatoea	0,2	1,8	0,9	-1,2	4,2	9,7
Enplegua	2,9	1,7	0,8	-8,4	5,4	1,6
Produktibitatea	-0,3	0,3	0,6	-4,3	0,9	2,9
Industria produkzioaren indizea	4,9	2,7	1,9	-13,0	10,1	5,6
Industria jardueraren indizea	-3,1	-6,9	-7,1	-18,2	-8,1	-9,6

Iturria: Eustat eta Industria, Merkataritza eta Turismo Ministerioa.

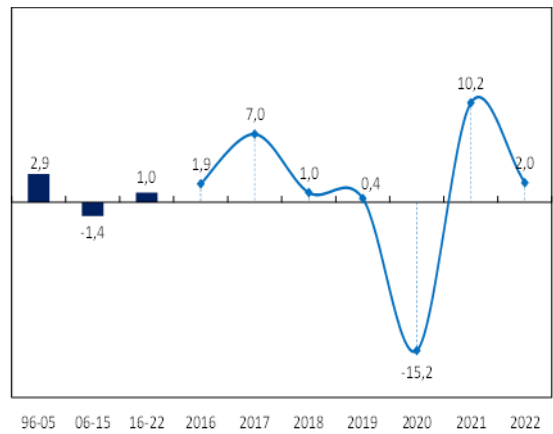
Manufakturen industriaren kasuan (sektorearen zatirik handiena da), pandemiaren ondoriozko ekoizpen mailaren jaitsiera handiagoa izan zen sektore osoarena baino, eta susperraldia motelxeagoa izaten ari da. Hain zuzen ere, 2022an, urteko igoera %4,3 izan zen, eta horrek esan nahi du 2019ko laugarren hiruhilekoarekiko distantzia 4,7 puntukoa dela oraindik, nahiz eta marjina 3,3 punturaino estutu den 2023ko lehen hiruhilekoan.

EAEko industria ekoizpenaren bilakaera ondasunen helburu ekonomikoaren arabera.
Urte arteko aldakuntza tasak
14. irudia

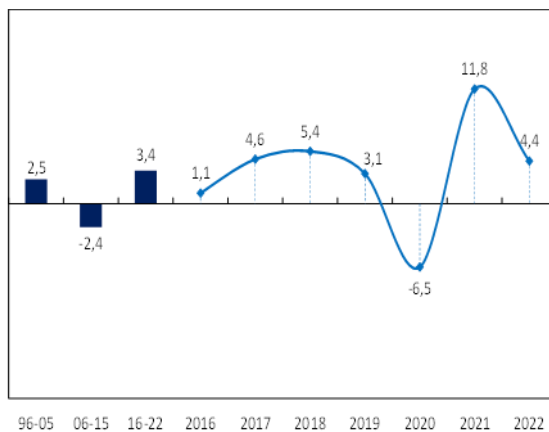
Ekipamendurako ondasunak

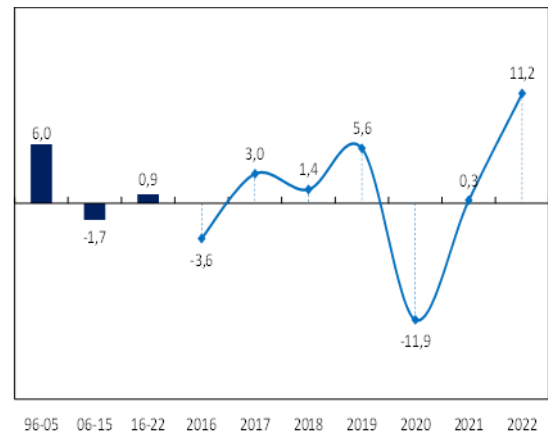
Bitarteko ondasunak

Kontsumoko ondasunak

Energia

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, Eustaten datuetan oinarrituta.

Sektorearen dinamika hori ondasunen xede ekonomikoaren arabera industria-produkzioaren indizearen azterketan egiazta daiteke. Eragiketa estatistiko horretan energiaren produkzioa da hazkunderik handiena izan duen adarra, %11,2koa, 2021ean %0,3 eskaseko hazkundera izan ondoren. Ekipamendurako ondasunen ekoizpenak dinamismo handiko portaera erakutsi zuen berriro, eta jarduera %9,3 handitu zen. Tasa horri aurreko urtean jasotako %11,3ko igoera eranstean bazaio, bilakaera profil oso positiboa izan duela hautematen da. Pandemiaren ondorioak txikiagoak izan ziren kontsumoko ondasunen ekoizpenean, 2021ean aurreko urtean galdutako maila berreskuratu eta gainditu baitzuen, eta, beraz, hazkunde erritmoa %4,4raino moteldu arren, hazkunderaren joera ona izaten jarraitzen du. Gainerako ondasunekin kontrastean, bitarteko ondasunen serie historikoak hazkunde joeraren ahultasuna adierazten du, eta hala egiaztatzen da 2022ko datuarekin, %2,0ko igoera soilik lortu zuelako, oraindik ez baita nahikoa pandemiaren aurreko balioak berreskuratzeko. Horrela, industria-produkzioaren indize osoaren hazkunde tasa %5,6 izan zen, 2019ko marka gaindituztat joz.

Industriako enpleguaren bilakaerak, zentzu batean, profil ezkor samarra izaten jarraitzen du. Izan ere, gutxi gorabehera 3.200 enplegu gehiago ditu, hau da, % 1,6ko hazkundera izan du, enplegu osoa %3,1 hazi zen bitartean. 2022ko kopuruekin, oraindik 4.100 lanpostu inguru falta dira 2019an zeuden 208.000 lanpostuak berreskuratzeko. Hala ere, ez da zifra negatiboa berez, kontuan hartuta balio erantsiaren hazkundera %4,6 izan zela, eta horrek zuzenean esan nahi du produktibitatea nabarmen handitu dela, %3 ingurukoa, EAEko ekonomian funtsezkoa den eta nazioartean lehiatzeko presio handiak dituen sektore batean.

Eraikuntzaren balio erantsia %2,0 handitu zen 2022. urtean, EAEko ekonomiaren batez bestekoa baino nabarmen gutxiago, eta sektorea 2019ko azken hiruhilekoko ekoizpen maila baino ehuneko 9,5 puntu beherago mantentzen da oraindik. Lehenik higiezinaren burbuilaren ezta eta ondoren Europako Banku Zentralak ezarritako interes tasa baxuek, eraikuntzaren sektorea neurri handi batean EAEko gainerako ekonomiatik banandutako dinamika batera eraman zuten hamarkada batean zehar. Pandemiaren ondoren, ekonomiak pixkanaka irekitzearekin batera, eraikuntzarako materialen garestitzeak eta, ondoren, gainerako kostuen igoera orokortuak kalte egin zioten sektoreari, eta horrek gainerako sektoreetan gertatu den errebotea eragotzi du, ekoizpen ziklo luzeago batek baldintzatuta, eta orain larriagotu egingo da interes tasen igoera garrantzitsuen ondorioz.

Sektoreko enpleguaren ikuspegitik, horrek 2021ean izan zuen bultzada galdu zuen, eta %1,7 gehitu zen. Tasa horrek esan nahi du lanaldi osoko 1.000 lanpostu baliokide inguru gehiago dituela

sektoreak eta guztira, 4.400 lanpostu inguru berreskuratu direla 2020an erregistratutako batez besteko balioetik.

Eraikuntza arloaren adierazle nagusiak
9. taula

Urte arteko aldakuntza tasak

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BEG bolumeneko indizea	1,6	4,0	2,4	-14,4	4,5	2,0
BEG uneko prezioak	2,4	5,9	3,7	-13,7	6,8	5,0
Deflatorea	0,8	1,9	1,3	0,8	2,2	3,0
Enplegua	-0,1	3,7	4,1	-8,7	6,2	1,7
Produktibitatea	1,7	0,2	-1,7	-7,0	-1,5	0,3
Higiezinen transakzioak	11,6	10,8	2,1	-12,5	22,2	22,6
Etxebizitzen prezioen indizea	5,2	5,4	4,3	2,3	2,1	6,4
Hasitako etxebizitzak	-29,0	58,1	-2,8	-29,4	-3,3	13,5
Amaitutako etxebizitzak	42,2	11,2	-4,3	-0,6	-1,4	6,6
Bisatuak. Etxebizitzen kopurua	20,2	11,6	2,1	10,2	14,9	-0,8
Eraikuntzaren koiuntura indizea	5,4	12,3	8,7	-8,1	7,8	8,3

Iturria: Eustat, INE eta Garraio, Mugikortasun eta Hiri Agenda Ministerioa.

Zerbitzuen sektoreak gidatu zuen EAEko ekonomiaren hazkundera 2022an, bai bere hazkunde tasa sektore nagusi guztien artean handiena izan zelako, bai BPGan pisu handiena duen sektorea delako. Zerbitzuen balio erantsia ehuneko 4,7 puntu igo zen, eta balio izan zuen urteko bigarren hiruhilekoan 2019ko laugarren hiruhilekoko ekoizpen maila gaintzeko. Horrela, urtea amaituta, sektorearen produkzioa 2022an 2019koa baino %2,1 handiagoa izan zen, eta, balio nominaletan, 52.912 milioi euroko balioa lortu zuen. Sektorearen balantze onaren zati bat deflatorearen hazkundera azal dezake (%2,9); serie historikoari dagokionez handia izan arren, ekonomia osoarena baino nabarmen txikiagoa da, eta industriarenetik argi eta garbi bereizten den joera du. Horrela, nabarmendu behar da 2022ko azken hiruhilekoan jada deflatorea %4,5ean kokatu zela urte arteko hazkunderari dagokionez, eta %2,3an hiruhileko artean, sektore horretan ere inflazioak eragina duela adierazten baitute.

Zerbitzu arloaren adierazle nagusiak
10. taula

Urte arteko aldakuntza tasak

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
BEG bolumenen indizea	2,9	3,1	2,5	-7,9	5,8	4,7
BEG uneko prezioak	3,8	4,2	3,7	-7,4	6,8	7,8
Deflatorea	0,8	1,0	1,2	0,5	0,9	2,9
Enplegua	2,1	2,3	1,6	-5,4	6,2	3,7
Produktibitatea	0,8	0,8	1,0	-2,7	-0,3	1,0
Bidaiarien gualdiak	2,6	7,2	3,7	-61,5	73,4	54,2
Batez besteko egonaldia (egunak)	1,92	1,97	1,97	1,95	1,92	1,93
Plazen betetze maila (ehunekoa)	54,2	56,8	57,4	32,8	41,1	53,9
Zerbitzuen koiuntura indizea	3,0	1,1	0,6	-16,8	9,5	11,4

Iturria: Eustat.

Merkataritza, ostalaritza eta garraioa biltzen dituen azpisektoreak hazkunde tasa altua lortu zuen berriro, %10,7ko igoera izan baitzuen, 2021ean %11,8ko hazkundera jaso ondoren. Horrela, jarduera talde hori, pandemiari aurre egiteko ezarritako murrizketek gehien kaltetu zutena, susperraldiaren atarian geratu zen, eta, azkenean, 2023ko lehen hiruhilekoan lortu du. Informazio estatistiko erabilgarriaren arabera, hotel establezimenduetako gualdien kopurua 6,4 milioitik gorakoa izan zen, hau da, aurreko urtekoak baino %54,2 gehiago eta 2019an baino 200.000 gehiago. Hain zuzen ere, erregistro historiko altuena bihurtu da. Halaber, plazen araberako okupazioa oraindik ez da iritsi aurreko urteetako mailara (2017, 2018 eta 2019), eta, horri esker, oraindik ere ibilbide luzeagoa dago jarduera horien hazkunderan.

Zerbitzuen koiuntura indizearen arabera (%11,4 igo zen 2022an), ostalaritza (%23,2) izan zen hazkunderik handiena eskuratu zuen jarduera, eta ondoren garraioa eta biltegiatzea (%18,3). Zifra horiek argi eta garbi kontrastatzen dute merkataritzaren hazkunde neurritsuagoarekin (%3,0), bai handizkakoan (%4,8), bai txikizkakoan (%2,9), eta negatiboa izatera iristen da ibilgailuen salmentaren eta konponketaren kasuan (-%7,4), 2019tik daraman dinamika negatiboa iraultzea lortzen ez duena, neurri batean fabrikaziorako nahiko mikrotxipik ez zegoelako.

Gainerako zerbitzuak izeneko taldea osatzen duten jarduerak, Euskadiko BPGan pisu handiena duen atala baita, leundu egin zuten beren hazkunde tasa 2021eko %4,0tik 2022ko %2,8ra, eta hori, nahiz eta EAEko ekonomia osokoa baino erritmo apalagoa izan, datu positibotzat jo behar da, osasun murrizketetan eragin txikiagoa izan zuten jarduerak zirelako eta, beraz, gainerako jarduera ekonomikoek baino tarte txikiagoa izan zutelako suspertzeko bidean. Azkenik, sektore publikoarekin lotutako jarduerak %1,8 handitu ziren. Jarduera horiek funtsezko zerbitzuak eta osasun zerbitzuak barne hartzen dituzte eta ez zuten beren ekoizpena murriztu pandemiaren ondorioz. Zerbitzuen koiuntura indizeko jardueren banakapenak erakusten du hazkundera handiagoa izan zela jarduera administratiboetan eta zerbitzu osagarrietan (%8,1), eta informazioak eta komunikazioek ere dinamismo maila handia erakutsi zutela (%4,6); jarduera profesional, zientifiko eta teknikoek, ordea, atzera egin zuten (-%1,6).

Zerbitzuen BEGaren bilakaera azpisektoreka
11. taula

Urte arteko aldakuntza tasak

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Zerbitzuak guztira	2,9	3,1	2,5	-7,9	5,8	4,7
Merkataritza, ostalaritza eta garraioa	4,1	4,3	2,2	-20,4	11,8	10,7
AA. PP., hezkuntza, osasuna eta gizarte zerbitzuak	2,2	1,8	3,2	1,1	3,1	1,8
Gainontzeko zerbitzuak	2,6	3,0	2,4	-4,3	4,0	2,8

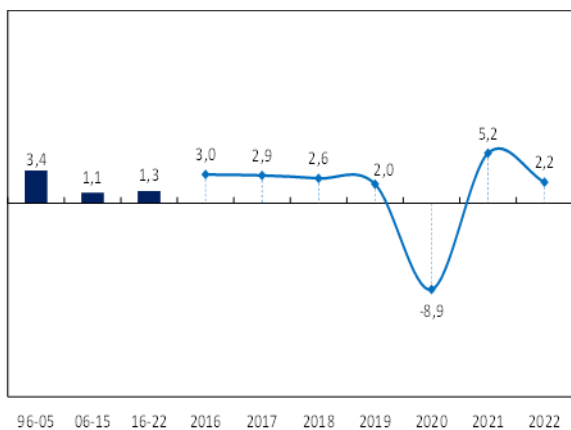
Iturria: Eustat.

Zerbitzuen sektoreko enpleguaren bilakaerak oso profil ona erakusten jarraitzen du, %3,7ko igoerarekin eta 26.000 lanpostu ingururekin. 2019ko enplegu mailaren berreskuratzea 2021ean gertatu zen, eta 2022an erreferentzia maila hori baino %4,2 gorago dago, hau da, lanaldi osoko 29.000 lanpostu baliokide baino gehiago dauzka. Horrela, sektoreko lanpostuen kopurua 722.900 ingurukoa izan zen, hau da, Euskadiko enplegu osoaren %72,4 biltzen du.

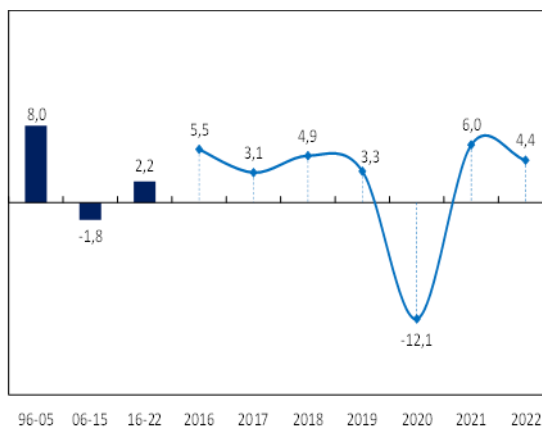
Barne eskariak 2,8 puntu ekarri zizkion EAEko ekonomiaren hazkunderari. Kanpo sektoreak, bestalde, gainerako 1,6 puntuak eman dizkio Euskadiko BPGaren hazkunderari, azken hamarkadako erregistroetatik urrun, normalean hamarren gutxi batzuetakoa baita, positiboan edo apur bat negatiboan, egiten duen ekarpena. EAEko ekonomia eta bere bazkide komertzial gehienak erabat ireki ondoren, kanpo merkataritza suspertzen ari den seinale da hori.

Barne eskariaren osagaien hazkundera. Urte arteko aldakuntza tasak
15. irudia

Barneko azken kontsumoa

Kapital eraketa gordina

Iturria: Eustat.

Barne eskariaren hazkundera (%2,7) moteldu egin zen azken kontsumoaren hazkunde apalaren ondorioz (%2,2), Ukrainako gerra hasi ondorengo KPIaren igoera handiaren ondorioz. Zehazki, familien gastua kontsumoan %3,0 igo zen termino errealetan, iazko bigarren seihilekoan hazkunde erritmoa argiago galgatu ondoren. Hala, iazko hirugarren hiruhilekoan %1,8ko beherakada izan zuen hiruhileko artean, eta urteko hirugarren hiruhilekoaren eta azken hiruhilekoaren artean soilik %0,9 berreskuratu zuen.

Kontsumoko prezioen indizeak %8,0 egin zuen gora 2022an, eta horren isla izan zen kontsumo pribatuaren deflatoarearen hazkundera, batez ere urteko lehen bi hiruhilekoetan, eta hori izan zen kontsumo pribatuaren hazkundera geldiarazi zuena. Horrela, unean uneko prezioetan, familien kontsumoaren hazkundera %9,7 igo zen, hau da, ia 4.500 milioi euro gehiago. Hala ere, osagaiak pandemiak geroztik izan duen bilakaera eskasa izan da, nahiz eta lan merkatuari buruzko adierazleetan aurrerapen hain ona izan, 2022an oraindik familien kontsumoa 2019ko maila baino 4,4 puntu beherago baitzen. Hiruhilekoko kontabilitatearen arabera, alde hori 3,8 punturaino murriztu da, 2023ko lehen hiruhilekoa 2019ko azkenekoarekin alderatuta.

Kontsumo publikoaren bilakaera zertxobait negatiboa izan zen (-%0,4) aurreko urteekin alderatuta, urte horietan sektore publikoa funtsezkoa izan baitzen pandemiari aurre egiteko. Halaber, ekonomia suspertzeko orduan eragile garrantzitsua izan da, kontsumo publikoaren maila, termino errealetan, 2019ko datua baino %6,6 gorago kokatu baitzen eta, termino nominaletan, ia 1.900 milioi euro gehiago dira.

Errenten adierazleen bilakaera
12. taula

Urte arteko aldakuntza tasak

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Soldatapekoen ordainketa	3,2	3,4	3,7	-4,5	3,5	-
Urtean adostutako soldata igoera	1,5	1,9	2,0	1,7	1,2	4,1
Enplegua	2,1	2,3	1,5	-6,2	5,9	2,7
Pentsioen kopurua (*)	1,3	1,4	1,3	0,4	0,8	0,5
Batez besteko pentsioa (*)	2,0	2,7	4,9	2,0	2,2	5,3
PFEZren diru bilketa	6,0	5,4	5,7	-1,1	8,2	6,3
Banku arteko int. tasa (urte 1erako euriborra)(**)	-0,1	-0,2	-0,2	-0,3	-0,5	1,1
KPI (urte arteko batez bestera)	2,0	1,6	1,0	-0,1	3,1	8,0

(*) Hilabeteko lehen eguneko datuen arabera kalkulaturako urteko batez besteak. (**) Hilabeteko batez bestekoekin osatutako urteko batez bestekoak.

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, Eustaten, Inklusioa, Gizarte Segurantza eta Migrazioak Ministerioaren, Lan Harremanen Kontseilua, INEren eta Espainiako Bankuaren datuetan oinarrituta.

Kapital eraketa gordinak aurreko urteko aurrerapen bide positiboarekin jarraitu zuen 2022an ere, %4,4 igo baitzen, nahiz eta inbertsioaren deflatorearen hazkundera handia izan (%6,5), energiaren eta gainerako lehengaien prezioen igoerak eraginda. Ekipamendurako ondasunetan egindako inbertsioak hazkunde bikaina izan zuen, %6,9koa, eta aurreko urteko %10,9ko hazkundearekin batera, ekipo inbertsioaren maila 2019koa baino %4,7 gorago utzi zuen. Gainerako kapital eraketa gordinaren hazkundera (%2,7) ez da hain handia izan, eraikuntzaren sektorearekin lotuago baitago azken hori eta sektore horren antzeko joera erakusten baitu, gerrak eragindako ziurgabetasunarekiko eta kostuen eta interes-tasen gorakadarekiko sentikorra baita.

Urteko kontabilitateak bezala, inbertsioko adierazleek ere ekipamendurako ondasunen hedapen profila jasotzen dute. Ondasun mota horren IPIaren hazkundera gain (%9,3), bere inportazioak

%21,0 hazi ziren, bigarren eta hirugarren hiru hilekoetan izandako %25 inguruko igoerak nabarmenduz. Industria produkzioaren indizea gehiago banakatuz gero, garraio materialaren indizearen produkzioaren aurrerapena ikus daiteke, %10,3 hazi baita, eta, ildo beretik, makineriaren eta ekipoaren indizea %11,0. Eraikuntzako adierazleek datu desberdinak eskaintzen dituzte, baina positiboak dira zentzu orokorrean: higiezinaren transakzioen kopurua %22,6 igo izana interes tasa baxuen berehalako amaieraren ondorio izan zitekeen, baita hasitako etxebizitzaren %13,5eko igoera ere, 2021ean eraikuntzako materialen prezioen gorakadak hasierako erabakiak 2022ra arte atzeratu zituelako eta, era berean, etxebizitzaren amaiera 2021etik 2022ra aldatu zitekeelako.

Egindako kontsumoaren adierazleen bilakaera
13. taula

Urte arteko aldakuntza tasak

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kontsumo pribatua (bolumen indizea)	3,1	3,0	1,7	-12,1	5,6	3,0
Kontsumo publikoa (bolumen indizea)	2,1	1,2	3,1	2,9	3,9	-0,4
IPI kontsumo ondasunak. EAE	4,6	5,5	3,1	-6,5	11,9	4,5
IPI kontsumo ondasunak. Estatuak	0,9	-0,7	1,5	-7,5	7,7	4,1
Automobilien matrikulazioa	8,2	6,3	-6,1	-22,0	-19,7	-8,8
Txikizkako merkataritzaren indizea	1,7	0,7	0,9	-4,9	3,5	2,9

Iturria: Eustat, INE eta Trafiko Zuzendaritza Nagusia.

Kapital eraketa gordinaren eta bere adierazleen bilakaera
14. taula

Urte arteko aldakuntza tasak

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kapital eraketa gordina (bol. ind.kateatua)	3,1	4,9	3,3	-12,1	6,0	4,4
- Ekipamendurako ondasunak	3,5	4,5	3,0	-11,8	10,9	6,9
- Gainontzeko inbertsioa	2,9	5,1	3,4	-12,3	3,1	2,7
IPI ekipamendurako ondasunak:	2,4	4,9	2,2	-12,4	13,3	9,3
- IPI garraio materiala	5,4	4,7	1,0	-15,1	10,5	10,3
- IPI makineria eta ekipamendua	-0,4	4,5	1,3	-7,0	14,8	11,0
Ekipamendurako ondasunen inportazioak	4,8	4,0	5,6	-13,2	16,6	21,0
Zamaketarako ibilgailuen matrikulazioa	8,6	18,1	-8,7	-22,5	7,0	-13,5

Iturria: Eustat eta Trafiko Zuzendaritza Nagusia.

Prezioen igoeraren ondorioz, merkantzien merkataritzak, eskualde artekoak, erregio barrukoak zein nazioartekoak, hazkunde tasa garrantzitsuak izan zituen 2022an, pandemiaren aurreko mailak aise gaindituz eta, kasuren batean, errekor berri bat ezarriz. Horiek horrela, C-interreg datu basearen arabera, Euskadiko ondasunen (zerbitzurik gabe) merkataritza fluxuak Estatuko gainerako lurraldeekin (eskualde arteko merkataritza) eta baita hiru euskal lurraldeen artean ere (eskualde barruan) aztertzeke aukera ematen duena, gainerako autonomia erkidegoetara egindako ondasun esportazioak %41,0 igo ziren eta 20.700 milioi eurora hurbildu ziren, 2008tik izandako erregistrorik handiena baita.

Erkidegoen arteko eta erkidegoaren barneko ondasunen fluxua EAEn
15. taula

Urte arteko aldakuntza tasak eta milioi euro

	2017	2018	2019(B)	2020(A)	2021 (*)	2022(*)	Milioi € 2022 (*)
Erkidegoen arteko merkataritza							
Esportazioak	4,9	4,2	1,1	-12,4	12,3	41,0	20.655
Inportazioak	5,5	6,4	7,1	-16,3	23,4	15,1	20.488
Saldoa guztira (milioi €)	-977	-1.363	-2.338	-1.378	-3.153	163	163
Erkidegoen barneko merkataritza							
Totala	7,1	8,3	-0,3	-12,7	13,2	33,7	15.582

(B) Behin-behineko datuak. (A) Aurrerapena (*) Aurreikuspena.

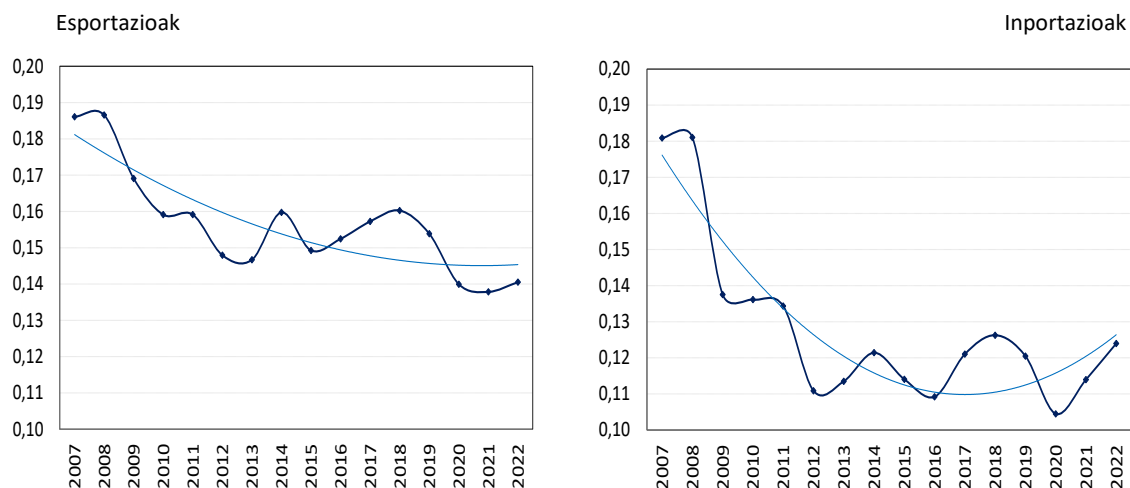
Iturria: C-interreg proiektua.

Beste erkidego batzuetatik ekarritako inportazioak %15,1 gehitu ziren eta 20.480 milioi eurotik gorakoak izan ziren, orain arte ezagutu ez den kopurua baita. Horri guztiari esker, zazpi urteko saldo defizitarioaren ondoren, 2022an erkidegoen arteko merkataritza superabitaz hitz egin zen berriro, txikia izan arren. Eskualde barruko merkataritzari dagokionez, 15.852 milioi eurotik gorako merkataritza trukeak egin ziren, beste maximo bat ezarriz.

Kuota esportatzailea, EAeko atzerrirako salmenten partaidetza munduko salmenta guztiekiko neurtzen duena, pixka bat suspertu zen, eta horrek pandemia aurreko mailetara hurbiltzen du. Hobekuntza hori euskal esportazioen dinamismo handiagoak eragin zuen (%26,8), munduko esportazioek baino erritmo biziagoan egin baitzuten gora (%11,5). Aipagarria da Espainiak, aldi berean, merkatu kuota galdu zuela eta seigarren urtez jarraian parte hartze txikiagoa izan zuela.

Inportazioan, joera bera hauteman zen. EAEko erosketak munduko erosketak baino indartsuago hazi ziren, eta inportatutako kopuruak covidaren aurreko mailetan kokatu ziren berriro. Nolanahi ere, termino errealetan aldakuntzak oso txikiak dira oraindik, eta 2008an erregistratutako maximoetatik urrun daude oraindik.

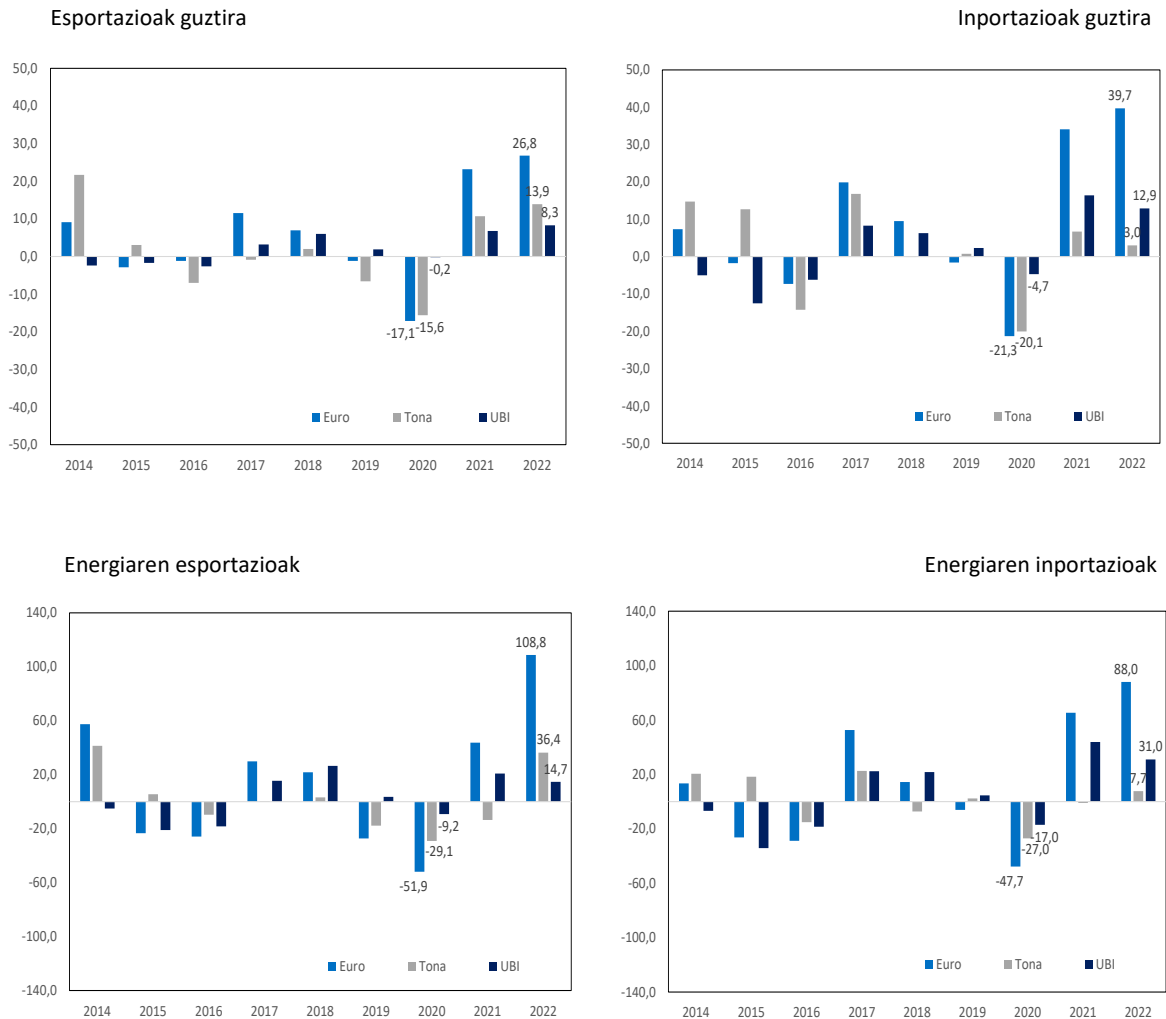
EAEko ondasunen esportazio eta inportazioen merkatu kuota munduko merkataritza guztiarekiko
16. irudia

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina Munduko Merkataritza Antolakundearen (MMA) eta Eustaten datuetan oinarrituta.

Nahiz eta Ukrainako gerrak, tentsio geopolitikoek, pandemiaren azken ukituek eta inflazioaren gorakada korapilatsu eta iraunkorrak nazioartean markatutako koiuntura zaila izan, EAEko kanpo merkataritza hazkunde ekonomikoaren funtsezko pieza izaten jarraitu zuen. Zehatzago adierazita, Eustatek argitaratutako lehen kalkuluen arabera, 2022an EAEko salgaien esportazioek 32.538 milioi euroko balioa izan zuten, serie historikoko erregistrorik onena, eta nabarmen gainditu zituzten 2018ko 25.788 milioiak. Zenbateko horrek %26,8ko urte arteko igoera ekarri zuen, 2021arekin alderatuta. Gorakada horren zati handi bat prezioen igoerak (%8,3) eragin zuen, tonatan egindako salmenta %13,9 hazi baitzen. Tasa horrek berekin dakar 15.161 milioi tona euskal produktu baino gehiago saltzea, kopuru handia dena, baina oraindik urrun dagoena 2015ean saldutako ia 16.400 milioi tonetatik.

**Esportazio eta inportazioen alderaketa euro, tona eta prezioetan. Urte arteko aldakuntza tasak (I)
17. irudia**

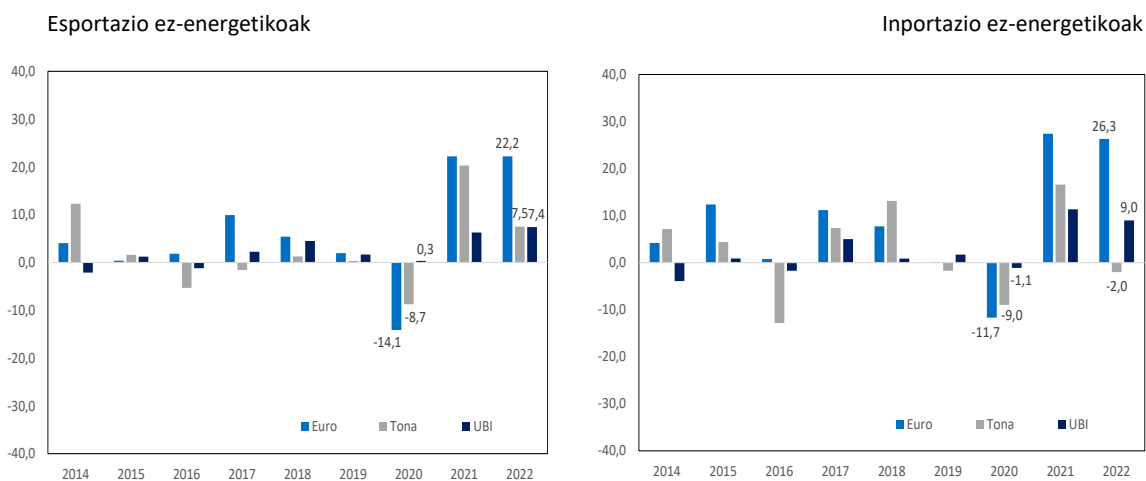
Iturria: Eustat. 2022ko datuak behin-behinekoak dira.

Inportazioak, berriz, 29.411 milioi eurokoak izan ziren. Kopuru horrek %39,7ko urte arteko hazkundera ekarri zuen 2021aren aldean. Kasu horretan ere, inportazioak gehiago hazi ziren prezioen igoeraren ondorioz, batez ere produktu energetikoengatik eta lehengaiengatik, horien erosketa %88,0 hazi baitzen eta prezioa %31,0. Baliabide energetikorik eza eta petrolioaren eta gasaren garestitzea izan ziren hazkunde handi horien arrazoi nagusiak. Tonatan, inportazio energetikoek ere

gorakada nabarmena izan zuten (%7,7); izan ere, bi urtez etengabe behera egin ondoren, garraioaren eta industriaren suspertzeak, bai eta erreserben hornikuntza beharrak ere, Errusiaren mendekotasun energetikoa murrizteko, Bruselak adostutakoarekin bat etorritz, atal horren bilakaerari mesede egin zion. Azkenik, barne eskariaren susperraldia sendotu izanak ere asko lagundu zuen erosketen guztizkoaren errekor berri hori kontabilizatzen.

Inflazioaren hazkundeak talde guztiei eragin zien, ez soilik energiaren atalari. Ez-energetikoen artean, prezioak %7,4 igo ziren, ia tonatan bezalaxe; eurotan, berriz, %22,2 handitu ziren. Talde horretan ere marka berria lortu zen, urte osoan ia 29.700 milioi euro saldu baitziren energiagiz bestelako produktuetan.

Esportazio eta inportazioen alderaketa euro, tona eta prezioetan. Urte arteko aldakuntza tasak (II)
18. irudia

Iturria: Eustat. 2022ko datuak behin-behinekoak dira.

Metalaren manufaktura industriak (%27,3), non gehikuntzarik handienak burdinaren, altzairuaren eta nikelaren manufaktura izan zituzten, eta ibilgailu automobilen eta automobilgintzarako osagaien fabrikazioak (%23,3) esportazioetatik tiraka jarraitu zuten. Azpimarratzekoa da, atal honetan, salmentek behera egin dutela hamar pertsona baino gehiagoko turismoen atalean (-%2,7), eta jaitsiera hori Gasteizko Mercedesen lantegiko produkzio geldialdiei egotz dakiekeela, Asiatik

datorren hornidurarik ezagatik, batez ere 2022ko lehen hilabeteetan. Hala ere, hazkundeak positiboak izan ziren talde handi guztietan eta salmenta maximoak zenbatu ziren guztietan. Batez beste, esportazioak 2019koak baino %27,7 handiagoak izan ziren, eta sektore guztiek gaintitu zuten pandemiaren eragina, oro har.

Eremu geografikoen arabera, EAEko esportazio gehienak herrialde garatuetara bidali ziren, eta herrialde horietan guztizkoaren %84,6 bildu zen, aurreko urteetako ehunekoaren antzekoa, EAEko produktuak merkatu horietan finkatu izanaren isla. Herrialde talde horri egindako salmentak %27,1 gehitu ziren, batez bestekoaren gaintetik, eta garapen bidean dauden herrialdeetara bidalitakoak, berriz, %25,2.

EAEren eta atzerriaren arteko merkataritzaren helmuga
16. taula

	Urte arteko aldakuntza tasak						Milioi €
	2017	2018	2019	2020	2021	2022(*)	2022 (*)
Esportazioak	11,5	7,0	-1,2	-17,1	23,2	26,8	32.538,4
ELGE	11,9	8,0	-1,2	-15,3	23,9	27,1	27.538,2
Europar Batasuna 27	10,3	7,2	-1,2	-20,4	38,8	27,6	20.824,0
Alemania	13,0	1,2	0,9	-5,5	12,9	22,2	5.000,4
Frantzia	4,0	5,0	0,3	-15,1	24,0	20,3	4.957,8
Erresuma Batua	16,1	14,5	35,9	-42,6	25,5	17,0	1.983,5
Italia	6,0	12,8	-5,9	-6,6	24,7	29,8	1.753,4
AEB	18,4	16,5	-15,5	-23,6	18,2	41,9	2.258,2
Japonian	-29,9	-13,0	11,9	5,0	19,5	0,5	157,0
Errusia	23,3	6,4	14,9	-0,3	-12,7	-51,5	122,0
Txina	2,3	-12,7	5,6	-11,8	52,7	7,0	711,9

(*) Behin-behineko datuak.

Iturria: Eustat.

Zehatzago adierazita, Europar Batasuna izan zen EAEko esportazioen jomuga nagusia eta esportatutako guztiaren %64,0 bereganatu zuen, 2003tik ez zen ehuneko hori jasotzen. Esportatutako produktuei dagokienez, garraio materiala izan zen talde nagusia, bereziki ibilgailu automobilak (ingurura esportatutako guztizkoaren %24,0), eta, 2022ko lehen erdian erdiekoale eta

beste bitarteko ondasun gutxi izan arren, urteko balantzean %21,0 hazi ziren. Izan ere, Euskadin fabrikatutako ibilgailu guztien %70 baino gehiago esportatu ziren kontinente zaharrera, eta horrek ia 5.000 milioi euroko salmentak ekarri zituen, parekorik gabeko erregistroa. Metalurgiari eta haren galdaketari lotutako atalen bilakaera ere bikaina izan zen (%27,7), nahiz eta talde handi guztiek aurrekaririk gabeko salmenta-mailak zenbatu zituzten.

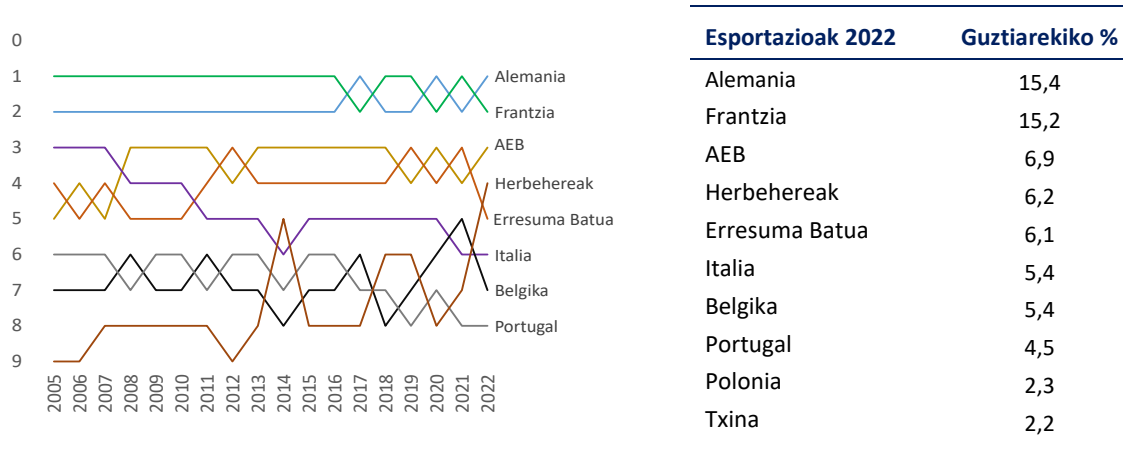
Egitura hori, aldaketa txiki batzuekin, errepikatu zen Europako bazkide nagusietan. Horrela, Alemaniak berriro ekin zion EAeko esportazioen jomuga nagusi izateari, Frantziak baino 42 milioi euro gehiago erosi zuelako, eta Frantzia bigarren postuan geratu zen. Alemaniako merkatura esportatutako produktu nagusia ibilgailu automobilak izan ziren (%20,8), eta 2022an 2.400 milioi euro inguruko balioa izan zuen. Izan ere, Alemania da EAeko automobilerik mundu mailan duten helmuga nagusia, eta Euskadik saldutako ibilgailu guztien %41,7 hartzen ditu. Manufakturen eta fundizioaren salmentak ere bilakaera oso ona izan zuen.

Frantziarako esportazioak %20,3 gehitu ziren, batez ere metal arrunten eta beren manufakturen salmentak bultzatuta, %22,7 hazi baitziren. Alemaniako merkaturak ez bezala, Frantziakoa dibertsifikatuago dago, eta, beraz, ibilgailu automobileren salmentaz gain, makinen eta aparatuen eta plastikoen eta kautxuaren esportazioek ere garrantzi handia dute. Alemaniako merkaturak bezala, Frantzian ere hazkunde handiak izan dira, energiaren sektorea barne, bi urte uzkurtuta baitzaramatzen.

AEBetako merkaturak oso portaera ona erakutsi zuen eta esportatutako balioa %41,9 handitu zen aurreko urteko emaitzarekin alderatuta, hau da, 2.258 milioi eurotik gora balio zuten produktuak saldu ziren. Metal arrunten eta horien manufakturen salmentaren bultzada azpimarragarriak eragin zuen hori, aurreko urteko balioa bikoiztu baitzuten (%121,0). Makinek eta aparatuek ere lagundu zuten emaitza on horretan, pisu handieneko bigarren taldea izanik, nahiz eta igoera ez zen hain lehergarria izan (%5,6). Azkenik, produktu mineralak ere aldakuntza tasa nabarmena eskuratu zuten (%19,3).

Bereziki aipatzekoa da Herbehereetako merkaturako salmenten hazkunde handia, esportazioen laugarren helmuga nagusia izan baita, Erresuma Batuen eta Italiaren aurretik. Kasu horretan, erregai mineralen salmenta nabarmenak, zehazki petrolio olio finduarenak, %231 hazi da eta esportatutako guztiaren %35 da, eta horrek azaltzen du, neurri handi batean, gorakada esanguratsu hori. Metal arruntak izan ziren intentsitatez hazi zen beste talde handia, %20,0, eta esportazio guztiei merkatu horretan 2.010 milioitik gorako salmenta egitea ahalbidetu zien.

Atzerriarekiko euskal merkataritzaren sailkapena
17. taula

Iturria: Eustat. 2022ko datuak behin-behinekoak dira.

Merkatu tradizionaletako salmentak alde batera utzita, EAEko eragileek beren zifrak hobetu zituzten Brasilgo merkaturako (% 27,4, makinaren eta aparatuen salmentaren bultzada handiari esker), Txinakoan (%7,0) eta nahiko geldi mantendu ziren Japoniakoan (%0,5). Aitzitik, Errusiako merkaturako salmentak uzkurdu egin ziren bigarren urtez jarraian. Mendebaldeko ekonomiek herrialde horri ezarritako zigorrek beren merkaturak kolapsatu zuten berriro, eta EAEko esportazioak herrialde horretara erdira murriztu zituzten (-%51,5). Talde guztiek, nekazaritzako produktuek eta mineralek izan ezik, uzkurdura handiak izan zituzten, eta bien hondar pisua ez zen nahikoa izan gainerakoen gainbehera konpentsatzeko.

Lehenago ere adierazi den bezala, atzerritik ekarritako ondasunen inportazioen hazkundea are dinamikoagoa izan zen esportazioena baino (%39,7 eta %26,8, hurrenez hurren). Bultzada handi hori herrialde garatuera (%32,5) eta gorabidean daudenetara (%54,5) hedatu zen. Bi kasuetan, prezioen garestitzeak baldintzatu zuen igoera, batez ere energetikoenak, eta eragin handiagoa izan zuen garatzeko bidean zegoen multzoan. Horren arrazoia da Euskadik erositako energiaren %58,9 inguru horretatik datorrela. Are gehiago, 2022an, soilik Brasilek, Errusiak, Libiak, Kazakhstanek, Irakek eta Angolak hornitu zuten euskal eragileek erositako energiaren gutzitzkoaren %40, eta, beraz, energiaren prezioaren igoera garrantzitsuan oinarrituta, normala da gorabidean dagoen eremutik datozen inportazioen aurrerapena indartsuagoa izatea.

EA Eren eta atzerriaren arteko merkataritzaren jatorria
18. taula

	Urte arteko aldakuntza tasak						Milioi €
	2017	2018	2019	2020	2021	2022(*)	2022(*)
Inportazioak	19,9	9,5	-1,6	-21,3	34,1	39,7	29.411,5
ELGE	17,1	5,3	1,1	-17,5	26,7	32,5	18.835,6
Europar Batasuna 27	8,9	6,3	0,7	-13,4	-13,4	22,5	13.426,4
Alemania	6,7	5,1	3,4	-12,2	17,3	21,5	3.770,1
Frantzia	12,9	5,2	-7,9	-10,0	28,4	21,8	2.465,8
Erresuma Batua	60,6	-42,1	-17,8	-18,7	32,5	42,5	965,6
Italia	8,2	7,7	-3,8	-11,5	33,7	15,7	1.325,5
AEB	19,5	14,0	85,6	-39,6	20,2	207,0	2.093,9
Japonian	6,9	-8,9	-0,6	-31,4	37,4	38,8	261,9
Errusia	-44,0	-38,5	192,1	-50,1	144,7	-41,0	813,2
Txina	0,5	9,9	16,1	-6,7	33,4	31,0	2.166,1
Brasil	98,3	126,1	-69,6	28,1	83,8	251,0	1.597,3

(*) Behin-behineko datuak.

Iturria: Eustat.

Energiaz bestelako produktuen inportazioa, bestalde, %26,3 hazi zen. Hemen ere prezioen igoera funtsezkoa izan zen inportazioaren epigrafe asko balio gorenetaraino bultzatzeko. Izan ere, nekazaritzako produktuek, metal arruntek, garraio materialak eta plastikoaren eta kautxuaren sektoreak, guztiak ere lehengaien prezioaren igoerak bereziki eragindako sektoreak baitira, euroetan aurrekaririk gabeko balioak izan zituzten, tonatan izandako bilakaerak baieztatu ez zituenak, guztietan murriztu baitzen.

Euskal hornitzaile nagusien artean, Alemaniatik etorritako inportazioak %21,5 hazi ziren, Frantziatik etorritakoak %21,8 eta Txinatik etorritakoak, berriz, %31,0. Horrek esan nahi du herrialde horrek lehen aldiz 2.166 milioi euro baino gehiago saldu dizkiela EAEko eragileei produktuetan eta hirugarren postua sendotu duela. Lehenengo hiruren ondoren AEBak eta Brasil kokatu ziren, biak goiko posizio horietara bultzatuak energiaren salmentagatik, Errusiatik herrialde hauetara desbideratu zena zigorren ondorioz. Izan ere, EAEko energia mendekotasuna hain da handia, ezen,

euskal eragileek produktu energetikoak erosteko erabiltzen dituzten herrialdeen arabera, hornitzaileen buruan jartzen baitira.

Ondorioz, EAEko kanpo sektoreak 2022an lortu zuen Ukrainaren inbasioaren eta inflazio handiaren ondoriozko asaldurak saihestea eta inoizko salmentarik handienak kontabilizatzea, 32.538 milioi eurotik gorakoak, 2019an baino 7.000 milioi gehiago, alegia. Egia da prezioen igoerak maximo berri hori gorantz baldintzatu zuela, baina analisisia tonatan egiten bada, horrek ere oso emaitza positiboa erakusten du. Hain zuzen ere, saldutako 15.161 milioi tonak ez dira serie historikoko erregistrorik handiena, baina bost handien artean dago kokatuta, eta covid-19aren aurreko mailekiko 795 milioi tonako hobekuntza dakar. Bazkide komertzial nagusiei dagokienez, Euskadiko esportazio mailek dinamismo handiagoa erakutsi zuten euroaren eremuan erregistratutakoek baino (%21,0), eta are handiagoa Italiakoak (%19,9), Frantziakoak (%19,1), AEBetakoak (%18,2) eta Alemaniakoak (%14,1) baino.

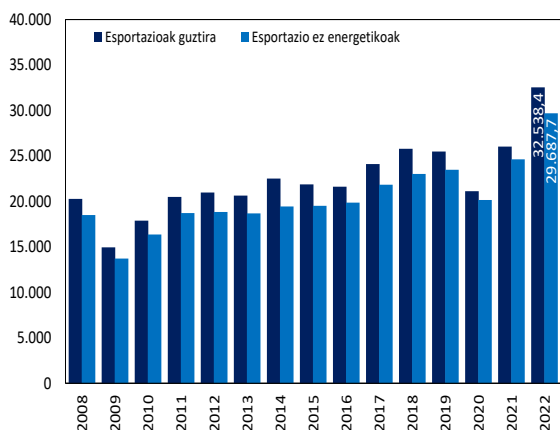
Era berean, barne eskariaren sendotasunak guztizko inportazioak maximo berrietara bultzatu zituen, baina esportazioen kantitateen azpitik, eta, beraz, beste superabita saldo bat lortu zen, oraingoan 3.127 milioi eurokoa. Saldo ez-energetikoa 8.800 milioi eurora igo zen, %13,5eko igoera 2021arekin alderatuta.

Emaitza onak izan arren, Euskadik ahultasun nabarmena erakusten jarraitzen du, eta hori duen mendekotasun energetiko handia da. Eustaten datuek hori berresten dute; izan ere, epigrafe horren salmenta halako hiru erosi zen atzerrian. Zehazkiago adierazita, 2022an 8.586 milioi eurotik gorako balioa zuten produktu energetikoak inportatu ziren, esportatutako 2.851 milioien aldean. Horregatik guztiagatik, 5.735 milioi euroko defizit komertzial energetikoa sortu zen, orain arteko handiena.

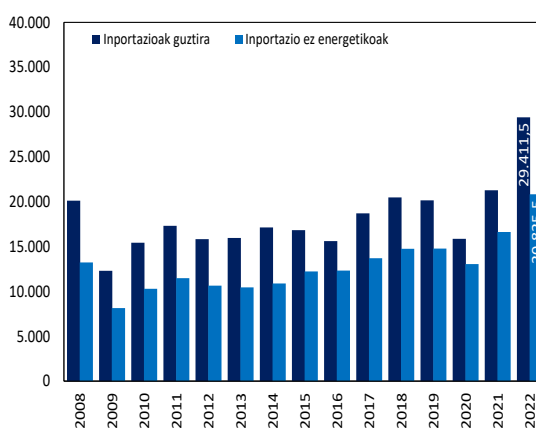
Kontrapuntu gisa, Euskadi Europako ekonomiarik irekienetako bat da, 5.300 enpresa esportatzaile baino gehiago ditu eta bost kontinenteetan ezarrita dago, bere lurraldean egoitza duten enpresa lider globalekin, eta horrek Europako erreferente teknologiko bihurtzen du. Nazioartekotze gero eta handiago horren eta lehiakortasunaren ondorioz, Euskadik posizio ona du bere merkataritza bazkide nagusiekin. Hala baieztatzen du estaldura tasak, 2021eko mailekin alderatuta ia hamabi puntu murriztu arren, %110,6an kokatu baitzen. Erresuma Batuen eta Frantziaren aurrean duen egoera nabarmendu behar da, horiekiko estaldura tasa %200,0tik gorakoa izan baitzen. Era berean, irekiera maila 145,6 punturaino igo zen, 2000. urteaz geroztik lortutako erregistrorik onena.

EAEko kanpo merkataritza. Adierazle nagusiak
19. irudia

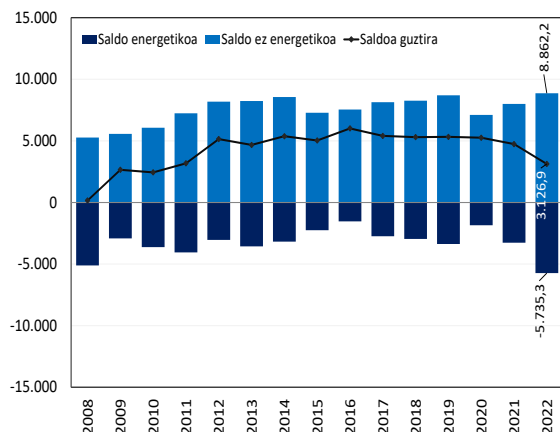
Esportazioak. Milioi euro

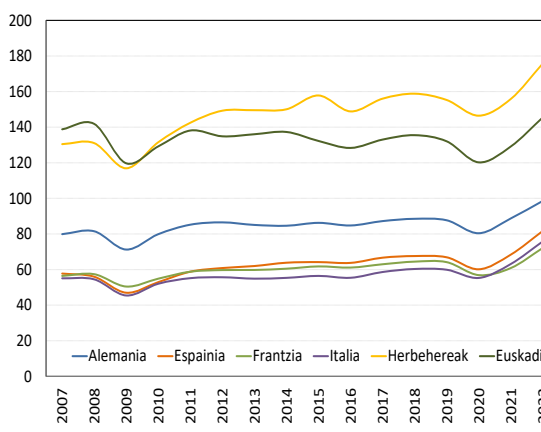
Inportazioak. Milioi euro

Saldoak. Milioi euro

Ondasun eta zerbitzuen irekiera maila

Iturria: Eustat EAEko datuentzat eta Datacomex eta Eurostat. 2022ko datuak behin-behinekoak dira.

2023ko lehen hilabeteetan, EAEko esportazioen bilakaerak goranzko joera bizkorrarekin jarraitu du, eta martxoan hilabete bakarrean saldutako 3.300 milioi euroak gairatzera iritsi da, aurrekaririk gabeko zenbatekoa. Apirilean, ordea, bide hori eten egin zen. 2021eko urtarrietik lehen aldiz, pandemiak eragindako murrizketek indarrean jarraitzen zutenean, EAEko kanporako esportazioak murriztu egin ziren.

Hainbat arrazoik azaltzen dute %9,1eko uzkurtze hori. Lehenik eta behin, energiaren prezioaren jaitsiera. Energiaren salmentak %46,4 hondoratu ziren, besteak beste, erregaien prezioak behera egin zuelako eta eskaria hoztu zelako. Bizkaian soilik, non Petronorren pisua erabakigarria den kapitulu honetan, petrolioko olio finduaren salmentak %59,5 murriztu ziren. Bigarrenik, baliteke EAEko esportazioei kalte egin izana euroaren eremuko ekonomiaren hozteak; izan ere, 2023ko lehen hiruhilekoan atzeraldi teknikoan sartu zen, hazkunde negatiboko bi hiruhileko pilatu ondoren, eta hori nabarmen geratu da Alemania, Frantzia edo Italia bezalako herrialdeek EAEko enpresei egiten dizkieten erosketetan. Eta hirugarrenik, egutegiaren eragina dago, 2023ko apirilak 2022ko apirilak baino lanegun gutxiago izan baititu.

Datozen hilabeteetako bilakaeraren zain egon beharko da apirileko beherakada hori egutegiaren isla eta unean unekoa den edo inguruko ekonomiak hoztu izanaren ondorio den ebazteko. Oraingoz, Eustatek kontabilizatutako lehen lau hilabeteetan saldoek positiboak izaten jarraitzen dute: atzerrirako salmentek %13,2ko hazkundera izan dute eta inportazioek, berriz, %5,3koa.

EAEko lan merkatuak sendo hazteari eutsi zion 2022an, Ukrainako gerra gorabehera, eta pandemiatik indarrez suspertu zen, jarduera ekonomikoaren bilakaerarekin batera. Horren ondorioz, landunen kopuruak nabarmen egin zuen gora eta langabeziak behera egin zuen modu esanguratsuan. Orobat, lan bat bilatzera animatu ziren pertsonen kopurua igo egin zen berriro, lan merkatuaren hobekuntza horren ondorioz.

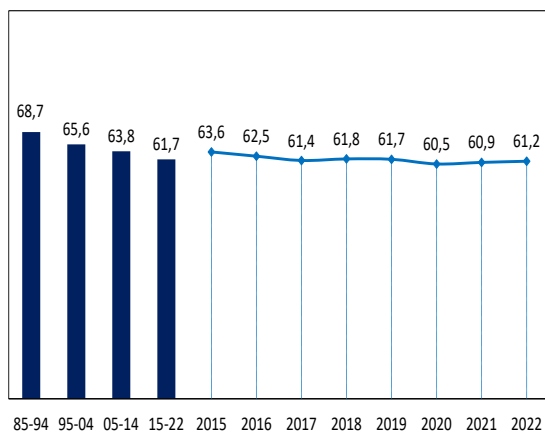
Hala, biztanleria aktiboak handitzen jarraitu zuen, eta 2021eko gehikuntza berretsi zuen, 2020an izandako beherakada nabarmenaren ondoren, pandemiak sortutako krisiaren ondorioz. Zehatz-mehatz, aldi horretatik aztertutako urtea itxi arte, pertsona aktiboaren hazkundera 12.000 baino handiagoa izan zen, eta gizonak (%0,7) eta emakumeak (%0,6) izan ziren partaide. Hala ere, biztanleria aktiboaren gorakada ez zen orokorra izan, 25-44 urtekoen taldean %1,2 murriztu baitzen EAEko lan merkatuko partaidetza.

Bilakaera horri esker, partaidetza tasa %56,2tik %56,4ra igo zen, eta bi sexuen tasek gora egin zuten (hiru hamarren gizonentzat eta hamarren bat emakumeentzat), baina bien arteko arrakalak bederatzi puntutik gora jarraitzen du. Era berean, adin taldeen arabera analisisian egiaztatu zen tasa orokorra baldintzatzen duten faktoreak, gazteen jarduera tasaz gain, ohikoa izaten den bezala, epe luzeagoko joerak ere daudela. Azken bi urteetan, biztanleria aktiboaren parte diren langile zaharrenen proportzioak lagundu zuen jarduera globalaren tasa hazten, eta 2022an serie historiko osoko erregistrorik handiena lortu zuen, %47,0ko balioarekin, neurri batean erretiroa hartzeko

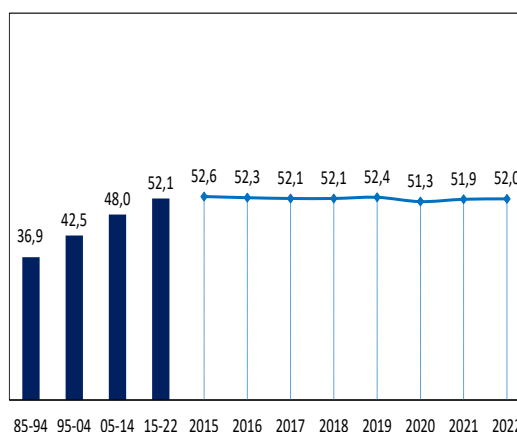
adina atzeratzeagatik, lan merkatua behar baino lehen uztea mugatzen baitu. Horregatik guztiagatik, etorkizunari begira, biztanleriaren zahartzeak zeregin garrantzitsua izan dezake lan eskaintzan.

Partaidetza tasaren bilakaera sexuaren arabera EAEn
20. irudia

Gizonak

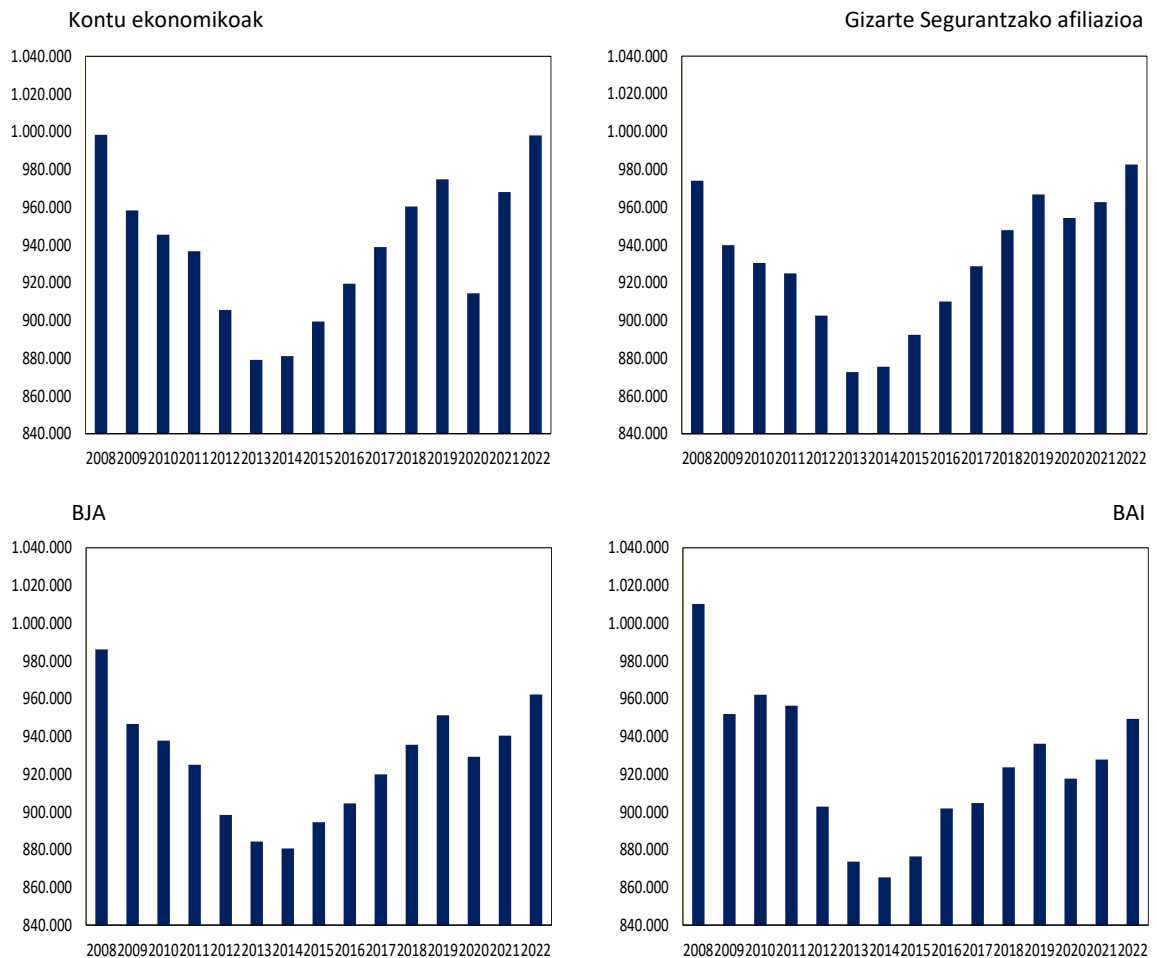
Emakumeak

Oharra: Serie hauek ez dira guztiz homogeneoak hainbat urteetan metodologia aldaketak egin zirelako.
Iturria: Eustat.

EAEko lan merkatuaren portaera ona, era berean, okupazioaren bilakaeran islatu zen, lan merkatuaren estatistika guztiek argitaratutako informazioaren arabera, EAEko ekonomian milioi bat lanpostura iritsi dela adierazten baitute. Aurreko urtean bezala, Eustatek egindako kontu ekonomikoek izan zuten hazkunderik handiena aurreko urtearekin alderatuta, baina horien gehikuntza moteldu egin zen, 2021ean lortutako %5,9tik 2022an lortutako %3,1era. Igoera horren arrazoia izan zen benetan lan egindako ordu kopuruak, hau da, estatistika horrek enplegua aztertzeke erabiltzen duen aldagaiak, erregistro positiboetan jarraitu zuela, pandemiaren urtean beharakada nabarmenak izan ondoren; horren ondorioz, 2022ko alderaketa igoera nabarmenak izan zituen urte batekin egin zen.

Enpleguaren bilakaera EAEn. Pertsonak
21. irudia

Iturria: Eustat, Gizarte Segurantza eta INE.

Beste aldetik, lan merkatua aztertzen duten gainerako iturriek aldakuntza tasa oso antzekoak kalkulatu zituzten, %2 inguruko hazkundera. Hala, BJAk eta BAIk okupazioaren gorakada %2,3koa izan zela zenbatetsi zuten, eta Gizarte Segurantzako afiliazioak ia erregistro bera ezarri zuten, %2,1eko hazkundera izan baitzuen. Horiek horrela, aurreko urteko susperraldia sendotu egin da eta emaitzak ere hobetu egin dira.

Lanaldi osoko lanpostu baliokideen kopuruan aipatu den gehikuntza sektore guztietan orokortu zen, salbuespen bakarra lehen sektorea delarik, baina 2021ean lortu zirenak baino erregistro apalagoekin egin zuten, ekonomia osoaren hazkunde erritmoaren ildotik. Zehazki, zerbitzuen sektorea izan zen dinamikoena (%3,7) eta kopuru absolutuetan serie osoko erregistrorik altuena eskuratu zuen, 722.881 enplegu guztira. Zerbitzuen ondoren, eraikuntzaren sektoreak sortu zuen enplegu gehien, baina egia da haren hazkundera ere moteldu zela gehien, 2021eko %6,2tik hurrengo urteko %1,7ra. Azkenik, industriako okupazioa %1,6 hazi zen, urtearen bigarren erdian ahulezia zantzu handiagoekin.

Enplegua sektoreka
19. taula

Urte arteko aldakuntza tasak

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Enplegua guztira	2,1	2,3	1,5	-6,2	5,9	3,1
- Enplegua lehen arloan	0,1	2,1	-2,8	-2,5	-3,9	-0,8
- Enplegua industrian	2,9	1,7	0,8	-8,4	5,4	1,6
- Enplegua eraikuntzan	-0,1	3,7	4,1	-8,7	6,2	1,7
- Enplegua zerbitzuetan	2,1	2,3	1,6	-5,4	6,2	3,7

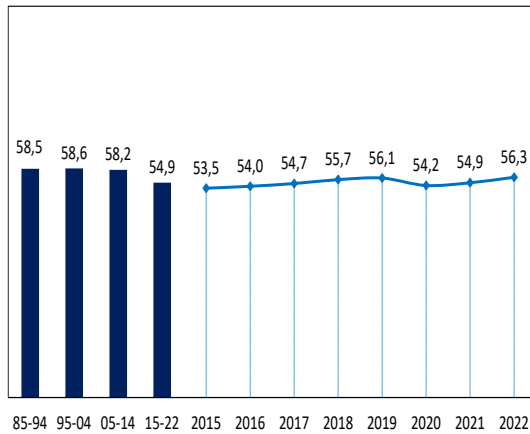
Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina Eustateko datuetan oinarrituta.

Era berean, Gizarte Segurantzako afiliazioak serie historiko osoan izan den kopururik handiena aurkeztu zuen, 980.000 afiliazio baino gehiago izan baitzituen, eta joera hori hobetu ere egin zen 2023ko lehen hilabeteetan, maiatzean 1.000.000 kotizatzaile baino gehiago izan baitziren. 2021ean bezala, beste behin ere emakume afiliatuen hazkundera (%2,3) gizonena (%1,9) baino handiagoa izan zen.

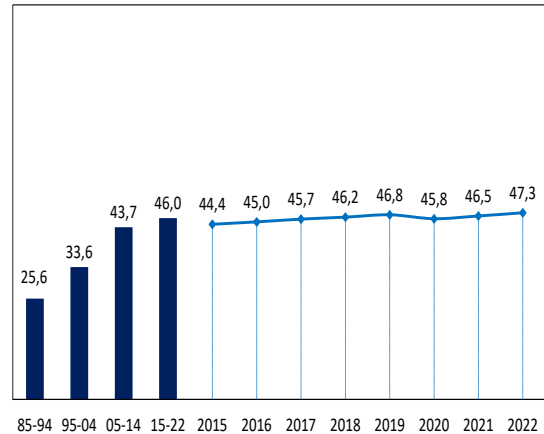
Hain zuzen ere, hezkuntza eta osasuna bezalako jarduera adarretan izandako gorakadak ahalbidetu zuen emakumeen afiliazioa gehiago haztea, sektore feminizatuagoak baitira. Halaber, ostalaritzak eta garraioak aldakuntza tasa positiboak eskuratu zituzten, mugikortasuneko murrizketen ondoriozko arazo guztiak atzean utzita eta turismoaren goranzko joera berretsita.

Enplegu tasaren bilakaera sexuaren arabera EAEn
22. irudia

Gizonak

Emakumeak

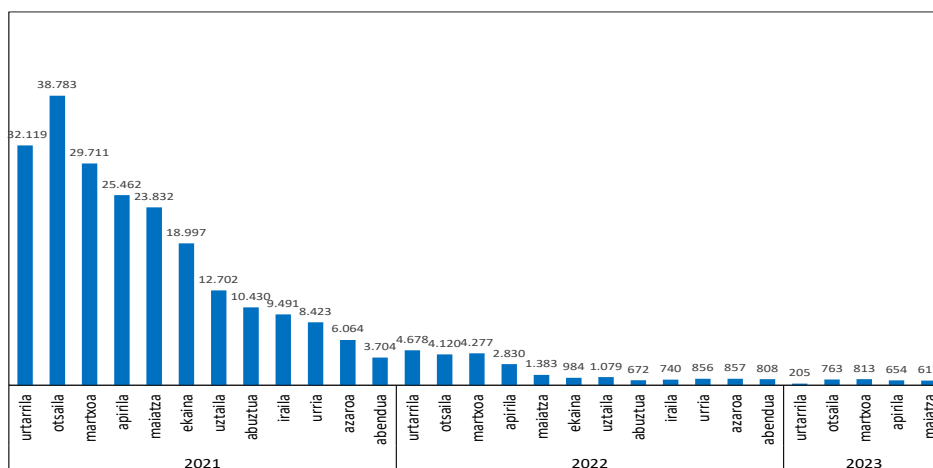
Oharra: Serie hauek ez dira guztiz homogeneoak hainbat urteetan metodologia aldaketak egin zirelako.
Iturria: Eustat.

Okupazioaren bilakaera BJaren datuen bidez aztertuz gero, hautematen da 2022a enplegua sortu zen bigarren urtea izan zela jarraian, 2020ko krisiaren ondoren, 2021ekoa (%2,3 eta %1,2, hurrenez hurren) eta pandemiaren aurreko mailetakoa baino handiagoa da oraingoa. Aurreko aldietan ez bezala, gorakada horretan gehiago parte hartu zuten gizonak (% 2,7) emakumeek (% 1,9) baino; beraz, bi sexuen arteko enplegu tasaren arrakala bederatzi punturaino handitu zen, aurreko bi ekitaldietan zifra horren azpitik geratu ondoren.

Adinari dagokionez, talde guztiek okupazio tasak handitu zituzten. Horrelakorik ez zen 2018tik inoiz gertatu. Hala, enplegu tasa orokorrak puntu bat egin zuen gora, %50,6tik %51,6ra igaro baitzen, bilakaera horrek lagunduta. Berriro ere erregistro handienak eskuratu zituen taldea tartekoa izan zen, eta tasa hori %80tik gorakoa izan zen. Era berean, biztanleria gazteenaren bilakaera nabarmendu zen, 1,1 puntuko hazkundera lortu baitzuen eta ia %25eko tasara iritsi baitzen. Azkenik, adin tarte zaharrenak izan zuen enplegu tasaren hazkunderik neurritsuena, %43,0tik %43,5era igo baitzen.

ABEEen tresnaren erabilera nabarmena izan zen 2020an eta askoz ere urriagoa 2021ean, baina 2022an are txikiagoa izan zen, eta hutsala bihurtu zen 2023an igaro diren hilekoetan. Enpresek neurri hori modu masiboan erabili izanak pandemiak eragindako eragin sozial eta ekonomikoa nabarmen murriztea ahalbidetu zuen, pertsona askori beren enpleguari eusteko aukera emateaz gain, pertsona horiek langabeziagatiko kotizaziopeko prestaziorako eskubidearen aitortpena jaso ahal izan zutelako, nahiz eta horretarako beharrezkoa zen gutxieneko okupazio kotizatuaren aldirik ez izan.

Aldi baterako enplegu erregulazioko egoeran dauden pertsonen bilakaera
23. irudia

Iturria: Gizarte Segurantza.

Zenbaki absolutuetan, 2020ko maiatzean sabaia ukitu zuen ia 140.000 pertsonari eragin baitzien aldi baterako lan erregulazioko espediente batek, baina erregistroak 1.000tik behera egonkortu ziren 2022ko abuztutik. Jaitsiera hori, era berean, enplegu erregulazioko espedienteen bilakaerak berretsi zuen, behera egiten jarraitu baitzuten. Eta hori guztia, nahiz eta 2022ko udan covid-19 lotutako ABEEengatik enplegua mantentzeko konpromisoa amaitu bazen ere (enpresak behartuta zeuden gutxienez sei hilabetez enpleguari eustera), eta ekonomiaren okertzearen beldur. Hain zuzen ere, espedienteen kopuruak behera egin zuen 1.858tik 565era, eta eraginpeko pertsonak 32.723tik 19.772ra igaro ziren, 2019ko erregistroetatik urrun.

Enplegua erregulatzeko EAEn baimendu diren espedienteak
20. taula

Kopurua

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Espediente kopurua	266	187	173	30.690	1.858	565
Eragindako langileak	4.342	3.187	2.449	210.019	32.723	19.772
<i>Dosier mota</i>						
- Lanaldia murriztekoa	481	355	219	26.243	3.332	1.265
- Behin-behineko etetea	2.864	2.299	1.933	182.463	28.477	18.070
- Kontratua amaitzekoa	997	533	297	1.313	914	437

Iturria: Lana eta Enplegu Saila.

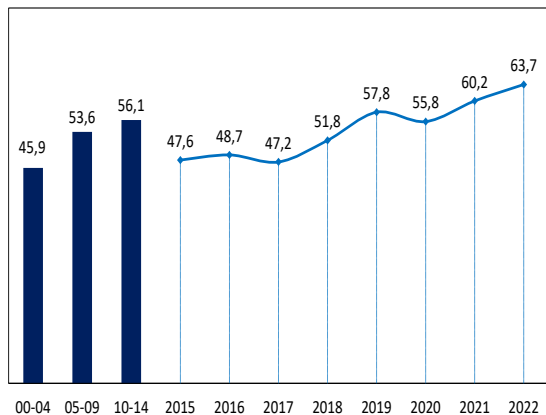
Giza kapitalaren zuzkidura, produktibitatearen faktore erabakigarria izateaz gain, ezinbestekoa da berrikuntzarako eta enplegurako. Hezkuntza maila handiagoa izateak batean zein bestean hobetzea ahalbidetzen du. Hori lortzen ari da Euskadin urtez urte. Zehazkiago adierazita, datuak argitaratzen direnetik berriro ere markatu zuen iaz erregistrorik altuena 30 eta 34 urte bitarteko biztanleentzako hirugarren mailako ikasketei dagokienez (%65,9), Espainiako (%49,2) eta Europar Batasuneko-27 balioen oso gaintik (%42,8). Era berean, hamar emakumetik ia zazpi (%68,0) goi-mailako hezkuntza maila dute, eta, beraz, gizonen aldean (%63,7) jarrera positiboagoa dute.

Era berean, datuak oso positiboak izan ziren eskola uztearen tasari dagokionez; izan ere, bigarren hezkuntza amaitu ez duten eta inolako ikasketarik edo prestakuntzarik egiten ez duten 18 eta 24 urte bitarteko pertsonen ehunekoa neurtzen du. Tasa %4,8tik %5,6ra igo zen arren, balio txikiak izan zituen autonomia erkidegoa izan zen, eta eskola uzte goiztiarra Garapen Iraunkorrerako 2030 Agendak aurreikusten duen %9ra murrizteko helburuaren oso azpitik mantendu zen.

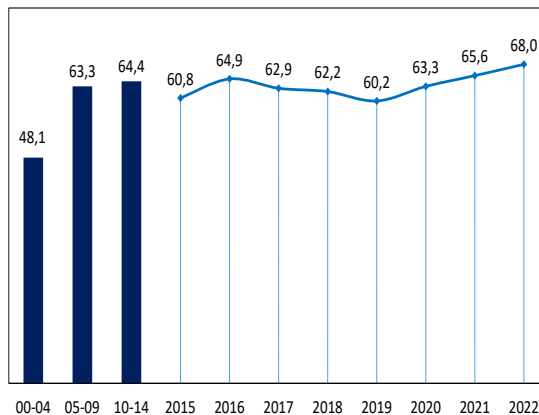
Halaber, lortutako hezkuntza mailaren arabera okupazioan dauden diferentziak nabarmenak dira oraindik ere, eta prestakuntza gehien duten pertsonak dira enplegu tasa handiena dutenak, goi mailako ikasketak egiaztatzen dituztenen kasuan %70etik gorakoa. Hala ere, EAEko enpresek diote arazoak dituztela behar dituzten langileak aurkitzeko, ekonomiak aurre egin behar dien trantsizioek (energetikoa, soziala eta digitala) baldintzatu eta zaildu egiten baitute zenbait lan profil kontratatzea. Horregatik guztiagatik, prestakuntza maila handitzeaz gain, teknologia berriei lotutako trebetasunak hobetu nahi dira.

Goi mailako hezkuntza (30-34 urte bitarteko taldea)
24. irudia

Gizonak

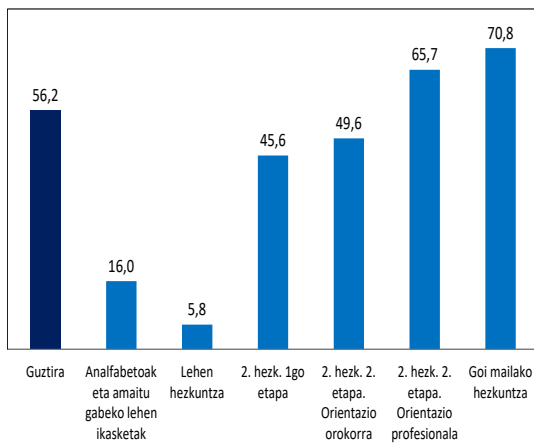
Emakumeak

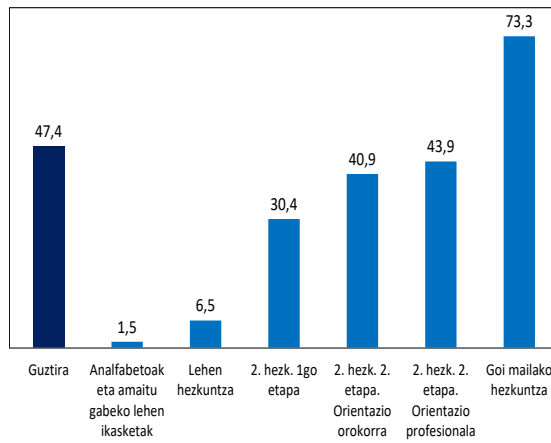
Iturria: Eurostat.

Enpleguaren bilakaera hezkuntza mailaren arabera. 2022. urtea
25. irudia

Enplegu tasa. Gizonak

Enplegu tasa. Emakumeak

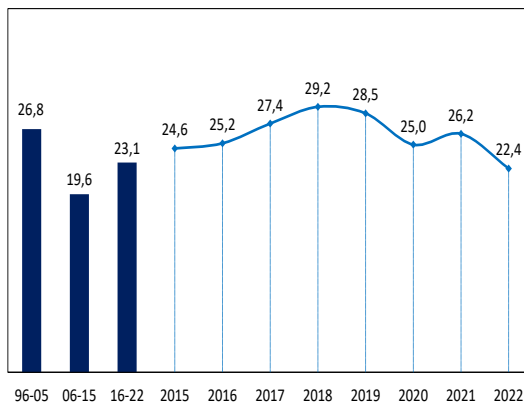
Iturria: INE.

Enpleguaren kalitateari dagokionez, emakumeek gizonek baino erregistro txarragoak aurkeztu dituzte. Hala, behin-behinekotasunari dagokionez, bi sexuetan zifrak oso handiak badira ere, gehiago dira emakumeen kasuan gizonen kasuan baino (%29,4 eta %22,4, hurrenez hurren). Hala ere, tasa orokorra %29,2tik %25,9ra jaitsi zen aurreko urtearekin alderatuta, 2021eko lan erreformak lagunduta, besteak beste, aldi baterako kontratuak egiteko aukerak murriztu nahi zituelako.

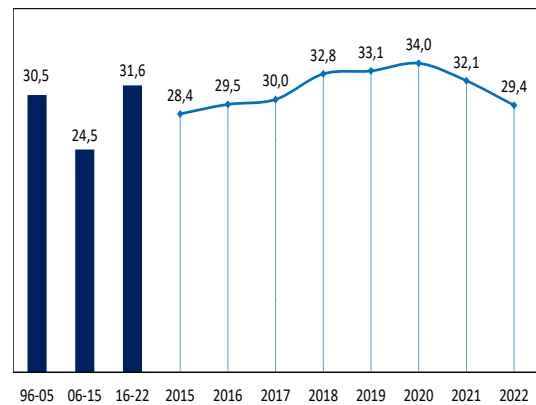
Kontratutako pertsonen kopuru handi batek hainbat kontratu sinatzen ditu urtean zehar. Hala, 815.719 kontratu egin ziren, aldi baterako kontratua zuten pertsona guztiak baino askoz gehiago, azken horiek 297.717 zirela zenbatetsi baita. Bi zifra horietatik abiatuta, lan txandakatzearen indizea lor daiteke (izenpetutako kontratu kopuruaren eta kontratatutako pertsonen kopuruaren arteko zatidura). Indize hori emakumeentzat handiagoa izan zen berriro, eta serie historiko osoan errepikatzen da hori.

Aldi baterako enplegu tasa soldatapekoekiko
26. irudia

Gizonak

Emakumeak

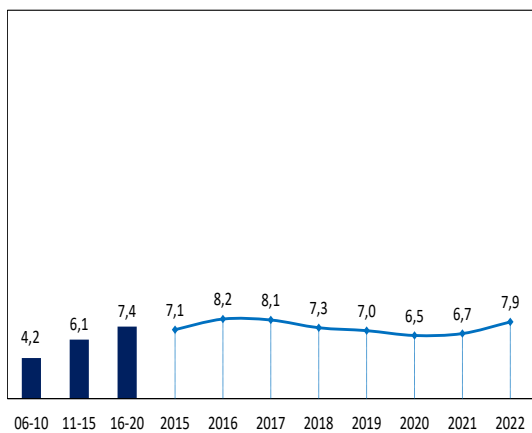
Iturria: Eustat.

Lanaldi partzialeko kontratazioan, sexuaren araberako aldeak are handiagoak izan ziren; hala ere, emakumeek 2020an hasitako beheranzko joerarekin jarraitu zuten, eta gizonen kasuan, berriz, tasek gora egin dute bi urtez. Bilakaera horri esker, aldeak murrizten joan ziren, nahiz eta lanaldi partziala duten emakumeen ehunekoa, okupazio osoarekiko (%24,4), gizonenarekin alderatuta

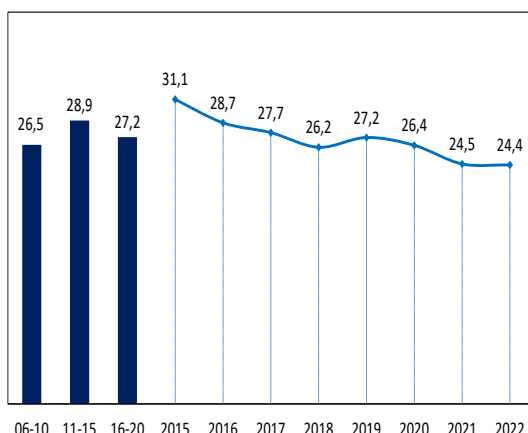
(%7,9) askoz handiagoa den oraindik, eta horrek azaltzen du, neurri handi batean, bi generoen arteko soldata arrakala.

Lanaldi partziala duten landunek okupatu guztiekiko
27. irudia

Gizonak

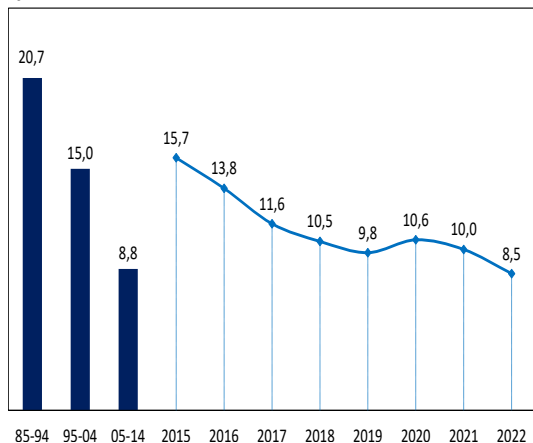
Emakumeak

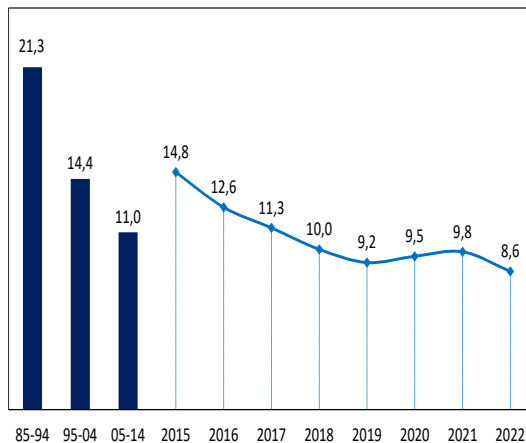
Iturria: INE.

Langabezia tasaren bilakaera EAEn
28. irudia

BJA

BAI

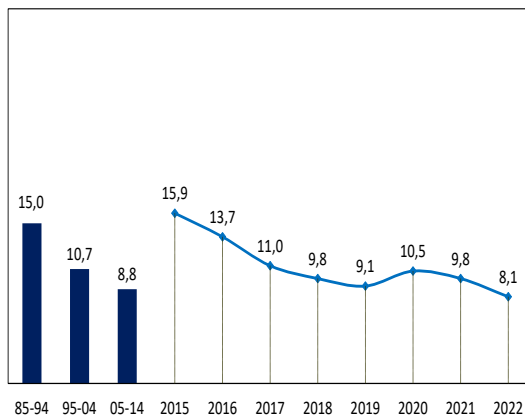
Oharra: Serie hauek ez dira guztiz homogeneoak hainbat urteetan metodologia aldaketak egin zirelako.

Iturria: Eustat eta INE.

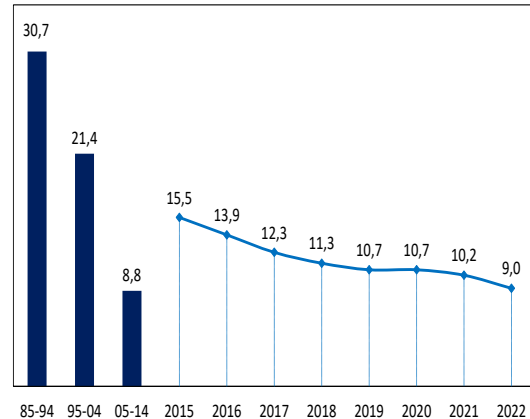
Enpleguaren hazkundearekin bat etorritz, langabeziak behera egiten jarraitu zuen, 2021ean baino erritmo altuagoekin ere (-%14,4 eta -%4,6, hurrenez hurren). Hain zuzen ere, langabetuak 15.000 gutxiago izan ziren (104.800 izatetik 89.800 izatera igaro ziren), eta 2009tik izandako baliorik txikiena ezarri zen. Jaitsiera nabarmenagoak izan ziren gizonen artean emakumeen artean baino (9.300 eta 5.700 gutxiago, hurrenez hurren), eta, horri esker, gizonetako langabeen kopurua emakume langabeena baino txikiagoa izan zen, bi urtez egoera kontrakoa izan ondoren.

Langabezia tasaren bilakaera sexuaren arabera EAEn
29. irudia

Gizonak

Emakumeak

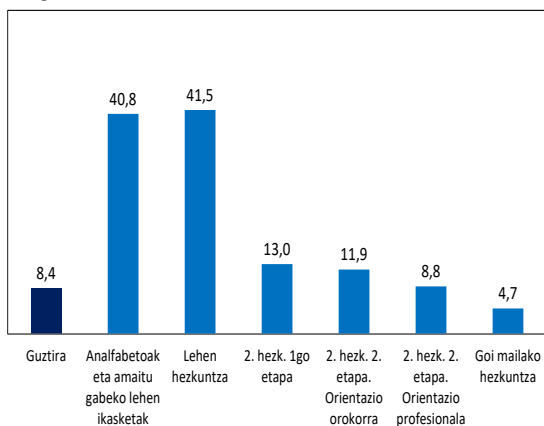
Oharra: Serie hauek ez dira guztiz homogeneoak hainbat urteetan metodologia aldaketak egin zirelako.
Iturria: Eustat.

Langabeziaren beheranzko bilakaera horrek langabezia tasaren beherakada handia ekarri zuen, estatistika nagusiek jaso zuten bezala, oso antzeko erregistroekin. Zehazki, BJAk urteko batez besteko langabezia tasa %8,5ean kokatu zuen eta BAIk, berriz, %8,6an. Jaitsiera nabarmenagoa izan zen gizonen artean (%9,8tik %8,0ra jaitsi zen) emakumeen artean baino (%10,2 2021ean eta %9,0, berriz, 2022an), eta, beraz, genero arrakala ehuneko puntu batean kokatu zen, 2020an bi hamarren baino ez zirenean bereizten zituenak. Eta hori guztia, nahiz eta goi mailako ikasketak egin dituzten emakumeak gizonetakoak baino gehiago izan.

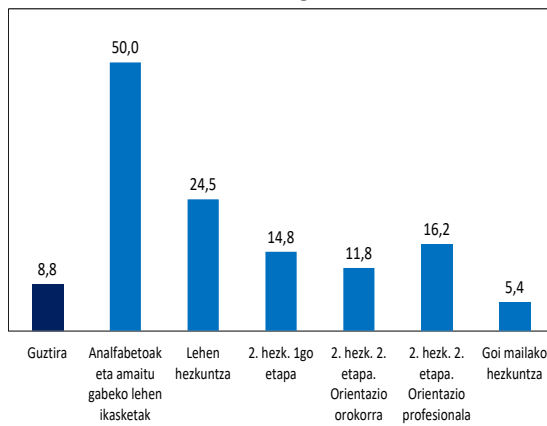
Prestakuntzak aukera gehiago ematen du, lehen ere adierazi den bezala, lan merkatuan parte hartzeko eta langabezia tasa murrizteko. Hain zuzen ere, enpleguari buruzko estatistiken arabera, goi mailako hezkuntza duten pertsonen langabezia tasek enplegu betera hurbildu ziren, %4,7ko balioarekin gizonentzat eta %5,4koa emakumeentzat. Bi kasuetan, talde guztien ehunekorik txikienak dira, prestakuntza mailen arabera.

Langabeziaren bilakaera hezkuntza mailaren arabera. 2022. urtea
30. irudia

Langabezia tasa. Gizonak

Langabezia tasa. Emakumeak

Iturria: INE.

Langabeziak beheranzko joerari eutsi zion arren, lanpostu hutsen kopuruak gora egin zuen urtearen amaieran, eta urteko batez besteko erregistroa 5.305ekoa izan zen, 2018tik izandako handiena. Guztira, eskainitako lanpostu huts bakoitzeko 21 pertsona zeuden langabezian, eta lanpostu jakin batzuk bilatzeko lehen aipatutako arazoa deskribatzen du. Hala, hezkuntza sistema eta lanbide heziketa ingurune teknologiko eta demografiko berrira egokitzea erabakigarria da.

Azkenik, erregistratutako kontratuak, zazpi urteko bilakaera positiboaren ondoren, pandemiaren urteko salbuespena izan ezik, tasa negatiboetara itzuli ziren, %6,9 jaitsiz 2021arekin alderatuta, nahiz eta ohar positibo gisa nabarmendu beharko litzatekeen sinatutako kontratu mugagabeen kopurua, inoiz lortutako zifra handiena gainditu baitzuten, 155.518ko erregistroarekin. Horren

guztiaren gakoa 2022ko lan erreforman dago. Erreforma horren helburuetako bat, hain zuzen ere, enpleguaren behin-behinekotasuna murriztea da, mugagabea ez den kontratazioa benetan justifikatutako kasuetara murrizten saiatuz.

Erregistratutako lan kontratuen bilakaera
21. taula

	Kontratuak		Urte arteko aldakuntza tasa (%)				
	2022	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Guztira	771.242	3,0	3,9	0,7	-30,3	21,7	-6,9
Lanaldi osoko mugagabeak	68.931	11,6	18,2	-10,8	-29,5	31,3	155,3
Obra edo zerbitzukoak	23.366	2,2	3,4	-2,4	-28,9	12,0	-81,9
Abagunekoak	246.294	6,6	7,2	4,5	-29,8	22,7	3,5
Lanaldi laburrekoak	316.645	3,7	3,1	2,6	-34,2	26,0	-3,5
Prestakuntzakoak (*)	7.102	5,1	6,9	-17,2	-35,7	50,9	-5,0
Gainontzekoak	108.904	-6,2	-3,7	-5,9	-18,5	15,3	10,6

(*) Prestakuntzako kontratuetan, lanaldi laburreko praktika kontratuak sartzen dira.

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, Enplegurako Estatuko Zerbitzu Publikoaren (SEPE) datuak erabiliz.

Prezioen analisiari dagokionez, eta BPGaren deflatoretik hasita, batez beste %4,4 igo zen 2022an, 1995ean datuak argitaratzen hasi zirenetik jaso den erregistrorik handiena baita. Azken urte honetan bizkortzeko profila izan du, eta laugarren hiruhilekoan %4,8 izan da. Bilakaera horren arrazoi nagusia esportazioko eta inportazioko deflatoreen hazkundeak dira, 2021eko erdialdetik 2022ko hirugarren hiruhilekora bitartean lehengai energetikoetan izandako gorakada nabarmenak islatu baitzituzten.

Analisia KPlarekin jarraituz, indize horrek goranzko norabidea hartu zuen 2021eko azken hilabeteetan eta 2022an gorakada areagotu zuen, osagai energetikoak bultzatuta. Urtean zehar, gorakada hori gainerako produktuetara aldatu zen, eta udako hilabeteetan lortu zuen baliorik handiena. Une horretatik aurrera, inflazioa motelago hasi zen hazten eta joera hori 2023ra arte luzatu da, batez ere energiaren prezioetan izandako moteltzearen ondorioz. Hain zuzen ere, 2022ko uztaillean, KPlaren urte arteko hazkunde tasa %10,5ekoa izan zen, 1986tik izandako mailarik handiena, eta 2023ko martxoan %3,3ra jaitsi zen.

Kontsumoko prezioen indizearen banaketa
22. taula

Urte arteko aldakuntza tasak eta ekarpenak

	2018	2019	2020	2021	2022	Ekarpena
Inflazioa guztira (%100)	1,6	1,0	-0,1	3,1	8,1	8,1
Azpiko inflazioa (%79,5)	0,9	1,0	0,8	1,0	5,1	4,0
KPI landutako elikagaiak (%15,8)	0,9	0,6	1,7	1,4	10,2	1,6
KPI industriako ondasunak (%22,7)	-0,1	0,3	0,3	1,0	4,7	1,1
KPI zerbitzuak (%41,0)	1,5	1,6	0,8	0,7	3,3	1,3
Hondarreko inflazioa (%20,5)	4,6	0,8	-4,0	12,1	20,0	4,1
KPI landugabeko elikagaiak (%9,3)	2,9	1,3	4,0	2,6	10,8	1,0
KPI energia (%11,2)	5,9	0,4	-9,4	21,3	28,2	3,1

Iturria: INE.

Bereziki, iazko erdialdeko hilabeteetan inflazioa gorarazi zuten ondasun energetikoen artean, petrolioia eta, batez ere, gasaren prezioaren garestitze nabarmena azpimarratu behar dira, megawatt-orduko 300 eurotik gorako balioekin, eta horrek argindarraren prezioaren bilakaera nabarmen baldintzatu zuen. Hala eta guztiz ere, 2022ko erdialdetik aurrera, gasaren merkatzeak (MWh-ko 30 euro inguruko mailan kokatu zen aurtengo maiatzean) eta, neurri txikiagoan, petrolioaren preziorik txikiak (%30etik gorako jaitsierak) ahalbidetu zuten osagai energetikoen aldakuntza tasa beheratzea. Petrolioaren prezioaren beheranzko portaera hori eskari globalean gertatu zen moteltzearen isla da, eta gasaren kasuan, berriz, erreserba maila altuena, energia aurrezteko hartutako neurriei eta ohi baino negu epelagoari esker.

Espaniako gobernuak inflazioaren gorakadaren eragina arintzeko hartu zituen neurrien artean, energiaren prezioen bilakaeraren ondorioz, honako hauek nabarmendu behar dira: elektrizitatearen eta gasaren BEZaren tasen murrizketa, erregaien prezioetan aplikatutako deskontuak eta gasaren prezioan ezarritako mugaren mekanismoa. Era berean, gobernuak elikagaien sektorearekin lotutako neurriak onartu zituen, zenbait produkturen BEZa murriztean.

EAEko kontsumo prezioen indizea
23. taula

Urte arteko aldakuntza tasak

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Indize orokorra	2,0	1,6	1,0	-0,1	3,1	8,1
- Janariak eta alkoholik gabeko edariak	1,2	1,5	0,9	2,8	2,0	11,2
- Edari alkoholdunak eta tabakoa	1,7	2,2	0,3	0,2	0,4	4,3
- Jantziak eta oinetakoak	0,7	1,1	1,0	1,0	1,0	2,9
- Etxebizitza	3,7	2,6	-1,4	-3,3	11,3	16,5
- Etxeko hornidura	-0,3	0,3	1,0	0,5	1,9	6,6
- Medikuntza	1,1	0,2	0,4	0,5	0,8	0,6
- Garraioa	4,3	3,4	2,7	-3,6	7,3	11,2
- Komunikazioak	1,3	2,4	0,9	-1,1	-2,9	-1,2
- Aisia eta kultura	1,9	-0,4	-0,2	-1,0	-0,1	3,2
- Irakaskuntza	1,6	1,0	1,0	1,1	0,9	1,6
- Hotelak, kafeak eta jatetxeak	1,8	1,9	1,9	1,2	1,2	5,9
- Besteak	0,7	0,7	1,6	0,9	1,3	3,8

Iturria: INE.

Aurreratu zen bezala, inflazioaren presio handiak gainerako produktueta aldatu ziren eta, horren ondorioz, azpiko inflazioak ere gorakada nabarmena izan zuen. Zehatz-mehatz adierazita, beraren urte arteko aldakuntza tasa %6tik gorakoa izan zen 2022an, eta zifra hori %7,4ra ere igo zen 2023ko lehen hilabeteetan, serie historiko osoko erregistrorik altuena izanik. Hala, energiaren prezioek moteltze azkarra hasi zuten, baina azpiko inflazioak oraindik ez du bilakaera leuntzeko zantzu argirik erakutsi.

Batez beste, azpiko inflazioa %5,1ean kokatu zen 2022an, eta hori ere urtebete batean lortutako erregistrorik handiena da, adierazle hau osatzen duten partida guztietan hazkunde tasa nabarmenekin. Landutako elikagaiek pairatu zuten aldakuntza tasarik handiena, %10,2ko igoerarekin, batez ere Ukrainako gerraren ondoriozko murrizketek eraginda, eskaintza mugatzen baitute eta ongarrrien nahiz erregaien prezioak igo. Era berean, produktu energetikorik gabeko ondasun industrialen aldakuntza tasa 3,7 puntu igo zen, %1,0tik %4,7ra, lehengai jakin batzuen prezioen igoerak eragin negatiboa izan zuelako. Azkenik, zerbitzuek %3,3ko erregistroa markatu

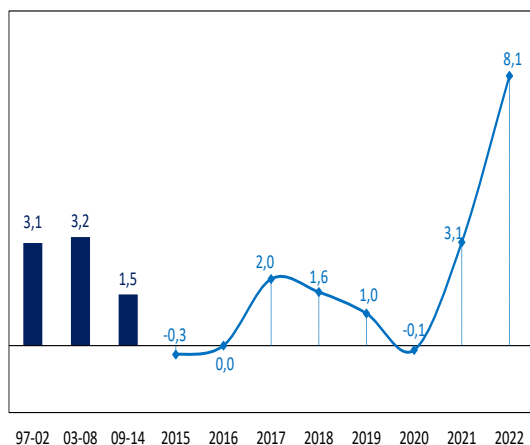
zuten, sektore horrekin lotutako produkzio adarretan izandako jarduera erabat irekitzearen ondorioz.

Bestalde, hondar inflazioak aldakuntza tasa are handiagoak jaso zituen, eta urteko une jakin batzuetan %30era hurbildu ziren balioak. Gorakada horren partaide izan ziren bai landu gabeko elikagaiak (%10,8), bai energia (%28,2). Hala ere, lehen osagaia oraindik ere tasa altuetan dagoen bitartean, produktu energetikoen prezioak apalduz joan ziren, eta urtearen amaieran erregistro negatiboak ere jaso zituzten.

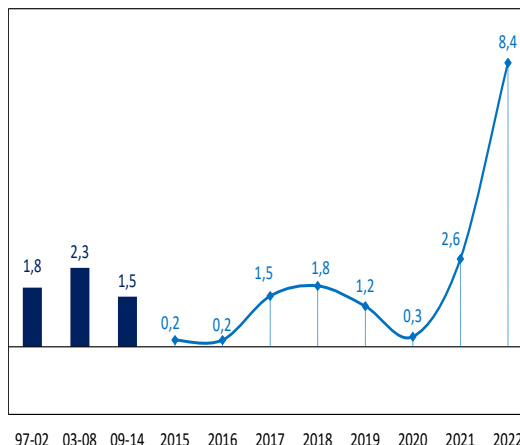
Beste behin ere, portaera bereziki inflazionista erakutsi zuten taldeak izan ziren energiaren eta elikagaien prezioen bilakaerak gehien eragiten dutenak. Hori horrela izanda, etxebizitza eta garraio taldeek %16,5eko eta %11,2ko hazkunde tasak jaso zituzten, hurrenez hurren, elektrizitatearen eta erregaien prezio altuak direla eta. Era berean, elikagaien eta alkoholik gabeko edarien multzoaren tasa %11,2ra iritsi zen, elikagaien lehengaien prezio garestien ondorioz. Azkenik, hotelek, kafetegiek eta jatetxeek, eta aisialdiak eta kulturak aurreko aldietan baino tasa handiagoak izan zituzten, pandemia amaitutakoan eskarian izan zen suspertzeagatik.

KPIaren bilakaera 31. irudia

Indize orokorra: EAE

Indize orokorra: Eurogunea

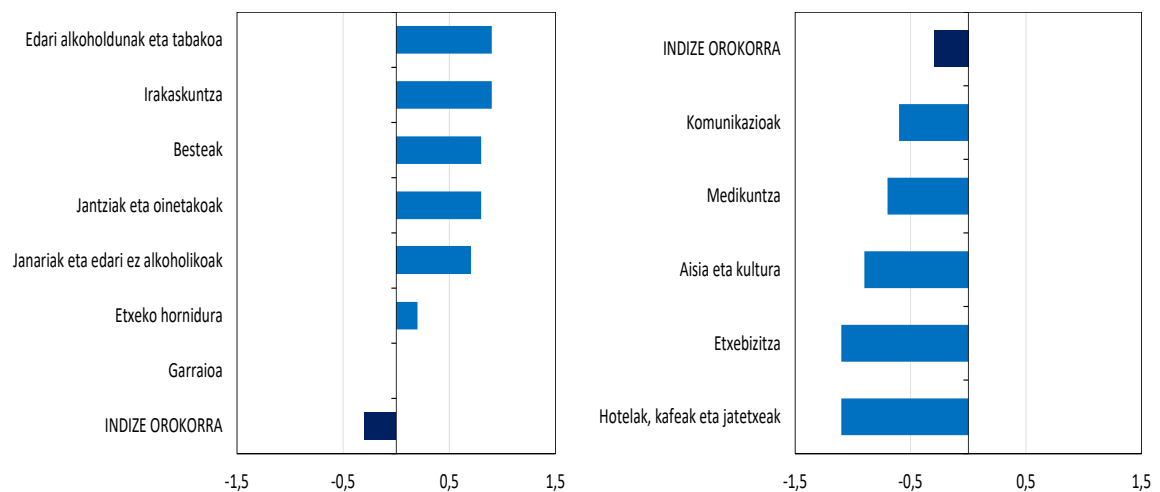

Iturria: INE eta Eurostat.

Espero izatekoa da inflazioak hasi berri duen beheranzko joera hori denboran luzatu ahal izatea, izan ere, 2022an prezioak nabarmen igo ziren eta 2023an beheranzko oinarri eragina gertatuko da, lehengaien kotizazioetan izandako zuzenketaren eta eskaintzaren zurrunbiloen desagerpenaren ondorioz. Hala ere, badira moderazio hori geldiaraz lezaketen arrisku batzuk, hala nola, diru politika are gehiago gogortzea, soldaten portaeratik eratorritako bigarren txandako efektuetatik ondorioztatzen diren goranzkoak eta Ukrainako gerraren bilakaera.

Inflazio energetikoaren hasierako igoerak eta ondorengo jaitsierak, Euskadin euroaren eremuan baino intentsitate eta azkartasun handiagokoak izan baitziren, markatu zuten bi eremu horien arteko diferentzialaren bilakaera. Portaera desberdin horren arrazoia da Euskadin elektrizitatearen handizkako prezioen asaldurak txikizkako kontsumoko prezioetara nola eramaten diren. Nahiz eta Euskadiko KPIa ezin den euroaren eremuko KPIarekin erabat alderatu, azken hori indize harmonizatua baita, bien arteko konparazio batek, aipatutako zuhurtasunarekin, aukera ematen du ikusteko 2022ko martxoan (%2,1) eta abenduan (-%3,3), hurrenez hurren, diferentzialaren maximo eta minimo historikora iritsi zirela erregistroak daudenetik.

EA Eren eta Eurogunearen arteko inflazio tartea. 2022ko batez besteko balioak
32. irudia

Iturria: INE eta Eurostat.

Industriako prezioen indizeari dagokionez, indize hori ez zen salbuespena izan, eta gainerako prezioen adierazleek bezala, urte arteko aldakuntza tasa nabarmenak jaso zituen. Hain zuzen ere, 2022an erregistratu zuen baliorik handiena datuak daudenetik, batez ere energiaren goranzko bilakaerak eraginda. Hala eta guztiz ere, 2023ko lehen hiletatik aurrera, ekoizpen prozesuen prezioetan moteltzeko seinale garrantzitsuak hauteman ziren, lehengaien prezioetan (energetikoak zein energiak bestelakoak) erregistratutako zuzenketaren ondorioz eta eskariaren jaitzieraren ondorioz.

Azkenik, kontsumoko prezioek garestitze nabarmena bizi zuten arren, soldaten igoerak nahiko neurritsuak izan ziren, eta, horren ondorioz, soldata errealak jaitsi egin ziren. Egia da erregistratutako igoera, %4,1ekoa, aurreko urteetakoak baino askoz handiagoa izan zela, baina igoerak 2022ko KPIaren azpitik geratu ziren nabarmen, eta, oraingoz, bigarren txandako ondorioak agertzea saihestu zuten.

EAEko industriako prezioen indizea
24. taula

Urte arteko aldakuntza tasak

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Indize orokorra	2,8	3,2	1,4	-3,1	7,3	21,8
- Kontsumoko ondasunak	1,0	2,1	-0,3	1,9	2,8	9,5
- Kontsumo iraunkorrak	2,4	-0,5	1,9	0,9	1,8	4,5
- Kontsumo iragankorrak	0,7	2,5	-0,7	2,1	3,0	10,3
- Ekipamendu ondasunak	2,7	1,9	1,6	0,8	0,1	4,2
- Bitarteko ondasunak	1,9	2,6	0,0	-0,5	7,1	18,5
- Energia	6,6	7,8	5,0	-15,1	20,6	52,4

Iturria: Eustat.

Aurreko ekitaldietan bezala, hitzarmen kolektibo gehiegi sinatu gabe jarraitu zuten. Hain zuzen ere, 2022an, langileen %45,4k hitzarmen eguneratuak zituzten, nahiz eta %7,2k baino ez zituzten hitzarmenak indarrean egon gabe. Azken hori da egoera horretan dagoen ehunekorik txikiena 2012an lan erreforma onartu zenetik. Era berean, 2022an hitzarmenak berritu zituzten pertsonen ehunekoa (%18,9) aurreko urteetakoaren antzekoa izan ere, baina urtea hasi zenean hitzarmen

berrituak zituzten langileen kopurua 2019koa eta 2020koa baino txikiagoa zen eta, horren ondorioz, hitzarmen eguneratuak dituzten soldatapekoak erregistro txikienean zeuden 2017tik.

Hitzarmenetan adostutako soldata igoerak
25. taula

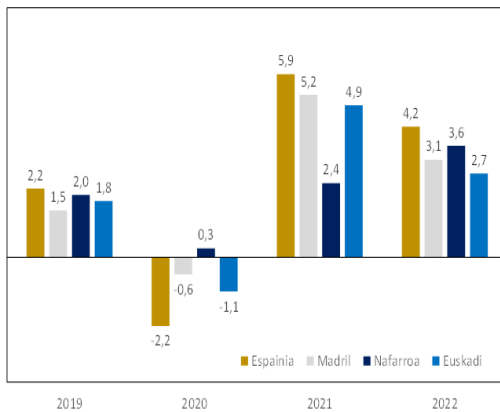
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Indarrean dauden hitzarmenak	1,5	1,9	2,0	1,7	1,2	4,1
- Urtean zehar sinatutakoak	1,7	2,2	2,3	1,2	1,1	4,1
Negoiazio esparruaren arabera:						
- Sektoreko hitzarmenak	1,5	2,0	2,1	1,7	1,0	3,9
- Enpresako hitzarmenak	1,5	1,6	1,8	1,7	1,9	4,7

Iturria: Lan Harremanen Kontseilua.

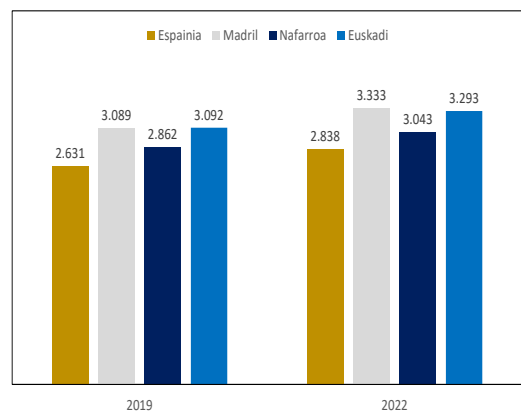
Lan kostuei dagokienez, INEk argitaratzen duen lan kostuen hiruhilekoko inkestaren arabera, langile bakoitzeko hileko lan kostua 3.293 eurokoa izan zen Euskadin 2022an, hau da, %2,7ko igoera aurreko urtearekin alderatuta, eta ehuneko hori 2021ean erregistratutakoa (%4,9) baino askoz txikiagoa da, baina 2019koa (%1,8) baino handiagoa.

Lan kostu osoa langile bakoitzeko 2019-2022. Urte arteko aldakuntza tasak
33. irudia

Urte arteko aldakuntza tasak

Batez besteko euroak

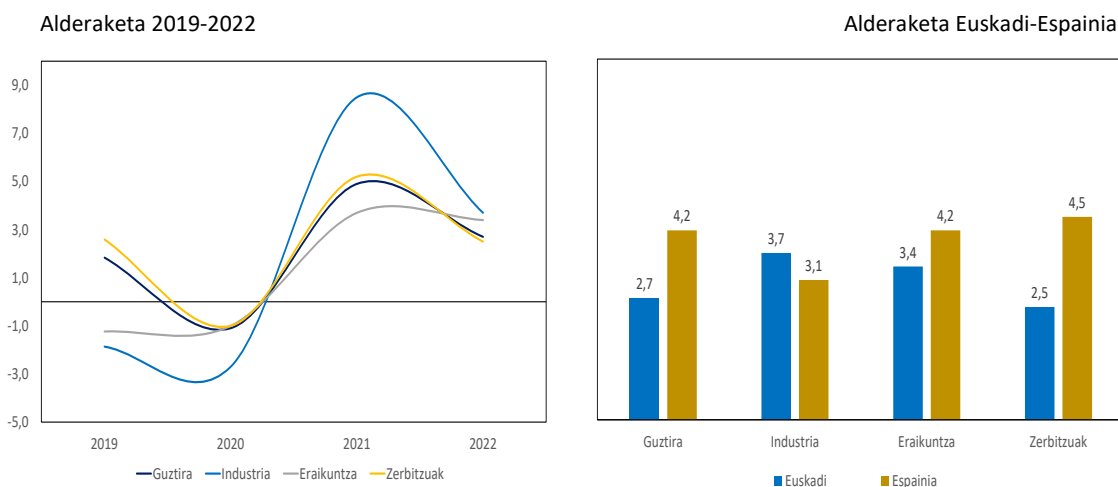
Iturria: LKHI-INE

Soldaten kostuaren igoera hori oso apala da Euskadin, urteko inflazioa kontuan hartuta, eta Espainiakoa (%4,2) eta alderaketa egiten den ekonomietakoa (%3,6) baino nabarmen txikiagoa: Nafarroa (%3,6) eta Madril (%3,1). Datu horien arabera, Madrilek, hileko 3.333 euroko lan kostuarekin, Euskadi (3.293) ordezkatu du lan kostu handiena duen autonomia erkidego gisa, eta Nafarroa, berriz, urrun geratu da (3.043 euro).

EAEko kostuen igoera hori azaltzen duten faktoreen artean daude, besteak beste, hitzarmen kolektiboetan Araba, Bizkai eta Gipuzkoako langileentzat 2021arekin alderatuta hitzartu diren ordainsarien igoera, bai Euskadin eragina duten estatu eremuak (%2,89), bai zuzenean Euskadikoak (%4,8); Eusko Jaurlaritzaren %3,5eko igoera sektore publikoko langileentzat; eta Gizarte Segurantzako gehieneko kotizazio oinarrien %1,77ko igoera, inflazioaren ildotik, 4.070,1 euroraino.

Sektoreen arabera, Euskadin produkzio sektore guztiek parte hartu zuten kostuak igotzen, antzerako tamainan. Industrian, igoera %3,7 izan zen, eraikuntzan %3,4 eta, azkenik, zerbitzuetan, pisurik handiena duena, %2,5. Ehuneko horiek 2021ekoak baino nabarmen txikiagoak dira, urte horretan nabarmendu baitzen zerbitzuetako lan kostuen igoera (%5,2), baina industrian (%4,0) eta eraikuntzan (%3,7) ere garrantzitsuak izan ziren.

Lan kostu osoa sektoreko langile bakoitzeko. Urte arteko aldakuntza tasak
34. irudia

Iturria: LKHI-INE

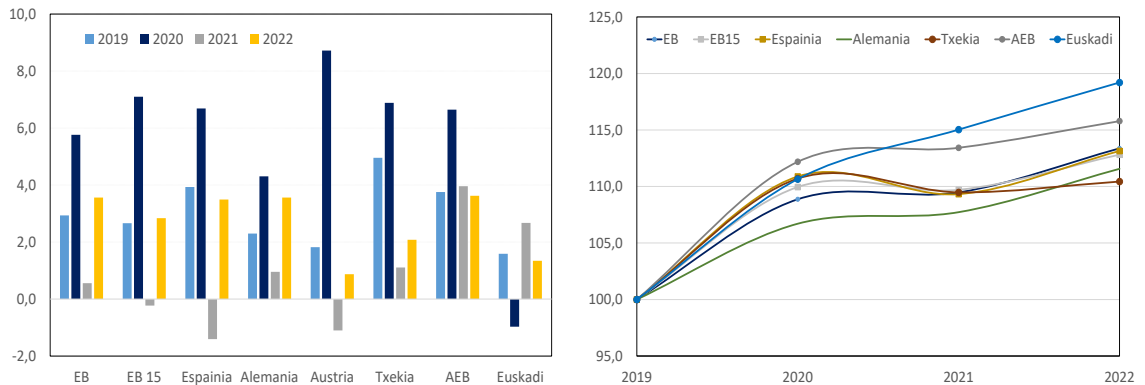
Azterketa bera Espainiari buruz egiten denean, egoera desberdina eta heterogeneoagoa islatzen du. Horrela, Espainian langile bakoitzeko guztizko kostuak nabarmen igo ziren, %4,2raino, eta zerbitzuen sektorea izan zen horren euskarria (%4,5). Industrian eta eraikuntzan, aldiz, Euskadiren antzera jokatu zuten (%3,1 eta %4,2, hurrenez hurren).

Orduko lan kostuak %1,5 igo ziren Euskadin 2022an, eta datu horrek orduko 26,9 euroko batez besteko kostua ekarri zuen, Austriako orduko kostuaren oso antzekoa (26,8 euro), Europar Batasuna-15ekoa (25,1 euro) baino zertxobait handiagoa eta Alemaniakoa (32,5 euro) eta AEBetakoa (34,2 euro) baino txikiagoa.

Lan kostu nominala orduko 35. irudia

Urte arteko aldakuntza tasak

2019. urtea=100

Iturria: AMECO-Eustat.

Igoera oso apala da eta alderatutako gainerako ekonomiena baino txikiagoa, adibidez, Alemanian (%3,6), Espainian (%3,5) eta Europar Batasuna-15ean (%2,8), nahiz eta Austrian (%0,9) eta Txekiar Errepublikan (%2,1) baino pixka bat handiagoa izan, 2019tik bilakaera oso apala izanik.

2. EKONOMIA SUSTATZEKO POLITIKA

2.1 Inflazioari aurre egiteko moneta politika

Covid-19ak eragindako pandemia hasi zenetik bi urte eskasera, eta 2021ean bizitako susperraldiaren urtearen ondoren, 2022ko otsailean gerra piztu zen Ukrainan. Lehen ere aipatu den bezala, gatazka belikoak 2021eko erdialdetik azeleratutako inflazioa bultzatu zuen, eta 2022an zehar historikoki maila altuetan kokatu zen. Prezioen igoera hori gelditzeko, mundu osoko banku zentralak irmo jokatu behar izan zuten tasen igoerak azkartasunez eta intentsitatez aplikatuz, azken aldiko parekorik gabe.

Testuinguru horretan, munduko ekonomia eta merkatu finantzarioek oso urte konplexua bizi izan zuten 2022an, eta horren ezaugarri nagusiak dira ekonomiaren apaltzeko joera progresiboa eta inbertsioen aktibo ia guztietan izandako galera handiak. Galera horiek kasu batzuetan baino ez ziren leundu, iazko azken hiruhilekoko susperraldiarekin.

Hori horrela izanda, herrialde eta arlo ekonomiko nagusietako banku zentralak izan ziren 2022ko protagonista finantzario nagusiak, estrategia errotik aldatuz eta anbiguotasunik gabe moneta murrizketako politika oso oldarkorren alde eginez, inflazioak espero zuen gorakada jarraitua eta iraunkorragoa geldiarazteko ahaleginean; izan ere, azkenean, energia eta lehengaiak elikagaien prezioetara, soldatetara eta zerbitzu-jardueretara igaro ziren.

Hitzaldi aldaketaren buru Erreserba Federala (Fed) izan zen; izan ere, enplegu osotik gertu dagoen lan merkatuaren egoera ona aprobetxatuz, 2022ko martxoan esku hartze tasak igotzen hasi zen lehen aldiz 2008tik, 0,25 ehuneko puntutan, %0,25etik %0,5era bitarteko urkilara. Gorakada horren

ondoren bederatzi gehiago etorri ziren, 2022ko ekainean %9tik gorako inflazioak presionatuta. Azken igoera, oraingoz, 2023ko ekainean egin zen, eta tasen tartea %5,0-%5,25ekoa izan zen, 2007ko irailetik izandako baliorik gorena baita. Oraingoz, badirudi Fedek etenaldi bat egin nahi duela igoera horiek inflazioaren eta ekonomiaren bilakaeran duten eragina aztertzeko, eta 1970-1980 aldian ez bezala, ez du presarik erreferentzia tasa murrizten hasteko.

Eurogunean, EBZk zuhurtzia handiagoz jokatu zuen urtearen hasieran, ekonomiak okerrera egin baitzuen pixkanaka, baina inflazioa oso azkar hurbiltzen ari zen bi digituetara. Martxoan, aktiboen erosketaren amaieraren iragarpena egin zen, eta uztailean, hamaika urtean lehen aldiz, esku hartze mota 0,50 puntu igo zen, zero tasen etapa luze bat amaitutzat emanez. Bere homologo amerikarrak bezala, lehen igoera honen ondoren beste batzuk etorri ziren. Zehazki, zazpi gehiago, azkena 2023ko ekainean, interes tasa %4,0ra igo arte.

Ingalaterrako Bankuak, berriz, hamabi igoera egin zituen jarraian, hasierako %0,25etik hasita, erreferentziako interes tasa %5,0an kokatu arte. Hala ere, inflazioak bere horretan jarraitzen du, eta hala islatzen du aurtengo maiatzeko KPIak, ez baitu %8,7tik jaistea lortu.

Europako beste banku zentral garrantzitsu batzuek ere oinarritzko tasak nabarmen igo zituzten. Hala nola, Suitzako Banku Nazionalak tasak bost aldiz igo ditu jarraian, %1,75eraino, eta Norvegiako Banku Zentralak, berriz, hamar aldiz jarraian gora egin ondoren, erreferentzia tasa %0,25etik %3,75era igo du. Atlantikoaren alde batean zein bestean, mezuak antzekoak dira. Inflazioak, horietako batzuetan moteldu arren, banku zentralen helburuen oso gaintik jarraitzen du, eta, beraz, ez da baztertzeko etorkizunean igoera gehigarriak onartzea, epe ertainean prezioen egonkortasuna bermatzeko beharrezkoa bada.

Japoniako Bankuak, azkenik, joera egokitzailari eutsi zion, eta herrialdeko interes tasak -%0,1ean mantentzea erabaki zuen, 2016ko urtarriletik tasa bera, historian lehen aldiz eremu negatiboan sartu zenetik. Era berean, erakundeak azpimarratu zuen errendimendu kurbaren kontrolarekin jarraituko duela moneta malgutze kuantitatibo eta kualitatiboko (QQE) politikarekin, prezioen %2ko egonkortasunaren helburua lortzeko, betiere helburu horri modu egonkorrean eusteko beharrezkoa bada.

Banku zentralen interes tasak
26. taula

	01-06	07-12	13-18	2019	2020	2021	2022	23-eka
Europako Banku Zentr.	2,5	2,4	0,4	0,00	0,00	0,00	2,50	4,0
Erreserba Federala	2,1	2,1	0,30	1,75-1,5	0,25-0,0	0,25-0,0	4,5-4,25	5,25-5,0
Japoniako Bankua	0,0	0,2	0,1	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
Ingalaterrako Bankua	4,2	2,7	0,5	0,75	0,10	0,25	3,50	5,0
Txinako Bankua	2,5	6,0	5,7	4,15	3,85	3,80	3,65	3,55
Indiako Bankua	7,1	6,5	7,8	5,15	4,00	4,00	6,25	6,5
Brasilgo Banku Zentrala	17,4	11,6	10,9	4,50	2,00	9,25	13,75	13,75

Iturria: Europako Banku Zentrala, Reuters Agentzia eta Espainiako Bankua.

Interes tasen eta bonuen arteko erlazioak alderantzizko ereduari jarraitzen dio. Hau da, interes tasak igotzen direnean, bonuen prezioak jaitsi egiten dira. Hori gertatzen da bonu baten prezioa egokitu egin behar delako inbertitzaileentzat lehiakorra eta erakargarria izaten jarraitzeko, gainerako motak aldatzen direnean. Horregatik, testuinguru horretan, errenta finkoko merkatuek, aurreko urteetan izan ziren aktiboak eskuratzeko neurrien laguntzarik gabe eta moneta politikaren erreferentzia tasek goranzko joera argia zutela, azken aldiko historiako urterik txarrenetako bat jasan zuten errentagarritasunari eta hegazkortasunari dagokienez.

Hain zuzen ere, 2022an, bonuen prezioak, esan bezala errentagarritasunaren alderantzizko norabidean mugitzen direnak, %15 inguru jaitsi ziren, batez beste, maila globalean. Zehatzago adierazita, Europako bonu subiranoek izan zuten bilakaerarik txarrena. Alemaniaren kasuan, adibidez, prezio jaitsierak %21etik gorakoak izan ziren, eta Espainiakoak ia %23ko galerak sortu zituen. AEBetako zorraren tituluak balantzea ez zen hain negatiboa izan, nahiz eta urtean ia %18ko batez besteko galera izan zuen.

Horren ondorioz, errentagarritasuna handitu egin zen. Hasiera batean, 11.000 milioi dolarretik gora izan ziren muga egunean errentagarritasun negatiboak zituzten bonuetan (paradoxa hori banku zentralen zorra erosteko programek eta interes tasek sortu zuten, minimo historikoetan), eta zorraren zenbatekoa negatiboan jaitsi egin zen, ia desagertzeraino. 246 milioi dolar inguru baino ez

ziren geratu errentagarritasun negatiboak eskaintzen zituzten bonuen merkatuan, eta ia denak bonu japoniarrak ziren.

Zehatzago azalduta, Europan, bonuen prezioek urte asko zeramatzaten EBZren bonuen erosketa masiboek baldintzatuta. Erosketa horiek arrisku sariak nahiko kontrolatuta mantentzea ahalbidetzen zuten, eta kasu askotan eskaintzen zituzten errendimenduak negatiboak izatearen emaitza harrigarria eragin zuten. Banku zentralen tonu aldaketarekin, bonuei eskatzen zaizkien kupoiak izugarri igo ziren, eta haien balioa jaitsi egin zen.

10 urterako zor publikoaren errendimendua
27. taula

	Errendimendua (%)					Alemaniarekiko aldea (oinarri puntuak)				
	09-04	15-20	2021	2022	2023-eka	09-04	15-20	2021	2022	2023-eka
Alemania	2,00	0,13	-0,18	2,56	2,38	0	0	0	0	0
Frantzia	2,57	0,49	0,19	3,11	2,91	57	36	37	55	54
Italia	4,42	1,69	1,19	4,69	4,04	240	157	136	213	167
E. Batua	2,67	1,11	0,97	3,67	4,42	67	99	115	111	205
Espainia	4,27	1,12	0,60	3,65	3,36	227	99	77	109	99
Irlanda	5,31	0,55	0,25	3,12	2,78	331	43	43	56	41
Portugal	6,69	1,75	0,49	3,60	3,09	470	162	66	104	71
Grezia	13,73	4,34	1,31	4,59	3,62	1.173	422	149	203	124
AEB	2,66	2,11	1,50	3,83	3,84	65	198	168	127	147
Japonia	0,88	0,06	0,07	0,42	0,40	-113	-6	25	-214	-198

Iturria: Espainiako Bankua.

Horrela, 10 urterako bonu alemaniarrek (bund) $-0,124\%$ ko interesa eskaintzen zuten 2022ko hasieran, babes aktibo klasikoetako bat, eta urtea $2,52\%$ ko errentagarritasuna emanaz amaitu zuten, 2010eko urritik izandako mailarik altuena baita. Espainiako bonuak, bere aldetik, $0,61\%$ ean hasi zuten urtea, eta $3,7\%$ aren inguruan amaitu zuten, zortzi urteko mailarik handiena delarik. Etekinen hazkunde handi hori zor periferiko osora zabaldu zen (Italia $4,69\%$, Grezia $4,59\%$, Portugal $3,6\%$). Arrisku sariak, bestalde, gorakada handia izan zuten, batez ere periferiako herrialdeetan. Gerraren bilakaeraren ziurgabetasunari eta inflazio handiari Italiak igaro zituen tentsio politikoak

gehitu behar izan zitzaizkion, eta horrek, lozorro ekonomiko luzearekin batera, arrisku saria handitu zuen, eta ez bakarrik Espainia kutsatu zuen (primak 120 puntu baino gehiagoko gorakada puntuala izan zuen), baita gainerako bazkide periferikoak ere (Portugal 104 puntu eta Grezia 203 puntu).

Ekonomia nagusiek erakutsitako erresilientziak, inflazioaren neurritasunak eta interes tasen igoerak amaierara iristen ari direlako igurikimenez bonuen errentagarritasuna murriztu zuten 2023ko lehen hilabeteetan, eta, ondoren, nahiko egonkor mantendu ziren. Baita Alemaniaren kasuan ere, aurtengo lehen hiruhilekoan emaitza ekonomiko txarrak izan arren. Halaber, arrisku sariak beheranzko bideari eutsi zioten, eta Espainiaren kasuan, aurreratutako hauteskundeak deialdiak ere ez zuten aldaketarik izan. Kasu zehatz horretan, arrisku saria 100 oinarri puntuetatik behera jaitsi zen, eta datu horrek erakusten du inbertitzaileek konfiantza dutela herrialdearen egonkortasun ekonomiko eta politikoa, bai eta gobernuak ezarritako neurrietan ere.

Arestian aipatutako faktore makroekonomiko eta geopolitiko guztiek ere gogor jo zituzten burtsa merkatuak. Zehatz-mehatz adierazita, 2022. urteak sakoneko galerak utzi zituen munduko indize nagusietan, eta 2021ean lortutako %15etik gorako irabaziak suntsitu zituen. Jaitsierak handiagoak izan ziren urteko une jakin batzuetan, baina urrian eta azaroan izandako hobekuntza erlatiboari esker, inflazioa zuzentzeko lehen zantzuek lagunduta, moteldu egin ziren.

Hain zuzen ere, Europan, kontinente zaharreko erreferentzia den Eurostoxx-50 indizeak %11,7 egin zuen behera. Errentagarritasun txikiagoekin kokatu ziren, besteak beste, Alemaniako DAX (-%12,6), Suitzako SMI (-%16,7) eta Italiako MIB (-%13,3), baina Portugalgo PSI (%2,8) eta Greziako ATHEX (%4,1) indizeak ere eremu positiboan mantendu ziren. IBEX indizeak, berriz, %5,6ko beherakada izan zuen, eta 2022aren amaieran 8.300 puntutik behera kokatua zen. Horiek horrela izanda, 2021ean zehar %8 inguruko balio handitzea lortu zuen Espainiako burtsak, 2020an benetako porrota jasan ondoren (-%15,45), baina 2022. urtean berreskuratutako eremuaren zati bat galdu zuen.

Atlantikoaren beste aldean bilakaera ez zen hobe izan. Hainbat urtez elkarren segidako marka historikoak ezarri ondoren, Ipar Amerikako merkatuek, munduko indizeetan pisu handiena dutenek, murrizketa handiak jasan zituzten, baina intentsitate desberdinekoak. Zehatzago adierazita, 30 balore nagusien Dow Jones indizeak %8,8 egin zuen behera, indize zabalenak %19,4, eta balio teknologikoak biltzen dituen Nasdaq 100ek %33ko galerak izan zituen, hamabi urtez jarraian irabaziak izan ondoren. Munduko burtsen beste galera gune nagusia azaleratzen ari diren Asiako merkatuak izan ziren, Txinako burtsak buru zirela.

Latinoamerikako burtsek bakarrik lortu zuten bere horretan geratzea, baita indizeen balioak handitzea lortu ere. Hori gertatu zen lehengaien prezio igoeraren inguruan duten posizio erlatibo hobeaeratik, diru politika murriztaileko erabaki goiztiarragoengatik eta moneta indartsuagoak izateagatik.

2022. urtea negargarria izan arren, 2023. urtea irabazi orokorrekin hasi zen. Jarduera ekonomiko globalaren apaltzearen ebidentziak, munduko ekonomia nagusietako batzuetan inflazio tasak moteldu izanaren seinale hasiberriek eta zenbait banku zentralek erabilitako komunikazioak lagundu egin zuten nazioarteko kapital merkatuetako inbertitzaileek interes tasa ofizialen igoeretan espero baino lehengoratzeko azkarragoa aurreikus zezaten, eta indize desberdinen kotizazioak bultzatu zituen. Horrela, burtsek 2023ari ekin zioten, 2019tik urte hasierarik onena izan delakoan. Joera hori, gorabeherak gorabehera, baina beti positiboan, 2023ko lehen seihilekoan mantendu da. Eurogunea atzeraldi teknikoan sartu zela jakiteak ere ez zituen kotizazioak aldatu. Hala, Eurostoxx-50 indizeak %14,0ko irabaziaz izan ditu ekainaren amaieran, eta Amerikako indizeetara zabaldu da (Standard & Poors %15,9 eta Dow Jones %3,8). Ibex-35 indizeak, berriz, 9.600 puntu ingururi eutsi zion, %16,6ko balio irabaziarekin.

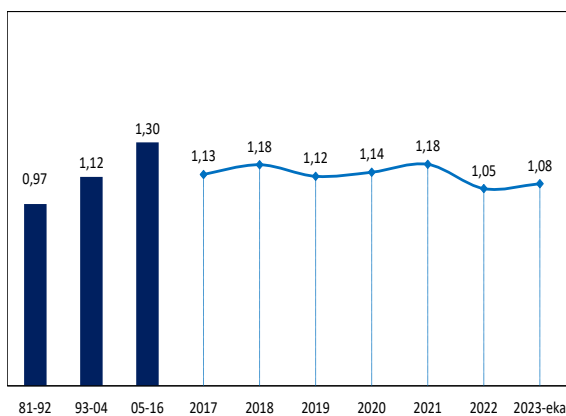
2022a finantza merkatuetako galera orokortuek ezaugarritutako urtea izan bazen ere, hilabete askotan positiboan nabarmendu zen aktibo bat egon zen. Dolarra izan zen, 2000. urtearen hasieratik mailarik altuenean kotizatu zuena. Balioaren irabazi hori hainbat faktorek eragin zuten. Lehenik eta behin, dolarrak babes aktibo gisa duen eskaria. Patroi tipikoa da, eta inbertisiogileek jarraitzen diote ziurgabetasun eta hegakortasun handiko garaian. Bigarrenik, AEBak petrolio esportatzaile garbia dira, eta Ukrainako gerrak eragindako krisi energetikoaren ondorioz, nabarmen handitu zen petrolio gordinaren salmenta eta balantza komertzialaren emaitza. Hirugarrenik, Ukrainako gerra piztu zenetik eta inflazioaren presioak areagotu zirenetik, Fedek ekonomia aurreratuen taldean diru politika gogortzeko prozesua zuzendu du, eta horrek diferentziala handitu zuen beste bloke ekonomiko batzuen aldean, eta fluxuak sartzen lagundu zuen. Azkenik, AEBek pandemiaren ondoren izan zuten susperraldi ekonomikoaren prozesua beste herrialde garatu batzuetan baino azkarragoa eta sendagoa izan zen, eta horrek ere erakargarriagoa egin zuen haren dibisa.

Horrela, 2022ko lehen bederatzi hilabeteetan dolarrak %16 irabazi zuen, 2015etik izan duen hazkunderik handiena. Indar hori bereziki nabarmena izan zen euroaren aldean, euro bakoitzeko 0,959 dolarreraino jaitsi baitzen irailaren amaieran, duela bi hamarkada euroa sartu zenetik izan duen kotizazio txikiena. Urtearen azken txanpan, gerrak jarraitu zuen arren, energiaren merkatuak egonkortu egin ziren, inflazioa moteltzen hasi zen eta eurogunerako trukeak eta aurreikuspen

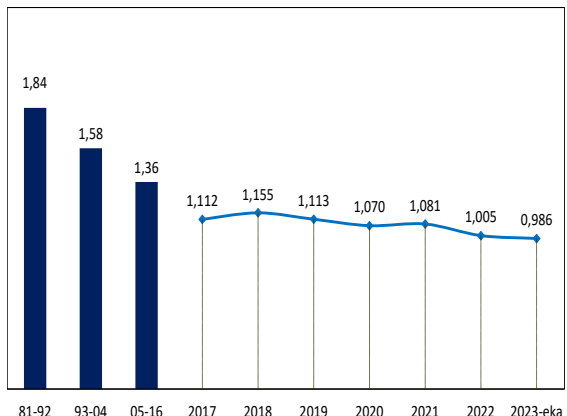
ekonomikoak hobetu egin ziren. Horri guztiari esker, euroak galdutako eremuaren zati bat irauli ahal izan zuen. Hala eta guztiz ere, diru bakarra %5,8 jaitsi zen dolarraren aldean 2022an, eta %13 inguru 2021eko urtarrilean kotizatutako maximoetatik.

EBzk euroarentzat ezarritako truke tasa ofizialak. Moneta unitateak euro bakoitzeko
36. irudia

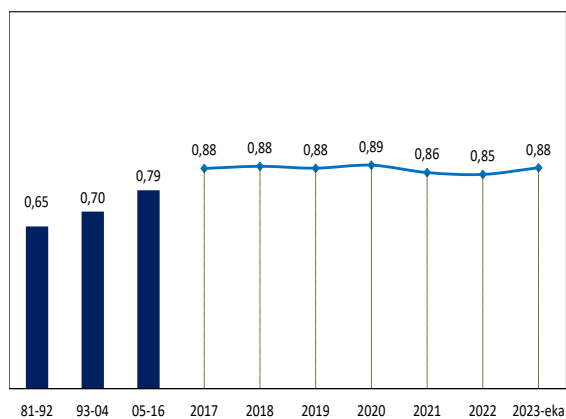
Dolarra

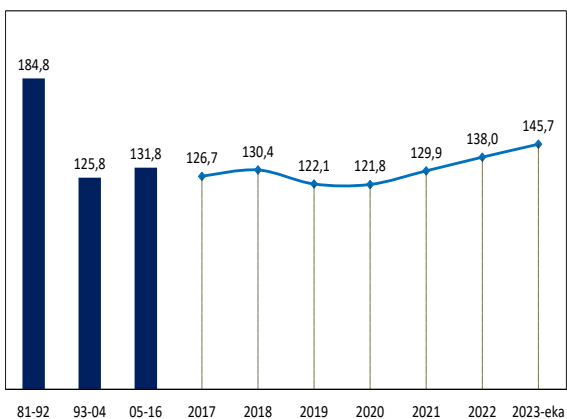
Suitzako frankoa

Libera esterlina

Yena

Iturria: Espainiako Bankua.

Libera esterlina izan zen koiuntura horren beste kaltetu nagusia. Hain zuzen ere, Liz Trussek iragarritako tasen murrizketaren ondorioz, zuzenketaren biktima izan zen Erresuma Batuko moneta, eta dolarraren aurrean %20tik gorako balio galera metatu zuen, eta hiru hamarkadatik gorako minimoak erregistratu zituen. Euroak bezala, urtearen azken txanpan pixka bat gora egin zuen, eta, horri esker, dolarraren aldean balioa %10,5era murriztu zen.

2023an, interes tasen diferentzialen estutasunak eta EBZk inflazioaren aurka erakutsitako sendotasunak, Erreserba Federalaren mugimendu apalenekin kontrastatu zenak, euroaren balioa gorantz bultzatu zuten. Halaber, AEBek finantza ezegonkortasuneko eta ziurgabetasuneko gertaera labur baina bizi bati aurre egin behar izan zioten, zorraren muga negoziatzearen ondorioz, eta horrek dolarra ahuldu zuen. Horri guztiari esker, euroak posizioak berreskuratu eta euro bakoitzeko 1,1 dolareko langa gainditu zituen. Hala, ekainaren amaieran euroak %1,9ko balio irabazia izan du dolarraren aldean, eta %11,7koa, berriz, yenaren aldean, baina balioa galdu zuen libera esterlinaren eta franko suitzarraren aldean. Hala eta guztiz ere, euroaren benetako truke tasa 99,3an dago, 2021eko abuztutik izan duen baliorik handienez.

Familien osasun finantzarioari dagokionez, Espainiako familiek, INEren datuen arabera, beren errenta erabilgarri gordinaren %7,2an kokatu zuten beren aurrezki tasa 2022an, eta ehuneko hori 2021ekoa baino 6,6 puntu txikiagoa da. Gainera, tasa hori 2018tik jaso den baxuena izan da, urte horretan aurrezkiak %5,6 izan baitzen. Hurrengo urtean, adierazlea %8,2ra igo zen, eta 2020an, pandemiaren lehen urtean, zifra errekorra iritsi zen serie historikoan, %17,7rekin, eta 2021ean %13,8ra murriztu zen. 2023ko lehen seihilekoan, beheranzko joera hori areagotu egin da.

EAEko familien kasuan, bilakaera antzekoa izan zen. 2020an, lehenik eta behin nahitaezko konfinamenduetatik eta, ondoren, ordutegien eta mugimenduaren mugengatik, eta itxiera berrien eta enplegu galeren beldurratik, EAEko partikularrek eta enpresek gastua murriztu eta kontuen saldoa pixkanaka handitu zuten. 2022ko ekainean, zenbateko horrek 89.675 milioi euro gainditu zituen, aurrekaririk gabeko kopurua eta pandemiaren aurretik zegoen aurrezki bario 9.700 milioi gehiago.

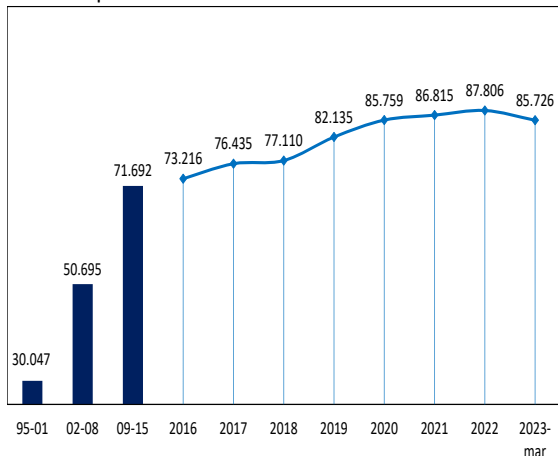
Data horretatik aurrera, soberakin hori kontsumoari eusteko erabili da errusiarren inbasioaren ondorengo hilabeteetan, eta horrek aurrekaririk gabeko prezioen krisia eragin du. Zehazki, INEK argitaratutako Familia Aurrekontuen Inkestaren arabera, EAEko familien gastua %7,3 igo zen 2022an, 35.445 eurora iritsi arte, eta serie historikoko gasturik handiena lortu zuen. Aurrekontu

horren herena etxebizitza eta haren hornidura nagusiak, ura, elektrizitatea, gasa eta beste erregai batzuk ordaintzera bideratu zen, prezioen hegazkortasunak eragin handia izan baitzuen.

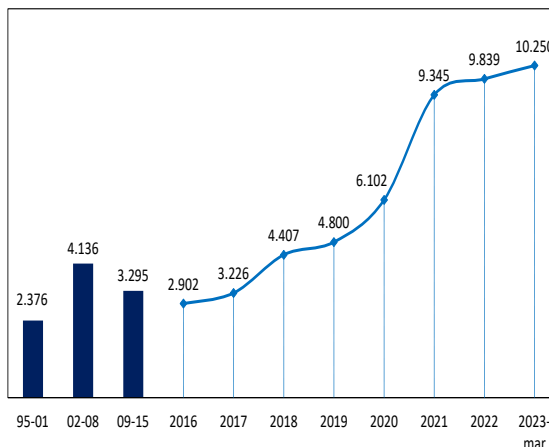
Orobat, banketxeek eskainitako errentagarritasun faltaren ondorioz, bezero askok beren dirurako produktu interesgarrienak bilatu dituzte, hala nola hipoteken amortizazio osoa edo partziala. Izan ere, Euskadiko hipoteka kredituen saldo bizia %2 murriztu zen 2022an. Azkenik, 2022an etxebizitzaren erosketak urte errekorra izan zuen azken hamarkadan. EAEn iaz sinatutako ia 23.000 hipotekak izan ziren gordailuen xede nagusietako bat. Horren guztiaren ondorioz, gordailu pribatuetan kontsignatutako kopuruak ia 4.000 milioi euro egin du behera azken bederatzir hilabeteetan (2023ko lehen hiruhilekora arte), 2014tik izandako beherakadarik handiena delarik.

Gordailuen bilakaera. Milioi euro
37. irudia

Gordailu pribatuak

Gordailu publikoak

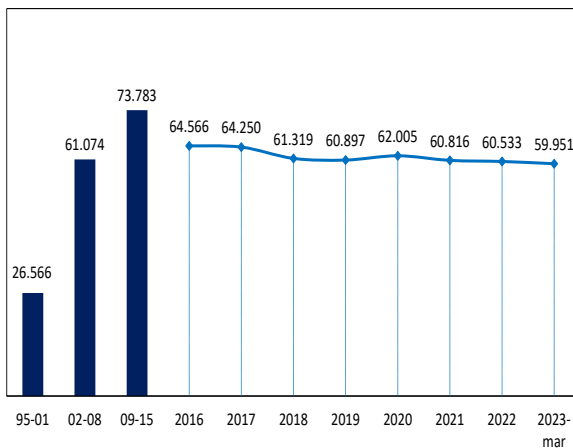
Iturria: Espainiako Bankua.

Aitzitik, herri administrazioaren kontu korronteen saldoak bilakaera oso desberdina izan zuen. Foru-ogasunen zerga bilketak (2022an %7,3) eta gauzatu gabeko partidetako diruzaintzako geldikinek gora egin zuten gordailu publikoen saldoan, eta, 2023ko lehen hiruhilekoan, 10.249 milioi eurora iritsi ziren, serie historiko osoan aurrekaririk gabeko zenbatekoa baita eta 2019ko funtsen bikoitza (orduan 4.799 milioi euro izan ziren).

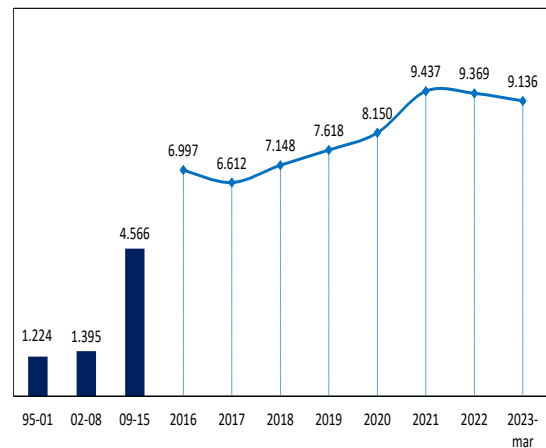
Kredituen bilakaerari dagokionez, EAEko eragileek zorpetzea gutxitzeko prozesuan murgilduta jarraitu zuten, tasen gorakadak areagotu egin baitzuen prozesu hori. Izan ere, EBZk, interes tasen igoerarekin, enpresen eta familien kreditu eta hipoteken eskaria geldiaraztea lortu zuen, eskaria eta inflazioa murrizteko bitarteko urrats gisa. Horretarako, bankuek gogortu egin zituzten kredituak emateko baldintzak, erritmo indartsuenean 2011n euroguneko zor subiranoaren krisia gertatu zenetik. Aldi berean, enpresen eta familien finantzaketa eskaerak behera egin zuen, 2008ko munduko finantza krisiaren maila berera iritsi arte. Zehazkiago, enpresek atzeratu egin zituzten inbertsiorako proiektuak edo, proiektuak aurrera eramatea erabaki bazuten, zirkulatzailarekin finantzatu zuten. Familiek, berriz, nahiago izan zuten Euriborraren etengabeko gorakadak eragindako hipotekak amortizatu. Horri guztiari esker, EAEko eragileen zorpetze maila 60.000 milioi eurotik behera jaitsi zen, 2005eko hirugarren hiruhilekotik izan duten zorpetze txikiena. Sektore publikoak ere zorpetze maila murriztea erabaki zuen.

Kredituen bilakaera
38. irudia

Arlo pribatuari emandako kredituak. Milioi euro

Arlo publikoari emandako kredituak. Milioi euro

Iturria: Espainiako Bankua.

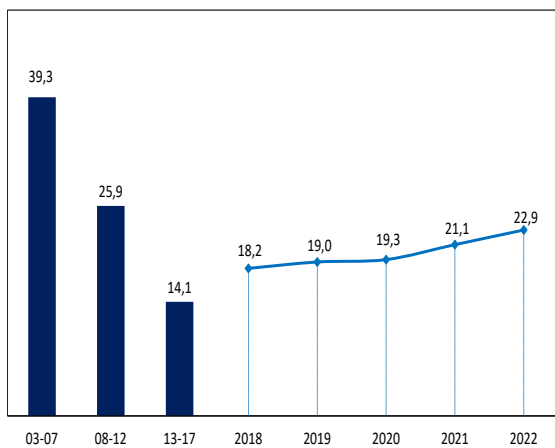
Gordailuek behera egin duten arren, EAEko ekonomiak saldo positiboa izan du ekonomiaren finantzaketan esku hartzen duten banku sistemaren tresna nagusien artean: kredituak eta gordailuak. Hain zuzen ere, 2022an, bi magnitudeen arteko aldea 26.889 milioi eurokoa izan zen gordailuen alde, zenbateko handia, baina 2021ean erregistratutakoa baino txikiagoa.

Hipoteken merkatuaren bilakaerari dagokionez, 2008ko atzeraldiak kreditu jarduera geldiarazi zuen ia 2016ra arte. Beste bi urte igaro ziren urteko hipoteka eragiketen maila 18.000tik gorakoa izan arte, hamarkadaren hasieran eskura zegoela baitzirudien. 2019an 19.000 eragiketa inguru egin ziren, eta 2020an, pandemiak eta mugikortasun murrizketek eztanda egin bazuten ere, hipoteken sinadurak pixka bat gora egin zuen (%1,5), Estatu osoan erregistratu zen %6,5eko jaitsierarekin alderatuta.

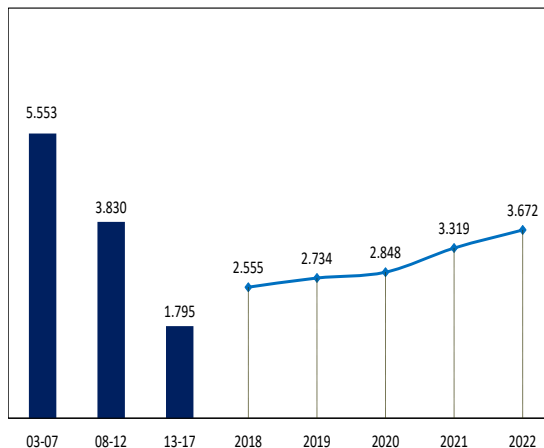
2021. urtean, pandemiaren hilabeteetan geroratuta geratu zen eskariaren zati handi bat askatu zen eta 21.000 hipoteka baino gehiago formalizatu ziren. EAEko higiezinaren merkatuak aurrera egin zuen indartsu, eta horrela jarraitu zuen 2022aren amaierara arte. Izan ere, iazko urtarrietik azarora bitartean 2021 osoko datua gainditu zen, eta sinatutako 23.000 hipoteketatik gertu amaitu zuen urteko balantzea.

Etxebizitzaren hipoteken bilakaera. Milakoak
39. irudia

Formalizatutako hipotekak

Formalizatutako hipoteken zenbatekoa

Iturria: INE.

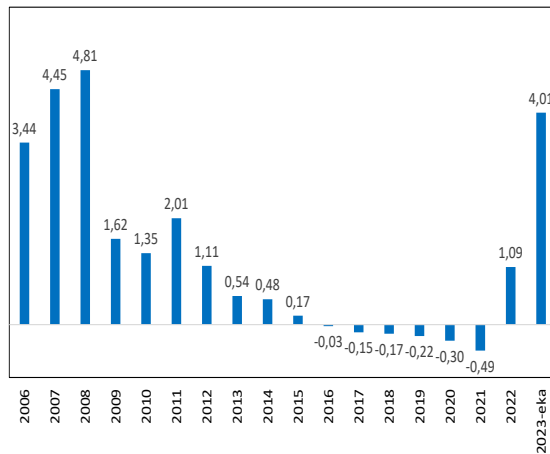
Hipoteken hazkundearekin batera, 2022an Euriborrak ere gora egin zuen. Hipoteka gehienek erreferentziatzen duten tasa gertaerei aurreratu ohi zaie, eta 2022an hasi zen deskontatzen finantza ikuskatzaileak tasak lehen aldiz hamaika urtean igoko zituela. Zehazki, urtea -%0,5ean hasi

eta %3,0tik gora amaitu zuen, irailean ia puntu bateko urte arteko igoyerarekin, serie historikoko handiena hilabete bakarrean. 2023ko ekainaren amaieran, Euriborra %4,0tik gora kokatuta zegoen. Horren ondorioz, 2021ean eta 2022an aurreztearen eta geroratutako eskariaren epelean bizitako higiezinaren merkatuaren urrezko garaia amaierara iritsi zen.

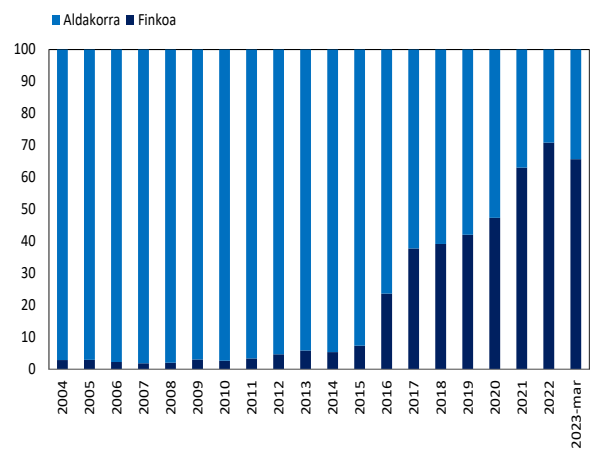
Horiek horrela izanda, 2022ko azken hilabeteetan etxebizitzaren gaineko hipoteken formalizazioen erritmoa nolabait hoztu egin zela hauteman zen, eta 2023ko lehen hiruhilekoan hozte hori areagotu egin da. Izan ere, hipoteken sinadurak %5,0 egin zuen behera aurtengo lehen laurdenean, hiru urtez etengabe gora egin ondoren, horietako batzuk bi digitutan. Eskariaren uzkurdura zen, hain zuzen ere, EBZk diru politika gogortu nahi zuena, baina ikuskatzaileak berak eta erakunde nazional nagusiek aitortzen dute espero baino intentsitate handiagoan eman dela 2023ko lehen hilabeteetan.

Interes tasen bilakaera
40. irudia

12 hileko euriborra

Hipoteken interes tasak

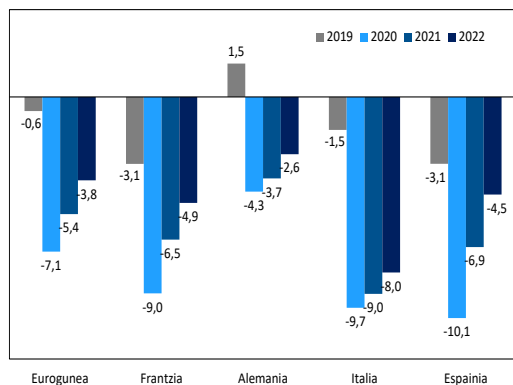
Iturria: INE eta Espainiako Bankua.

2.2 Zerga politika hedakorra

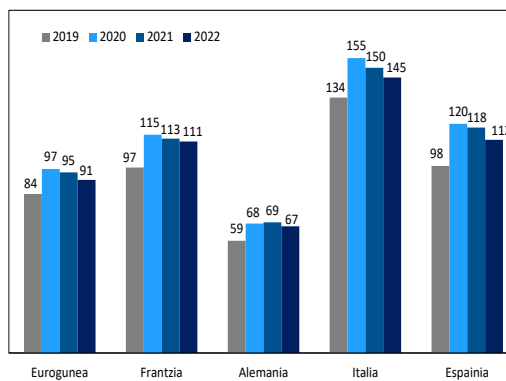
Europar, pandemiarekin hasitako politika fiskalaren izaera hedakorri eutsi zitzaion, eta covid-19ak eragindako bat-bateko inpaktuari aurre egiteko estatuek emandako erantzun indartsuari esker, energiaren prezioen igoera eta haren ondorioak arintzeko neurri berriak hartu ziren, eta neurri horiek areagotu egin ziren Errusiak Ukraina inbaditu zuenean. Oro har, hedapen tonua zertxobait txikiagoa izan zen, eta euroguneko administrazio publikoen defizitaren jaitsiera gertatu zen, jarduera eta prezioak berreskuratzearen ondorioz, eta pandemiaren eragina arintzeko neurrien zati handi bat amaitu zelako, krisi energetikoa arintzeko hartutakoak baino kuantitatiboki handiagoak izanik.

Defizitaren eta zor publikoaren bilakaera 41. irudia

Defizit publikoa BPGaren %an

Zor publikoa BPGaren %an

Iturria: NDF.

Berriz ere, arau fiskalen eteteari eustek eta Estatuaren laguntzei buruzko denbora esparruak ezartzeak aparteko neurriak aplikatzea erraztu zien Europar Batasuneko herrialdeei. Alde batetik, iazko lehen seihilekoan Estatuak Covid Laguntzen Aldi Baterako Esparruari eutsi zitzaion, hasiera batean 2022ko ekainaren 30ean amaitzen zena, baina salbuespen batzuk jasotzen zituen, besteak beste, inbertsioa eta kaudimena babestera bideratutakoak. Izan ere, hasiera batean, inbertsioari

2022ko abenduaren 31ra arte eman ahal zitzaion laguntza, baina luzatu egin zen kaudimenari emandako laguntzaren amaiera-datarekin bat etor zitezten.

Bestalde, 2022ko martxoaren 23an, Europako Batzordeak krisi denborazko beste esparru bat onartu zuen, estatu kideei Errusiak Ukrainari egindako inbasioaren testuinguruan ekonomia babestea ahalbidetzeko. Esparru horrek estatuentzat eskuragarri zeuden beste aukera batzuk osatzen zituen, hala nola salbuespenezko zirkunstantzien ondorioz zuzenean jasandako kalteengatik enpresei konpentsazioa ematen zieten neurriak, eta Batzordeak energiaren merkatuaren bilakaerari buruz egindako jakinarazpenetan adierazitako neurriak (REPowerEU komunikazioa).

Zehazki, markoak hiru laguntza mota jasotzen ditu:

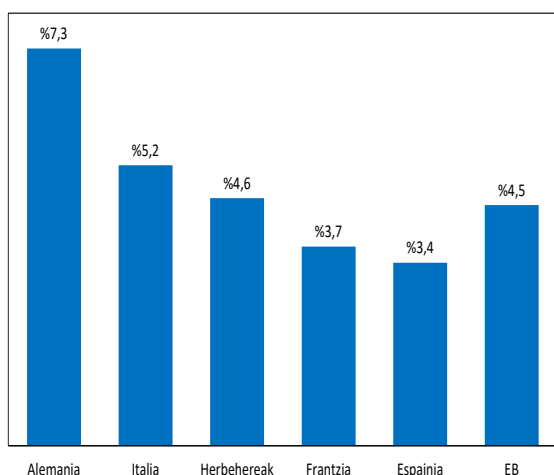
1. Laguntzaren zenbateko mugatuak: krisiak kaltetutako enpresa bakoitzeko 35.000 eurorainoko diru laguntzen erregimenak ezartzeko aukera ematen die estatu kideei nekazaritzaren, arrantzaren eta akuikulturaren sektoreetan, eta 400.000 eurorainokoak gainerako sektoreetan krisiak kaltetutako enpresa bakoitzeko.
2. Likideziarako laguntza, estatu berme eta mailegu hobaridun gisa: estatu kideek diruz lagundutako estatu bermeak eman ahal izango dituzte, bankuek egungo krisiak eragindako enpresa guztiei maileguak ematen jarrai dezaten, bai eta interes tasa hobaridunak dituzten mailegu publiko eta pribatuak ere.
3. Energiaren prezio altuak konpentsatzeko laguntzak: estatu kideek partzialki konpentsatu ahal izango dituzte enpresak, bereziki energia asko kontsumitzen dutenak, gasaren eta elektrizitatearen prezioen ezohiko igoerek eragindako kostu gehigarriengatik. Laguntza hori hainbat modutan eman ahal izango da, zuzeneko dirulaguntzak barne.

Ondoren, uztailaren 20an eta urriaren 28an, Europako Batzordeak markoa aldatu zuen, energia berriztagarrien hedapena bizkortzeko eta prozesu industrialen deskarbonizazioa errazteko laguntza neurriak sartuz, REPowerEU Planarekin bat etorriz. Plan hori Europar Batasunak Errusiako erregai fosilekiko duen mendekotasunari amaiera emateko plana da. Orobat, Aldi Baterako Krisi Esparruan ezarritako neurri guztiak 2023ko abenduaren 31ra arte luzatu ziren, eta laguntzaren zenbateko mugatuetarako ezarritako gehieneko mugak 250.000 euroraino eta 300.000 euroraino handitu ziren nekazaritzaren eta arrantzaren sektoreetako enpresa aktiboentzat, eta akuikulturaentzat, hurrenez hurren, eta bi milioi euroraino gainerako sektoreetako enpresa aktiboentzat.

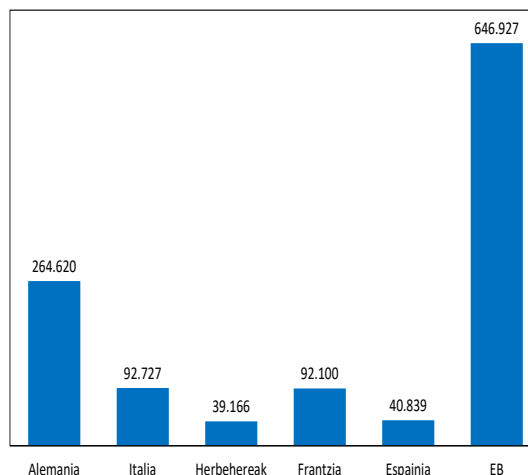
Testuinguru horretan, Europar Batasuna osatzen dute herrialdeek hainbat jarduera ezarri zituzten, batez ere prezioen igoera mugatzeko, bereziki ondasun energetikoena, baina baita elikagai jakin batzuen ere, eta familien eta enpresen errentei eusteko, erosteko ahalmenaren higaduraren aurrean. Bruegel izeneko *think tank*-ak egindako kalkuluen arabera, Europar Batasuneko estatu kideek 2021aren amaieratik 2023aren hasierara 646.000 milioi euro esleitu zituzten familiak eta enpresak energiaren kostu gero eta handiagoetatik babesteko.

**Gobernuek familiak eta enpresak energia krisitik babesteko esleitutako funtsak
(2021eko iraila - 2023ko urtarrila)
42. irudia**

BPGaren ehunekotan

Esleitutako funtsak. Milioi euro

Iturria: Bruegel. Zifra horiek aurrekontu-esleipenak eta zuzkidurak adierazten dituzte, eta horrek esan nahi du litekeena dela oraindik osorik erabili ez izana eta zati batean bakarrik gastatu ahal izatea. Ez dira sartzen nazioz gaindiko edo nazioz azpiko neurriak.

Termino erlatiboetan, neurriak Europar Batasuneko BPGaren %4,5era iritsiko lirateke, gainerakoen gaineratik Alemaniako %7,4 nabarmenduz. Italia %5etik gorakoa izango litzateke, eta Frantzia eta Espainia, berriz, %3,5 ingurukoa.

Neurri motei dagokienez, neurri gehienak orokorrak izan dira, eta biztanle guztiei edo gehienei eragiten diete. Horien artean, elektrizitatearen eta gasaren zergen murrizketak nabarmentzen dira, bai BEZarena, bai energiaren gaineko zerga espezifikokoena, bai erregaien prezioen hobariarena.

Jarduera horiek eragin zuzena dute prezioetan, errazago ezartzen dira eta berehalako eragina izaten dute kontsumitzaileengan. Hala ere, eragozpen batzuk ere badituzte: pizgarri okerrak sor ditzakete (adibidez, erregai fosilen gaineko diru laguntzek energia aurreztea eta alternatiba energetiko garbiagoen aldaketa eragozteaz gain, erregai fosil tradizionalen alde egiten dute); jarduera fokalizatuena baino kostu fiskal handiagoa dute; ez dira nahitaez bidezkoak (adibidez, erregaien prezioaren hobariak errenta handiko familiei mesede handiagoa egiten diete); inflazio handiko aldi luze baterako baldintzak sor ditzakete; edo, finkatu ondoren, politikoki zailak izan daitezke bertan behera uztea.

Ardaztutako neurriei dagokienez, neurri horiek batez ere sektore ekonomiko eta sozial kalteberenei laguntzera bideratu dira. Ekoizteko sistema babesteko neurrien barruan, garraio sektorearentzako laguntzak eta gasa modu intentsiboan erabiltzen duten industriei diru laguntzak ezarri ziren. Beste aldetik, gizarte kolektibo zaurgarrien gaineko eragina arintzeko, gizarte bonuen programak indartu eta handitu ziren, baita talde horiei txkeak eta transferentziak eman ere.

Herrialde ezberdinetako politika fiskalen hedapen zabal honen aurrean, diru agintariak, hala nola Espainiako Bankuak (BdE) edo EBZk, krisi energetikoaren aurrean babesteko neurri fiskalak kirurgikoak izatearen garrantzia azpimarratu dute. Hala, EBZk gomendatzen du erantzun politika fiskala aldi baterakoa, espezifikoa eta egokitua izatea. Aldi baterakoa, epe ertainera eskaria gehiegi handitu ez dadin; espezifikoa, bultzada fiskalaren tamaina mugatua izan dadin eta gehien behar dutenei mesede egin diezaien; eta egokitua, energiaren eskaera murrizteko pizgarriak ahuldu ez ditzan.

Hurrengo taulan, Espainiako Bankuaren 2022ko Urteko Txostenetik egokituta, Estatuan hartutako energiaren krisiari eta inflazioari erantzuteko familiei eta enpresei laguntzeko zerga politikako neurri nagusiak zehazten dira. Aurrekontuetan eragin zuzena duten neurri horiei beste esku hartze neurri batzuk gehitu behar zaizkie alokairuko etxebizitzaren prezioetan eta energia inputetan, hala nola gasa edo butanoa.

Estatuan onartu diren zerga politikako neurri nagusiak familiei eta enpresei laguntzeko, energia krisiari eta inflazioari erantzuteko
28. taula

Diru sarrerren neurriak	Izaera fokalizatua
BEZ: Elektrizitate eta gasari ezarritako tipoen murrizketa	Ez
IEE: Elektrizitateari ezarritako tipoaren murrizketa	Ez
BEZ: Elikagaiei ezarritako tipoen jaitsiera	Ez
PFEZ: Lan errenten kenkaria, autonomoen beherapena, eskualdeko beherapenak	Ez
Gastu neurriak	Izaera fokalizatua
Familiatarako eta garraioko profesionaletarako erregaiaren hobaria	Ez
Erregaietarako hobaria zabaltzea garraioko profesionalentzat	Bai
Energia prezioen gorakadak eragindako enpresentzako transferentziak	Bai
Ekoizpen sektore jakin batzuetarako transferentziak	Bai
200 €-ko txeketa familia kalteberentzat (bi paketeak)	Bai
%15eko igoera kotizazio gabeko pentsioetan (BGG barne)	Bai
Garraio publikorako diru laguntza	Ez
Ikasleentzako beka zabaltzea	Bai
Argindarraren eta gasaren sektorerako diru laguntzak, faktura jaisteko	Ez
Bonu sozial termikoa	Bai

Iturria: BdEren 2022ko Urteko Txostenetik egokitua.

2.3 Euskal sektore publikoaren erantzuna

EAEko ekonomiaren ezaugarri den maila anitzeko gobernantza esparruarekin bat etorritz, eta eskumen eremuak kontuan hartuta, Eusko Jaurlaritzak, gainerako euskal administrazioekin lankidetzan, jarduera multzo zabala jarri zuen abian, lehengaiak garestitzearen eta inflazio handiak eragindako erosteko ahalmenaren galeraren ondorioz zailtasun handienak dituzten familia eta enpresentzako laguntza indartzeko.

Jarduketak hiru fasetan bideratu ziren. Hasiera batean eta aldi baterako, premia-koago hartutako neurriak enpresei likidezia ematean oinarritu ziren, finantzaketa lerroen bidez. Halaber, helburu berarekin, foru aldundiek lehen zerga neurriak onartu zituzten. Ondoren, apirilean, Eusko Jaurlaritzak bi funts eratzea onartu zuen: erreskate ekonomikorako funtsa eta Isuri erreskate sozialerako funtsa. Azkenik, urrian, Hitzartuz programa onartu zen. Programa horrek, abian zeuden neurri eta programa sozialak indartzeaz gain, jarduera fiskalak eta familia eta enpresentzako eraginkortasun energetikoa hobetzeko zenbait neurri jasotzen zituen.

Euskal administrazioek hartutako neurri nagusiak
29. tabla

Neurri ekonomikoak		Funtsa / Programa	Erakundeak
Enpresa eta profesional autonomoentzako laguntzak	<ul style="list-style-type: none"> Lehen sektorerako laguntzak Industria sektorerako laguntzak Gizarte ekonomiako enpresentzako laguntzak Merkataritza sektorerako laguntzak 	ERRESKATE EKONOMIKORAKO FUNTSA/BESTEAK	Eusko Jaurlaritza eta foru aldundiak
Finantzetarako eta likideziarako laguntzak	<ul style="list-style-type: none"> Zirkulatzaileren finantzaketa epe motz-ertainera (kredituak eta maileguak) Gabealdia handitzea Itzulketen atzerapena Parke teknologikoen alokairuak atzeratzea 	ERRESKATE EKONOMIKORAKO FUNTSA/ BESTEAK	Eusko Jaurlaritza
Neurri sozialak		Funtsa / Programa	Erakundeak
Garraio publikoaren erabiltzaileentzako laguntzak	<ul style="list-style-type: none"> Hobariak txarteletan 	BESTEAK	Eusko Jaurlaritza, foru aldundiak eta udalak

Neurri sozialak		Funtsa / Programa	Erakundeak
Familiak eta kolektibo kalteberak	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Gizarte Larrialdietarako Laguntzak (GLL) handitzea</i> • <i>Pobrezia energetikoaren programa handitzea</i> • <i>Azken Sarea Indartzen</i> • <i>Trapezistak indartzea</i> • <i>Loturak-Adinekoak</i> • <i>Etixerik gabeko pertsonen integrazioa</i> • <i>Bonu termikoa</i> • <i>Etxebizitza soziala eskuratzeko diru-sarreraren muga handitzea</i> • <i>Hornidura kostua murriztea etxebizitza sozialen parkean.</i> • <i>Talde kalteberengan inflazioak elikaduran duen eragina arintzeko laguntzak</i> 	ERRESKATE SOZIALERAKO FUNTSA -ISURI/ HITZARTUZ	Eusko Jaurlaritza
Ukrainako errefuxiatuak	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Lehen harrerako programa</i> • <i>Azken Sarea Indartzen Ukraina</i> • <i>Loturak</i> • <i>Berritze</i> • <i>Aukerak handitzea Susperzen</i> 	ERRESKATE SOZIALERAKO FUNTSA -ISURI	Eusko Jaurlaritza

Zerga-neurriak		Funtsa/Programa	Erakundeak
Enpresak eta familiak	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Likidezia eta gastu kengarrien igoera</i> • <i>Balio erantsiaren gaineko zerga</i> • <i>Deflazioa eta kenkariak</i> 	HITZARTUZ / BESTEAK	Foru aldundiak

Eraginkortasun energetikorako laguntzak		Funtsa/Programa	Erakundeak
Familiak	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Autokontsumorako eta biltegitzerako diru laguntzak.</i> • <i>Renove leihoak</i> 	HITZARTUZ	Eusko Jaurlaritza
Enpresa eta profesional autonomoak	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Energia intentsiboko enpresa txiki eta ertainentzako eta autonomoentzako kreditu lerro berezia</i> • <i>ETEen eta autonomoen energia-auditoretzen ildoak</i> • <i>Enpresen energia eraginkortasunerako diru laguntzak</i> 	HITZARTUZ	Eusko Jaurlaritza

Hitzartuz Oharra. Kurtsoan, Hitzartuz programari dagozkion neurriak Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritza.

Aipatzen diren jarduera nagusiak, alde batetik, ekonomiaren sareari zuzendutakoak dira, hala nola industria alorreko enpresentzako, lehen sektorearentzako eta merkataritzarentzako laguntzak, eta finantzaketarako eta likidezarako laguntza generikoak. Beste aldetik, gizarte erreskateko laguntzak daude, hau da, garraio publikoa erabiltzen duten pertsonentzako diru laguntzak (gehienak egoera ekonomiko ahulenak dituzten pertsonak dira), elikagaien garestitzeak gehien kaltetutako eta pobrezia energetikoaren atalasetik gertu dauden familientzako diru laguntzak, eta gatazkatik datozen errefuxiatuentzako laguntzak. Era berean, foru aldundiek zerga beherapenen eta energia eraginkortasunerako laguntzen bidez ezarritako zerga neurriak sartzen dira.

Zerga itunduak

2022. urtea ixtean, zerga bilketa %7,3 hazi zen EAEn, eta diru sarreraren errekorra lortu zuen, 17.130 milioi eurokoa izan baitzen, hau da, 2021ean baino 1.167 milioi euro gehiago. 2022ko ekitaldian erritmo onean hazi ziren zuzeneko zergak (%7,4) eta zeharkako zergak (%8,0). Era berean, 2023. urteari begira, erregistro hori gainditzea ere espero da, diru bilketaren aurreikuspena 18.000 milioi euro ingurukoa baita.

Iazko zerga diru bilketaren gorakada nabarmena prezioen igoera handiak eragin zuen neurri batean. Hain zuzen ere, eskariaren gorakadak, ekoizpen kate globaletan agertu ziren botila lepoek, krisi energetikoak eta Errusiak Ukraina inbaditu izanak inflazioa digitu bikoitzeko balioak markatzera eramane zuten, zerga jakin batzuetan zuzenean gorantz eraginez. Hala eta guztiz ere, Eusko Jaurlaritzak eta foru aldundiek neurri fiskal garrantzitsuak adostu zituzten inflazioaren ondorioak arintzeko.

Zehazki, beste neurri batzuen artean, honako hauek nabarmentzen dira: PFEZaren tarifaren tarte guztien deflatazioa %5,5ean, lan etekinei aplikatu beharreko atxikipen taularen doikuntza, zerga oinarri orokorraren araberrako kuotaren murrizketa eta ordainketa zatikatuak aurkeztetik salbuestea. Horrek guztiak 250 milioi euroko ahalegin fiskala ekarri zuen, eta, alde batetik, errentaren gaineko zergaren zergadun guztiei 140 milioiko onura ekarri zien, eta, bestetik, pertsona ahulenei 110 milioiokoa.

Analisisa tributuetan zentratuta, zuzeneko zerga nagusia, hau da, PFEZ, %6,3 igo zen prezioek eta soldatek izandako gorakadaren ondorioz, baina igoera hori arindu egin zen tarifa deflatatu zelako

eta itzulketak bizkortu zirelako, herritarrek likidezia handiagoa izan zezaten. Soldaten bilakaerak bezala, enpleguaren tonu onak ere lagundu zuen aipatutako igoera lortzen, eta horrek lan atxikipenen igoera nabarmena ekarri zuen (%6,3). Era berean, zerga osatzen duten gainerako kapituluek hazkunde positiboak eskuratu zituzten, salbuespen bakarra ondare irabazien atxikipenak (-%17,6) izan zirelarik.

Zerga itunduen bilakaera
30. taula

Mila euro

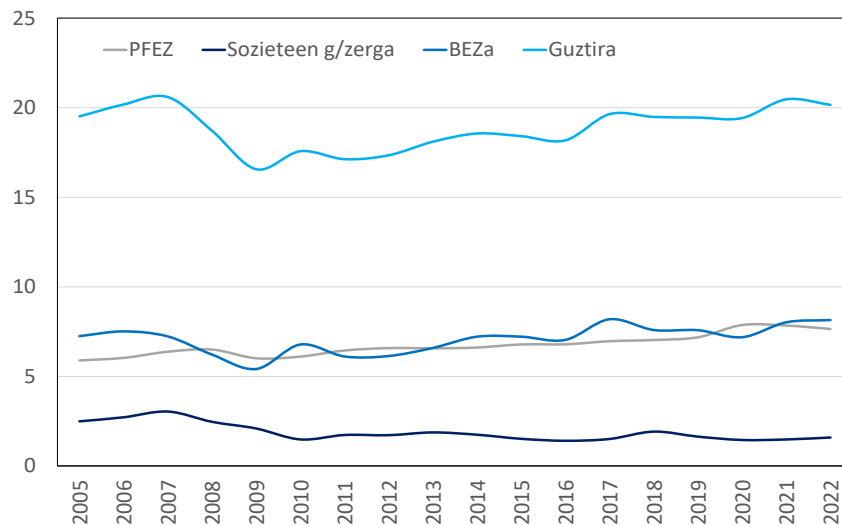
	Diru-bilketa		Urte arteko aldakuntza (%)				
	2022	2017	2018	2019	2020	2021	2022
PFEZ	6.497.698	6,0	5,4	5,7	-1,1	8,2	6,3
Sozietateen gaineko zerga	1.351.267	10,9	32,8	-11,7	-20,0	10,8	17,0
Ez-egoiliarren errentaren gaineko zerga	108.464	-	-2,4	59,8	-2,0	22,5	74,3
Oinordetza eta dohaintzen gaineko zerga	152.753	6,2	12,0	-7,4	-0,1	47,3	-15,1
Ondarearen gaineko zerga	169.734	1,2	13,3	-9,3	5,7	-3,2	-1,0
Kreditu entitateen gordailuen g/ zergak	28.835	2,1	-1,0	-1,6	14,3	-0,4	4,8
Energia elektrikoaren ekoizpenaren g/ zerga	641	2,2	6,1	-32,0	25,6	-17,1	-97,4
ZUZENAKO ZERGAK GUZTIRA	8.309.391	7,2	10,2	1,6	-4,1	8,9	7,4
BEZaren bertoko kudeaketa	6.921.389	20,4	-3,3	3,3	-14,3	21,2	10,6
Ondare eskualdatzeen gaineko zerga	178.482	19,0	10,8	1,7	-13,7	29,9	-2,2
Egintza juridiko dokumentatuen g/ zerga	45.360	-0,9	20,9	1,1	-24,6	14,3	10,8
Garraiobide jakin batzuen g/ zerga bereziak	24.813	21,1	20,0	7,9	-42,9	26,2	22,4
Fabrikaz. zerga berezia. Bertoko kudeaketa	1.367.123	2,5	-0,7	12,6	-17,1	14,6	-10,1
Aseguru sarien gaineko zerga	112.458	2,0	4,6	-0,3	1,1	31,2	7,5
Joko jardueren gaineko zergak	4.621	20,5	11,0	-5,9	10,0	-3,8	-29,9
Berotegi efektuko gasen gaineko zergak	4.465	65,2	-7,6	-20,8	-7,1	13,4	39,2
Iraungitako zergak	-1	20,6	-23,5	70,2	96,3	25,9	98,2
ZEHARKAKO ZERGAK GUZTIRA	8.785.378	16,4	-2,3	5,0	-14,8	20,1	8,0
TASAK ETA BESTE. SARRERAK GUZTIRA	35.948	-11,5	11,0	-7,5	-30,3	19,7	-60,7
ITUNDUTAKO ZERGAK GUZTIRA	17.130.717	11,8	3,5	3,3	-9,8	14,4	7,3

Iturria: Foru aldundiak.

Zuzeneko zergapetzearekin jarraituz, sozietateen gaineko zergaren zenbakiak azpimarratu behar dira (%17,0), zerga nagusien artean gorakada handiena erakutsi baitzuen, nahiz eta egia den zerga horrek diru bilketa osoan duen pisu absolutua PFEZrena eta BEZarena baino nabarmen txikiagoa den. Portaera on hori, funtsean, azken urtean enpresen irabazietan izandako gorakadak eragin zuen.

Zeharkako zergei dagokienez, bigarren bilketa igoerarik handiena BEZean gertatu zen (%10,6), eta hori izan zen prezio igoerekiko esposiziorik handiena izan zuen zerga, kontsumoarekin zuzenean lotuta baitago. Hala, BEZaren bilketaren igoera oso handia izan zen, 2021. urtearen erdialdean hasitako inflazio prozesu batek eraginda. Hala ere, epe laburrera inflazioak BEZari neurri handiagoan eragiten badio ere, epe luzerako diru bilketa neurritsuagoa izatea espero daiteke, eta PFEZaren ondoriozko diru sarrerak, soldata igoerengatik ez ezik, pentsioak KPIarekin indexatzeagatik ere igotzea.

Zerga nagusien diru bilketa 2005-2022. BPGaren %a
43. irudia

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, Eustaten eta foru aldundien datuak erabilia.

Azkenik, zerga bereziak izan ziren bilakaera positibo horren salbuespena, beren diru bilketa %10,1 murriztu baitzen 2021eko itxierarekin alderatuta, elektrizitatearen gaineko zergan gertatu zen zerga tasaren jaitsierak kaltetuta, hainbat arau-aldaketaren ondorioz. Elektrizitatearen zergaz gain, bere garrantzi negatiboagatik, hidrokarburoen jaitsiera (-%3,3) aipatu behar da, gasolioaren eta gasolinaren kontsumoetan izandako beherakaden ondoren.

Prezioen gehikuntzak zerga bilketaren bilakaeran eragin nabarmena izan zuen arren, zerga bilketaren hazkunde tasa ia erdira jaitsi zen aurreko urtekoaren aldean (%7,3 eta %14,4, hurrenez hurren). Eta horri gehitzen bazaio BPG nominalaren hazkundera handiagoa izan zela (%8,9), emaitza gisa lortu zen presio fiskala zertxobait murriztu zela, %20,5etik %20,2ra igaro baitzen. Berrito ere, BPGarekiko bilketa pisurik handiena izan zuen osagaia BEZa izan zen (%8,1), prezioen goranzko bilakaeraren ondorioz. Bestalde, PFEZak, hazkunde apalagoekin, BPGaren gaineko pisua murrizten jarraitu zuen (%7,6). Azkenik, sozietateen gaineko zerga egonkor mantendu zen, %1,5 inguruko zifrekin.

Eusko Jaurlaritzaren eta foru aldundien jarduera ekonomikoa

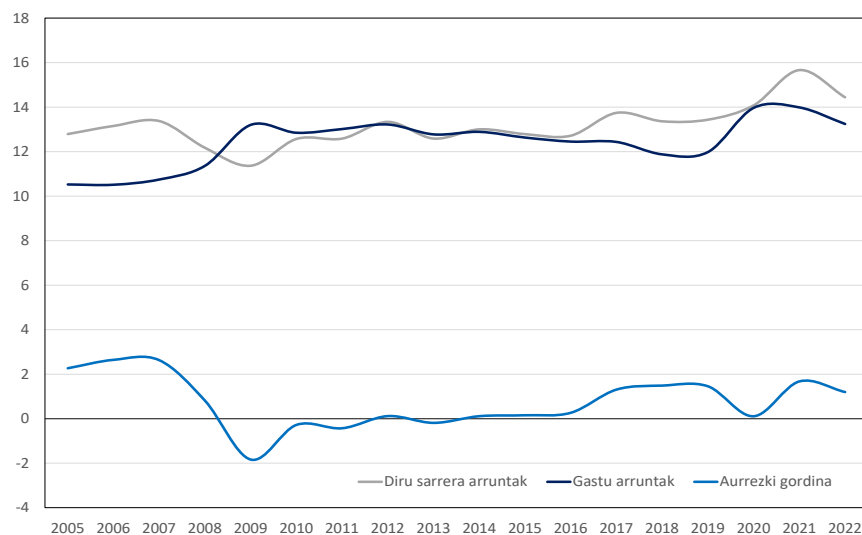
2022an diru sarrera arruntak BPGaren %14,4ra iritsi ziren, aurreko ekitaldian baino 1,3 puntu gutxiago. Lehen azaldu den bezala, zerga itunduak BPG nominala baino gutxiago hazi ziren, eta 0,3 puntu jaitsi ziren pisu erlatiboan. Baina diru sarreraren jaitsieraren arrazoi nagusia, batez ere, Estatutik zetozen transferentzia arrunten murrizketa izan zen. 2022an 342 milioi sartu ziren kontzeptu horrengatik, eta aurreko urtean, berriz, 1.104 milioi. Alde nabarmen hori azaltzen da 2021ean Estatutik covidaren ondorioz jaso ziren 740 milioiren (0,9 puntu) ezohiko diru sarrerengatik.

Kontrako noranzkoan eragin zuen 2022-2026 aldirako Ekarpenen Lege berriak, 2021eko urrian onartuak, eta, beraz, Euskadiko maila instituzional guztiek 2022ko aurrekontuak egin zituzten metodologia berria aplikatuz. Lehen aldia zen lege hori egiten zela udalerrriak Herri Dirubideen Euskal Kontseiluan sartu ondoren, 2016an onartutako Euskadiko Toki Erakundeei buruzko Legearen ondoren. Berritasun garrantzitsuena koefiziente bertikalaren balio berria da, %70,04tik %70,81era igo baita, batez ere Eusko Jaurlaritzak azken urteetan bere gain hartutako eskualdaketa berrien integrazioagatik.

Bestalde, gastu arruntek pisua galdu zuten aurreko bi ekitaldietako gorakada handiaren ondoren, nahiz eta oraindik pandemiaren aurreko datuen gainetik dauden, 2020an hasitako bultzada fiskalaren ondoren. 0,8 puntuko jaitsiera funtzionamendu gastuen eta transferentzia arrunten beherakadak eragin zuen batez ere, 0,4 puntu errubrika bakoitzean. Osasun egoeraren hobekuntzak covid neurrien baliabideak murriztea ahalbidetu zuen. 2022an pandemiaren ondorioei aurre egiteko eta arintzeko jardueretako batzuk mantendu ziren, 322 milioi eurora iritsiz, eta aurreko ekitaldian 740 milioi euro bideratu ziren. Guztira, hasi zenetik, 1.725 milioira iritsi dira Eusko Jaurlaritzak covid-19aren aurka hartutako neurriak.

Kontrako norabidean, krisi energetiko eta inflazio eragileari erantzuteko hartutako neurriek, sektore kaltetuenetan eta lehen aipatutako familien unitate kalteberenetan dituen eraginak arintzeko, gastuak handitzea ekarri zuten. Halaber, 2022ko martxoan sinatu zen Bizitzeko Gutxieneko Diru Sarrera Euskadiri eskualdatzeko akordioa. Transferentzia horren ondorioz, Eusko Jaurlaritzak arduratzen zen BGDSa izapidetzeaz, aitortzeaz eta ordaintzeaz. Eskualdaketaren ikuspegi ekonomikotik, Euskadik Kupotik deskontatuko du BGDSaren estatu mailako kostuaren %6,24.

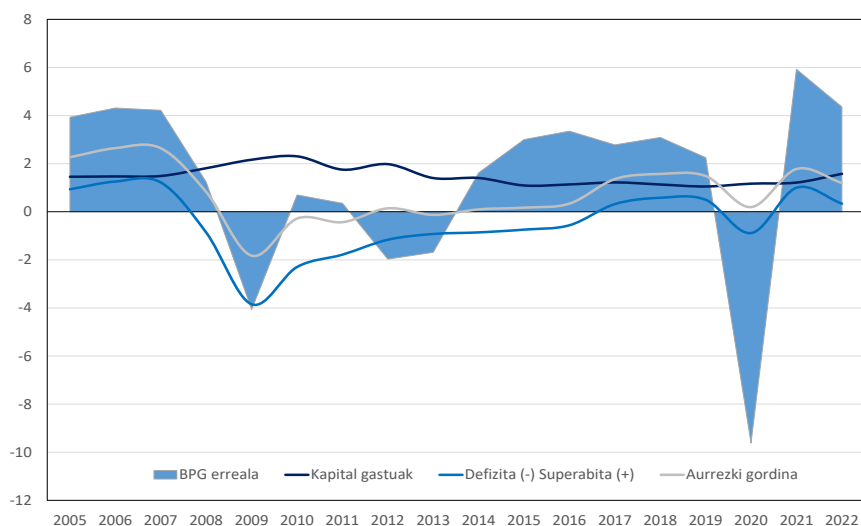
Eusko Jaurlaritzaren eragiketa arrunten bilakaera 2005-2022. BPGaren %a
44. irudia

Iturria: Eustat. Sektore publikoaren aurrekontu likidazioa eta gauzatzea.

Diru sarreren eta, neurri txikiagoan, gastu arrunten jaitzierak Eusko Jaurlaritzaren aurrezki gordinaren beherakada ekarri zuen, termino absolutuetan zein erlatiboetan, eta BPGaren terminoetan %1,2ra iritsi zen, aurreko urtekoa baino puntu erdi inguru txikiagoa.

Eusko Jaurlaritzaren aurrezki, kapitaleko gastua eta defizita 2005-2022. BPGaren %a
45. irudia

Iturria: Eustat. Sektore publikoaren aurrekontu likidazioa eta gauzatzea.

2022ko aurrekontua suspertze eta eraldaketa ekonomikoa ardatz hartuta egin zen, inbertsio publikoa nabarmen handituz. 2021eko ekitaldian jada, ikusita nola ari zen eboluzionatzen aurrekontuaren exekuzioa, bai sarrerena bai gastuena, eta diruzaintzako gerakinak sartzeak lagunduta, hainbat planekin indartu zen inbertsio publikoa, zeina izan baitzen Atzeraldi Handiaren ondoren egindako kontsolidazio fiskalaren doikuntzaren aldagaia, eta gutxieneko mailetan baitzegoen. Europar Batasunak arau fiskalak bertan behera uzteak eragindako salbuespenezko egoeratik eratorritako aurrekaririk gabeko aukera leihoa aprobetxatu nahi zen.

Hala, 2021ean Lehentasunezko Jarduketa Eremuen Plana (ZAP) jarri zen abian, lurraldearen berrerekarako jarduera, eskualde behartsuetan trakzio proiektu batzuk dinamizatzeke. 2022an,

Eusko Jaurlaritzari zegozkion inbertsioen 76 milioi gauzatu ziren, eta, guztira, 131 milioiko inbertsioa egin zen bi urte horietan.

Inbertsio jarduera hori gero osatu zen, irismen orokorragoa duen beste batekin, 2021eko Ezohiko Inbertsio Planarekin, abian diren eraldaketak bultzatzeko, besteak beste, zientzia, teknologia eta berrikuntzako EAEko sistemaren egitura teknologikoak indartzeko, bai eta hezkuntzako, osasuneko, judizialeko edo etxebizitzako azpiegiturak ere.

2022an, Eusko Jaurlaritzak, foru aldundiekin batera, Euskadiko 2022-2024 Inbertsio Estrategikoen Plana jarri zuen abian. Plan horrek 530 milioi euro inguru aktibatzea zekarren, datozen urteetako apustu estrategikoak bultzatzeko. Plan hau EAEko erakundeen baliabide endogenoetatik eta Berreskurapen eta Erresilientzia Mekanisмотik (MRR) datozen Europako baliabideetatik elikatzen da. 2022an 113 milioi euro inbertitu ziren hainbat proiektutatik.

MRR funts horiek bi bidetatik etortzen dira Euskadira: baliabide batzuk Eusko Jaurlaritzak jasotzen ditu, eta bera arduratzen da funts horien kudeatzeaz; beste batzuk, ordea, zuzenean kudeatzen ditu Estatuak, batez ere Ekonomia Berreskuratzeko eta Eraldatzeko Proiektu Estrategikoen (PERTE) bidez. EAEko udallerriek ere zuzenean jasotzen dituzte baliabideak Estatutik, toki erakundeei zuzendutako deialdi espezifiko bidez. 2023ko apirila arte 1.456 milioi euro esleitu zitzaizkion Euskadiri; horietatik 1.045 milioi euro Eusko Jaurlaritzaren kudeaketakoak ziren, eta gainerakoa, 411 milioi, Estatuaren zuzeneko kudeaketaren bidez.

Hala ere, funts horien exekuzioa eta ekonomia errealerako translazio maila aurreikusitakoa baino motelagoak izaten ari dira. Eusko Jaurlaritzaren MRR programako inbertsioak 270 milioira igo ziren 2022an, eta aurreko urtean 24 milioi eurokoak baino ez ziren izan.

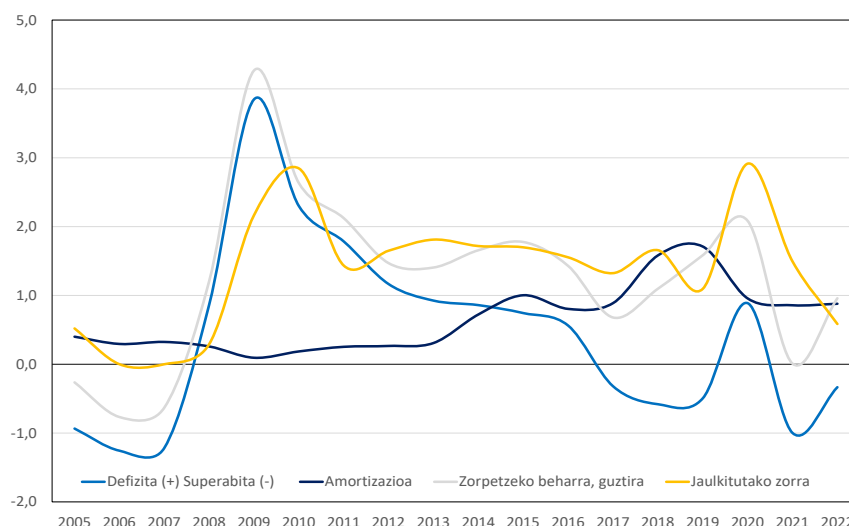
Inbertsioaren aldeko apustu horren emaitza izan zen kapitaleko gastuak %40 baino gehiago handitu zirela aurreko ekitaldiarekin alderatuta, hau da BPGaren 0,4 puntu. Horrela, BPGaren %1,6ra iritsi zen, azken hamarkadako zifrarik altuena, baina oraindik gobernuaren inbertsio zifra historikoen azpitik.

Kapitaleko gastuen igoera diru sarrerek konpentsatu dute, eta, beraz, aurrezki gordinaren jaitsiera finantzaketa ahalmenaren 0,7 puntuko jaitsierara eraman da (BPGaren %0,3). MRR proiektuei lotutako funtsek denboran zehar izan duten eragina neutroa izan arren -lotutako gastuak jasotako

transferentziei dagozkie-, aurreko ekitaldian funtsen gauzatze maila txikiak aurrekontu superabita %0,3 inguru handitu zuen. Kontabilitate nazionalari dagokionez, zeina finantza egonkortasunaren helburuetan adierazle gisa erabiltzen den, ia aurrekontu oreka lortu da (BPGaren -%0,1), eta, horrela, 2021eko uztaileko Ekonomia Itunaren Batzorde Mistoan adostu zen defiziteko helburua bete da (-%0,9).

Finantzatzeko ahalmena murriztu, finantza aktiboak %0,4 handitu eta zorra 750 milioi euro inguru (BPGaren %0,9) amortizatu zen arren, zorraren jaulkipena nabarmen murriztu zen aurreko ekitaldiekin alderatuta, 500 milioikoa izan baitzen (BPGaren 0,6 puntu), 2021ean baino ia puntu bat gutxiago, eta zorpetzeko beharra baino txikiagoa. 2022aren hasieran, diruzaintzako soberakin erabilgarriak 1.800 milioi eurokoak izan ziren, zorra jaulkitzeko politikaren ondorioz, azken ekitaldietan zorpetzeko beharrak baino handiagoak, bereziki 2021ean, aurrekaririk gabeko mailara iritsi baitzen, BPGaren %1,4ra. 2022ko ekitaldian 318 milioi euro erabili ziren aurrekontua finantzatzeko.

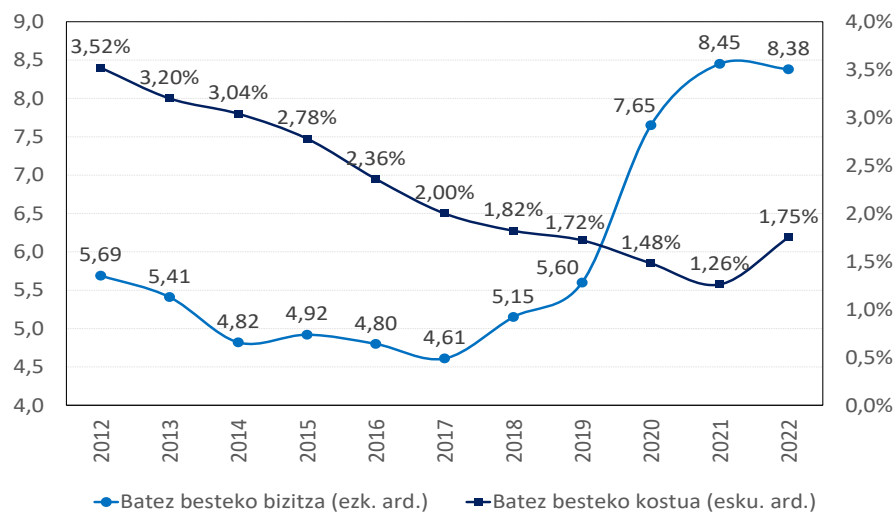
Eusko Jaurlaritzaren zorpetze beharraren analisia 2005-2022. BPGaren %a
46. irudia

Iturria: Eustat. Sektore publikoaren aurrekontu likidazioa eta gauzatzea.

2022an zor jaulkipen bakarra egin zen bonu jasagarrien bidez, seigarrena, onarpen zabalarekin eta oraindik aldeko baldintzekin: %1,875eko kupoi finkoa 11 urterako. Bonu horien jaulkipenak, guztira, 3.700 milioi eurokoak izan ziren urtearen amaieran, eta zor publikoko tituluen erdia baino gehiago eta Eusko Jaurlaritzaren zorpetze osoaren %36 ziren.

Zorraren kostua eta biritza
47. irudia

Iturria: Eustat. Sektore publikoaren aurrekontu likidazioa eta gauzatzea.

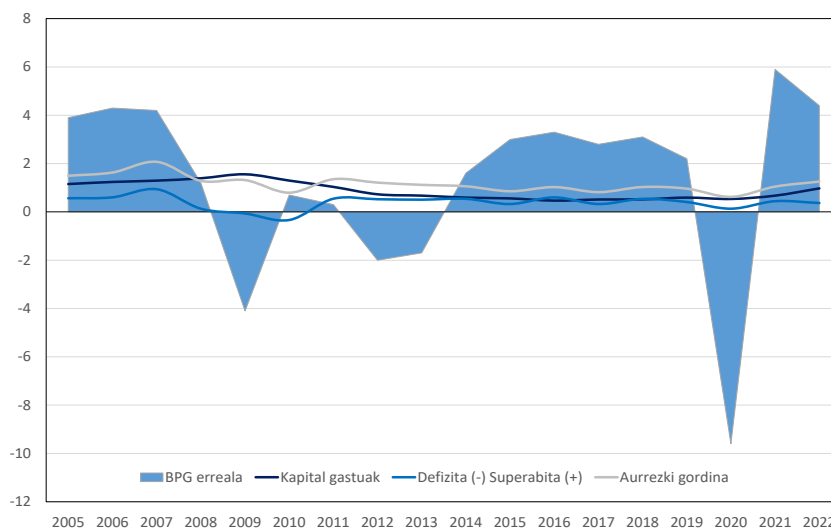
Zorraren ezaugarri dagokienez, 2022an hasi zen nabaritzen moneta politikaren gogortzea, eta zorraren batez besteko kostua zertxobait handitu zen, oinarrizko 50 puntutan. Zorraren batez besteko biritza ez zen askorik murriztu eta 8,38 urtera iritsi zen. Beste aldetik, epe laburreko finantzaketak finantzaketa iturri garrantzitsua izaten jarraitzen du, BPGaren %0,9ko ekarpen batekin.

2022. urtean zorra, gehiegizko defizitaren protokoloaren arabera, 350 milioi euro murriztu zen (10.821 milioi eurotan kokatu zen). Jaitsiera horren eta BPG nominalaren hazkunde handiaren ondorioz, termino erlatiboetan 1,9 puntu jaitsi zen, %13,7ra arte, Ekonomia Itunaren Batzorde

Mistoan adostutako %15,6ko helburuaren azpitik. Euskadi da, Madrilen atzetik, zorpetze maila txikiena duen autonomia erkidegoa.

Foru aldundiei dagokienez, 2022an aurrekontuaren superabita BPGaren %0,4an mantendu dute, azken urteetako batez besteko maila baita. 2020an, egoera pandemikoak eta ezohiko neurriak hartu beharrak Ekonomia Itunaren Batzorde Mistoan akordioa eragin zuten, eta akordio horrek, foru aldundiek toki erakundeen barruan zuten berezitasuna kontuan hartuta, aurrekontu defizita izateko aukera jasotzen zuen. Hain zuzen ere, 2022an %0,2ko defizit bateratua ezarri zen aldundietan. Hala ere, aurreko urteetan bezala, ez zen beharrezkoa izan defizita izatea.

Foru aldundien aurrekia, kapital gastuak eta defizita 2005-2022. BPGaren %a
48. irudia

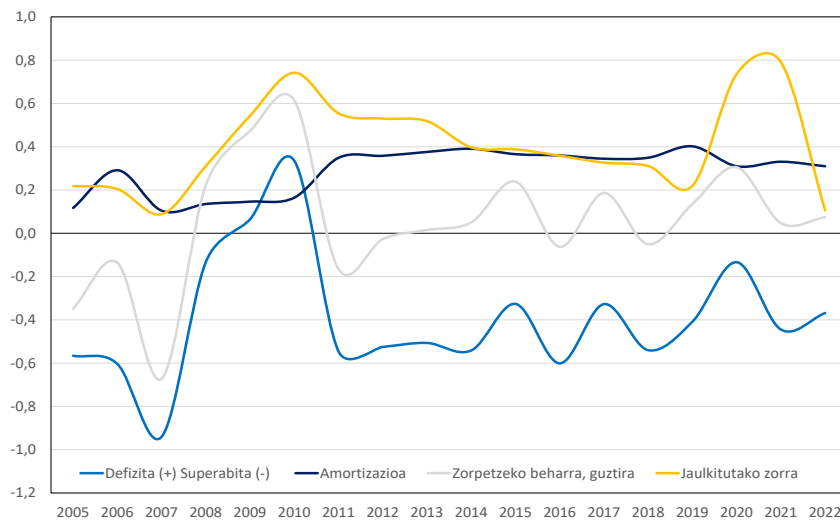

Iturria: Eustat. Sektore publikoaren aurrekontu likidazioa eta gauzatzea.

Diru sarrera arruntei eragin dien bilketaren pisuak behera egin duen arren (BPGaren %21,1), gastu arruntaren maila txikiagoak (BPGaren %19,9) aurrezki gordina BPGaren %1,3ra igotzea ahalbidetu zuen, azken hamarkadako zifrarik altuena baita. Aurrezpen horren ondorioz, inbertsioa nabarmen handitu zen, BPGaren %1eraino, azken 10 urteetan baino nabarmen handiagoa, orduan %0,6 ingurukoa izan baitzen, baina oraindik ez zen iritsi Atzeraldi Handiaren aurreko mailara. Hemen

paper nabarmena izan du Euskadiko inbertsio estrategikoen erakunde arteko aipatutako planak, 2022ko ekitaldian hasi zenak.

Foru aldundien zorpetze beharraren analisia 2005-2022. BPGaren %a
49. irudia

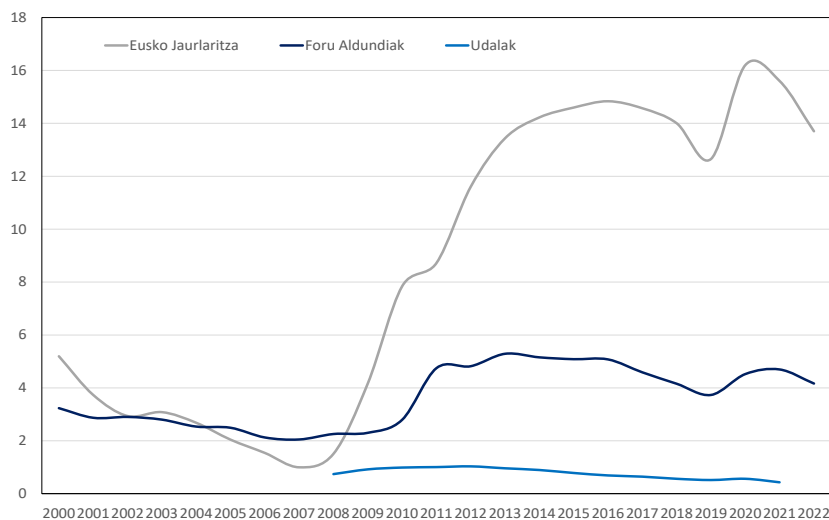

Iturria: Eustat. Sektorre publikoaren aurrekontu likidazioa eta gauzatzea.

Aurreko urteetan ez bezala (urte horietan zorra handitu egin zen), 2022an zorraren jaulkipena oso txikia izan zen, 90 milioi eurokoa (BPGaren %0,1), zenbakirik txikiena 2007tik, eta 617 milioi eurokoa 2021ean (BPGaren %0,8). Kontuan hartuta zorraren amortizazioa aurreko urteetako zifren antzekoetan mantendu zela (BPGaren %0,3), zorraren jaulkipena zorpetze beharren antzekoa izan zen.

Gehiegizko defizitaren protokoloaren arabera, foru aldundien zorra 0,5 puntu beheratu da (80 milioi euro). Eusko Jaurlaritzaren zor biziaren beherakadarekin batera, esan daiteke administrazio autonomoaren zorra 2,5 puntu inguru jaitsi dela (EAEko udalen zorraren bilakaera ezagutzea falta da).

Administrazio Autonomoaren zor publikoaren bilakaera (gehiegizko defizitaren protokoloaren arabera). BPGaren %a
50. irudia

Iturria: Espainiako Bankua, Ogasun Ministerioa eta INE (eskualdeko kontabilitatea).

Eusko Jaurlaritzak egindako gastuaren analisi funtzionala

Eusko Jaurlaritzaren guztizko gastuak aurreko urtean izandako hazkundera errepikatu zuen 2022an, %8 ingurukoa, eta BPGaren %16,1era iritsi zen. Hori horrela, gastu publikoaren pisu erlatiboa pandemiaren aurreko urteetako baino puntu bat handiagoa da oraindik zifretan.

2022an, Eusko Jaurlaritzak 13.722 milioi euro gastatu zituen, aurreko urtean baino 1.004 milioi euro gehiago, eta, aurten bezala, inoizko zifrarik altuena lortu du berriro. Hazkunde horren zatirik handiena osasungintzara bideratu zen, horixe baita gastu-bolumenari dagokionez lehen funtzioa, %10etik gorako hazkunderarekin. 442 milioi euroko igoera horrek BPGaren %5,4ra igo zuen bere pisua, eta finantza krisian lortutako serieko baliorik handiena berdindu zuen.

Osasun arloko gastuak handitu egin ziren, batez ere, osagai nagusia, Osakidetzako langileen gastuak, %14 handitu egin zirelako, 2.589 milioira iritsi arte. Igoera esanguratsu horren atzean

27.000 langileri baino gehiagori 2019-2022 aldian egindako aparteko ordainketa egon zen, 300 milioitik gorako zenbatekoan. Aitzitik, farmaziako gastua ia bere horretan mantendu zen, eta %2 pasatxo igo zen, 548 milioira iritsi arte.

Hezkuntzako gastua, gastuaren bolumenaren arabera bigarren funtzioa baita, osasungintzako baino gutxiago hazi zen, %6, eta 182 milioi euro gehitu zen. BPGari dagokionez, pisuak pixka bat egin zuen behera, hamarren bat, %3,8ra iritsi arte. Bigarren Hezkuntzak eta Lanbide Heziketak BPGarekiko pisu erlatiboari eutsi zioten; Unibertsitate eta Haur Hezkuntzak eta Lehen Hezkuntzak, berriz, behera egin zuten apur bat. Jaitsiera hori gorabehera, pandemia aurreko urteetan baino handiagoa izaten jarraitzen du.

Langabeei zein langileei zuzendutako prestakuntza politikek gehiago hazi zituzten beren baliabideak, eta %25 handitu ziren 132 milioira iritsi arte. Enplegu politiketan eginiko gastua ere nabarmen hazi zen, %16, 292 milioi euroraino. Horrela, sustapen sozialeko politikek BPGaren puntu erdia gainditzen dute.

Hain zuzen ere, enpleguaren sendotasunak diru sarrerak bermatzeko errentara bideratutako baliabideak murriztea ekarri zuen. Hala eta guztiz ere, Eusko Jaurlaritzak Bizitzeko Gutxieneko Diru Sarreraren kudeaketa bere gain hartu zuenez, gizarteratze politiken gastuak %8 handitu ziren, 480 milioira arte. Oro har, segurtasun eta babes sozialeko gastuak BPGaren %0,8 dira.

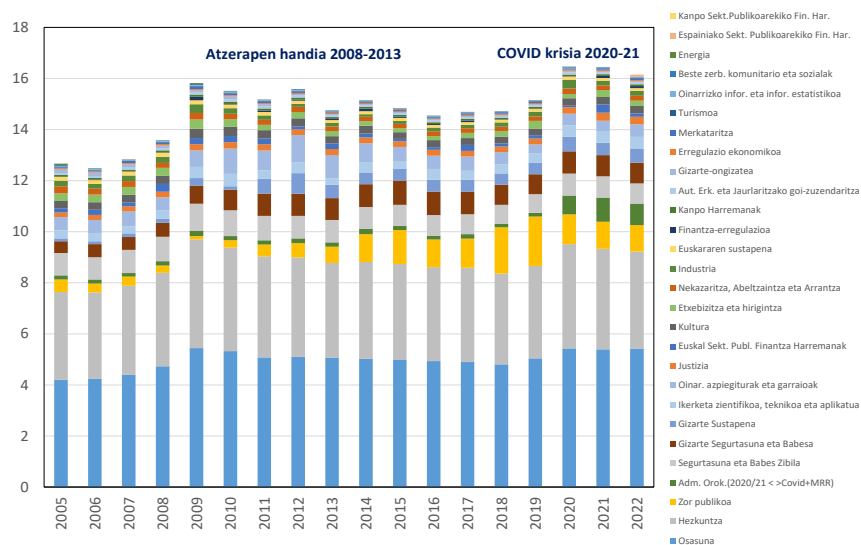
2022. urtean, etxebizitzako eta hirigintzako gastua, alde batetik, aurrekontuko funts arruntetatik finantzatu zen, eta, bestetik, MRRtik lortutako baliabideetatik, BPGaren %0,3ra iritsiz. Lehenengo kasuan, bideratutako zenbatekoa %17 murriztu zen 176 milioira arte. Alokabideri eta Visasari 2021ean, inbertsioen aparteko planaren barruan, egindako 30 milioi inguruko aparteko ekarpenak azaltzen du alde horren zati bat. Europako funtsetik 43 milioi euro batu ziren, eta batez ere energia eraginkortasuna sustatzeko erabili ziren, bai alokairuko etxebizitza sozialak sustatzeko, bai etxebizitzak birgaitzeko.

2022an, MRRtik datozen baliabide guztiak bideratzen dituen programaren bidez, 329 milioi euro gastatu ziren, BPGaren %0,4. Datozen urteetan, funts horien bidezko gastuak garrantzi berezia hartuko du, eta inbertsio eta programa kopuru handia osatzeko eta bultzatzeko aukera emango du. Baliabide horien politika onuradun nagusiak gizarte politikekin, etxebizitza birgaitzearekin eta hiri-

berroneratzearekin eta mugikortasun jasangarriarekin, garraioekin eta azpiegiturekin lotutakoak izango dira.

Hain zuzen ere, 2022an, funts horietatik 42 milioi euro inguru bideratu ziren Eusko Trenbideetara eta Euskal Trenbide Sarera (Red Ferroviaria Vasca). Baliabide horiek trenbide garraioaren azpiegitura eta kudeaketa gastuei gehitu behar zaizkie, %42ko hazkunde handia izan baitzuten aurreko urtearen aldean, 289 milioi eurora iritsiz. Guztira, azpiegituretako gastua, Euskal Y-aren kudeaketaren ardura kontuan hartu gabe, hamarren bat inguru hazi zen eta BPGaren %0,4ra iritsi zen.

Eusko Jaurlaritzak gauzatutako gastuaren bilakaera (2005-2022). BPGaren %a
51. irudia

Iturria: Eustat eta Eusko Jaurlaritza; Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritza.

Azpiegituretan ez ezik, ikerketan eta garapenean ere inbertitzea funtsezkoa da Euskadi lehiatu ahal izateko eta gaur egungo ingurunera egokitu ahal izateko. Ingurune horren ezaugarri nagusiak eraldaketa sakonak dira. Eusko Jaurlaritzak, 2022an, I+G+Bren aldeko apustu sendoa egiten jarraitu zuen, gastu horien hazkunde handian islatu zena. Horrela, ikerketa zientifikoa, teknikoa eta aplikatua izeneko funtziora bideratutako kopuruak %14 igo ziren 405 milioira arte. Zenbateko horri

beste batzuk gehitu beharko litzaizkioke, hala nola beste programa batzuetan sartutako osasun ikerketako edo hezkuntza berrikuntzako gastuak.

2022an, 100 milioi euro baino gehiago bideratu ziren erregulazio ekonomikoaren funtziora, eta finantza erregulaziora bideratutako kopurua nabarmendu behar da. Finantzen Euskal Institutuaren bidez, aurreko urtean bezala, 50 milioi eman zitzaizkion Finkatuz funtsari. Ekarpen horrekin, funtsak 267 milioira igo zuen bere kapitala, eta kopuru hori 307 milioi eurora iritsiko da 2023an zehar. Finkatuz funtsak, 2021ean sortutakoak, EAEko enpresa handietan epe luzeko finantza partaidetza du helburu, Euskadin sustraitzen jarraituko dutela eta euskal produkzio sare osoan trakzio izaera izango dutela bermatzeko. 2022ko ekitaldia ixtean, bere zorroak ITP Aero (%6), CAF (%3) eta Kaiku (%7,31) enpresetan zituen partaidetzak, 104 milioi euroko bolumen inbertituarekin (kapitalaren %39).

Lehenago ere adierazi den bezala, Eusko Jaurlaritzak, Ukrainako gerraren eta inflazio krisiaren aurrean, erreskate ekonomikorako funts bat jarri zuen abian, gatazkak eta prezioen igoerak enpresa eta sektore kaltetuenetan izan dituen ondorioak arintzeko. Salbuespenezko neurri horiek batez ere lehen sektoreari, industriari eta merkataritzari zuzendutakoak ziren eta produkzioko sektoreei zuzendutako politiken gastuaren %23ko hazkundera azaltzen dute. Ekoizpen sektoreetara bideratutako baliabideen bolumena, diru laguntzak barne, 414 milioi eurokoa izan zen (BPGren %0,5).

Azkenik, zor publikoaren zerbitzura bideratutako zenbatekoa 878 milioi eurokoa izan zen, eta BPGaren %1 izaten jarraitu zuen. Zorraren amortizazioa 746 milioikoa izan zen, %12 gehiago, eta finantzazioko gastuak %10 murriztu ziren, 132 milioi eurora iritsi arte. Datozen hamaika urteetan, zorraren zati handienaren epe muga helduko da, 8.700 milioi euroena, erritmo nahiko konstantean, eta urteko batez bestekoa 800 milioi ingurukoa izango da. Aldiz, epe laburrean behintzat, diru politika gogortzeak finantza kostuak handitzea eragingo du, eta horrek zorraren zerbitzua handitzea ekarriko du.

Etorkizuneko finantza publikoen jasangarritasuna

Aldaketa demografiko eta sozialek, EAEko gizartea murgilduta dagoen zahartzeko prozesuaren protagonismo kritikoarekin, garapen teknologiko bizkorrarekin, araudi propioko nahiz komuneko araudi aldaketekin, eta bilakaera ekonomikoa, gero eta arrisku handiagoa baitu asaldura globalen aurrean eta ziurgabetasunen mende baitago, epe labur, ertain eta luzera finantza publikoen jasangarritasunean eragingo duten faktore nagusiak laburbiltzen dituzte.

Biztanleriaren adin egituraren aldaketekiko bereziki sentikorrek dira Eusko Jaurlaritzaren ardurapeko bi gastu errubrika handiak: osasuna eta hezkuntza. Kalteberatasuneko egoerak arintzera eta etorkizuneko apustu estrategiko gisa I+G+B bultzatzera bideratutako partidek aurrekontuaren gainean egingo duten presioak ere arreta berezia merezi du.

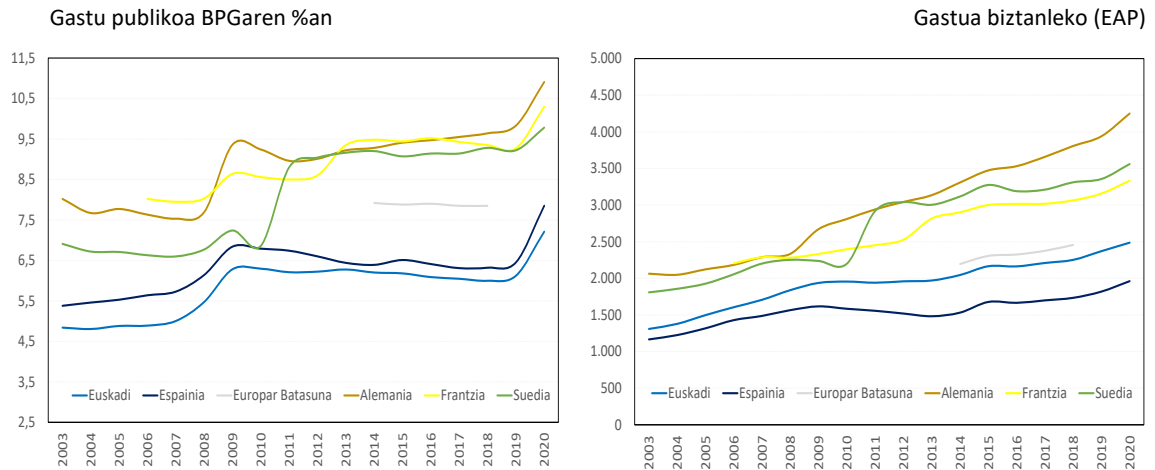
Osasuna

Pandemia hasi aurreko osasunean eginiko gastu publikoa Euskadin (BPGaren %6,1 2019an) Espainiakoa (%6,4) baino hiru hamarren txikiagoa zen, Europar Batasuneko (%7,9) baino ia bi puntu txikiagoa, eta hiru puntu baino gehiagora zeuden Alemania (%9,8), Frantzia (%9,3) eta Suedia (%9,2). Osasun larrialdiak EAEko BPGaren ehuneko 1,1 puntu gehiago hartu zituen, Frantzia, Alemania, Italia, Herbehereak edo Portugal bezalako herrialdeetakoaren antzeko hazkunde, eta Estatukoa baino hiru hamarren txikiagoa.

Biztanle bakoitzeko, erosteko ahalmenaren parekotasunean (EAP), osasuneko gastu publikoa EAEn Estatuan baino %27 handiagoa da, baina Europar Batasunean baino %8 txikiagoa, Frantzian baino %25 txikiagoa, Danimarkan, Herbehereetan edo Suedian baino %30 txikiagoa eta Alemanian baino %40 txikiagoa.

Biztanleriaren zahartzea arriskutsua da osasunaren finantzaketaren iraunkortasunerako, bi arrazoiengatik: lehenik eta behin, bizitza luzeraren gorakadak, eta horrek endekapenezko patologia kronikoak eta komorbilitatea areagotzeak, zerbitzuen eskaria luzaroago handitzera garamatza, eta, beraz, gastuak handitzera (adinen araberako osasun gastuaren J forma ezaguna); era berean, biztanleriaren zahartzeak mendekotasun tasa handitzea dakar, langileen proportzioa murriztu egiten baita.

Osasunean egindako gastu publikoaren bilakaera
52. irudia

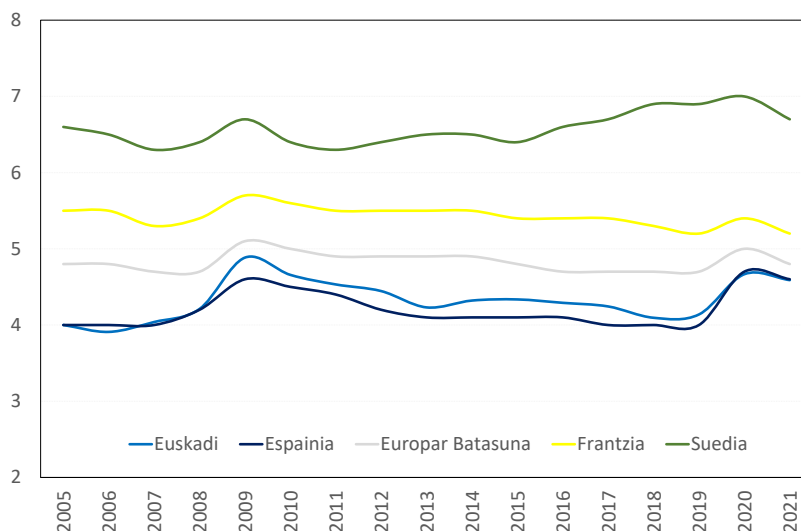
Iturria: Eustat eta Eurostat.

Zahartzeaz gain, kultura balioetan eta familia egituretan izandako aldaketek eragindako zaintza informalen sareen murrizketa, berrikuntza mediko garestiak etengabe agertzea, immigrazioa handitzea, ingurumen faktoreen erikortasunean eragin handiagoa izatea eta herritarren igurikimenak handitzea osasun zainketen kalitateari eta erabilgarritasunari dagokienez, beste joera batzuk dira osasun zerbitzuak gero eta gehiago erabiltzea dakartenak, eta horrek asistentzia egitura guztietako baliabide materialak eta giza baliabideak indartzea eskatuko du, bereziki lehen mailako arretakoak. Azken batean, eta aldizka gertatzen den bezala, osasuneko gastua izango da aurrekontu-tentsioaren iturri nagusia.

Hezkuntza

Hezkuntzan eginiko gastu publikoa, BPGaren ehuneko gisa, EAEn Europar Batasun osoan bideratutakoa (%4,8) baino bi hamarren eskas txikiagoa izan zen 2021ean, eta Estatukoaren antzeko mailan mantendu zen. Asmo handiagoko begirada baten arabera, Euskadi BPGaren sei hamarren beherago dago Frantziaren (%5,2) eta Suediaren (%6,7) aldean.

Hezkuntzan eginiko gastu publikoaren bilakaera. BPGaren %a
53. irudia

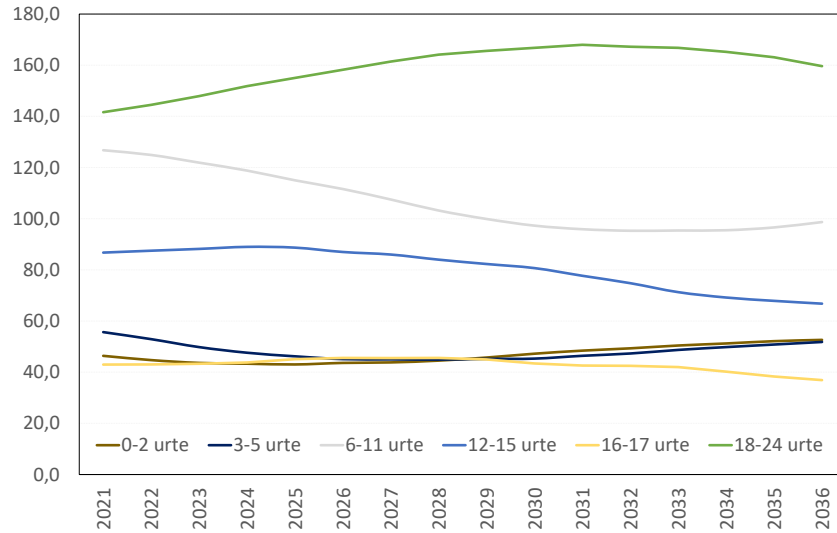

Iturria: Eurostat eta IGAE, COFOG, eta Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritza, Ekonomia eta Ogasun Sailaren eta Hezkuntza Ministerioaren datuetan oinarrituta.

Unibertsitateaz kanpoko etapetan, EAEko hezkuntza sistemak sare publiko bat eta itunpeko sare pribatu bat ditu, eta horietako bakoitzean ikasleen erdia inguru eskolatzen da. Itundu gabeko ikastetxe pribatuen presentzia ez da ohikoa; Estatu osoan, ordea, itunpeko ikastetxeek ikasleen %25,2 eskolatzen dute batez beste, eta itundu gabeko ikastetxe pribatuek %7,4 (2020-2021 ikasturtea). Hezkuntza Ministerioaren datuek ere adierazten dute Euskadi dela unibertsitatez kanpoko ikasle bakoitzeko gastu publiko handiena duen autonomia erkidegoa, bai ikastetxe publikoetan (Estatuan baino %56 gehiago), bai ikastetxe publikoak eta ikastetxe itunduak batuta (%29).

Euskadik bizi duen jaiotza tasaren krisiaren ondorioz, 2010etik 2022ra bitartean jaiotzen kopurua %32,6 jaitsi baita, eskola adinean dagoen biztanleria murriztu egingo da datozen urteetan. Eustaten biztanleria proiektzioen arabera, eskolan sartzeko adinean dagoen biztanleria (0-24 urte) %7 gutxituko da modu iraunkorrean 2036rako (34.000 biztanle inguru), baina ibilbideak eta erritmoak desberdinak izango dira hezkuntza ziklo bakoitzean, jaiotza tasaren gorabeherek ziklo horietan eragina izan ahala.

Eskola adineko biztanleriaren bilakaera 2021-2036. Milakoak
54. irudia

Iturria: Eustat. Biztanleria proiektzioak 2036.

Hala, etapaka, 2021etik 2036ra bitartean aurreikusten da eskolaurreko biztanleria (0 eta 2 urte artekoa) %13 handituko dela, 6.200 haur inguru, 2024tik aurrera jaiotza tasak gora egin ondoren. Haur Hezkuntzako 2. zikloan (3 eta 5 urte artekoa), berriz, behera egingo du epe laburrean, eta, ondoren, suspertu egingo da, baina 2021eko zifretara iritsi gabe, aldi osoan %7 jaitsita, 4.000 ikasle ingururekin. Lehen hezkuntzan (6-11 urte) bizi diren biztanleak %22 gutxituko dira, 28.000 haur inguru, DBHn (12-15 urte) bizi direnak %24, 20.000 pertsona inguru, eta derrigorrezko bigarren hezkuntzaren ondoko ikasketetan (16-17 urte) bizi direnak %14, 6.000 biztanle gutxiagorekin alderatuta. Azkenik, 18 eta 24 urte bitarteko kohorteak, unibertsitateko edo goi mailako ikasketak egiten dituzten biztanle gehienak biltzen dituenak, %13 egingo luke gora, 18.000 biztanle inguru, nahiz eta 2032tik aurrera beheranzko joera izan.

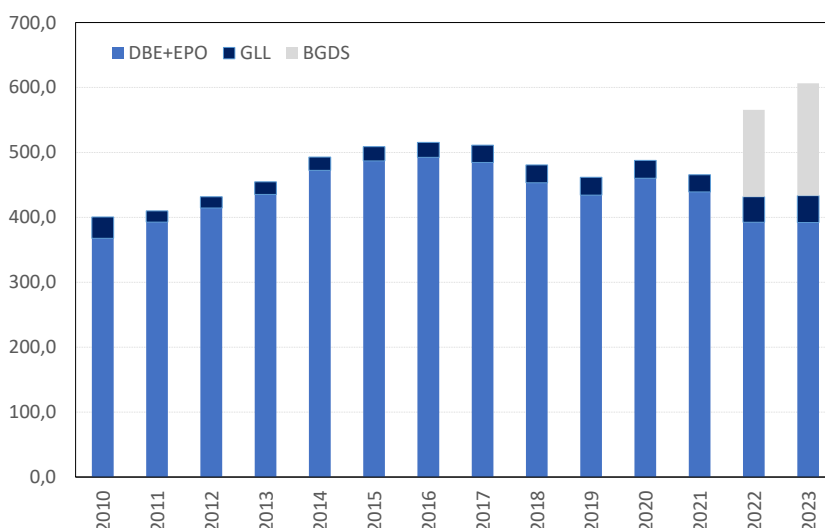
Agertoki horren aurrean, Hezkuntza Saila hainbat neurri aztertzen ari da, hala nola ikastetxe batzuk birdimentsionatzea plazen gaineskaintza saihesteko, ikastetxeen kontzentrazioa sustatzea, etorkizuneko ikastetxe publikoen tamaina ideala aztertzea, IPISak (Ikastetxe Publiko Integralak) sustatzea edo hala eskatzen duten itunpeko ikastetxeak publiko egiteak.

Osasuneko gasturako adierazitako efektuaren kontrakoarekin, gazte kopuruaren beherakadaren aurreikuspenek hezkuntzako gastu publikoa murriztea eragin lezakete. Aitzitik, hezkuntza eredu inklusibo eta berritzaile baten ekitatean eta bikaintasunean sakontzeko neurriek, etorkizuneko erronkei erantzuteko gaitasuna dutenek, bitarteko osagarriak beharko dituzte, apirilean Legebiltzarrera bidalitako Euskal Autonomia Erkidegoko Hezkuntzari buruzko Lege Proiektuak helburu duen bezala.

Gizarte babesa

Diru Sarrerak Bermatzeko Errentaren (DSBE) prestazioaren gastua, etxebizitzarako osagarria barne, 392,5 milioi eurokoa izan zen 2022an, 2011koaren antzeko zenbakia baita eta 2012tik izandako txikiena. Enpleguaren suspertzeari esker, DSBEen egindako gastuak beheranzko joera argia erakusten du 2016tik, osasun krisiak soilik etena. Bestalde, Gizarte Larrialdietarako Laguntzak (GLL) %50 handitu ziren 2022an, 39 milioi euroraino, Errusiak Ukraina inbaditu izanaren ondorioei aurre egiteko.

Gizarte prestazioetan eginiko gastuaren bilakaera. Milioi euro
55. irudia

Iturria: Ekonomia eta Ogasun Saila, 2010-2022ko likidazioak eta 2023ko aurrekontua.

Prestazio horiei gehitu zitzaion 2022ko apirilean Estatuak pandemiaren ondorioz sortutako Bizitzeko Gutxieneko Diru Sarrera (BGDS), zeinaren diseinuak DSBEaren irismena inspiratzen eta gainjartzen baitu neurri batean. 2022ko abenduan, BGDSak eta hurrei laguntzeko osagarriak (HDL) 20.000 bizikidetzaren unitate inguru estaltzen zituen, eta horietatik erdiek DSBEarekin osa dezakete; azken horrek, guztira, EAEko 49.400 familia artatzen zituen. Lanbideak kudeaketa bere gain hartu zuenetik bederatzirik hilabete igaro ondoren, 2022an 133,8 milioi eurokoa izan zen BGDSren zenbatekoa.

Zuhurtziaz, 2023ko aurrekontuetan aurreko urtean hiru prestazioetarako egikaritutako zenbatekoen antzekoak esleitu dira.

Datu horiek eta aurreikusten den langabeziaren beherazko bilakaera ikusita, datozen urteetan mantenduko dela espero baita, kontuan hartuta 2023an indarrean sartu den Gizarteratzeko eta Diru Sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemaren Lege berriak ahultasuneko egoera guztietara zabaltzen dituela estaldurak, eta EAEko prestazioen zenbatekoak hobetzen dituela, espero izatekoa da Eusko Jaurlaritzak gizarte babeseko prestazioen bidez duen eginkizun konpentsatzaile eta birbanatzaileak ez handitzea kontu publikoen gaineko presioa.

Berrikuntza

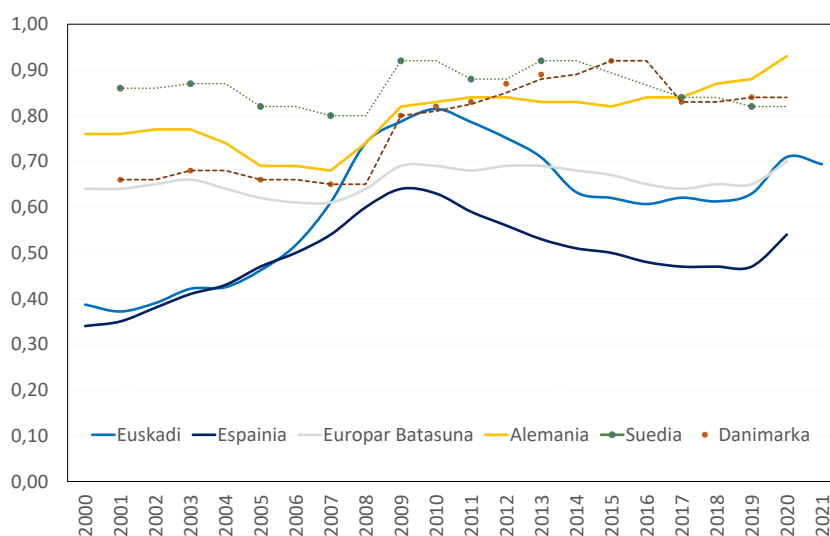
2008ko krisiaren aurreko hedapen fasean bat egin ondoren, EAEko I+Gko ahalegin publikoak (BPGaren %0,7) EBko batez besteko mailan jarraitzen du, Estatuaren gainetik argi eta garbi, nahiz eta berrikuntzan liderrak diren Alemania, Suedia edo Danimarka bezalako herrialdeen bi hamarren inguru azpitik egon.

I+Gko inbertsioa, guztira, 1.647 milioi eurokoa izan zen 2021ean, 2020an baino %10,5 handiagoa. Finantzaketa iturriari dagokionez, enpresa inbertsioa 933 milioira iritsi zen (guztizkoaren %56,7), 2020an baino %15 gehiago, administrazio publikoek 541 milioi jarri zituzten (guztizkoaren %33 eta %6ko igoera 2020arekin alderatuta), nazioarteko finantzaketak 131 milioirekin lagundu zuen (aurreko ekitaldian baino %8 eta %4 gehiago) eta goi mailako irakaskuntzak eta IAGEPek 42 milioi inguru (guztizkoaren %2,5).

BPGaren terminoetan, EAEko I+Gko barne gastu osoa %2,11koa izan zen 2021ean, Espainiakoa (%1,43) baino sei hamarren inguru handiagoa, baina Europar Batasun osokoa (%2,26) izatera iritsi

gabe, eta herrialde berritzaileenetatik oso urrun, hala nola Danimarka (%2,81), Alemania (%3,13), Suedia (%3,35), AEBak (%3,2 2019an) edo Hego Korea (%4,5etik gora).

Gastu publikoaren bilakaera I+Gn. BPGaren %a
56. irudia

Iturria: Eustat eta Eurostat.

Eusko Jaurlaritzaren 2023rako aurrekontuek 658,4 milioi euroko inbertsioa jasotzen dute I+G+b arloan, aurrekontu osoaren %4,6, hau da, %12ko igoera 2022rako kontsignatutakoarekin alderatuta. Eusko Jaurlaritzak berrikuntzaren alde egin duen apustua argia eta irmoa izan da azken urteotan, eta ahalegina handitzen jarraitzea aurreikusten da, ZTBP 2030ek ezarritako ildoei jarraituz. Esparru horretan, aurten ere RIS3 Euskadi estrategia osatzen duten espezializazio arloak berrikusiko dira.

Aipatutako joerek finantza publikoei buruz dakartzaten tentsioei aurre egiteko eta, aldi berean, aurrekontuen esleipena hobetzeko, politika, plan, programa eta tresna publikoen ebaluazioa indartzeak eta orokortzeak garrantzi berezia hartzen dute. Politika publikoen diseinuaren eta ondorioen ebaluazioak arduradun politikoen jardunen eta emaitzen gaineko gardentasuna sustatzeko balio behar du, kontuak ematea erraztuz. Baina funtzio teknikoa ere betetzen du,

erabakiak hartzeko prozesua informazio baliotsuarekin elikatzeko aukera ematen baitu, haren eraginkortasuna optimizatzeko.

Aurretik azaldutako guztia aurrekontu zorrozetasun handiagoko testuinguru batean kokatuko da, 2024an Egonkortasun eta Hazkunde Itunaren zerga kontsolidazioaren bidera itzuliko dela iragarri baita.

Europar Batasunaren esparru fiskala trantsizio fasean dago gaur egun, Europako gobernantza ekonomikoaren esparrua erreformatzeko negoziazioetan aurrera egiten den bitartean. Europako Batzordeak erreformarako legegintza proposamena aurkeztu du. Helburua da zor publikoaren iraunkortasuna indartzea eta estatu kide guztietan hazkunde jasangarri eta inklusiboa sustatzea, erreformen eta inbertsioen bidez. Erreformak gobernantza ekonomikoa sinplifikatuko du, erantzukizun nazionala hobetuko du, epe ertaina azpimarratuko du eta helburuak betetzea indartuko du.

3. ETORKIZUNeko ERRONKAK

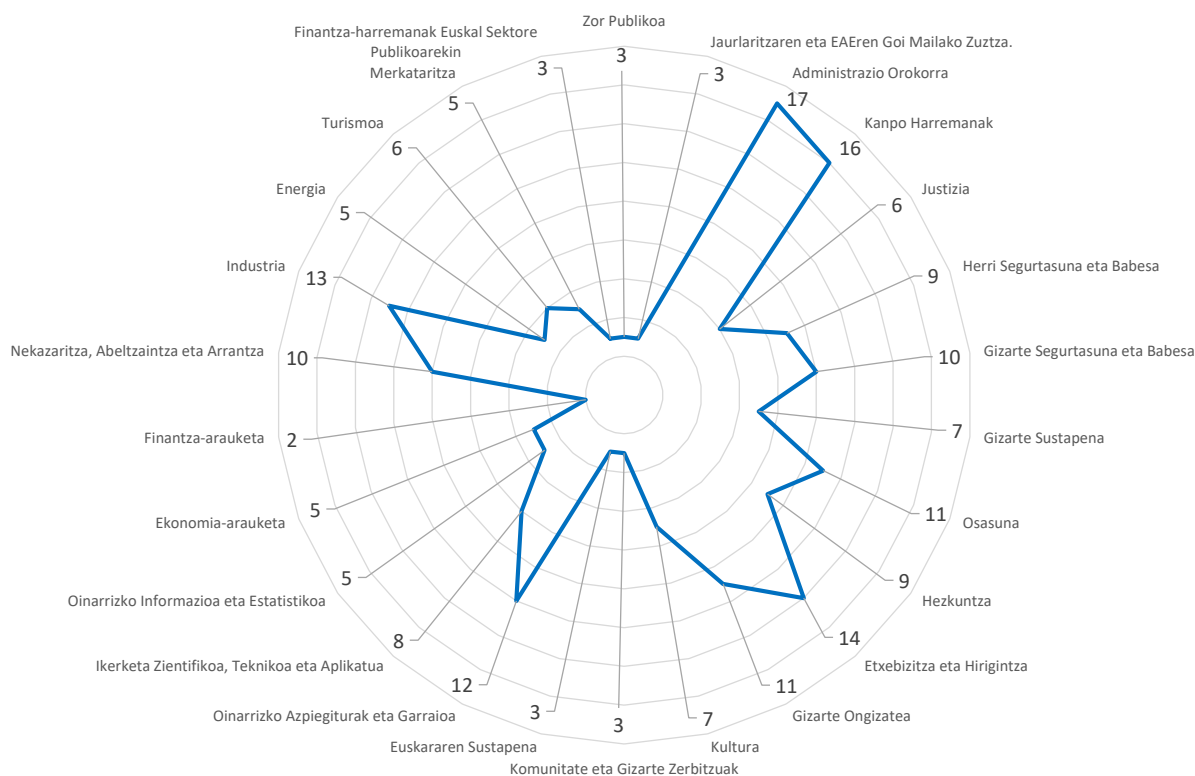
3.1 Garapen jasangarrirako helburuak (GJH)

2015eko irailaren 25ean, Nazio Batuen Batzar Nagusiak aho batez onartu zuen Garapen Iraunkorrerako 2030 Agenda, 2000-2015 aldirako ezarritako Milurtekoko Garapen Helburuei berriro helduz eta Garapen Jasangarrirako 17 Helburuak lortzeko konpromisoari bultzada berria emanez. Helburu horiek bost eremutara iristen dira, hots, “5 P” deiturikoetara, ingelesezko sigletan: Pertsonak, Planeta, Oparotasuna, Bakea eta Aliantzak (Lankidetzeta).

Euskadik, bere aldetik, 2018an hartu zuen bere gain Nazio Batuen 2030 Agendaren erronka global hori, Euskadi Basque Country 2030 Agenda onartuz, Agenda hori garatzen duten politikek Garapen Jasangarrirako 17 Helburuei (GJH) egiten dieten ekarpena islatu nahian. Hori horrela izanda, urtez urte, data horretatik aurrera, Euskadik Jarraipenerako Borondatezko Txostenak aurkeztu ditu, 17 GJHekin konprometitutako jarduketak zehaztuz, eta 2022an berrikuntza bat gehitu zitzaizen: lehen aldiz, Eusko Jaurlaritzaren 2023rako aurrekontua aztertzen da, GJHekin duen lerrokatze maila zehazteko.

Horiek horrela, guztira 105 aurrekontu programa lerrokatzen dira, 17 GJHetan eragina duten 26 gastu funtziotan sailkatuta, 557 inpaktu kontabilizatuz, batzuk zuzenean aplikatzekoak, aurrekontu programako balia bideak zuzenean GJHa betetzera bideratzen badira, eta beste batzuk zeharka aplikatzekoak, zeharka bideratzen badira. Zifra horrek aurrekontu estaldura handia berresten du, eta horri programen balioaniztasuna gehitu beharko litzaioke, gastu funtzio ia guztiak gutxienez bi GJHekin lerrokatuta baitaude, eta tarterik ohikoena hiru eta zazpi GJH artekoa baita.

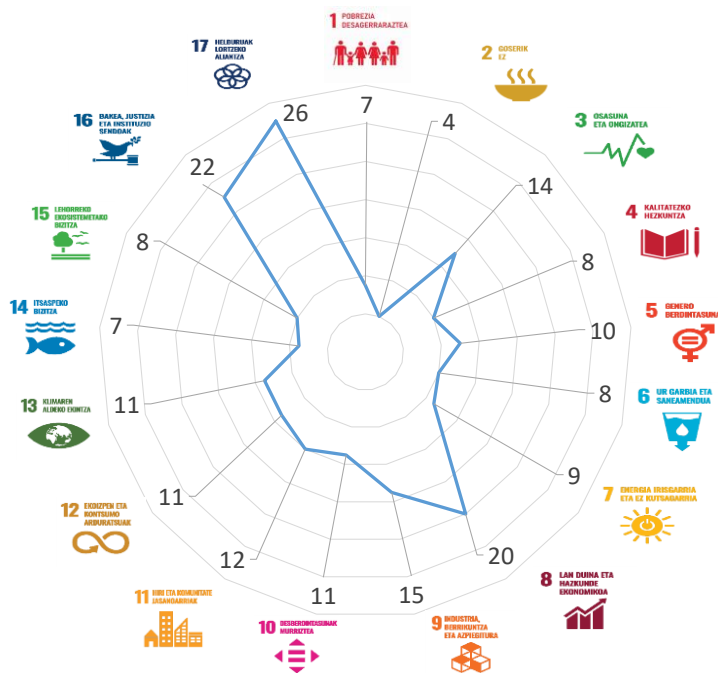
Funtzio bakoitzak parte hartzen duen GJHen kopurua
57. irudia

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, Eusko Jaurlaritzako Ekonomia eta Ogasun Sailaren datuak erabilia.

Administrazio orokorra, kanpo harremanak, oinarrizko azpiegiturak eta garraioak eta industria dira GJH gehien eragiten duten gastu funtzioak, nahiz eta, lehen aurreratu bezala, horien balioaniztasuna nabarmena den, analisia programa mailan egiten denean gertatzen den bezala. Zehazkiago, aurrekontu programen %93 bi GJHekin edo gehiagorekin lerrokatuta daude, eta banaketa hau izango litzateke: 2. GJHri (zero gosea) eta 15. GJHri (lurreko ekosistemen bizitza) eragiten dieten 10 programetatik 17. GJHri (helburuak lortzeko aliantzak) eragiten dieten 67 programetara.

GJH bakoitzarekin lerrokatutako funtzioen kopurua
58. irudia

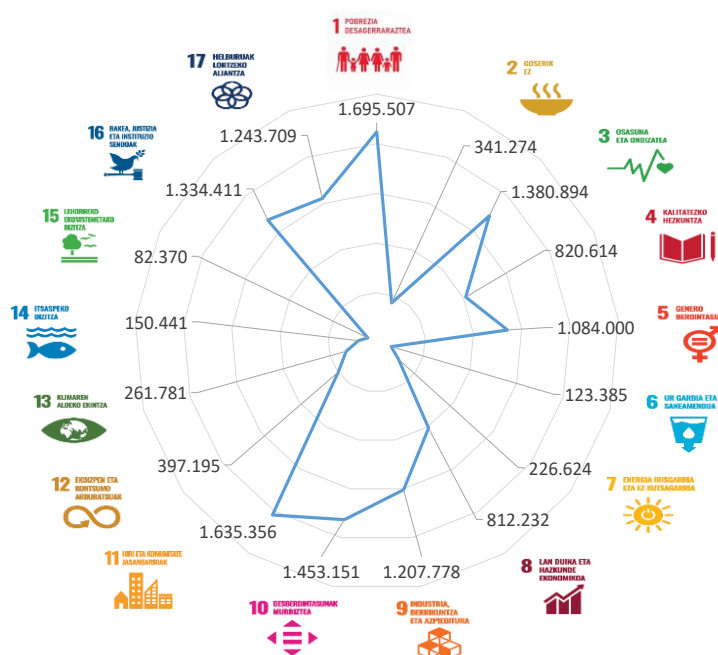
Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, Eusko Jaurlaritzako Ekonomia eta Ogasun Sailaren datuak erabilia.

GJH guztiek gutxienez lau gastu funtzio lerrokatu dituzte, eta horretan nabarmentzen da GJH instituzionalen zeregin garrantzitsua. Horrela, 16. eta 17. GJHen zeharkako izaerak Eusko Jaurlaritzak GJHak lortzeko hartzen duen lidergoa islatzen du. Era berean, azpimarratu behar dira 8. eta 9. GJHen (hazkunderaren motorrak eta aberastasunaren sorrera) eta gainerako gizarte eta ingurumen arloko GJHen artean sortzen diren sinergia handiak.

Aurrekontu ekarpenari dagokionez, agerian geratzen da aurrekontua oso lerrokatuta dagoela garapen iraunkorraren hiru oinarriekin (ekonomikoa, soziala eta ingurumenekoa). Zehazki, aurrekontu horren %37 bitzta oparoak eta gogobetegarriak naturarekin harmonian bermatzeko erabiltzen da, beste %37 pobrezia-aren aurkako borrokan eta pertsonen duintasuna eta berdintasuna

bermatzeko erabiltzen da, eta, azkenik, %8 etorkizuneko belaunaldientzako baliabide naturalak eta giroa babesteko.

GJHetarako aurrekontu ekarpena. Mila euro
59. irudia

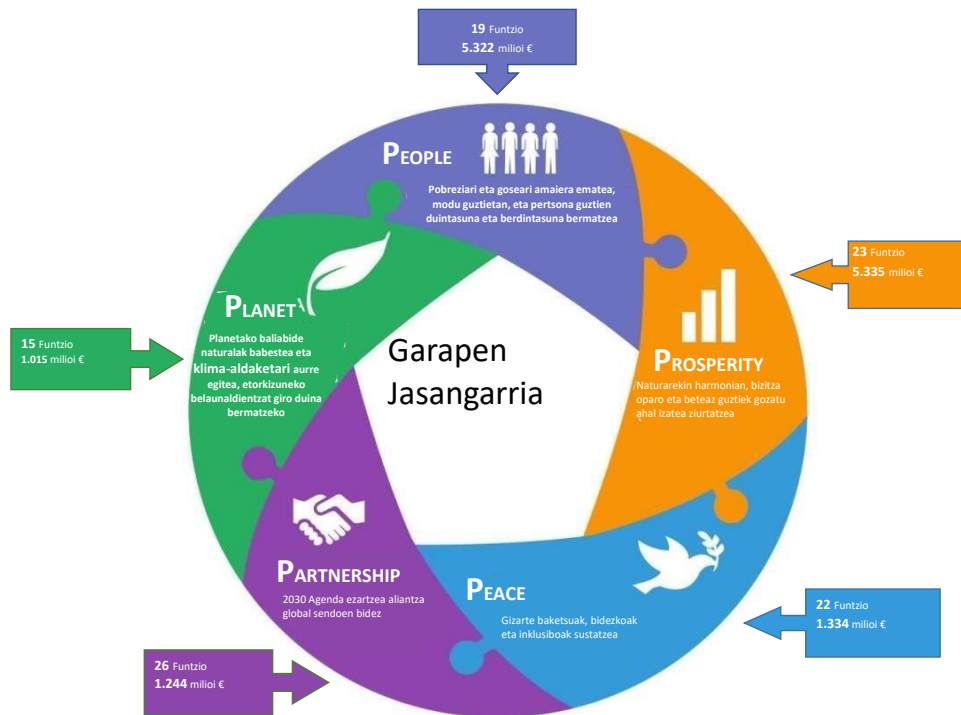
Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, Eusko Jaurlaritzako Ekonomia eta Ogasun Sailaren datuak erabilia.

Lehen aipatutako GJH instituzionalen gain, 2023ko aurrekontu ahaleginaren zati handi bat pobreziaren eta desberdintasunen aurka borrokatzeko helburuetan (1., 5. eta 10. GJHak), hazkunde ekonomikoan eta ongizatean (3., 8., 9. eta 11. GJHak) eta ingurumen-jasangarritasunarekin lotutako helburuetan (6., 7., 12., 13., 14. eta 15. GJHak) oinarritzen da.

Aztergai dugun 2023ko ekitaldi honen ikuspegi panoramikoaren arestian aipatutako bost atalekin osatzen da. Horiek bat datoz Nazio Batuek gizateriarentzat garrantzi kritikoa duten esferatzen jo

zutenarekin: Pertsonak (1., 2., 3., 4., eta 5. GJH), Oparotasuna (7., 8., 9., 10. eta 11. GJH), Planeta (6., 12., 13., 14. eta 15. GJH), Bakea (16. GJH) eta Aliantzak (17. GJH). Lehenengo esferari dagokionez, Eusko Jaurlaritzak datorren ekitaldian aurrekontuaren %37 inbertituko du, beste %37 oparotasunean, %8 natura ingurunearen babesean eta gainerako %18a zati berdinetan, gizarte bidezko eta inklusiboa sustatzeko eta garapen jasangarria sustatzeko aliantzak ehuntzeko.

Aurrekontuen ekarpena 5Pei. Milioi euro
60. irudia

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, Eusko Jaurlaritzako Ekonomia eta Ogasun Sailaren datuak erabilia.

Pertsonen ikuspegitik, 1. GJH Pobreziaren amaiera, 2. GJH Zero gosea, 3. GJH Osasuna eta ongizatea, 4. GJH Kalitatezko hezkuntza eta 5. GJH Genero berdintasuna jasotzen dituen, 2022an hainbat jardura bultzatu ziren erronka demografikoari, pertsonen osasunaren kalitateari, etorkizunera egokitutako hezkuntza ereduari, euskararen sustapenari, gizarteratzeari eta genero

indarkeriarik gabeko gizarte bati heltzeko. Beste jarduera batzuen artean, honako hauek nabarmendu ziren: Erronka Demografikorako 2030 Euskal Estrategia, 2022-2025 Osasun arloko Ikerketa eta Berrikuntzarako Euskal Estrategia, 2022-2024 Euskal Hezkuntza Sistemaren Eraldaketa Digitalerako Plana, Euskara Sustatzeko Ekintza Plana eta Berdintasunaren eta indarkeria matxistaren aurkako Legearen aldaketa.

Oparotasunari dagokionez, 7. GJHrekin (Energia eskuragarria eta ez-kutsatzailea), 8. GJHrekin (Lan duina eta hazkunde ekonomikoa), 9. GJHrekin (Industria, berrikuntza eta azpiegitura), 10. GJHrekin (Desberdintasunak murriztea) eta 11. GJHrekin (Hiri eta komunitate jasangarriak) erabat lerrokatuta, pertsona guztientzako enplegu aukerak sortzen, zientzian, teknologian eta berrikuntzan inbertitzearen aldeko apustuari eusten eta finantza sistema indartzen saiatu ziren bere ekimenak. Horretarako, Ekonomia eta Enplegua Suspertzeko Berpiztu Plana eta Euskadi 2030 Zientzia, Teknologia eta Berrikuntza Plana onartu ziren, eta 500 milioi euroko bonu jasangarrien seigarren jaulkipena egin zen.

Etorkizun iraunkorragoa lortzeko, Planeta esferak (6. GJH, Ur garbia eta saneamendua; 12. GJH, Ekoizpen eta kontsumo arduratsua; 13. GJH, Klimaren aldeko ekintza; 14. GJH, Itsaspeko bizitza; eta 15. GJH, Lurreko ekosistemen bizitza, besteak beste), Hidrogenoaren Korridorea abian jartzearen alde egin zuen (Kontingentzia Energetikoaren Plana jasotzen du), eta Basque Green Dealekin lotutako jardueretan aurrera egitea erabaki zuen.

16. GJHrekin (Bakea, justizia eta erakunde sozialak) lerrokatutako laugarren P planaren esparruan, besteak beste, honako hauek nabarmendu ziren 2022an: Ukrainarekiko elkartasuna, Memoria Historiko eta Demokratikoaren Legea eta Euskadirako 2022-2025 Justizia Errestauratiboaren Estrategia.

Azkenik, gobernantza eredua eta lan metodologia funtsezkoak dira garapen iraunkorra lortzeko. Aliantzak esferan garatzen dira, helburuak lortzeko 17. GJHrekin bat etorriz. Zeregin hori gauzatzeko, 2021ean Agenda 2030 Euskadi Foroa sortzeko Dekretua onartu zuen Eusko Jaurlaritzak.

3.2 Next Generation EB programaren aukerak

2020ko uztailean, covid-19aren krisiari erantzuteko, Europako liderrek erabaki zuten ezohiko eta aldi baterako plan bat ezartzea Europar Batasuneko ekonomia suspertzeko eta eraldatzeko. Next Generation EU (NGEU) izenez bataiatutako planak 800.000 milioi euroko funts bat eratzea ezartzen zuen, 2020an EBko BPGaren %5aren baliokidea, estatu kideen artean banatuko zena eta 2021etik 2026ra bitartean erabiliko zena EBa indartuko eta etorkizunerako prestatuko zuten proiektuak eta ekimenak finantzatzeko. NGEU funtsen %90 inguru Berreskurapen eta Erresilientzia Mekanismoa (MRR) izeneko tresna berri bati esleitu zitzaizkion. Tresna horren arabera, funts horiek Berreskurapen eta Erresilientzia Plan Nazionalak finantzatzeko erabil zitezkeen, berrikuntza, digitalizazioa, trantsizio berdea, azpiegitura eta hezkuntza bezalako funtsezko arloetan inbertsioak eginez.

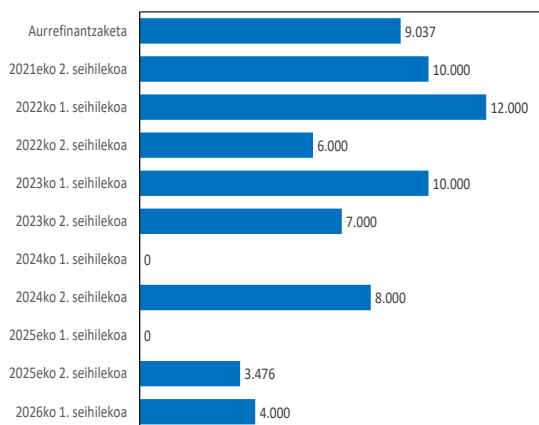
Beraz, Europako zerga pizgarririk handiena da MRR: 390.000 milioi euro estatu kideei eskualdatu behar zaizkie, eta horiek ez dute itzuli beharrik izango. Horrez gain, 360.000 milioi euro gehiago izango dira, eta kapital merkatuetan eskuratutako maileguren forma EBko A kalifikazio hirukoitzeko interes tasa abantailatsuetara egokituko dute. Trukean, Europako Batzordeak eskatzen du herrialde bakoitzak erreforma eta inbertsio pakete koherenteak egin ditzala gobernantzaren, iraunkortasunaren, klima aldaketaren edo merkatuen liberalizazioaren arloetan, eta horietako asko Europako seihileko deritzonaren gomendioetan jasota daude.

Espainia da MRRren onuradun nagusietako bat, 140.000 milioi euroko hasierako esleipenarekin. Kopuru horrek 69.528 milioi euro biltzen ditu itzulgarriak ez diren transferentzietan, eta, gainera, 70.000 milioi euro baino gehiago eskuratu ahal izango ditu maileguetan 2026ko abenduaren 31ra arte. Espainiak 2021eko apirilean Bruselari aurkeztu zion Berreskurapen, Eraldaketa eta Erresilientzia Plana (PRTR) lau ardatz transbertsaletan oinarritzen da (trantsizio ekologikoa, eraldaketa digitala, lurralde eta gizarte kohesioa eta genero berdintasuna), eta 30 osagai eta 110 inbertsio lerro biltzen dituzten hamar palanka politikaren inguruan egituratzen da, eta lerro bakoitzaren barruan gauzatu beharreko proiektuen deskribapen zehatza jasotzen du.

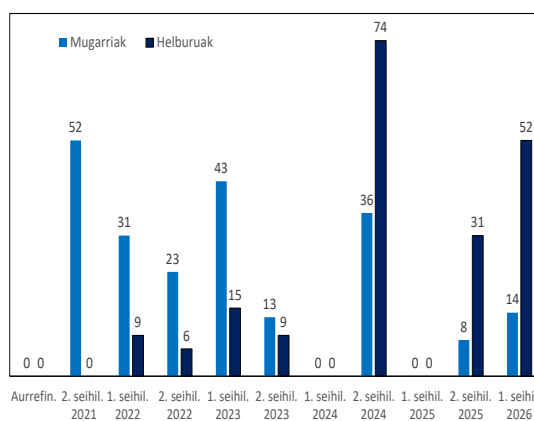
Aldi berean, 2021eko apirilean, Eusko Jaurlaritzak, foru aldundiek eta EAEko hiru hiriburuetakoko udalek Euskadi Next Programa aurkeztu zuten. Programa horrek proiektu multzo bat jasotzen du (inbertsioen eta egiturazko erreformen programa), eta horien artean, Ekonomia Berreskuratzeko eta Eraldatzeko Proiektu Estrategiko (PERTE) batzuk nabarmentzen dira, zeinak koherenteak diren bai Europako Batzordeak adierazitako zazpi eremu enblematikoeekin, bai hamar politika palankekin eta Espainiako PRTRn identifikatutako 30 proiektuekin.

PTRRren mugarren eta helburuen egutegia.
61. irudia

Milioi eurotan

Mugarriak eta helburuak

Iturria: Adenda-PRTRren bigarren fasea.

Estatuko Administrazio Orokorrak zuzenean kudeatzen dituen inbertsio eraldatzaileak bultzatzeko tresnen artean, nabarmentzekoak dira PERTE direlakoak, honako arlo hauetan: ibilgailu elektrikoaren eta konektatuaren garapena, abangoardiako osasuna, energia berriztagarriak, hidrogeno berriztagarria eta biltegitratzea, nekazaritzako elikagaien sektorea, hizkuntzaren ekonomia berria, ekonomia zirkularren eredua, ontzigitzaren industria, industria aeroespaziala, uraren zikloaren digitalizazioa, mikrotxipak, ekonomia soziala eta zainketena, eta deskarbonizazioa.

Estatuko Administrazio Orokorrak eta Europako Batzordeak sinatutako PRTRren Exekuzio Akordioak 220 mugari eta 196 helburu aurreikusten ditu, 61. grafikoan aurkezten den seihiako egutegi batekin, eta erakusten du ordainketen %80 lehen hiru urteetan kontzentratzen dela, 2026ra arte helburuak lortzen joango diren erreformen eta inbertsioen programa bizkortu batean oinarrituta. Ministroen Kontseiluak 2023ko ekainean onartutako PRTRren eranskinak (Adenda) transferentzien esleipen osagarriaren 7.700 milioi euroak eta maileguetan 84.000 milioi euro artekoak mobilizatzea du helburu. Beste aldetik, REPowerEU programa berriak dakarren MRRren zabalkuntzaren ondoriozko 2.600 milioi euro baino gehiago batuko dira. Azpimarratzekoa da hamabi PERTEak eta hamalau funtsak nabarmen indartu direla, dagokion zorraren zati handi bat kudeatzea ahalbidetuko duena.

PERTEen indartzea (milioi eurotan)**31. taula**

PERTE	Adenda					Guztira Planaren 1. Fasea+Adenda
	Transferentziak Planaren 1. Fasea	Transferentzia gehigarriak	Maileguak	Repower	Guztira	
Mikroelektronika eta erdieroaleak (Txipa)	275,0	1.225	10.750	-	11.975	12.250
Energia berriztagarriak, hidrogeno berriztagarria eta biltegitratzea (ERHA)	6.600,0	1.555	1.295	2.644(*)	5.494	12.094
Ibilgailu elektrikoa eta konektatua	2.870,0	250	1.000	-	1.250	4.120
Uraren Zikloaren Digitalizazioa	430,0	1.250	1.805	-	3.055	3.485
Industria deskarbonizazioa	450,0	1.020	1.700	-	2.720	3.170
Zainketen ekonomia	766,3	1.000		-	1.000	1.766
Abangoardiako Osasuna	810,1	500	330	-	830	1.640
Nekazaritzako elikagaien industria	747,0	150	460	-	610	1.357
Aeroespaziala	590,7	100	240	-	340	931
Ekonomia Zirkularra	192,0	600		-	600	792
Hizkuntzaren Ekonomia Berria	323,5	-	401	-	401	725
Ontzigintza	150,0	-		-		150
Guztira	14.205	7.650	17.981	2.644	28.275	42.480

(*) 2.586 milioi euro REPowerEUren esparruan Espainiari esleitzetik eta 58 milioi euro Brexit-aren doikuntza funtsa Espainiari esleitzetik.

Iturria: Adenda-PTRren bigarren fasea.

Maileguen kontura finantzaturako funtsak (milioi eurotan) (I)
32. taula

Funtsen izena	Kopurua (M€)	Baliabideen xedea
Autonomia Erkidegoko Erresilientzia Funtza	20.000	Inbertsioen lehentasunezko arloetan inbertsio jasangarrietarako maileguak eta bestelako finantza tresnak emateko Europako Inbertsio Bankuak kudeatutako funtsa: 1. Etxebizitza sozial eta eskuragarria eta hirien berroneratzea. 2. Garraio jasangarria. 3. Industriaren eta ETEen lehiakortasuna. 4. Ikerketa, garapena eta berrikuntza. 5. Turismo jasangarria. 6. Zaintzen ekonomia. 7. Uren eta hondakinen kudeaketa eta trantsizio energetikoa.
ICO Berde lerroa	15.500	Trantsizio berderako eskuragarri dagoen finantzaketa handitzeko lerroa.
ICO-Enpresak eta Ekintzaileak lerroa	7.000	Enpresen hazkunde eta erresilientzia finantzatzeko lerroa, turismo sektoreko enpresei zuzendutako azpillerroa zehatz batekin.
Startup teknologikoak eskalatzeko funtsa: Next Tech	4.000	Startup teknologikoentzako eta eskalamendu teknologikoko etapan dauden enpresentzako finantzaketa.
Alokairuko etxebizitza sozialak sustatzeko ildoak	4.000	Alokairu sozialeko edo arrazoizko prezioko etxebizitzaren parkea handitzea, eta lehendik dagoen etxebizitza sozialaren parkea hobetzea..
Lan Erreformatarako Funtza: RED mekanismoa	3.000	Enplegua egonkortzeko eta malgutzeko mekanismoaren finantza euskarria abian jartzea, eta trantsizioan dauden langileen birkualifikazioa finantzatzea.
Gizarteratzeko Erreforma Funtza: Bizitzeko Gutxieneko Diru-sarrera	2.530	Erreforma hedatzen laguntzea, giza kapitalean eta haur pobrezia murrizteko inbertsioarekin, bai eta gizarteratzea sustatzea ere.
Zerga Pizgarrien Funtza	2.250	Pizgarri fiskalak enpresen eta etxeen inbertsio berdea sustatzeko.
Ziberresilientzia eta segurtasuneko tresna	2.200	Zibersegurtasun programa (CIBER), Administrazioaren zibersegurtasun gaitasunak indartzeko. Erresilientzia eta Segurtasun Funtza, segurtasunaren, defentsaren, aeronautikaren eta espazioaren sektoreetan inbertsio produktiboak bultzatzeko.

Iturria: Adenda-PRTRren bigarren fasea.

Maileguen kontura finantzatutako funtsak (milioi eurotan) (II)
33. taula

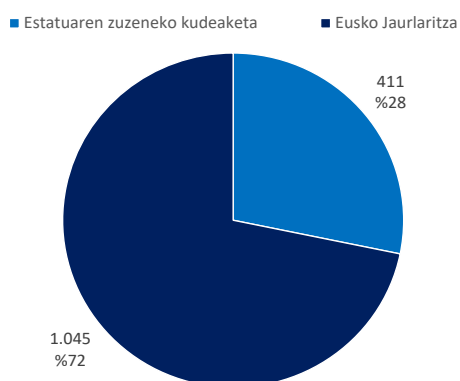
Funtsen izena	Kopurua (M€)	Baliabideen xedea
Koinbertsio Funtsa (FOCO)	2.000	Funts subiranoak eta inbertitzaile instituzionalak dituzten Espainiako enpresetan batera inbertitzea.
Spain Audiovisual Hub Funtsa	1.500	Ikus-entzunezkoen sektoreko enpresentzako maileguak eta bestelako finantza-tresnak, industria horrek Espainian egindako ekoizpenak sustatzeko.
COVIDak eragindako enpresen funtsa (SEPI eta Cofides)	1.035	Produktio sarerako giltzarri diren enpresen enpresa kaudimena indartzea.
ETEEi laguntzeko tresnak	913	SGR-CERSA berme tresna: elkarren bermerako sozietateen finantza, merkataritza eta teknikako berme edo bermeko eragiketak berrabaltzea edo birfinkatzea ETEen alde. Ekintzailatza eta ETEen funtsa (ENISA): ETE bideragarri eta berritzaileentzako finantza-laguntza, bai sorrera-fasean (start-ups), bai hazkunde-fasean (scale-ups).
Gizarte Eragineko Funtsa (FIS)	400	Gizarte eta ingurumen inpaktua bilatzen duten inbertsioei zuzendutako funtsa, kuantifikagarria eta osotasunean neur daitekeena, gutxienez inbertitutako kapital nagusiaren adinako finantza itzulkina duena.
GUZTIRA	66.328	

Iturria: Adenda-PRTRren bigarren fasea.

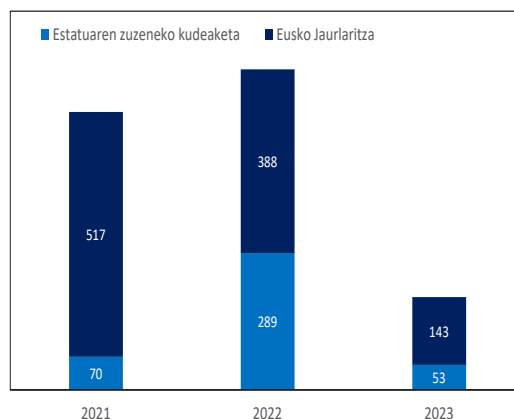
Hurrengo grafikoan 2021-2023 aldian (2023ko apirilaren 30ean) Euskadiri esleitu zaizkion transferentzia ez-itzulgarrien zenbatekoak aztertzen dira, baliabideak esleitzeko bi bide nagusiak bereiziz: alde batetik, Eusko Jaurlaritzak kudeatutako funtsak, batez ere konferentzia sektorialen edo zuzeneko emakidaren bidez esleitutakoak, eta, beste aldetik, Estatuak zuzenean administratutako funtsak, deialdi edo zuzeneko esleipenen bidez Euskadin eragiten dutenak. Euskadik jasotako edo kudeatutako funts guztiak 1.460 milioi eurokoak dira, eta horietatik %86 2021ean eta 2022an banatu dira, 62. grafikoan ikus daitekeenez.

Euskadiri esleitutako MRR zenbatekoaren banaketa
62. irudia

Esleipenaren bidez (milioi eurotan)

Urteko (milioi eurotan)

Fuente: Kohesio Politika eta Europako Funtsen Zuzendaritza.

2023tik aurrera hasiko dira funts horietako gehienak produkzio sarera iristen, kontratu publikoen eta diru laguntzen bidez, eta, beraz, espero izatekoa da trakzio faktore garrantzitsua izatea Europako ekonomiarentzat, oro har, eta EAeko ekonomiarentzat, bereziki.

NGEU funtsen eragin makroekonomikoa zenbatesten duten hainbat ikerketa aurkeztu dira jadanik. Azterlan horiek metodo eta suposizio ugari erabili dituzte, eta, horren ondorioz, horien emaitzak ezberdinak dira. Hala ere, adostasun orokorra dago funtsek eragin positiboa izango dutela Europako ekonomian.

Azterlan osatuenetako bat Europako Batzordeko Ekonomia eta Finantza Gaietarako Zuzendaritza Nagusiak (DG ECFIN) egin zuen. Ikerketa horren arabera, NGEUK Euroguneko BPGaren hazkundera urtero %0,7 bultza zezakeen 2021-2026 aldian. Europako Banku Zentralak (EBZ) egindako beste ikerketa baten arabera, NGEUK 2021-2025 aldian batez beste %0,5 handitu dezake BPGaren hazkundera eurogunean. Era berean, Ekonomia Gaietarako eta Trantsizio Digitalerako Ministerioak (Mineco) zenbatetsi du PRTRk, Adenda barne, BPGaren maila ehuneko hiru puntu igoko duela batez beste 2031ra arte.

Next Generation EU funtsen eragin makroekonomikoaren azken kalkuluak
34. taula

Ikerketa	DG ECFIN	EBZ	Mineco
Estaldura geografikoa	EU27	Eurogunea	Espainia
Aztergaia	NGEUren zerga pizgarriaren eragina (herrialdeen arteko hedapen ondorioak barne)	Zerga pizgarrien eragina, arrisku-primaren bidezko efektua eta MRRri lotutako egitura erreformen eragina	Eragin ekonomikoa, MRRari lotutako igurikimenen, zerga pizgarrien eta egiturazko erreformen bidez
Emaitzak	BPGaren 1,2 pp-ko hazkundera 2024an eta BPGaren 0,8 pp-koa 2026an.	BPGaren 1,4 pp-ko hazkundera 2024an eta BPGaren 1,5 pp-koa 2026an.	BPGaren urteko batez besteko igoera, 3 pp-koa, 2031ra arte.

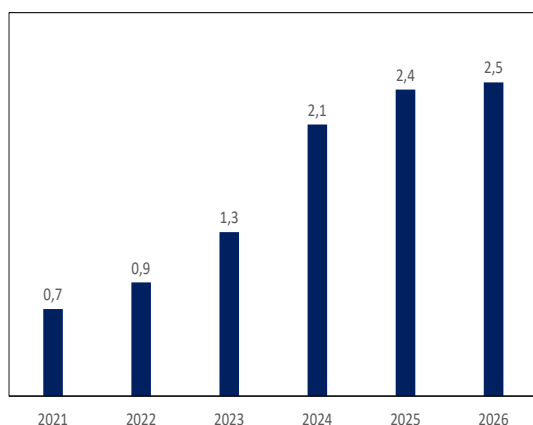
Iturria: DG ECFIN, EBZ eta Mineco.

Euskadiren kasuan, itzuli beharrik gabeko diru laguntzen bidez EAEko ekonomiara iritsiko diren funtsen zenbatekoak erreferentziatzat hartuta, ELUSE epe luzerako hazkunde ereduarekin alderatzeko ariketa bat diseinatu da, funts horiek jasotzeak izan ditzakeen ondorio makroekonomikoak aztertu ahal izateko. Alderaketa bi ibilbideren artean egiten da: joerakoa (funtsik gabea) eta NGEUa (funtsekin). Kontuan hartu den aldiak 2021etik 2026ra bitarteko urteak hartzen ditu.

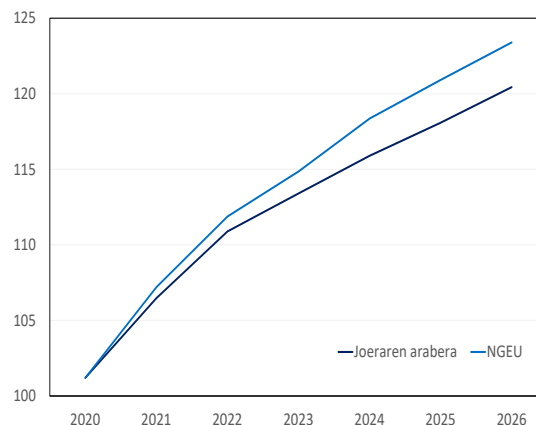
Arestian deskribatu den prozeduraren emaitza gisa, BPGan eta enpleguan duten eraginari buruzko ondorengo grafikoetan azaltzen diren emaitzak eratoritzen dira. Zenbatespen horien arabera, funtsak gauzatzeko aldiaren amaieran, produkzio maila %2,5 handiagoa izan liteke, funtsik gabeko egoera batean erregistratutakoa baino. Kontuan izan behar da estimazio horrek ez duela kontuan hartzen egiturazko erreformen eragin erantsia, eragin hori 2026tik aurrera zabaldu eta luzatu baitezakete.

Barne Produktu Gordina. 2020-2026
63. irudia

Joerazko bidearekiko desbideratzea, ehuneko puntutan

Kateatutako bolumen indizea. 2015=100

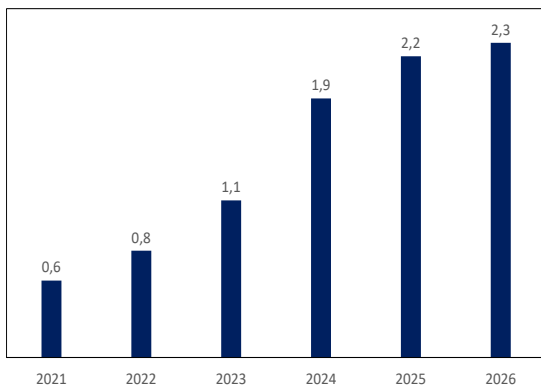
Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritza.

Funtsei lotutako programen ezaugarriak direla eta, produkzioan duen eragin hori kapital eraketa gordinaren osagaiak eragingo luke batez ere; izan ere, funtsak exekutatzeko aldiaren erdialdeko urteetan urte arteko aldakuntza tasa nabarmenak lor ditzake, eta horrela, termino errealean, joerako inbertsio maila baino %9,5 handiagoa izatera irits liteke. Inbertsio maila handiago horrek kapitaleko stockaren hazkundera ehuneko puntu bat baino gehiago handitzen lagunduko luke, egoera inertzialarekin alderatuta. Eskaintzaren ikuspegitik, industria sektorea bereziki indartuta aterako litzateke funtsak gauzatu ondoren, eta 2026an produkzio maila joerarena baino %9 handiagoa izatera irits liteke.

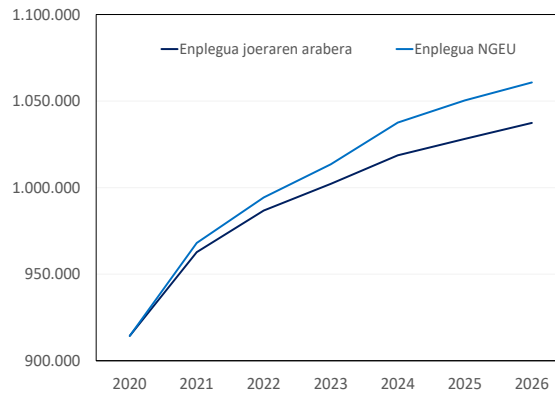
Lan merkatuak, era berean, hazkunde ekonomikoaren hedapen handiagoa islatuko luke, 2024tik aurrera bereziki nabarmenak izango liratekeen enplegu diferentzialekin, eta funtsak exekutatzeko aldiaren amaieran 23.500 lanpostu baliokide inguru gehiago izatera heldu litzake, hau da, %2,3ko igoera ekarriko luke joerazko egoerarekin alderatuta. Enplegu mailaren hobekuntza horrek langabezia tasari eragingo lioke, eta hori ehuneko puntu bateraino murriztu daiteke inertziatzko agertokiarekin alderatuta.

Lanpostuen bilakaera. 2020-2026
64. irudia

Joerazko bidearekiko desbideratzea, ehuneko puntutan

Kateatutako bolumen indizea. 2015=100

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritza.

3.3 Ekonomiaren deskarbonizazioa

2022. urteko ezaugarri nabarmenetako bat energiaren arloan sortutako krisia izan zen. Errusiak Ukraina inbaditu izanak eta herrialde garatuek potentzia erasotzailearen aurka hartutako zigorrak tentsioak sortu zituzten energiaren merkatuan, garai hartan Errusia baitzen Europako gas naturalaren eta petrolioaren hornitzaile nagusietako bat. Ondasun horien hornidura eteteko mehatxuak haien prezioa bultzatu zuen aurrez ezagutzen ez ziren mailetaraino. Zehazki, TTF gas naturalaren prezioa 2018an eta 2019an MWh-ko 20 euro inguru ordaintzetik, 2020an pandemiaren ondorioz prezioa 9,6 eurora jaistera igaro zen, eta, ondoren, garestitu egin zen 2020an jarduerak berriro irekitzeagatik (47,1 euro) eta 2022an prezioa igo egin zen, urteko batez besteko 131,9 euroraino, abuztuan MWh-a 236,0 eurokoa izan baitzen. Antzeko terminoetan, petrolioaren garestitzeak gasolinaren eta gasolioaren prezioa igotzea ekarri zuen, 2019ko eta 2020ko litroko 1,20 euroetatik 2022ko ekaineko 2,10 euroetara. Bai gasaren kasuan, bai erregaien kasuan, udatik aurrera merkatze fase nabarmena hasi zen.

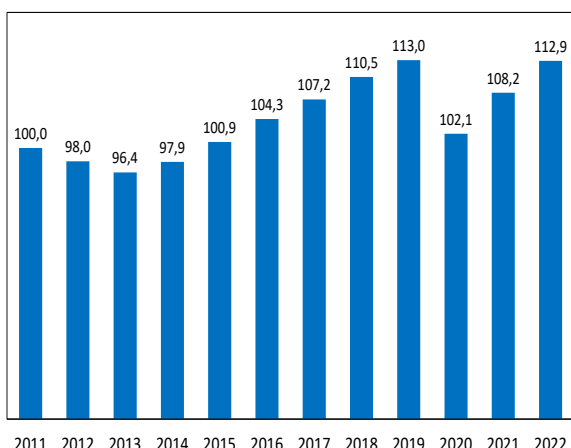
Errusiarekiko tentsioek agerian utzi dute Europak aparteko menpekotasuna duela herrialde hartatik datorren energiarekiko. Shock energetikoaren erantzunak hainbat zutabe izan zituen. Alde batetik, premiazkoa izan zen oso epe laburrean Errusiako energiaren alternatibak bilatzea. Alde horretatik, garrantzi berezia hartu zuten AEBetatik eta beste herrialde batzuetatik (Qatarretik eta Nigeriatik) gas natural likidotua (GNL) bidaltzeak eta Norvegiatik eta Aljeriatik gasa gasbide bidez inportatzeak, herrialde garrantzitsuenak aipatzearen. Berehalakotasun horretatik haratago, energia subiranotasuna eta segurtasuna sustatzeko beharra planteatzen da, bi helburutan oinarrituta: energia aurrezteko beharra eta erregai fosilen ordeztu energia berriztagarria erabiltzearen aldeko apustua.

Europaren erantzun hori bat dator Klima Aldaketari buruzko Gobernu arteko Adituen Taldearen (IPCC) gomendioekin. Nazio Batuen organo horrek klima aldaketarekin lotutako zientzia ebaluatzen du, eta 2023ko martxoko txostenean adierazten du egungo beroketa erritmoan 1,5°C-ko muga lortuko dela 2030etik 2050eko hamarkadaren hasierara bitartean. Hori dela eta, herrialde aberatsetan karbono emisiorik ez izateko helburuak aurreratzea gomendatzen du. Ildo horretan, duela gutxi, Parlamentuaren, Europako Batzordearen eta Kontseilu Europarraren bilera batean, akordio bat lortu da energia berriztagarriei buruzko zuzentarau berri bat (EBBZ III) ezartzeko. Zuzentarau horrek %42,5eko helburu lotesle bat finkatuko du estatu kideentzat 2030ean, aurretik ezarritako %32,0ko helburua gaindituz.

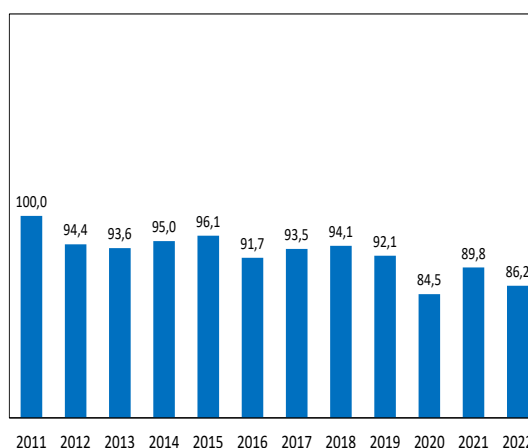
IPCCaren txostenak erakusten duen funtsezko puntuetako bat da energia kontsumoa nabarmen murriztu daitekeela egungo bizi estandarrak mantenduz, karbono gutxi isurtzen duten energien hobekuntza teknologikoari esker. Klima aldaketa arintzeko aukera batzuk teknikoki egingarriak dira, herritarren babesa dute eta kostuak murrizteaz baliatzen dira. Horien artean, eguzki energia eta energia eolikoa, elektrifikazioa eta energia eraginkortasuna daude. Energia eraginkortasun handiago horren bila, eta energia merkatuetan aipatutako tentsioak behartuta, Europako estatuetako gobernuek, 2022ko uztailan, neguan gas eskaria %15 murrizteko ahalegina egitea adostu zuten. Konpromiso hori 2024. urtera arte luzatu da.

BPG errealaren eta elektrizitate eskariaren bilakaera. 2011. urtea = 100
65. irudia

BPG erreala

Elektrizitate eskaria

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, Eustaten eta REEren datuak erabilia.

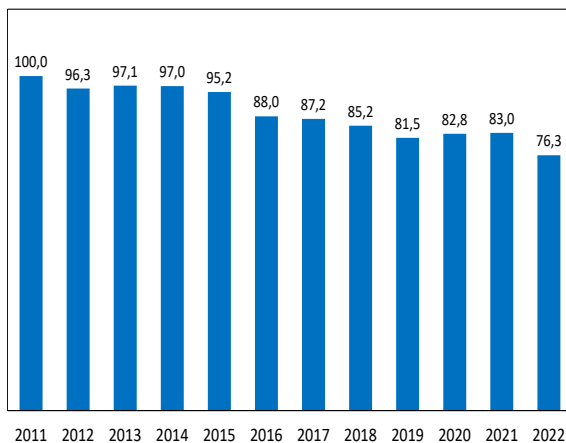
Testuinguru horretan, interesgarria da aztertzea zein izan den Euskadiren erantzuna aipatutako bi helburuei dagokienez: energia aurrezte eta erregai fosilak energia berriztagarriarekin ordezkatzeko. Energia efizientziaren bilaketa Euskadin aspalditik arrakastaz egiten ari den prozesua da. Ikusteko modu bat da BPGaren bilakaera eta elektrizitate eskariarena konparatzea denboraldi batean. Red Eléctrica de España (REE) 2011tik 2022ra bitarteko datuak eskaintzen ditu Euskadirako. Tarte horretan, EAEko BPGaren balioa prezio konstanteetan %12,9 igo zen, eta elektrizitatearen eskaria,

REEn datuen arabera, ia %14 murriztu zen (17.680 GWh-tik 15.232 GWh-ra). Beraz, ondasun eta zerbitzu gehiago ekoizteak energia gutxiago behar izan zuen.

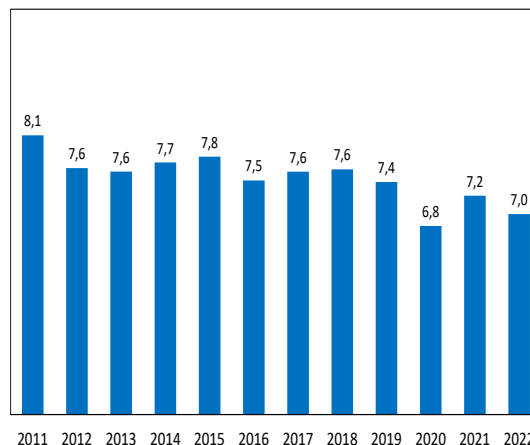
Bi aldagaien konbinazioak urte hauetan aurreztutakoaren gutxi gorabeherako ideia eskaintzen digu. Horrela, 100 balioa 2011n zegoen BPG nominalaren eta elektrizitate eskariaren arteko erlazioari esleitzen bazaio, erlazio horren balioa 2022an 68,0ra jaitsi zen. Beste era batera esanda, gaur egun elektrizitate megawatt bat erabiliz lortzen den BPGaren kopurua duela hamaika urte behar zena baino askoz handiagoa da. Zifra nominalak erabili beharrean BPG errealearen erabiltzen badira, prezioen balizko distortsioak saihesteko, ondorioa antzekoa da, baina zertxobait txikiagoa. Kasu horretan, BPG unitate bakoitzeko aurrezpena %24 ingurukoa izango litzateke.

***Elektrizitate kontsumoa BPG errealearen unitate bakoitzeko eta biztanleko. 2011. urtea=100
66. irudia***

Elektrizitate kontsumoa BPGaren unitate bakoitzeko

Elektrizitate kontsumoa biztanleko. MWh

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, Eustaten eta REEn datuak erabilia.

Euskadin azken urteotan lortutako energia aurrezpenaren tamaina egiaztatzeko beste modu bat biztanle bakoitzeko elektrizitate kontsumoa kalkulatzea da. Kasu horretan, 2011n kontsumo hori 8,1 MWh-koa izan zen pertsona bakoitzeko, eta hurrengo urteetan balioa 7,6 MWh-koa izan zen, zifra horren inguruko aldaketa txikiekin. Pandemiak kontsumoaren egonkortasunerako joera hori

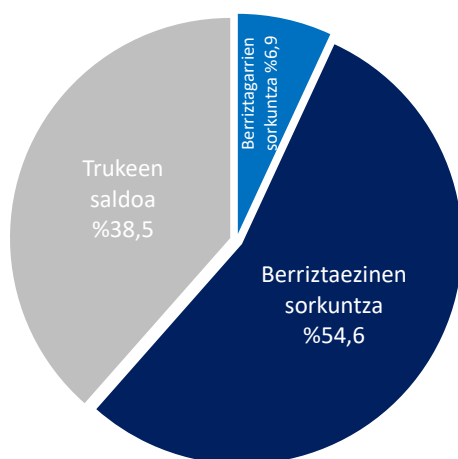
aldatu zuen, eta beherakada handia eragin zuen 2020an (6,8 MWh), jarduera ekonomiko txikiagoarekin lotuta. Hurrengo urtean, jarduera berreskuratzeko energia gehiago behar izan zen (7,2 MWh), baina aurreko urteetako mailara iritsi gabe. 2022an, nahiz eta ekoizpena, termino nominaletan zein errealetan, pandemia hasi aurreko balioen pare edo gaintetik egon, biztanleko elektrizitate eskaria murriztu egin zen aurreko urtearekin alderatuta, eta azken urteetako balio txikienetakoa izan zen (7,0 MWh).

Elektrizitate kontsumoaren murrizketa hori hainbat arrazoirengatik azaltzen da. Horietako bat ekoizpen prozesuen eraginkortasuna hobetzea da, gero eta elektrizitate gutxiago behar baitute. Beste bat EAEko ekonomiaren sektore osaeran izandako aldaketaren emaitza da. Izan ere, zerbitzuak, elektrizitate eskari txikiagoa duen sektorea, gero eta pisu erlatibo handiagoa hartzen ari dira. Halaber, industria sektorearen barruan bertan, energia gutxiago eskatzen duten jarduerak pisu handiagoa hartzen dute; metalurgiak, esaterako, behar handiagoa dute. Era berean, elektrizitateak urtearen zati handi batean izan duen prezio garestia akuilu izan da kontsumoa murrizteko eta, ahal den neurrian, energia iturri horren ordez beste batzuk erabiltzeko. Era berean, ez da ahaztu behar autokontsumoa onarpen nabarmena izaten ari dela enpresen eta familien artean, eguzki panelen prezioak murriztu ahala, eta saretik datorren elektrizitatearen zati bat ekoizpen propioarekin ordezkatu dela, eta hori ez dela beti estatistiketan islatzen.

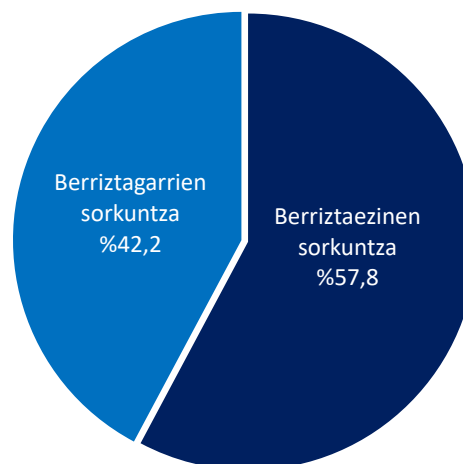
Europako erakundeek sustatzen duten beste alderdi bat erregai fosilen ordez energia berriztagarria erabiltzea da. Horretarako, Next Generation EB funtsen zati handi bat bideratzen da. Energia elektrikoaren sorkuntzaren arloan Euskadik duen egoeraren hasierako azterketa batek agerian uzten du haren mendekotasuna, beste autonomia erkidego batzuetatik inportazio handia behar baitu. 2022an, elektrizitate eskari guztiaren %38,5 beste autonomia erkidego batzuetatik etorri zen, eta %61,5 soilik sortu zen barrutik. Azken ehuneko horretatik, zazpi puntu baino gutxiago energia berriztagarriei dagozkie, eta gainerako ia 55 puntuak energia ez-berriztagarriekin ekoitzi ziren. Euskadiren egoera hori ez dator bat Espainiak lortu duen buruaskitasunarekin; izan ere, Espainiak elektrizitate soberakin txikiak esportatu ditzake atzerrira. Espainiaren kasuan, iaz energia elektrikoaren %42,2 teknologia berriztagarriekin sortu zen, eta gainerako %57,8a energia ez-berriztagarriekin. Azken horien artean, aipatu behar da zentral nuklearren %20,3 berriztagarritzat jotzen ez diren baina berotegi efektuko gasik isurtzen ez duten zentral nuklearretan lortu zela. Beraz, Espainian, iaz ekoiztitako energiaren %62,5 BEG isurketarik gabe lortu zen.

Elektrizitate kontsumoaren banaketa jatorriaren arabera
67. irudia

Euskadi

Espainia

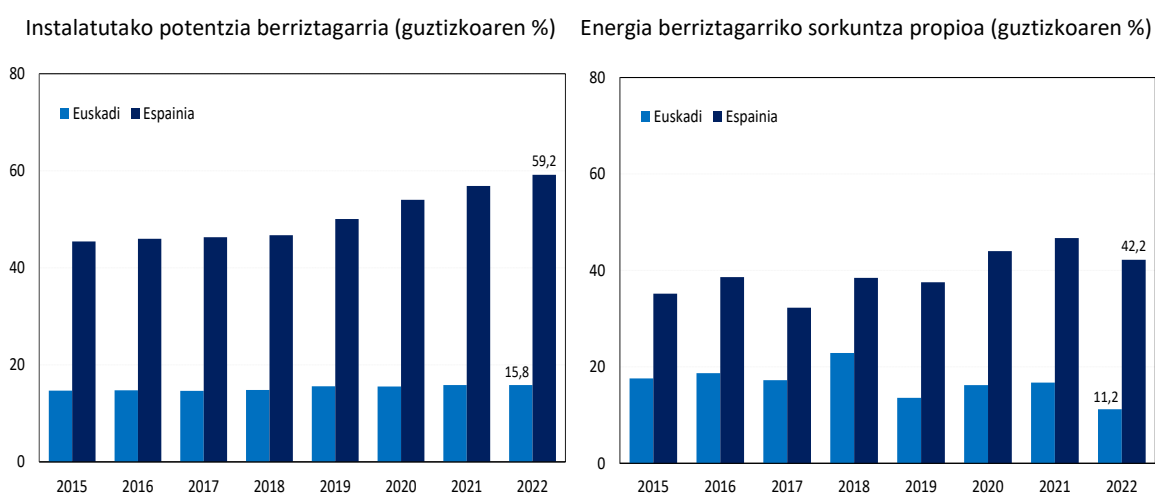
Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, REEren datuak erabilia.

Energia berriztagarriko ekoizpenaren ehuneko txikia erregistratu zuen Euskadik 2022an, eta ehuneko hori ez da urte horretan ekoiztutako elementu atipikoen emaitza; aitzitik, nahiko potentzia baxu instalatu batetik dator, azken urteetan ia aldatu ez dena. Hain zuzen ere, instalatutako potentziari dagokionez, berriztagarriak %16tik behera daude Euskadin, eta azken urteetan ez da ia aldaketarik izan. Aitzitik, Estatu osoan egiten ari den ahalegina, batez ere azken urteetan, oso aipagarria da; izan ere, 2015eko %45,4tik 2022ko %59,2ra igaro da, eta aurten ere gora egiteko asmoa dago. Eraldaketa energia eolikoan gertatzen ari da, %21,7tik %25,2ra igaro baita urte horietan, eta bereziki fotovoltaikoan, zeina 2015ean %4,4tik 2022an %16,6ra igo baita. Energia garbi horiek ikatza zokoratu dute eta kogenerazioaren eta ziklo konbinatuaren pisua hainbat puntutan murriztu dute, eta horien ezarpena bat dator IPCCren eta Europako erakundeen gomendioekin.

Energia berriztagarriko instalazioak jartzeak ez du bermatzen horien erabilera, baldintza meteorologikoak eta akuiferoak behar baitituzte, beti gertatzen ez direnak. Euskadiren kasuan, nahiz eta energia berriztagarrien potentzia instalatua guztizkoaren ia %16 izan, iazko sorkuntza %11,2 baino ez zen izan, neurri handi batean urte lehor samarra izan zelako. Espainiaren kasuan,

instalaturako ahalmenaren (%59,2) eta berriztagarrien ekoizpenaren (%42,2) arteko alde hori ere oso garrantzitsua izan zen.

Instalaturako potentzia eta energia berriztagarrien bidezko sorkuntza alderatzea
68. irudia

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, REEren datuak erabilia.

Elektrizitatea ekoizten duen energia bakoitzaren bilakaeraren azterketa batek iradokitzen du inportazioek pisu handiagoa izan ohi dutela 2022an izan zutena baino, baita Euskadiko elektrizitate eskari guztiaren %50etik gorakoa ere. Urte horretan, beste autonomia erkidego batzuetatik inportaturako energiaren zati bat ekoizpen propioarekin ordezkatu zen, baina azken hori, funtsean, energia berriztaezina izan zen. Hain zuzen ere, hurrengo taulak agerian uzten du iturri berriztagarriek Euskadin duten pisuak ez duela goranzko joerarik erakusten; aitzitik, azken urteetan egonkor mantendu da %7,0 inguruan, eta energia berriztaezinak dituzten tokiko sorkuntza indar handiz handitu da, 2021ean %35,8 izatetik 2022an %54,6 izatera igaro baita. Horretarako erabilitako baliabidea ziklo konbinatuko planten bidezko sorkuntza izan zen, Euskadik urte horretan behar izan zuen energia elektriko guztiaren %43,6 sortu baitzuten, ohiko ehunekoen oso gainetik. Aitzitik, kogenerazioak aurreko urteetan baino garrantzi txikiagoa izan zuen, eta eskaturako energia guztiaren %7,7 baino ez zuen eman, ohi baino bost puntu gutxiago.

Euskadiko eskari elektrikoaren banaketa, energia iturrien arabera
35. taula

Ehuneko

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Eskaria e. o.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Hidraulikoa	1,8	2,7	2,4	2,4	2,5	1,9
Eolikoa	2,0	2,0	2,0	2,2	1,9	2,1
Eguzki fotovoltaikoa	0,2	0,2	0,2	0,4	0,4	0,4
Beste berriztagarri batzuk	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3
Hondakin berriztagarriak	1,8	1,9	1,9	1,4	2,1	2,2
Energia berriztagarriak sortzea	6,0	7,1	6,9	6,7	7,2	6,9
Ziklo konbinatua	13,6	8,1	27,5	18,9	20,1	43,6
Kogenerazioa	12,2	12,4	12,8	13,0	12,3	7,7
Hondakin berriztaezinak	3,2	3,4	3,4	2,7	3,4	3,4
Sorkuntza berriztaezina	29,0	23,8	43,7	34,6	35,8	54,6
Truke saldoa	64,9	69,1	49,5	58,7	57,0	38,5

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, REEren datuak erabilia.

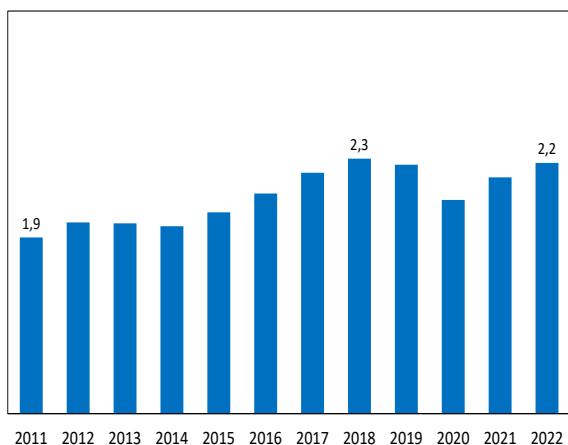
Orain arte azaldutako guztiak erakusten du Euskadin energia eraginkortasuna oso garrantzitsua izan dela azken urteotan, baina energia iturrien ordezkapenean aurrerapenak oso apalak direla. Euskadin dauden iturri berriztagarrietatik lortutako elektrizitatearen ehunekoa ez da handitu azken bost urteetan, Estatuan ez bezala. Beste autonomia erkidego batzuetatik datorren elektrizitatea gehienbat berriztagarria balitz ere, 2022an atzerapausoa eman zen, inportazio horren ordez, adierazi den bezala, ekoizpen propioa egin baitzen ziklo konbinatuko planten bidez, gas naturala erregai gisa erabiliz.

Analisian egindako beste urrats batek erregai fosilen kontsumoaren bilakaera aztertzeraz garrantzitsua. Adierazi den bezala, Europatik azken horien ordez iturri garbiek sortutako energia erabiltzea sustatzen da. Bada, Cores datu baseko datuen arabera, azken bi urteetan erregai fosilen kontsumoa handitu egin da Euskadin. 2021ean %5,4k egin zuen eta 2022an, berriz, %3,3k. Hala ere, ezinbestekoa da zifra horiek testuinguruan jartzea, 2020ko pandemiak azken urteetako balioak baldintzatu baititu. Izan ere, 2018an, erregai fosilen kontsumoa 2,3 milioi tonara iritsi zen, inoizko kopururik handiena. Hurrengo urtean kopuru hori zertxobait baino ez zen murriztu, baina 2020an

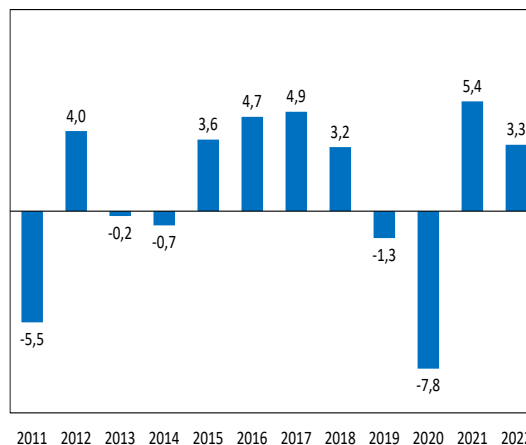
kontsumoak jaitsiera nabarmena izan zuen, pandemiaren hedapena geldiarazteko ezarri ziren mugikortasun murrizketengatik. Hurrengo bi urteetan, 2018an izandako mailaren zati handi bat berreskuratu da, nahiz eta zifra oraindik pixka bat beherago kokatuta dagoen. Hala eta guztiz ere, hurrengo grafikoan ikusten dena da 2014-2018 aldian izandako goranzko joera, euroaren krisiaren osteko susperraldi ekonomikoari dagokiona, eten egin zela pandemiaren ondorioz, eta ez dirudiela pandemiarik gertatu izan ez balitz egokituko litzaiokeen mailara iritsiko zenik. Lau urte horietan kontsumoaren hazkundera 100.000 tona ingurukoa izan zela ikusita, 2022an 2,7 milioi tona kontsumitu behar ziren, benetan kontsumitutakoak baino milioi erdi gehiago.

Erregaien kontsumoaren bilakaera Euskadin 69. irudia

Milioi tona

Urte arteko aldakuntza tasa

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritza egitea, CORESen datuekin.

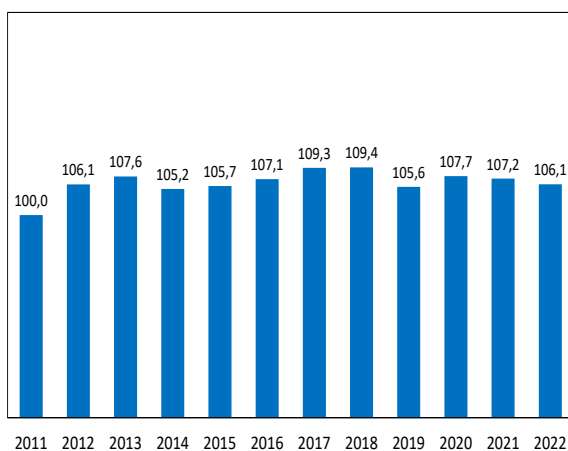
Aurreko paragrafoan azaldutakoaren osagarri, interesgarria da BPG errealararen bilakaera erregai fosilen kontsumoarekin lotzea, lehen elektrizitatearekin egin den bezala. Bada, hurrengo grafikoak agerian uzten du 2011 eta 2018 artean erregai fosilen kontsumoa handitzen joan zela BPG unitate bakoitzeko. Hau da, erregai horien erabilera gero eta intentsiboagoa egin zen. Hala ere, 2019an beherakada nabarmena gertatu zen erlazio horretan, nahiz eta erregaien guztizko kontsumoan ez zen jaitsiera nabarmenik egon. Pandemiaren etorrerak BPGaren datuak gehiago aldatu zituen, baina erregaien erabilerak ere behera egin zuen, eta, beraz, ratioak gora egin zuen berriro. Ekonomia ireki ahala eta mugimenduari mugak kendu ahala, erregaien erabilerak gora egin zuen

berriro, baina pandemia hasi aurreko mailara iritsi gabe. Are gehiago, badirudi azken bi edo hiru urteetan ratio hori murrizten ari dela, eta nabarmen jaisten ari dela 2018an lortu zuen mailatik, serie horretako maximotik. Beraz, eraginkortasuna hobetzen ari da, nahiz eta oraindik nahiko apala izan.

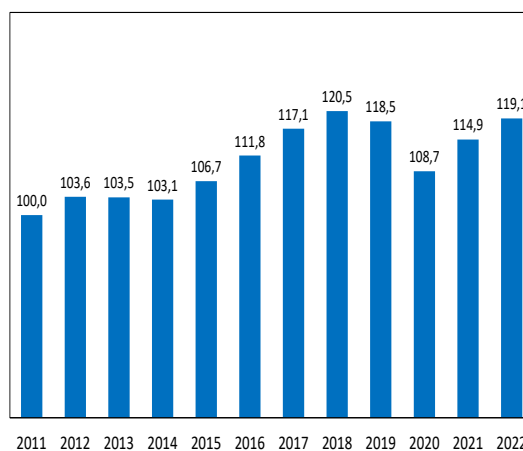
Biztanleko azterketan ere hautematen da kontsumoak gora egin duela 2011-2018 aldian, 2020an beherakada handia gertatu zela pandemiarengatik, eta susperraldia izan duela hurrengo urteetan, baina 2018ko mailara itzuli gabe. Kasu honetan, ez dago argi biztanleko erregai fosilen kontsumoa murrizten ari denik.

Erregai fosilen kontsumoa BPG errearen unitate bakoitzeko eta biztanleko. 2011. urtea=100
70. irudia

Erregai fosilen kontsumoa BPGaren unitate bakoitzeko

Erregai fosilen kontsumoa biztanleko

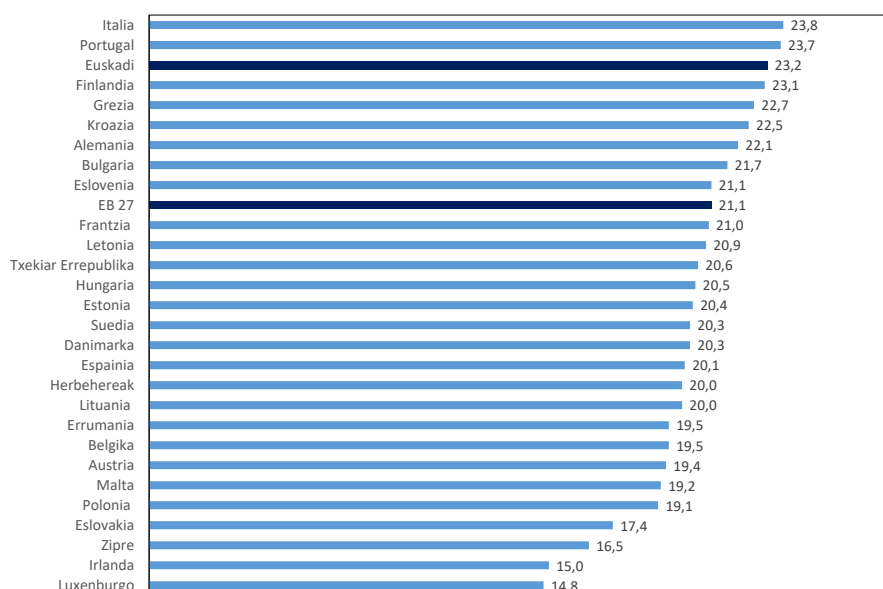

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritza egitea, CORESen datuekin.

3.4 Belaunaldien arteko erreleboa

2022ko azaroan, munduko populazioa 8.000 milioi biztanlera iritsi zen. Kalkuluen arabera, hamabi urte baino ez dira behar izan munduko biztanleriari 1.000 milioi biztanle gehitzeko, eta 2055 inguruan 10.000 milioi izatera iritsiko da. Hau da, hogeita hamahiru urteren buruan beste 2.000 milioi pertsona gehituko zaizkio planetari. Beraz, badirudi biztanleriaren hazkundera, orain arte esponenziala izan dena, moteltzen hasi dela. Izan ere, gaur egun, urteko hazkundera %1,1 ingurukoa da; hirurogeiko hamarkadan eta hirurogeita hamarreko hamarkadaren hasieran, berriz, %2koa. Gainera, hamarkada hau amaitu baino lehen urteko %1etik jaitea aurreikusten da. Biztanleriaren bilakaera bi aldagai nagusik baldintzatzen dute: ugalkortasun tasak eta bizi itxaropenak. Lehenengoa beherakada nabarmena izaten ari da, eta beheranzko joerak jarraituko duela aurreratu da. Horrela, 2021ean emakume bakoitzeko 2,3 seme-alaba izan ziren arren, Nazio Batuek kalkulatu dute 2050ean 2,1 seme-alaba izatera iritsiko direla, teoriarik biztanleriaren egonkortasuna bermatzen duen gutxieneko tasa. Aitzitik, jaiotzako bizi itxaropena nabarmen handitu da, eta etorkizunean ere hala jarraituko du.

65 urtetik gorako biztanleak. 2022 (%)
71. irudia

Iturria: Eustat eta Eurostat.

Zifra global horiek errealitate desberdinak ezkututzen dituzte arlo ekonomikoen arabera. Oro har, biztanleriaren hazkundera herrialde pobreenetan gertatzen da, eta, aldi berean, ekonomia garatuek hazkunde begetatibo negatiboa dute. Europako herrialde guztietako ugalkortasun tasa lehen aipatutako 2,1 seme-alaben azpitik dago emakumeko, eta kasu batzuetan hamarkada batzuk daramatzate tasa horren azpitik. Euskadiren kasuan, INEk argitaratutako datuen arabera, 2021ean emakume bakoitzeko seme-alaben tasa 1,24koa izan zen, eta alde handia dago nazionalitate espainiarra duten emakumeen (1,15 seme-alaba) eta atzerritarren (1,79 seme-alaba) artean.

Jaiotza falta horrek eta atzerritarren etorrera nahiko apalak EAEko biztanleria zahartzen laguntzen dute, Europako herrialdeen artean 65 urtetik gorako biztanleria handienetako bat baitute. Zehazki, EAEko biztanleen %23,2k 65 urte edo gehiago zituen, eta tasa hori Italiak eta Portugalek soilik gainditzen dute Europan. Europar Batasuneko batez bestekoa %21,1 zen. Kopuru handiak dira, eta, gainera, urtetik urtera handitzen ari dira. Hala, Euskal Autonomia Erkidegoan ehuneko hori %19,8koa izan zen 2012an, eta, beraz, ia 3,5 ehuneko puntu igo da hamarkada batean, Europako batez bestekoa baino pixka bat azkarrago.

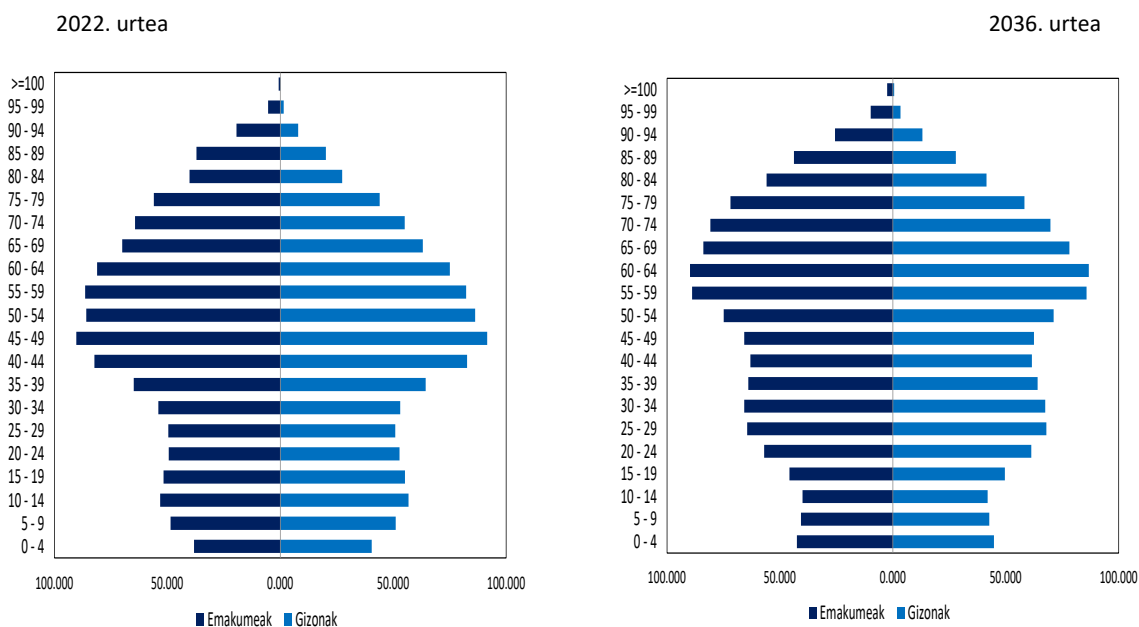
EAEko biztanleriaren zahartzeak gora egiten jarraituko du datorren hamarkadan, egungo biztanleria piramideak ematen digun irudiaren arabera. Hain zuzen ere, 2022ko biztanleriaren adinaren araberrako banaketak erakusten zigun kohorte ugarienak 40 eta 65 urte bitarteko adin tartean zeudela, sexuaren araberrako ia alderik gabe. Eustatek 2036ra arte egindako biztanleria proiektzioak adierazten du urte horretan biztanle gehien dituzten kohortek 55 eta 75 urte bitartekoak izango direla. Urte horretan, 65 urtetik gorako pertsonen pisua %29,3 ingurukoa izatea aurreikusten da.

Kontrako norabidean, piramideak iradokitzen du ugalkortasuna murrizteak gero eta haur gutxiago ekarriko dituela. Izan ere, 2022an, EAEko biztanleen %13,2k 15 urte baino gutxiago zituen. 2036rako proiektzioak aurreikusten du biztanleria tarte hori %11,1 baino ez dela izango urte horretan. Biztanleria osoaren ehuneko murrizteaz gain, haurren balio absolutua ere murriztu egingo da, 2022an 288.400 pertsona izatetik hamalau urte geroago 252.700 izatera igaroko baita.

Lan merkatuaren ikuspegitik, aipatutako bilakaerek biztanleria potentzialki aktiboaren jaitsiera ekarriko dute, hau da, lan egiteko adinean dagoenarena. Pertsona bat 16 urtetik aurrera has daiteke lanean, baina ohikoena da pertsona horiek lan merkatuan duten parte hartzea marjinala izatea, gehienek prestakuntza jasotzen jarraitzea aukeratzen baitute. Eustatek planteatutako agertokian, kontuan hartu den adin tarte 20 eta 64 urte artekoa da. Bada, estatistika institutuaren simulazioaren arabera, proiektzioaren azken urtean tarte horretan egongo diren pertsonen kopurua egungoa baino pixka bat txikiagoa izango da. Zehatzago azalduta, potentzialki aktiboak diren

1.283.000 pertsonatik 1.263.000 pertsonara igaroko litzateke, eta horrek 20.000 pertsonako saldo negatiboa uzten du. Beraz, esan daiteke biztanleria hori gelditu egin dela, eta profil negatiboa izan duela azken zatian.

Euskadiko biztanleria, betetako adin taldeen arabera
72. irudia

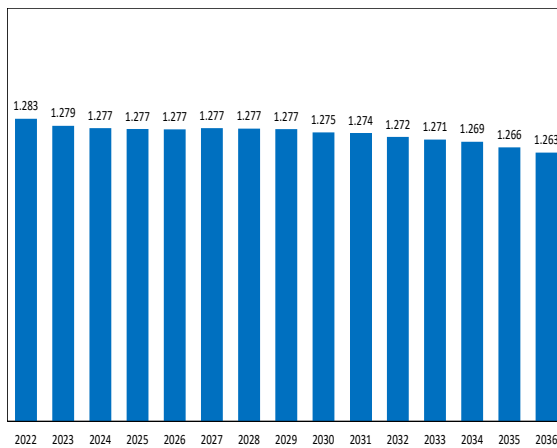

Iturria: Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzak egina, Eustaten datuak erabilia.

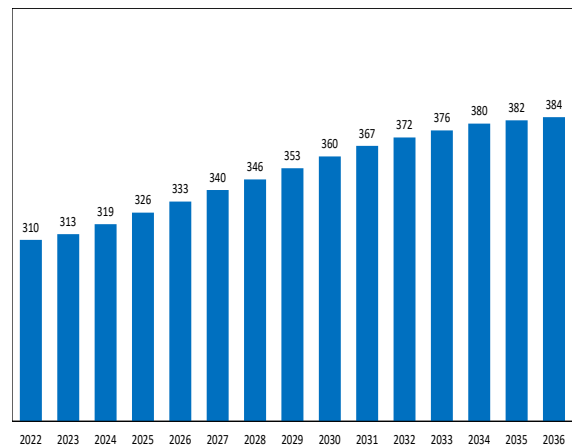
Adin tarteka sailkatuta, proiektzioaren arabera, gazteena, hau da, 20 eta 34 urte bitartekoa, suspertuko da, 2022an 309.800 pertsona izatetik 2036an 384.100 pertsona izatera igaroko litzatekeelako, %24,0ko igoera aldi osoan. Aitzitik, 35 urtetik 49 urtera bitarteko adin blokeak beherakada nabarmena izango du aldi horretan, 476.200 pertsonatik 381.100 pertsonara igaro baita, hau da, %20,0ko murrizketa. Azkenik, 50 eta 64 urte bitarteko adin taldeak goranzko mugimendua izango du lehen urteetan, baina tamaina murriztuko du azken urteetan, eta, beraz, 2022an eta 2036an ia errepikatu egingo da bere pertsona kopurua (497.000 pertsona baino zertxobait gehiago), %0,1eko igoera baino ez baitu lortuko.

Biztanleria potentzialki aktiboaren proiektzioak
73. irudia

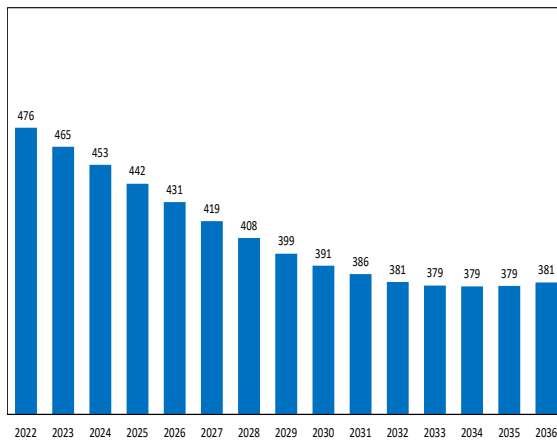
Totala

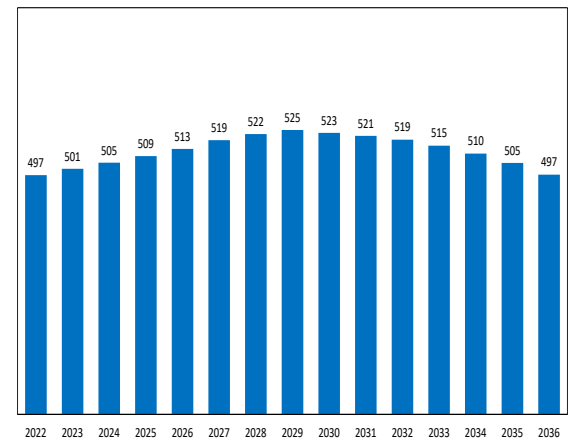
20-34 urte

35-49 urte

50-64 urte

Iturria: Eustat.

Proiektzio horiek kontuan hartuta, Aurreikuspen Ekonomikoko Zentroak (CEPREDE), Lanbideren enkarguz, etorkizuneko langileen beharrei buruzko ariketa bat egin du, aurkeztuko diren aukerei aurre egiteko. Simulazio horretan 2022tik 2033ra bitarteko aldia hartu dute kontuan, hamaika

urteko tartea. Daturik azpimarragarriena da aldi horretan aurkeztuko diren enplegu aukera gehienak erretiroagatik lana uztea erabakitzen duten pertsonak ordezkatzeko beharraren ondorio izango direla. Gogoratu behar da aldi horretan *baby boomers* izenez ezagutzen den talde zabalak erretiroa hartuko duela. Zehazki, kalkuluaren arabera, sortuko diren ia 538.000 enplegu aukeretatik 33.661 bakarrik izango dira ekonomiaren hazkundearen ondoriozko eskaintzak, eta gainerako 504.182 aukerak erretiroen ondoriozkoak izango dira.

Enplegu aukera garbiak sektoreka
36. taula

Urte arteko aldakuntza tasak	2022	2033	Aldakuntza	%	Ordezkatzea	Esk. garbiak
Guztira	996.731	1.030.392	33.661	3%	504.182	537.843
Manufaktura industria	194.108	224.474	30.366	15%	95.888	126.254
Osasun jarduerak eta gizarte zerbit.	104.894	99.448	-5.446	-5%	63.734	58.288
Hezkuntza	84.185	82.476	-1.709	-2%	52.432	50.723
Ibilg. merkataritza eta konponketa	135.067	131.476	-3.591	-2%	54.090	50.499
Ostalaritza	54.242	77.763	23.521	43%	19.728	43.249
Irakasle, zientifiko eta teknikoek jard.	68.863	70.350	1.487	2%	37.195	38.682
Adm. jarduna eta zerbitzu osagarriak	61.676	62.400	724	1%	32.985	33.709
Garraioa eta biltegiatzea	54.146	58.124	3.978	7%	25.279	29.257
Eraikuntza	59.537	57.942	-1.595	-2%	30.516	28.921
Adm. Publikoa, defentsa, gizarte-seg.	63.708	53.235	-10.473	-16%	36.075	25.602
Etxeetako jarduerak	27.505	24.498	-3.007	-10%	16.444	13.437
Energia elek. eta gasaren hornidura	9.295	12.907	3.612	38%	6.770	10.382
Nekazaritza, abeltzaintza eta arrantza	11.613	16.940	5.327	45%	3.062	8.389
Finantza eta aseguru jarduerak	22.325	20.655	-1.670	-7%	9.880	8.210
Beste zerbitzu batzuk	22.857	18.589	-4.268	-18%	11.863	7.595
Informazioa eta komunikazioak	22.371	18.792	-3.579	-15%	7.846	4.267
Erauzketa industriak	339	323	-16	-4%	395	379

Iturria: FUTURELan.

Ikerketaren arabera, hamarkada horretan enpleguaren hazkundea %3 ingurukoa izango da, eta lehen urteetan bultzada handiagoa izango da, eta, ondoren, motelagoa. Jarduera sektoreen arabera, manufakturen industriak eskainiko ditu aukera gehien, bai sektorearen hazkundeagatik beragatik (%15 izango dela aurreikusten da), bai ordezteko beharragatik (95.800 aukera baino gehiago). Guztira, 126.000 lan eskaintza baino gehiago eskainiko ditu industriak.

Industriatik urrun, osasun jarduerak, hezkuntzak eta merkataritzak ere enplegu aukera ugari eskainiko dituzte aldi horretan, guztiak 50.000 eskaintzatik gora. Hala ere, kasu honetan plaza horiek betetzen dituzten pertsonen erretiroari lotutako aukerak izango dira, sektoreko enplegua aldi horretan murriztuko dela uste baita. Ostalaritzak jarduera horien joera hausten du, eta tamaina nabarmen handituko duen sektore gisa agertzen da, eta enplegu gehiago eskainiko du hazkundeagatik ordezkapenagatik baino. Hala, 23.500 lanpostu berri sortuko dituela espero da, eta ia 20.000 eskaintza gehiago erretiroagatik.

Enplegu aukera garbiak, lanbidearen arabera
37. taula

Urte arteko aldakuntza tasak

	2022	2033	Aldak.	%	Ordezkatzea	Esk. garbiak
Guztira	996.731	1.030.392	33.661	3%	504.540	538.201
Zientzia, osasun eta irakaskuntza prof.	211.977	210.997	-980	0%	120.882	119.902
Jatetxeak, zerb. pert., babesa, salment.	183.737	203.608	19.871	10%	89.767	109.638
Kontablea, administrazioa eta bulegoa	112.570	124.259	11.689	10%	59.900	71.589
Makineria instalatzea; eta muntatzaileak	102.783	109.613	6.830	6%	49.981	56.811
Manufakt. eta eraikuntz. langile kualifik.	108.651	111.145	2.494	2%	52.250	54.744
Laguntzako teknikariak eta profesion.	126.967	117.980	-8.987	-7%	57.905	48.918
Oinarrizko okupazioak	90.732	91.729	997	1%	47.065	48.062
Zuzendaritza eta gerentzia	49.006	48.331	-675	-1%	23.230	22.555
Lehen sektoreko langile kualifikatuak	9.932	12.409	2.477	24%	3.560	6.037
Militarrak	376	321	-55	-14%	0	-55

Iturria: FUTURELan.

Okupazioen arabera analisiak iradokitzen du lan eskaintzak kualifikazio altua duten pertsonentzat nahiz kualifikazio txikia dutenentzat izango direla. Zehatzago adierazita, azterlan honen arabera, aukera gehien eskainiko dituzten bi okupazio taldeak zientzietako, osasuneko eta irakaskuntzako profesionalenak izango dira, ia 120.000 aukerarekin, guztiak erretiroa hartzen duten pertsonen ordezkapenengatik, eta jatetxeak, babesa eta salmentak, %10 haziko dena eta 109.600 enplegu aukera inguru eskainiko dituena. Kontabilitateko, administrazioko eta bulegoko beste enplegu batzuetako langileak biltzen dituen taldeak ere eskaintza oso garrantzitsua izango du, bai jardueraren gorakadagatik, bai erretiro adinera iritsi diren pertsonen ordezkapenengatik. Talde horrek %10eko hazkundea izango du, eta 90.000 pertsona inguru ordezkatu beharko ditu.

Etorkizuneko enplegu aukerei buruzko hirugarren ikuspegi batek adierazten du enplegu hazkundeak prestakuntza talde guztiei egingo diela mesede, eta ez da ikusten urte gehiagoko ikasketak behar dituztenen aldeko joerarik. Unibertsitate ikasketak dituztenentzako enplegua %1 handituko da, baina ordezkapen beharrak oso handiak izango dira, eta 224.420 eskaintza gehiago gehituko zaizkie, milioi laurden aukera gainditu arte. Talde horrek jarraituko du izaten lanean pertsona gehien dituenena. Bestalde, Lanbide Heziketako ikasketak behar dituen enplegua %4 haziko da aldi horretan, eta ia 190.000 lanpostu eskainiko ditu guztira. Lehen mailako ikasketak dituztenentzat ere aukerak egongo dira: %5 handituko dira ekonomiaren bilakaeraren ondorioz, eta erretiratuak ordezkatzeko 59.000 eskaintza baino gehiago egingo dira. Gainera, batxilergoaren eskakizunak bere lekua izango du etorkizunean, enpleguaren %6ko igoerarekin eta 41.500 aukera ingururekin. Azkenik, lehen hezkuntza amaitu ez duten pertsonen, nahiz eta beren profileko eskakizuna handiagoa ez izan, 9.000 lanpostu baino gehiago betetzeko aukera izango dute, eta lanpostu horiek erretiroagatik ordezkatu beharko dira.

Enplegu aukera garbiak prestakuntzaren arabera
38. taula

Urte arteko aldakuntza tasak

	2022	2033	Aldakuntza	%	Ordezkatzea	Eskain. garbiak
Guztira	996.731	1.030.413	33.682	3%	504.182	537.864
Unibertsitatea	429.247	436.054	6.807	1%	224.420	231.227
Lanbide Heziketa	354.376	368.894	14.518	4%	175.045	189.563
Lehen mailako ikasketak	121.947	129.069	7.122	5%	59.181	66.303
Batxilergoa	73.234	78.329	5.095	6%	36.365	41.460
LH baino gutxiago	17.927	18.067	140	0%	9.171	9.311

Iturria: FUTURELan.

Azken batean, ekonomiaren hazkundeak hurrengo hamarkadan enpleguaren hazkunde tasa apalak sortzen baditu ere, *baby boom*-aren sorrera ordezkatzeko aukera emango du enplegu aukera kopuru bat sortzeko, eta hori ezin izango da beti bertako biztanleriarekin estali, biztanleriaren hazkunde begetatiboa ikusita, eta kanpoko talentua erakartzeko formulak jarri beharko dira martxan.

3.5 Adimen artifiziala eta digitalizazioa

Azkenaldian behin eta berriz aipatzen den etorkizuneko erronka bat badago, adimen artifiziala (AA) da. Termino horren barruan, hainbat jarduera eremu sartzen dira, eta horien artean dago makina batek bere erabakiak hartzea eramaten duen ikaskuntza. Haren erabilera gero eta handiagoa izaten ari da hainbat arlotan, hala nola osasun arretan, nekazaritzan, hezkuntzan, enpleguan, azpiegituretan, energian, garraioan eta logistikan, zerbitzu publikoetan, segurtasunean, klima aldaketa arintzean eta abarretan. Kontzeptu nahiko berria denez –ChatGPT programa ezaguna 2022ko azaroan jarri zen pertsonen eskura–, ezjakintasun eta interes handia dago etorkizunean ekar dezakeenari buruz. Baikorrenek aurreratu dutenez, datu bolumen handien kudeaketari esker, medikuntza eta komunikazioak bezalako funtsezko alderdietan azkarrago egingo da aurrera, eta horrek biztanleriaren ongizatea hobetuko du. Aitzitik, zenbaiten ustez, pertsonen askatasuna murriztu egin daiteke agintariek teknologia hori erabiltzen badute banakako jarduerak hobeto kontrolatzeko.

Ekonomiaren arloan, hainbat autore ausartu dira jarduera gauzatzean izango dituen gorabeherak aurreikusten. Horrela, oro har, pentsatzen da zeregin errepikakor eta aspergarrienetako batzuk makina batek egiteak pertsonak askatuko dituela, esperientzia handiagoa eskatzen duten funtzioak egin ditzaten, historian zehar aurrerapen teknologiko bat gertatu den bakoitzean gertatu den bezala. Zentzu horretan, AAK produktibitatea nabarmen handitzea ekarriko du, eta hori pertsonen ongizatea hobetzeko erabil daiteke. Hala ere, esperientziaren arabera, produkzio sare gehienak teknologia berri bat bereganatzeko denbora behar da, nahiz eta arlo horretan puntako enpresak egon. Bestalde, hobekuntza teknologikoekin gertatu ohi den bezala, AAK inflazioari eusten lagundu dezake. Aitzitik, AAK eragin oso esanguratsua izan dezake lanpostuetan. Ez bakarrik kualifikazio txikiagokoetan, aurrerapen teknologikoen beste garai batzuetan ohikoa izan den bezala, baita nolabaiteko espezializazioa behar dutenetan ere.

Teknologia horrek gizartean izan dezakeen eragin handiaren ondorioz, ahalik eta lasterren arautu behar da. Ildo horretan, Europako Batzordea aitzindaria izan da AARI buruzko legeak egiteko orduan. Zehazki, Batzordeak AARI buruzko lehen esparru juridikoa proposatu du, teknologia horren arriskuei buruzkoa. Oinarria 2021eko Adimen Artifizialari buruzko Plan Koordinatuan dago. Plan horrek AAI inbertsioak bizkortzeko estrategia bat ezartzen du, arlo horretan aitzindari izateko jarraitu beharreko estrategietan jarduten du eta AAIren politika harmonizatzen du. Planak azpimarratzen du AAI pertsonentzat funtzionatuko duela eta haien ongizatea hobetuko dela bermatu behar dela.

Euskadik kokapen garrantzitsua du adimen artifizialaren arloan, eta horren lekuko da Basque Artificial Intelligence Center (BAIC) delakoa, Eusko Jaurlaritzak, enpresa handiek eta ikerketa zentroek parte hartzen dutena. Ekimen hori industriara bideratuta dago, baina Euskadi beste alor batzuetan ere nabarmentzen da. Adibide batzuk jartzearren, itzultzaile neuronalen garapena lan arrakastatsua izan da, hainbat hizkuntzatan idatzitako testuen ia bat-bateko itzulpenak lortzeko aukera ematen duena, besteak beste, euskararena. Proposamen automatikoa zuzentzeko aukera duenez, aplikazioak jatorrizko testutik gero eta hurbilago dauden proposamen berriak ikasi eta ematen ditu. Bestalde, Sherpa euskal enpresak Ameriketako Estatu Batuetako Osasun Sailarekin lan egin du gaixotasun arraroen diagnostikoan eta tratamenduan. Datu kopuru handien tratamendua funtsezkoa da osasunaren arloan aurrera egiteko. Azkenik, nabarmentzekoa da Euskal Herriko Unibertsitateak (UPV/EHU) adimen artifizialeko gradua eskaintzen duela dagoeneko.

Teknologiak lan merkatuan duen eragina aztertzen ari dira aspaldidanik, batez ere robotikari eta konputazioari dagokienez. Hala ere, AAI urrats bat gehiago ematen du automatizatu daitezkeen atazen prozesuan, ELGAren dokumentuan azaltzen den bezala: *What skills and abilities can automation technologies replicate and what does it mean for workers? New evidence*. Oro har, azterlan horretan planteatutako metodologia eskema batean oinarritzen da. Eskema horretan, jarduera adarretako azken enplegu eskaria langileek egindako zereginen erabilera intentsitate espezifikoak baldintzatzen du, bai eta teknologia berriek zeregin horietako bakoitzean izango duten eragin zenbatetsiak ere. Horrela, eraikitako agertoki alternatiboek baldintzatu egiten dute jarduera adar desberdinek eskatzen duten eskulan kopurua, bai eta eskari hori okupazio desberdinen artean nola banatu ere.

Azterketaren emaitzak erakusten du aztertu dituzten 98 gaitasunek izan dezaketen eragin maila. Orain arte, robotizazioak eta konputazioak zeregin errepikakorrak eta kualifikazio txikikoak automatizatzea ahalbidetzen zuen, baina ikerketak ondorioztatzen du oso kualifikatutako lanekin lotzen diren beste zeregin konplexuago batzuk ere automatizatuak izan daitezkeela AAI esker.

Horien artean, arte ederren ezagutzak, trebetasun psikomotorrak, irakurmena, arrazoiketa deduktiboa eta inдукtiboa, ideien jariakortasuna eta programazioa aipatzen dira. Beraz, aholkatzea, eragitea, irakastea, kudeatzea, komunikatzea eta programatzea orain arte atazen automatizazioaren barruan ez zeuden ekintzak dira, baina orain mahai gainean daude.

Hala eta guztiz ere, azterlanaren arabera, nolabaiteko zailtasuna dago (botila lepoak) beste gaitasun batzuk automatizatzeko. Horietako batzuk hurrengo taulan jasota daude, ordezkatzeko gaitasun zailenen artean: negoziazioa, langileen baliabideen administrazioa, arazo konplexuak konpontzea, pertsonen laguntza eta zaintza, etab. Gaitasun horiek gehiago lotzen dira lanbide kualifikatuekin, eta, beraz, automatizazio arriskuak, printzipioz, gutxiago eragingo die lanbide horiei eta gehiago kualifikazio txikiko okupazioei, besteak beste prestakuntza ekintzetan parte hartze txikia dutelako.

Gaitasunak automatizatzeko erraztasuna eta zailtasuna
39. taula

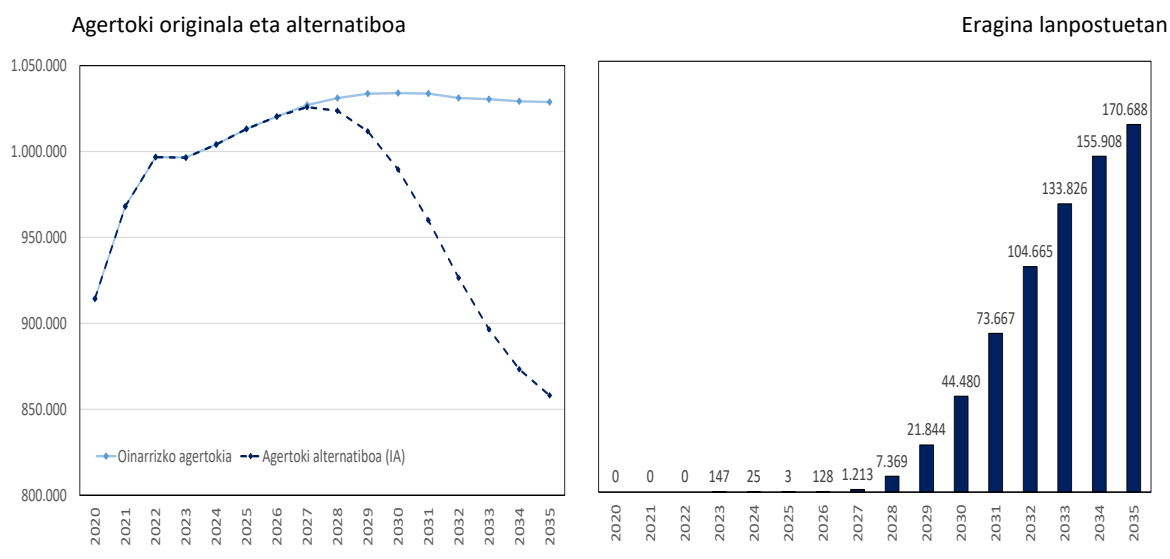
Ordezkatzeko zailagoak diren gaitasunak		Ordezkatzeko errazagoak diren gaitasunak	
Gaitasunak	Puntuazio	Gaitasunak	Puntuazio
Negoziazioa	0,40	Zenbakietarako erraztasuna	4,90
Langileen baliabideen administrazioa	0,50	Memorizazioa	4,50
Arazo konplexuak konpontzea	0,60	Eskumuturren eta behatzen azkartasuna	4,40
Pertsonen laguntza eta zaintza	0,70	Arreta selektiboa	4,30
Gizarte zorrozatasuna	0,75	Indar estatikoa	3,80
Teknologiaren diseinua	0,80	Indar dinamikoa	3,80
Baliabideen administrazioa	0,85	Erreakzio denbora	3,70
Ikaskuntza aktiboa	0,90	Hurbiletik ikustea	3,70
Originaltasuna	0,90	Eragiketen zaintza	3,65
Zerbitzura orientatzea	0,95	Koloreen ikus bereizketa	3,65

Iturria: ELGA.

ELGaren azterlanaren ondorioek adierazten dutenez, automatizazio arrisku ertaina duten okupazioak enplegu osoaren %28 inguru dira. Ehuneko hori bi urte lehenago egindako beste lan batzuk baino handiagoa da. Hala ere, botila lepoak izateak automatizazio arrisku handia duten

okupazioen ehunekoa 27 herrialde garatu horien gutzizko enpleguaren %10 baino gutxiago izatea eragiten du. Are gehiago, arrisku handiko talde horren barruan ere ez da espero lanpostua erabat desagertzea, botila lepoko trebetasunen ehuneko txikia ere izango baitu. Izan ere, arrisku handieneko talde horretan, konpetentzien %18 eta %27 artean soilik lirateke erabat automatizagarriak. Ondorioz, esan beharko litzateke teknologiak gizakiak osatuko dituela, baina ez dituela ordezkatu. Horretarako, erakundeak egokitu eta pertsonak gaitu beharko dira.

Lanpostuetan neurtutako AAre eraginaren simulazioa
74. irudia

Iturria: Lanbide-Ceprede.

ELGaren azterlan horren emaitzak Euskadiko lan merkatura eraman ditu Aurreikuspen Ekonomikoko Zentroak (CEPREDE), Lanbide Euskal Enplegu Zerbitzuaren ekimenez. Ekitaldi honetako lehen ondorioa da AAK duen potentzialtasunaren ezarpen osoak eragin nabarmena izango lukeela EAeko lan merkatuan, 2035. urtean 170.000 lanpostu baino gehiago galdu baitaitezke. Hala ere, antolamendu, ekonomia, gizarte eta kultura arloko murrizketek baldintzatuko dute ingurumen inpaktuaren hedapena. Printzipioz, oinarrizko agertokiak enplegu osoaren bilakaera oso egonkorra izango dela adierazten du, 2022an ia milioi bat enplegutik abiatzen dena eta gehieneko puntuan (2030. urtea) 1,034 milioi landun izatera iritsiko litzatekeena. Hurrengo

urteetan, enplegu kopurua pixka bat murriztuko da, 2035ean 1,029 milioira iritsi arte. Oinarrizko egoera horretatik abiatuta, egoera alternatiboan, AA pixkanaka sartzek zertxobait murriztuko luke enpleguen gutzitza, eta orain hiru urte iritsiko litzateke maximora, eta orduan 1,026 milioi enplegu izango litzuke gutzira. Urte horretatik aurrera, enplegu osoa urtez urte murriztuko da, eta 2035ean zifra hori 858.000 enplegukoa izango dela aurreikusten da. Hau da, simulazio horren arabera, AAren bidez konpetentziak automatizatzeak 170.000 enplegu baino gehiago kenduko dizkio EAEko ekonomiari.

Simulazioaren arabera, automatizatu daitezkeen trebetasunen ehunekoak uniformeki eragiten die lanbide gehienei. Hau da, zeregin batzuk automatizatzea eragozten duten botila lepoak, neurri handiagoan edo txikiagoan, okupazio gutzietan daude. Zehazki, marjinak %18,5ean kokatzen dira administrazio publikoaren eta enpresen antolamenduko espezialisten artean eta %19,9an, berriz, saltzaileen taldean.

Ehunekoaren artean alde handirik ez dagoenez, eragindako enplegu guztiak langile gehien dituzten lanbideetan biltzen dira. Zehazki, simulazioak adierazten du okupazioaren jaitsiera handiena osasun arloko profesionalen artean gertatuko dela, 9.000 lanpostu baino gehiago galduko baitituzte. Bigarrenik, jendeari arreta emateko zereginik ez duten beste enplegatu administratibo batzuk agertzen dira, oinarrizko agertokian baino ia 9.000 enplegu gutxiagorekin. Hirugarren postua irakaskuntzako beste profesional batzuentzat da, 8.300 enplegu baino gehiago galduko baitituzte. Ikus daitekeenez, sailkapen honetako lehen postuetan espezializazioa behar duten lanbideak daude, hala nola osasunarekin eta hezkuntzarekin lotutakoak. Espero izatekoa zen automatizazioak eragin handiagoa izatea kualifikazio gutxiko lanbideetan, eta hala gertatzen da hurrengo talde batzuetan, hala nola zerbitzu pertsonaletan, jatetxeetan, garbiketean eta beste batzuetan lan egiten duten pertsonetan. Baina AAren berritasuna da espezializazio handieneko lanbideetan ere eragina izan dezakeela automatizazioak.

Simulazioaren emaitzak EAEko ekonomiaren produkzio jardueretan izan dezaketen eraginaren arabera ere aurkez daitezke. Ikuspegi horretatik, eskariaren murrizketaren ehunekoak %18,9 dira hezkuntzan eta %19,4 finantza eta aseguru jardueretan. Enplegu eskariaren bolumenari dagokionez, AAtik eratorritako automatizazioak gehien kaltetutako jarduera adarra ibilgailuen merkataritza eta konponketa izango da, eta horrek 22.000 enplegu inguru gal ditzake oinarrizko agertokiarekin alderatuta. Hezkuntzan eta ostalaritzan ere eragin nabarmena izango du, jarduera bakoitzerako 13.300 lanpostu inguru izatea espero baita. Automatizazio prozesu horrek kalte egingo dion beste jarduera bat metalurgia eta produktu metalikoak dira, betiere egindako simulazioaren arabera; izan ere, robotikari eta konputazioari lotutako automatizazio prozesuak bizi

izan ditu aurreko garaietan, eta AAren eragina jasateko joera handienetakoa zuen. Kasu horretan, oinarrizko egoerarekin alderatuta, ia 11.800 enplegu galdu dira.

Aldaketa teknologikoak lanbideetan duen eragina

40. taula

Lanbideak	Intzidentzia	Lanbideak	Intzidentzia
Osasun profesionalak	-9.017	Jendaurreko lanak egiten dituzten administrariak	-5.169
Jendeari arreta emateko zereginik ez duten beste administrari batzuk	-8.890	Kutzazainak eta takileroak (bankuak izan ezik)	-4.986
Irakaskuntzako beste profesional batzuk	-8.314	Zientzia fisiko, kimiko, matematika eta ingeniartzetako irakaslea	-4.857
Zerbitzu pertsonaletako langileak	-6.784	Zientzietako eta ingeniartzetako teknikariak	-4.641
Hiriko edo errepideko garraio ibilgailuen gidariak	-6.213	Informazioaren teknologietako profesionalak	-3.985
Instalazio eta makina finkoetako operadoreak	-6.177	Pertsonak osasun zerbitzuetan zaintzeko langileak	-3.931
Jatetxe zerbitzuetako soldatapeko langileak	-6.155	Kont. eta fin. zerb. eta ekoizpen eta garraioan laguntzeko zerb. langileak	-3.924
Beste garbitzaile batzuk	-6.000	Administrazio eta merkataritza sailletako zuzendariak	-3.163
Ordezkarriak, merkataritza agenteak eta antzekoak	-5.492	Lokomozio mak., nek. makineta eta ekipo astun mugikor. operadoreak	-3.109
Soldatzaileak, metalezko egituren muntatzaileak, erreminta-egileak	-5.410	Eraikuntzako egitura obretako langileak eta antzekoak	-2.831

Iturria: Lanbide-Ceprede.

Galdutako 10.000 enpleguen inguruan jarduera adar batzuk daude, baina ez dira nabarmentzen beren jardunean espezializazio handia behar dutelako. Zehazki, zerbitzu osagarriak, garraioa eta biltegiatzea eta eraikuntza dira. Hala ere, espezializazio handia eskatzen duen jarduera batek betetzen du hurrengo lekua, osasun jarduerak, hain zuzen ere. Jarduera horien gainean aldaketa garrantzitsuak proiektatzen dira, AAtik eratorritako aukerei lotuta. Gehien kaltetutako jardueren

Top 10a beste bi adarrekin osatzen da, goi mailako ikasketak dituzten pertsonen kontzentrazio handiarekin: administrazio publikoa eta aholkularitzak.

Aldaketa teknologikoaren eragina adar sektorialetan

41. taula

Adarrak	Intzidentzia	Adarrak	Intzidentzia
Merkataritza; ibilgailuen konponketa	-21.967	Garraio materiala	-4.786
Hezkuntza	-13.372	Elikagaien, edarien eta tabakoaren ind.	-4.550
Ostalaritza	-13.256	Makineria eta ekipoa	-4.067
Metalurgia eta produktu metalikoak	-11.764	Etxeetako jarduerak	-3.923
Zerbitzu osagarriak	-10.315	Kautxua, plastikoa eta metal ez direnak	-3.686
Garraioa eta biltegiatzea	-9.604	Nekazaritza, abeltzaintza eta arrantza	-2.959
Eraikuntza	-9.415	Beste zerbitzu batzuk	-2.936
Osasun jarduerak	-8.880	Informatika	-2.336
Administrazio publikoa eta defentsa	-8.455	Finantza jarduerak eta aseguruak	-2.156
Aholkularitza eta jardura teknikoak	-8.375	Zura, papera eta arte grafikoak	-2.084
Gizarte zerbitzuetako jarduerak	-5.403	Prod. informatikoak eta elektronikoak	-2.027

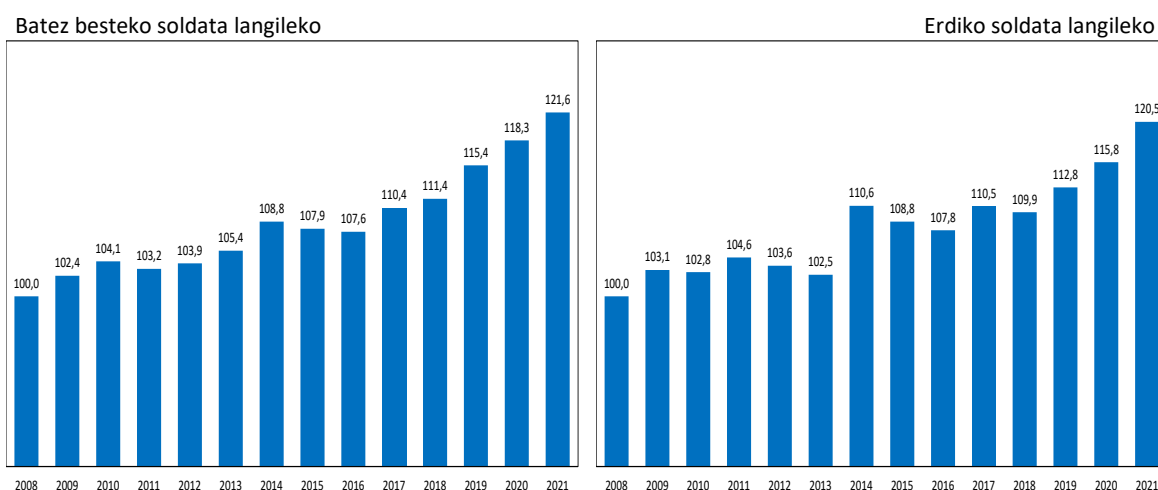
Iturria: Lanbide-Ceprede.

Laburbilduz, AAren bidez trebetasunak automatizatzeak lanbide eta jardura adar guztiei eragin diezaieke, baina inoiz ez osorik, gehiago aplikatzea eragozten duten botila lepoak daudelako. Garapen osoak 170.000 lanpostu inguruko eragina izan dezake enpleguan, hedapen teknologiko hori aintzat hartzen ez duen oinarrizko agertoki bati dagokionez. Iraganeko beste prozesu batzuetan ez bezala, AAK espezializazio handiko jardura adarrei ere eragin diezaieke.

3.6 Soldata desberdintasuna murriztea

Soldata arrakala da, oraindik ere, etorkizunean konpondu beharreko erronketako bat. Soldatei buruzko informazio berrienak adierazten du murrizketa nabarmena gertatzen ari dela azken urteotan, nahiz eta oraindik asko dagoen egiteko. Horrela, INEren 2008-2021 aldiko soldata egiturari buruzko inkestak agerian uzten du Euskadiko soldatak %2,8 igo zirela azken urte horretan, eta batez besteko soldata urteko 31.064 eurokoa izan zela. Hala ere, emakume baten batez besteko soldata 28.084 eurokoa izan zen, eta gizonena, berriz, 33.706 eurokoa. Beraz, diru sarreren aldea 5.622 eurokoa izan zen. Kopuru hori, garrantzitsua izan arren, 2020an erregistratutakoa baino ia 300 euro txikiagoa da, eta adierazten du soldata arrakala murrizteko prozesuak aurrera jarraitzen duela. Epe luzeagoko ikuspegian, hurrengo grafikoez erakusten dute soldata arrakalaren bilakaera 2008tik, serie estatistiko honen hasieratik, 2021era arte, argitaratutako azken datua. Lehen urteetan, Atzeraldi Handiarekin batera, soldata arrakala ia %20 handitu zen. Maximoa 2012an gertatu zen, eta data horretatik aurrera murrizketa txiki bat antzeman da.

Batez besteko eta erdiko soldaten bilakaera EAEn. 2008. urtea = 100
75. irudia

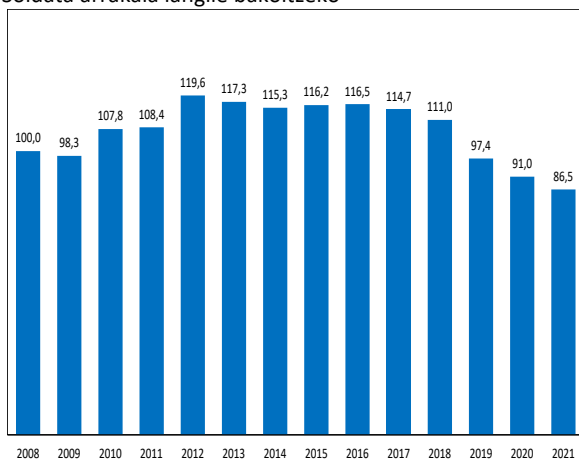
Iturria: INE. Soldaten egitura.

Hala ere, soldata arrakalaren jaitsiera handia 2018tik aurrera gertatu da. Izan ere, urte horretan arrakala 2008an zegoena baino %11,0 handiagoa zen oraindik, nahiz eta ia bederatzita puntutan zuzendu zen, baina ordutik aurrera murrizketa nabarmenagoa izan da, orain hasierako urtekoa baino 13,5 puntu beherago kokatzeraino. Beste era batera adierazita, hiru urtean soldata arrakala %22 murriztu da, eta bost urtean %26. Zuzenketa horren arrazoi nagusietako bat azken urteetan lanbide arteko gutxieneko soldata (LGS) igo izana da. 2017an igoera esanguratsua izan zuen arren (%8,0), 2019ko hazkundera (%22,3) izan zen aipatutako murrizketa handiaren hasiera markatu zuena. Hala, erreferentzia hori 2017ko hileko 707,70 eurotik 2019ko 900 eurora igaro da, eta 1.080 eurora igotzen jarraitu du.

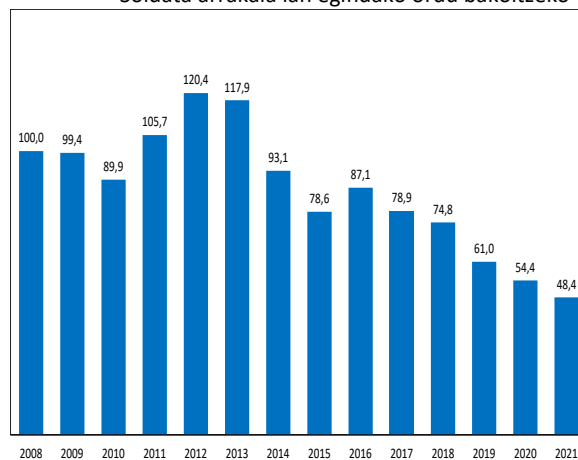
Pertsona bakoitzeko soldata arrakalaren murrizketa esanguratsua izan bada, are nabarmenagoa izan da lan egindako orduari dagokionez. Izan ere, kasu honetan soldata arrakala %50 baino gehiago zuzendu da. 2021ean, batez beste, gizon batek 21,12 euro irabazi zituen lan egindako ordu bakoitzeko, eta 19,58 euro, berriz, emakume batek. Aldea (1,54 euro) 2008an erregistratu ziren 3,18 euroen erdia baino txikiagoa da, 2012ko 3,83 euroen aldean, orduan izan baitzen alderik handiena. Kopuru esanguratsua ez dirudien arren, gogoratu behar da emakumeek, batez beste, lanaldi laburragoak dituztela, lanaldi partzialeko kontratua oso hedatua baitago emakumeen artean. Zehazki, BAiren arabera, emakumeen %24,5ek lanaldi partzialean lan egiten zuen, eta gizonen %6,7k.

Soldataren bilakaera EAEn. Soldata arrakala. 2008. urtea = 100
76. irudia

Soldata arrakala langile bakoitzeko

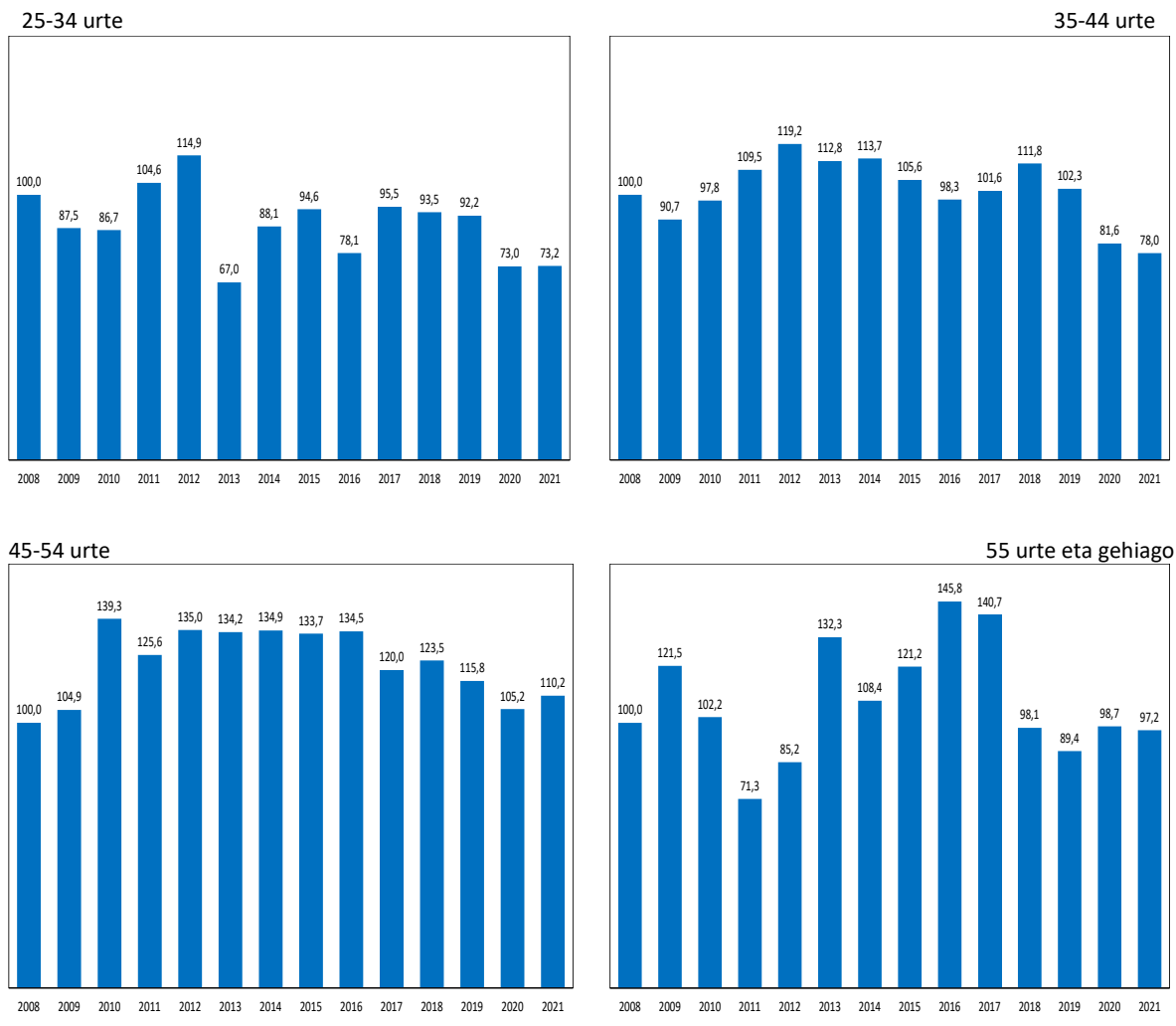

Soldata arrakala lan egindako ordu bakoitzeko

Iturria: INE. Soldaten egitura.

Soldata arrakalaren bilakaera adinaren arabera. 2008. urtea=100
77. irudia

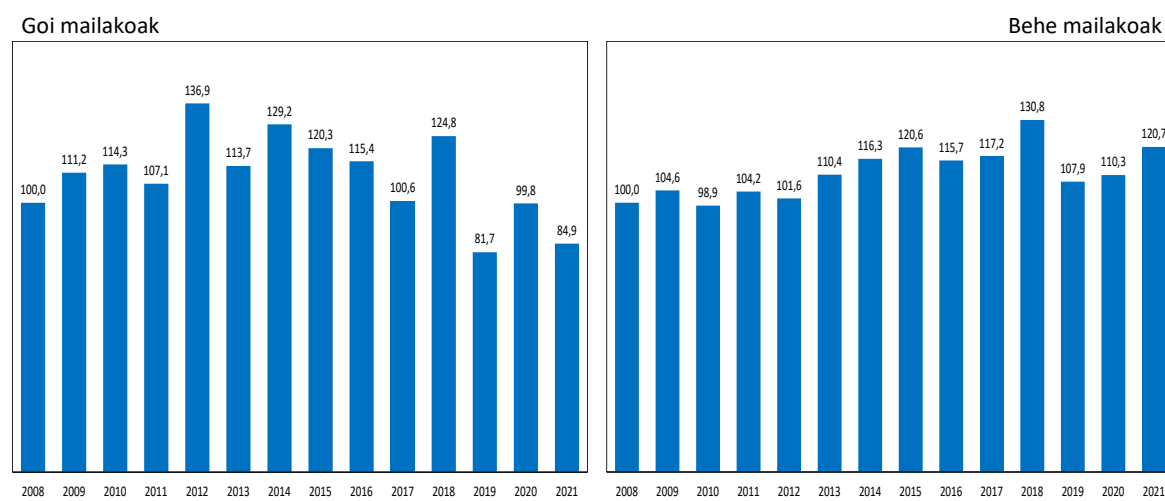
Iturria: INE. Soldaten egitura.

Soldata arrakalaren murrizketa batez ere adin tarte gazteenetan ari da lortzen. 25 urtetik beherako taldea alde batera utzita, lagina ez delako emaitza fidagarriak emateko bezain handia, estatistikak erakusten du 25 eta 44 urte bitartekoen artean arrakalaren murrizketa oso esanguratsua izan dela, %20tik gorakoa. Bestalde, 55 urteko eta gehiagoko taldean, 2021eko egoera ez zen 2008koaren oso

desberdina. Soldaten arteko aldea asko murriztu zen 2018an, baina ordutik ez da hobekuntza gehigarririk lortu. Bestalde, 45 eta 54 urte bitarteko adin tartea da soldata arrakala batere murriztea lortu ez duen bakarra, oraindik ere estatistika honen hasierakoa baino %10 handiagoa baita. Garrantzitsua da aipatzea 25 eta 54 urte bitarteko adin tartean enplegu tasa %80tik gorakoa dela, eta, beraz, funtsezkoa dela soldata arrakalaren murrizketa globala lortzeko.

Aurrekoaren osagarri da soldata arrakalaren azterketa, pertsona bakoitzak egiten duen okupazioaren arabera. Soldata egiturari buruzko inkestak goi mailako, erdi mailako eta behe mailako lanbideak banatzen ditu. Bada, prestakuntza handiagoa eskatzen duten lanbideetan ari da lortzen soldata arrakalaren murrizketa. Izan ere, 2021ean talde horretako arrakala %15,0 murriztu zen 2008an izan zuen balioarekiko, eta %38,0, berriz, 2012arekiko, une horretan arrakala handiena izan baitzen kolektibo horretan. Aitzitik, okupazio baxuetako aldea %20,7 handitu da 2008arekin alderatuta, eta hamar puntu 2020arekin alderatuta. Azkenik, erdi mailako okupazioetan arrakala %3 baino gutxiago murriztu da. Ehuneko horiek 5.253 eurotan uzten dute soldata arrakala okupazio altuen kasuan, 7.046 eurotan erdi mailakoetan eta 11.045 eurotan baxuetan. Beraz, emakumeak okupazio altuetan kokatzen diren heinean, horiek baitira ordainsari onenak eskaintzen dituztenak, soldata arrakala neurri handiagoan murrizten da.

Soldata arrakalaren bilakaera lanbideen arabera. 2008. urtea=100
78. irudia

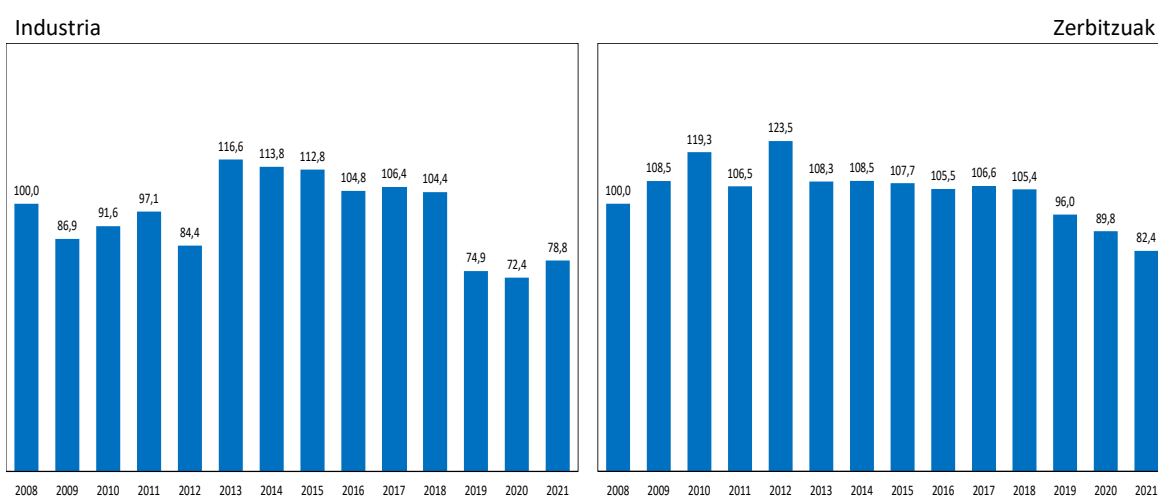

Iturria: INE. Soldaten egitura.

Okupazio altuetan emakumeak sartzea bereziki zaila da atzerritarrentzat, okupazio baxuetan kontzentratzen baitira, eta, ondorioz, biztanleria nazionalak baino soldata nabarmen txikiagoak dituzte. Hain zuzen ere, 2021ean, atzerriko nazionalitatea zuen pertsona batek, batez beste, 20.096 euro kobratu zituen, eta espainiar nazionalitateko pertsona batek, berriz, 31.628 euro. Sexuaren arabera soldata arrakalari dagokionez, beharrezko bilakaera antzekoa da bi kolektiboetan: %13 murriztu da nazionaletan eta %10 atzerritarretan, 5.800 eta 5.318 euroraino, hurrenez hurren.

Emakume enplegatuen %90 inguruk zerbitzu sektoreko jardueretan lan egiten du. Horregatik, funtsezkoa da sektorean duten egoera aztertzea eta beste aukera batzuk erakustea. Hala, inkestak adierazten du industrian lan egiten duten emakumeen soldata, batez beste, zerbitzuetan lortutakoa baino handiagoa dela. Zehazki, industriak 31.548 euro jaso zituen, baina hirugarren sektorean emakume baten batez besteko soldata 27.743 eurokoa izan zen, eraikuntzan ordaindutakoaren oso antzekoa. Soldata arrakalari dagokionez, industrian gizonen eta emakumeen arteko aldea 4.508 eurokoa izan zen 2021ean, eta zerbitzuetan 5.279 eurokoa. Bilakaera antzekoa izan da bi sektoreetan; izan ere, industrian murrizketa %21ekoa izan zen eta zerbitzuetan ia %18koa. Ia ez dago emakumerik eraikuntzan, baina jarduera horretako arrakala ez da 1.000 eurora iristen, aipatutako gainerakoak baino askoz ere txikiagoa.

Soldata arrakalaren bilakaera sektore ekonomikoaren arabera. 2008. urtea=100
79. irudia

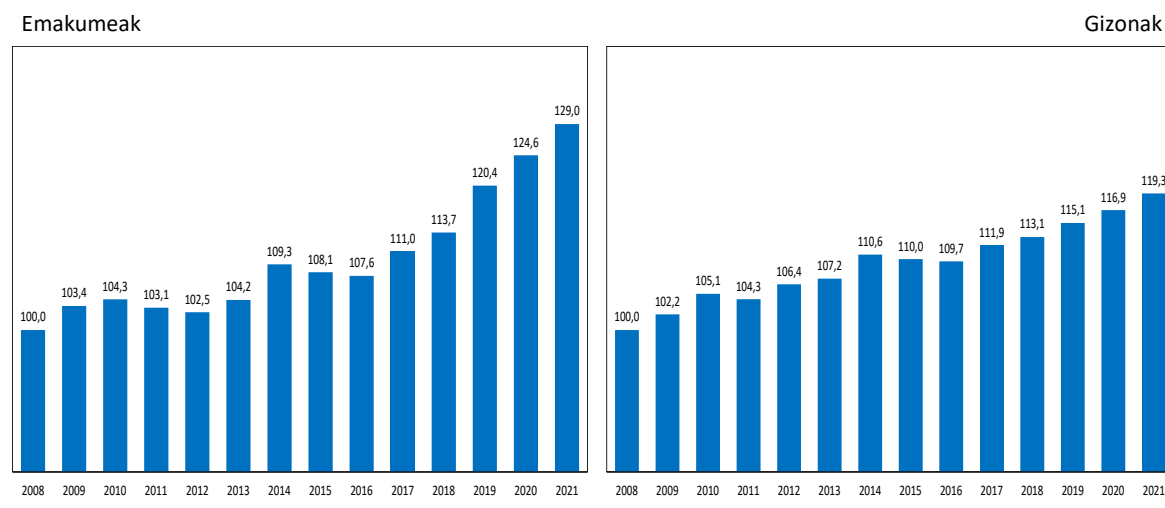

Iturria: INE. Soldaten egitura.

Aurreko paragrafoetan aipatutako soldata arrakalaren zuzenketa emakumeei ordaintzen zaizkien soldaten hazkunde handiagoari esker lortzen ari da. Hala, 2008 eta 2021 urteen artean, batez besteko soldata %21,6 igo zen, 25.547 eurotik 31.064 eurora. Hala ere, emakumeen kasuan, batez besteko soldata %29,0 igo zen, eta gizonen kasuan, berriz, %19,3. Prozesua ez da homogenea izan hamahiru urte horietan, baizik eta hasierako etapa luzea ikusten da, 2008 eta 2017 artekoa, non ia ez den alderik ikusten sexu bateko eta besteko soldaten bilakaeran. Zehatz-mehatz, 2017an emakumeen batez besteko soldata %11,0 igo zen eta gizonena, berriz, %11,9. Kontuan izan behar da kopuru handiago baten gaineko hazkunde ehuneko berak handitu egiten duela zifra txikienarekiko aldea. Horregatik, sexuaren araberako igoerak antzekoak izan ziren arren, soldata arrakala %14,7 handitu zen urte horietan.

Data horretatik aurrera, emakumeen soldatek bultzada handiagoa izan zuten. Zehazki, 2017tik 2021era, emakumeen batez besteko soldata %16,2 hazi zen, eta gizonena %6,6. Horri esker, aurreko paragrafoetan aipatu den soldata arrakalaren murrizketa nabarmena lortu da. Ehuneko horien ondorioz, emakume baten batez besteko soldata 3.918 euro igo zen lau urte horietan, eta gizonena 2.087 euro.

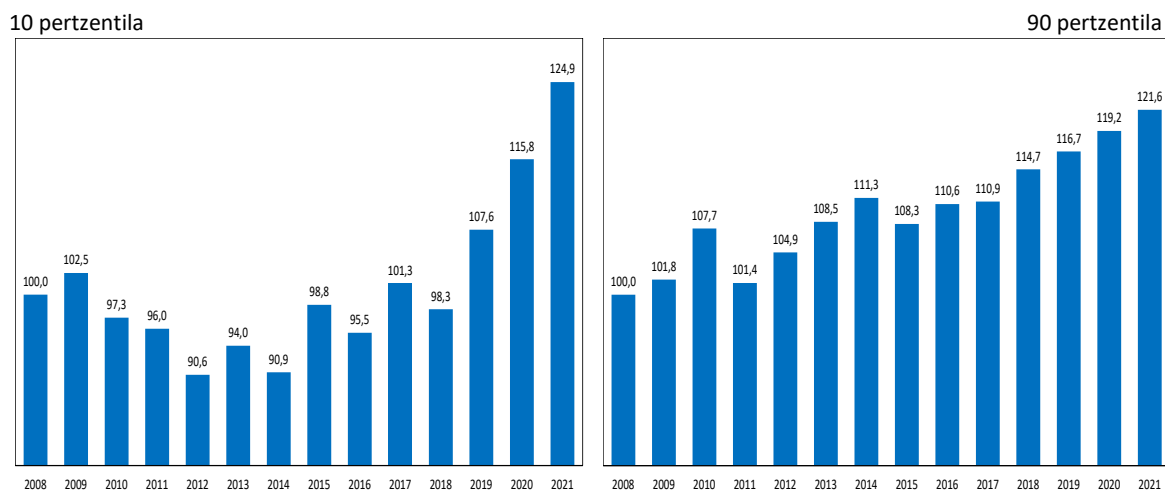
Batez besteko soldataren bilakaera EAEn. 2008. urtea=100
80. irudia

Iturria: INE. Soldaten egitura.

LGSak azken urteetan izan duen igoera handiak soldata arrakalaren murrizketaren beste zati bat azaltzen du. Lehen ondorioztatzen bazen emakumeak lanpostu kualifikatuagoak lortzeak soldaten goiko aldean soldata arrakala murriztea ahalbidetzen zuela, LGSaren garrantziak murrizketaren beste zati bat azaltzen du, kasu honetan soldata txikiagoetan. 10. pertzentilaren azterketak, hau da, soldatarik txikiak dituzten biztanleen %10enak, adierazten du aztertutako aldiaren lehen urteetan talde horrek ez zuela soldata hobekuntzarik izan, eta 2018an, batez besteko soldata 2008an baino txikiagoa zela, batez besteko %11,4ko igoerarekin alderatuta. Hala ere, 2018-2021 aldian, 10. pertzentilak batez besteko soldata %27,0 hobetu du, soldatapeko guztien batez besteko soldata %9,1 hazi zen bitartean. Igoera horrek 12.481 eurotan hobetu du 10. pertzentilaren batez besteko soldata, oraindik ere urte osoan lanaldi osoan lan eginez gero ordaindu beharko liratekeen gutxieneko 13.510 euroen azpitik. Hobekuntza erlatiboa beheko kuartil osora zabaldu da, batez besteko soldata %13,0 igo baita.

Soldaten bilakaera EAEn. Pertzentilen arabera. 2008. urtea=100
81. irudia

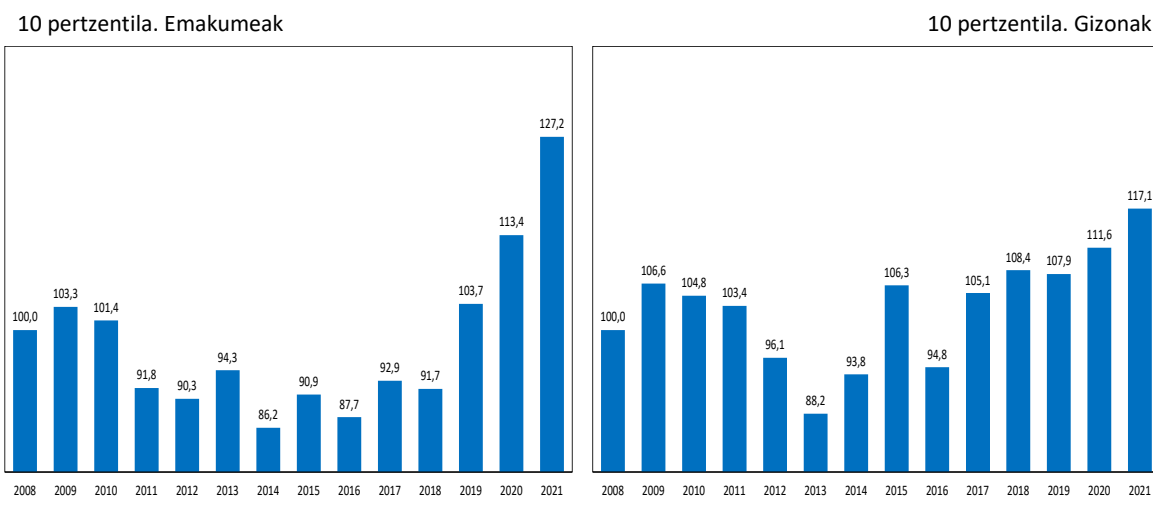
Iturria: INE. Soldaten egitura.

Aitzitik, 90. pertzentila, hau da, soldata sarrerarik handienak lortzen dituen %10ak, hobekuntza nabarmen txikiagoa izan zuen 10. pertzentilerako aipatutakoa baino. 2008-2021 aldi osoan, guztizko igoera %21,6koa izan zen, soldata guztien antzekoa, baina 2018tik 2021era bitarteko

tartean, batez besteko igoera %6,1ekoa izan zen, batez bestekoa baino hiru puntu txikiagoa. Baina, lehen esan bezala, kopuru handiago bati aplikatutako igoera txikiago batek aldea termino absolutuetan handitzea eragin dezake. Hori ere gertatu da kasu honetan. Hala, 10. pertzentilean lortutako igoera handiaren ondorioz, diru sarrerak 2.657 euro igo dira hiru urtean, eta 90. pertzentilaren kasuan, igoera nabarmen txikiagoa izan den arren, 2021ean 2018an baino 2.951 euro gehiago irabazten zuten, batez beste. Hala eta guztiz ere, murriztu egin da bi kolektiboen arteko proportzioa; izan ere, portzentajerik aberatsenek ia bost aldiz irabazten zuten 2018an diru sarrera txikienek baino, eta 2021ean, berriz, 4,1 aldiz.

Beraz, azken urteetan LGSk izan duen igoerak mesede egin dio 10. pertzentilari. Horrek lagundu du aurreko urteetako datuetan emakumeen aurka hautematen zen diskriminazioa zuzentzen. Izan ere, 2018ra arte, 10. pertzentileko emakumeen soldata 2008an izan zutena baino txikiagoa zen, batez beste. Hala eta guztiz ere, urte horretatik aurrera igoerak oso esanguratsuak izan dira, bai ehunekoari bai balio absolutuei dagokienez. Lehenengo kasuan, %38,7ko igoera izan da, eta bigarreanean, 2.970 eurokoa. Horrela, 2018ko batez besteko 7.669 eurotik 2021eko 10.639 eurora igaro dira.

Soldaten bilakaera EAEn. 10 pertzentila. 2008. urtea=100
82. irudia

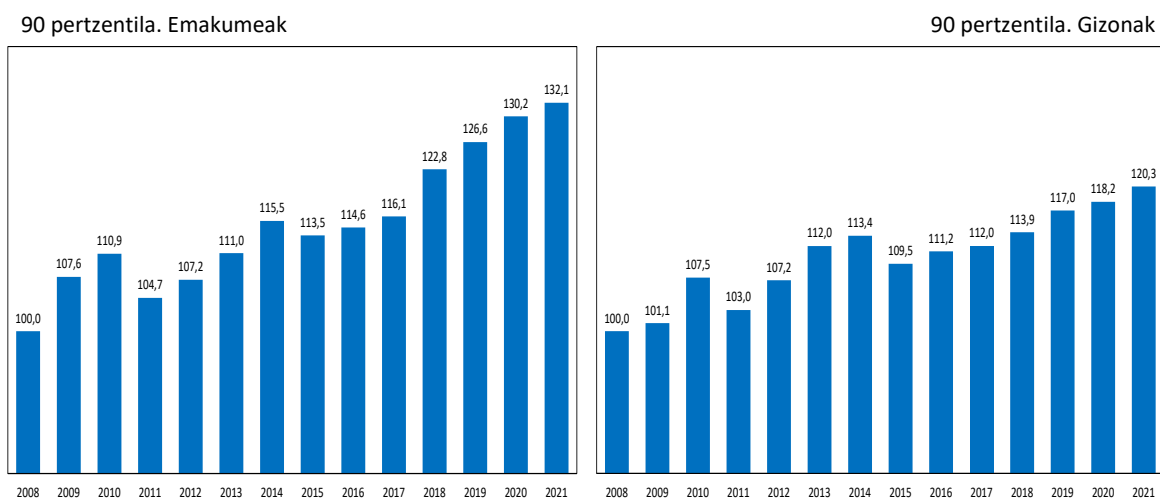

Iturria: INE. Soldaten egitura.

Zalantzarik gabe hobera egin duen arren, oraindik urrun daude pertzentil berean dauden gizonen batez besteko soldata berdintzetik (15.600 eurotan dago azken hori). Gizonezkoen ere mesede egin die LGSaren igoerak, baina posizio erlatibo hobean daudenez, beraien saldatan izan duen efektua mugatuagoa izan da. Emakumeen kolektiborako aipatutako zenbakien aldean, hiru urte horietan %8,0ko igoera izan da gizonentzat, eta 1.155 eurokoa batez beste. Beraz, diru sarreraren tarte txikiagoko soldata arrakala nabarmen murriztu da azken hiru urteetan: 2018an 6.776 euroko aldea zegoen, eta 2021ean, berriz, 4.961 eurokoa. Horrek batez besteko soldata arrakalaren azpitik kokatzen du.

Beste muturrean, soldaten igoera handiagoa izan da emakumeen kasuan. Horrela, estatistika honek jasotzen dituen hamahiru urteetan, 90eko pertzentileko emakumeen batez besteko soldata %32,1 igo da, eta gizonezkoena, berriz, %20,3. Horrela, tarte horretako emakumeen batez besteko soldata (48.941 euro) gizonen jasotzen duten kopurura (54.180 euro) hurbildu da, baina aldea 5.239 eurokoa da oraindik.

Soldaten bilakaera EAEn. 90 pertzentila. 2008. urtea=100
83. irudia

Iturria: INE. Soldaten egitura.

Azkenik, adierazi behar da INEren estatistikak erakusten duela emakumeen kolektiboaren barruko aldeak handitu egin direla 2008tik, 10. eta 90. pertzentilen diru sarrerak alderatzean. Zehazki, beste soldata arrakala hori 2008an 28.683 eurokoa izatetik 2021ean 38.302 eurokoa izatera igaro da. Azken urtean oso modu neurritsuan murriztu da, baina murrizketa hori ez da 500 eurora iritsi. Azken batean, funtsezkoa da emakumeek zuzendaritza postuak eta teknikoak eskuratzen jarraitzea, soldata arrakala murrizten jarraitzeko.